

הישיבה המאתיים-עשרים-ושש של הכנסת העשירית

יום רביעי, ג' באב התשמ"ג (13 ביולי 1983)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:03

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

- היו"ר מ' סבידור: אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.
הודעה למזכיר הכנסת.
מזכיר הכנסת ש' יעקבסון: ברשות יושב-ראש הכנסת, הגני מתכבד להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 22), התשמ"ג-1983, שהחזירה ועדת החוקה, חוק ומשפט לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

ב. שאלות ותשובות

- היו"ר מ' סבידור: תודה למזכיר הכנסת. אתכבד להזמין את שר הביטחון להשיב על שאלותי.
1800. אספקת מוצרי חלב לחיילי צה"ל בלבנון
חברת הכנסת ש' ארבל-אלמולינו שאלה את שר הביטחון ביום כ"ג בכסליו התשמ"ג (9 בדצמבר 1983):
בעיתון "מעריב" פרסם סופרו הצבאי של העיתון, שחיילי צה"ל השוהים בלבנון מתלוננים על מחסור במוצרי חלב בתפריט האוכל הניתן להם.
בהתחשב בכך שהחלב ומוצריו הם מזון בסיסי שהאדם זקוק לו, רצוני לשאול את כבודו:
1. האם הפרסום על כך שחיילי צה"ל השוהים בלבנון אינם מקבלים חלב ומוצריו הוא נכון?
2. אם כן — מה הן הסיבות לכך?
3. האם מוכן כבודו לפעול, שבקשתם של החיילי השוהים בלבנון שיוספקו להם חלב ומוצריו תתמלא?
תשובת שר הביטחון מ' ארנס:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)
- 1 — 3. הפרסום היה נכון בשעתו. בינתיים נמצא הסדר, על דעת הרב הראשי לצה"ל, שמבטיח אספקת חלב ממוצרי חלב.
2. הסיבות היו נעוצות בכך שהמטבחים אינם בנויים לקליטת מוצרי חלב ובשר כאחד.
2664. החקירה בקשר לפגיעים בחברון כ"ב בינואר 1983
חבר הכנסת י' צנן שאל את שר הביטחון ביום ה' בסיוון התשמ"ג (17 במאי 1983):
בעיתון "הארץ" מיום 2 במרס 1983 פורסם, כי ביום שישי, 22 בפברואר 1983, התפרצן מטען חומר נפץ ליד המסגד "אלקחין" בחברון. הפגיעה הסתכמה בשני פצועים ונזק ברכוש. באותו יום התגלה מטען דומה מול ביתו של אסעד בדר מול בית-הדסה בחברון. ביתו של בדר היה בעבר רכוש יהודי, וידוע כי למתנחלי חברון יש עניין לקבלו, כדי להרחיב את היישוב היהודי בעיר. מטען דומה נוסף התגלה במכוניתו של
- הקבלן עמאר אנטשה מחברון. המטען פורק עליידי כוחות הביטחון ולא נגרם שום נזק.
אודה לך אם תשיב על השאלות האלה:
1. מה נעשה במקום מייד לאחר הפגיעה, כדי לנסות וללכוד את החשודים במעשה?
2. האם נעצרו חשודים?
3. האם הוגשו כתבי אישום?
4. באיזה שלב נמצאת החקירה?
5. האם נחקר קשר בין הפגיעים השונים בעיר חברון?
תשובת שר הביטחון מ' ארנס:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)
- 1 — 5. שני האירועים המתוארים בשאלתא התרחשו ביום 25 בפברואר 1983, ולא כפי שצוין בטעות ביום 2 במרס 1983.
האירועים נחקרים עליידי גורמי ביטחון. טרם נעצרו חשודים כלשהם, והחקירה עדיין לא נסתיימה.
2670. פעולת מתנחלים במחנה קלנדיה
חבר הכנסת י' צנן שאל את שר הביטחון ביום ה' בסיוון התשמ"ג (17 במאי 1983):
בעיתון "הארץ" מיום 9 במרס 1983 פורסם, כי "תושבים במחנה הפליטים שליד רמאללה מסרו, כי בשעות הלילה פרצו מתנחלים לתוך המחנה, נקשו על דלתות הבתים והזהירו את התושבים לבל יורקו אבנים. כוחות צבא הגיעו למקום ומנעו המשך פעולת המתנחלים".
אבקש להשיב לי:
1. האם הידיעות המובאות בידיעה זאת נכונות?
2. אם כן — האם ידעו כוחות הביטחון על פעולות המתנחלים?
3. האם נפתחה חקירה נגד המתנחלים?
4. האם הוגשו כתבי אישום?

1. האם מוכן השר לבדוק את הנושא?
2. מדוע לא מבטלים את המטרד הזה של הצבת אנשי משמר גבול בפתח ביתו של מר שקעה?
3. מדוע מונעים מאנשים לבקר את שקעה בביתו?
4. האם מוכן כבודו להורות על הפסקה מיידית של מעשי ההתנכלויות של אנשי משמר הגבול נגד מר שקעה. בני ביתו ומכריו?
5. מה הם הצעדים שינקוט השר כדי שמעשים אלה לא יישנו?

שר הביטחון מ' ארנס:

1. ברקתי.
2. הצבת השמירה באה כדי למנוע ניסיונות של פגיעה בחייו.
3. אין מונעים ממבקרים לבקר את מר בסאם שקעה ואת בני ביתו.
- 4-5. אנשי האבטחה ממלאים את חובתם כהתאם להנחיות מפורטות, ואין במלרי תפקידים משום התנכלות כלפי מישור.

2705. תלונות על הטרדת תושבי הכפר בירדא על-ידי אנשי משמר הגבול

חבר הכנסת ת' טובי שאל את שר הביטחון ביום י"ב בסיוון התשמ"ג (24 במאי 1983):
נמסר לי, כי ביום 2 במאי 1983 פתחו כוחות משמר הגבול ביריות על תושבי הכפר בירדא באזור טול-כום, ואדם אחד נהרג ושניים נפצעו.

תושבי הכפר ניסו למנוע מכולדזרים ומטרקטורים לעבוד על אדמותיהם, והיה בידיהם צו בית-המשפט. האוסר על החברה ששלחה את הכולדזרים לעבוד על האדמה. עיתון "הארץ" מיום 3 במאי 1983 פרסם, כי "הקרקע שעליה ניטש המאבק נתונה למאבק משפטי זה זמן רב. על-פי החלטת בית-המשפט המחוזי בשכם, שייכת הקרקע לתושבי הכפר בירדא, ולאור זאת הוצא צו מניעה נגד המשך העבודות במקום. למרות הבטחות החברה המפתחת את האזור, נמשכו העבודות."

הנני שואל את כבודו:

1. האם הדברים הללו ידועים לשר?
2. אם כן — מדוע פעלו כוחות משמר הגבול נגד תושבי הכפר בירדא ופתחו עליהם באש, שממנה נהרג אדם ונפצעו שניים, כאשר תושבים אלה פעלו למנוע הסגת גבול אדמותיהם, על-פי צו בית-המשפט?

3. מדוע כוחות הצבא או משמר הגבול לא מנעו מהחברה להפעיל את הדחפורים בניגוד לחוק?

4. האם ננקטו אמצעים נגד החברה שפעלה בניגוד לצו בית-המשפט?

שר הביטחון מ' ארנס:

1. האירועים כפי שהם מתוארים בשאילתא אינם תואמים את המציאות. משמר הגבול רק השיב בכוח אחרי שהותקף על-ידי התושבים המקומיים ולאחר שאחד מאנשי משמר הגבול היה פצוע קשה מהתקפת התושבים המקומיים.

2-4. משטרת ישראל חוקרת פרשה זאת, אך החקירה

5. מה בדעת השר לעשות כדי למנוע הישנות-התופעה בעתיד?

תשובת שר הביטחון מ' ארנס:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ביום 7 במרס 1983 דווח על ריכוז מכוניות כציר הראשי אל מול מחנה הפליטים קלנדיה. כוח משמר הגבול ומשטרת ישראל יצא למקום ופיזר את בעלי המכוניות.

למשטרה ולצה"ל לא ידוע על שום ניסיון כניסה למחנה קלנדיה, לא על נקישות על דלתות הבתים ולא על אזהרות לתושבי המחנה.

2-4. התשובה שלילית.

5. לאור האמור לעיל, אין מקום לשום פעולה.

2701. קיפוח חיילות במענק שחרור

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר הביטחון ביום י"ב בסיוון התשמ"ג (24 במאי 1983):
נמסר לי על-ידי חיילות ששוחררו מצה"ל אחרי שתי שנות שירות, שהן קופחו במענק הניתן למשוחררי צה"ל.

רצוני לשאול את כבודו:

1. מהו שיעור המענק שניתן לחיילים המשתחררים לאחר גמר השירות הסדיר?

2. מהו שיעור המענק הניתן לחיילות לאחר השחרור?

3. האם במצב הקיים אין אפליה לגבי החיילת המשוחררת?

4. האם מוכן כבודו לפעול, כדי שהחיילת תקבל שני שלישים מהמענק הניתן לחייל המשוחרר, נוכח העובדה שהיא משרתת שנתיים לעומת שלוש השנים שמשרתים החיילים?

תשובת שר הביטחון מ' ארנס:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-4. חייל המשתחרר משירות סדיר מקבל מענק שחרורין בסך 3,737 שקלים וכן דמי חיסכון של 65 שקלים. בעבור כל אחד מחודשי השירות. תשלומים אלה ניתנים לחיילים ולחיילות כאחד. חיילים גברים משרתים 6 חודשים נוספים מעבר לנדרש מהם בחוק שירות ביטחון, ולכן ניתן להם מענק נוסף בעד תקופת שירות זאת. מענק זה אינו ניתן לחיילות, כי השירות הנוסף לא הוטל עליהן.

הנחיתי את המערכת המשפטית לעגן את עניין תוספת השירות בת 6 החודשים לגברים בחוק שירות ביטחון. כמסגרת ההסדר התחיקתי ייקבע גם המענק שישולם לחיילים המשוחררים, גברים וגשים.

2704. תלונות על הטרדת ראש עיריית שכם לשעבר על-ידי אנשי משמר הגבול

חבר הכנסת ת' טובי שאל את שר הביטחון ביום י"ב בסיוון התשמ"ג (24 במאי 1983):

נודע לי ממר בסאם שקעה, שלאחר הפוגה של שלושה חודשים שוב מטרידים אנשי משמר הגבול המוצבים בפתח ביתו אותו ואת בני משפחתו. הוא אומר שאנשי משמר הגבול עורכים חיפושים פרובוקטיביים אצל בנו חלמיד החיכון, מונעים מאורחים לבקר, משתמשים במכשירי הקשר להפריע לקליטת שידורי הטלוויזיה ומטרידים אנשים המברכים אותו ברחוב.

הנני שואל את כבודו:

1 — 3. ביקשתי מהפרקליט הצבאי הראשי לכדוק מה קובע החוק בשאלה שעוררת, והנני מביא את תשובתו כלשונה: א. החוק אוסר על צילומים בבתי-דין צבאיים ועל פרסומים של התצלומים; ב. עם זאת, החוק מעניק לבתי-הדין את הסמכות להחליט צילומים ופרסומים מטעמים שבטובת הציבור; ג. אין בדין הוראה ביחס להקלטות, אך בבתי-הדין הצבאיים רואים עצמם מודרכים גם בנושא זה על-ידי אותם כללים; ד. בבתי-הדין הצבאיים נוהגים בעניין זה לפי אמות המידה של מערכת השיפוט האזרחית.

2747. הנחות במסים ביהודה ובשומרון

חבר הכנסת מ' רייסר שאל את שר הביטחון ביום כ"ה בסיוון התשמ"ג (6 ביוני 1983):

נודע לי, כי הנחות במסים לנכי צה"ל ולנפגעי פעולות איבה אינן ניתנות כמעצות יהודה ושומרון. בנימוק שהחוק הישראלי אינו חל ביהודה ובשומרון.

אודה לכבודו אם יואיל להשיב לי על השאלות האלה:

1. אם יש אמת בטענה הנ"ל?

2. אם התשובה על שאלה 1 חיובית, אילו פעולות עומד השר לנקוט על-מנת להביא לשינוי המצב?

תשובת שר הביטחון מ' ארנס:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. בעקבות שאלתא זו הוריתי על חיקון תקנוני המועצות המקומיות והאזוריות החלות באזורים יהודה, שומרון וחבל-עזה, באופן שאותן הקלות במסים עירוניים, הניתנות לנכי צה"ל ולנפגעים אחרים, לפי חוק הרשויות המקומיות (פטור חיילים, נפגעי מלחמה ושוטרים מארנונה), תוענקה גם לישראלים נפגעים המתגוררים באזורים אלה. התיקון האמור יכנס לתוקפו בעוד ימים אחדים.

ההקלות המוענקות לנכי צה"ל ולנפגעים אחרים מכוח חוקים פיסקליים ישראליים אחרים חלות ממילא על ישראלים הגרים באזורים אלה.

הי"ר מ' סבירור:

תודה לשר.

ג. הצעות לסדר-היום

הרצח בחברון

לחברון עיר האבות. אני שולח מאכן את תנחומי למשפחתו. לחבריו בישיבה ולכל מכרי ומקירי זכור.

אהרן גרוס נדקר בסכין על-ידי כמה מרצחים, אשר יצאו שוב ממאורתם ופגעו בדם קר ביהודי חף מפשע. המעשה הנורא בוצע לאור היום, והרוצחים הצליחו להימלט מהמקום. רצח נחשב זה, מחובתנו לא רק לנגזרת, אלא עלינו לנקוט את כל האמצעים, כדי להפסיק תופעה שיהודי הוא מטרה לגיטימית לפגוע בה ודמו הפקר. מחובתנו לעשות כול אשר לאל ידינו להביא ללכידת המרצחים ולהעמידם לדין — אותם, את שולחיהם, את מצודיהם ואר ראשיהם. רוצחים אלה יש לרדוף עד חורמה ולהבטיח את שלומם של בני עמנו ביהודה. בשומרון, כחבל-עזה ובכל מקום בעולם. אני סמוך ובטוח שזרועות הביטחון יעשו הכול כדי לתפוס את האשמים.

טרם הושלמה. עם סיום החקירה המשטרתית יחליטו הרשויות המוסמכות אם להעמיד לדין מישהו מהמעורבים בתקרית.

הי"ר מ' סבירור:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת תופיק טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני השר, האין זה נכון שהתושבים הגנו למעשה על החלטה של בית-המשפט למנוע פעולות בשטח, ומשמר הגבול פעל בניגוד למצווה עליו לפי החוק?

שר הביטחון מ' ארנס:

חבר הכנסת תופיק טובי, אינני יכול לומר לך מה היו הכוונות של התושבים המקומיים. ברור שזה היה מקרה כולט של לקיחת החוק לידיים ותקיפה של קציני המשטרה ואנשי משמר הגבול.

2746. סיקור אמצעי התקשורת במהלך משפטים בבתי-דין צבאיים

חבר הכנסת ש' הלל שאל את שר הביטחון ביום כ"ה בסיוון התשמ"ג (6 ביוני 1983):

כידוע לכבודו, לבתי-המשפט בישראל אסור להכניס את אמצעי התקשורת האלקטרוניים ואין לצלם לצורכי טלוויזיה או להקליט את ניהול המשפט ומהלכו. נוהג זה כא להבטיח, כי שיקולי המופיעים בפני בית-המשפט יהיו ענייניים, ולא יושפעו מצורכי פרסומת ראוותנית. מערכת המשפט בישראל ידועה באמינותה וברצינותה, והשיקולים הענייניים והבלתי-ראוותניים של מערכת הביטחון מוסיפים תחושת ביטחון בציבור. והנה, בזמן האחרון היו מקרים רבים שהנוהג הזה הופר בבתי-הדין הצבאיים, והטלוויזיה והרדיו משדרים מהם שידור חי.

לפיכך הריני מבקש לשאול את כבודו:

1. האם נוהג זה ידוע לשר והוא על דעתו?

2. האם מן הדין הוא שמערכת השיפוט הצבאית תגהג באותן אמות מידה המקובלות במערכת השיפוט האזרחית?

3. האם מוכן כבודו להורות כי ייפסק נוהג זה, על-מנת להבטיח שדינה של מערכת המשפט הצבאית יהיה כשל מערכת המשפטית כולה, והשיקולים יהיו ענייניים בלבד?

תשובת שר הביטחון מ' ארנס:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הי"ר מ' סבירור:

אנו עוברים לסעיף הבא של סדר-היום — הצעות לסדר-היום, מאת חברי הכנסת אליעזר אבטבי, אמנון רובינשטיין, יאיר צבן, חיים דרוקמן, פנחס גולדשטיין, תופיק טובי וגאולה כהן. בנושא הרצח בחברון. יש כמה הצעות. תחילה — רשות הדיבור לחבר הכנסת אליעזר אבטבי, ואחריו — לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

אליעזר אבטבי (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הרצח בחברון ביום חמישי האחרון קטע את פתיל חייו של בחור צעיר, אהרן גרוס ז"ל.

אהרן גרוס, זיכרונו לברכה, היה בחור ישיבה שהצטיין בלימודיו והיה פעיל בחיי החברה בישיבה. היה לו קשר עמוק

שמירה על חוק וסדר. על החוק והסדר הציבורי יש לשמור ביד חזקה.

בהודמנות זו אני מסתייג מדברי אנשים מסוימים על שר הביטחון. מאחר שהתקיימה פגיה בין הצדדים ואלה התנצלו על דברי ההתקפה על שר הביטחון — אני רואה את הפרשה כמתוסלת.

מנחם הכהן (המעריך):

ומה עם אלוף פיקוד המרכז? על זה לא חזרו.

אליעזר אבטבי (חזית דתית לאומית):

גם על אלוף פיקוד המרכז.

לסיכום: 1. עלינו לפעול למען שמירה על יחסי שכנות בין יהודים לערבים בחברון בדרך של כיבוד הדדי וכיבוד סדרי תפילה, על-ידי כך שנקיים את הדריקים יחדיו; **2.** אין לתת הרגשה לתושבים הערבים ולשולחיהם שידיו של החייל הישראלי כבולות מול מידיי אבנים ומשליכי רימונים; **3.** התשובה ההולמת על מעשים נפשעים אלה היא פיתוח ובינוי הרובע היהודי בקריית ארבע; **4.** שמירה על חוק וסדר ציבורי בצורה אמיצה ונמרצת; **5.** יש להבהיר לכל הגורמים, לראשי הערים ברצועת עזה, בחברון ובכל המקומות, שאם אין ביטחון ליהודים, אין זה אומר שלהם יהיה נוח.

בעקבות הרצח, אני רואה צורך לדרוש בנושא בכנסת.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לחבר הכנסת אבטבי. באותו נושא — רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין, ואחריו — לחבר הכנסת יאיר צבן.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, בחברון נעשה רצח נחשב ושפל של תלמיד ישיבה צעיר, שעמד לתמו בכיכר העיר, ומכיוון שרצח זה מצטרף לשרה של רציחות שהיו בחברון בעבר הקרוב והרחוק, הרי אין פלא בדבר שרצח זה עורר זעזוע בציבור הישראלי. יתר על כן, צריך לומר לשולחיהם של הרוצחים, כי מעשים מסוג זה לא יקרבו לא את השלום, לא את הדריקים בין יהודים לערבים ולא את אותו הסדר פשרה שחלק מאתנו דוגל בו. לבד מדרך הפשרה, אנו רואים כל דרך אחרת כמוליכה לאסון, אסון לשני העמים — ליהודים ולערבים.

אני משוכנע ששלטונות הביטחון יעשו כול אשר לאל ידם כדי לגלות את הרוצחים, להעמידם לדין ולהביטח את חיי כל התושבים, יהודים כערבים, ביהודה ובשומרון ובשאר השטחים.

הדיון המתבקש כאן בכנסת אינו דיון אך ורק ברצח, שכן אנו עוסקים בשאלה עמוקה יותר, ארוכת טווח יותר, והיא נוגעת בשאלת המדיניות הממשלתית בנושא החוק, הסדר ושלטון החוק ביהודה ובשומרון. אנו עוסקים גם בשאלת כל השאלות: כיצד תנהג הממשלה לגבי עתידו המדיני, הפוליטי והדמוגרפי של השטח הזה? אני חושב, שהכנסת חייבת לתת את דעתה על כמה סוגיות, המתבקשות מהאירועים האחרונים בחברון ובמקומות אחרים.

השאלה הראשונה היא זו: איזה מין חוק ואיזה מין שלטון חוק יהיו ביהודה ובשומרון? בתגובה על הרצח הנפשע החליט שר הביטחון, לא כלי היסוסים, להעביר את ראש העיר ואת חברי המועצה מכהונתם. לדעתי, זהו צעד מוטעה לחלוטין, והוא משרת את מטרתיהם — לא במודע כמובן — של אויבי ישראל, של אנשי אש"ף, המנסים להוכיח כי בישראל אין כלל

יש להדגיש שרצח זה היה השיא בשרשרת פעולות חבלה עוינות והפרות סדר ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. אין ספק שדיבורים והסתות של ראש העירייה תרמו לא במעט לעירוד הפיגועים, בכך שהחרמו את המינהל האזרחי ונמנעו משיטוף פעולת עמו. היה צריך לסלק את ראש העיר מתפקידו זה מכבר, כי במקום לנהל את העיר הוא עסק בהסתה פרועה ובעירוד מעשים שגרמו לאי-שקט. אם הצורך בסילוקו כבר היה נכון בעבר — לבטח הוא נכון היום, ואלה שצרו על ביתו כדי לעוררו ואלה שרדפו את השואלים למה ומדוע סולק — רצוי שידעו שדבריו וכוזביו שהוציא גרמו להסתה ולמעשי חבלה ורצח.

מורי ורבותי, מטבע הדברים, כשיש, לצערי, אירועים מעין אלה, עולה רצפה השאלה, האם המדיניות בשטחים היא נכונה ובאיוז מידה יש לחזקה, האין מקום לא רק לדבר במקל נועם, אלא גם במקל חובלים.

לדעתי, עלינו להבהיר, במיוחד לראשי הערים, שעליהם לעסוק אך ורק בתחומים שעליהם הם מופקדים, לאמור, התחום המוניציפלי, החברתי, התרבותי והדתי, ויש לאסור עליהם באורח חריג משמעי לעסוק בעניינים פוליטיים. לא צריך להמתין ולחכות עד שראש העיר, כמו זה של חברון, יודע במשך תקופה ארוכה ארס ובסופו של דבר גם יביא להרס, על-ידי הצהרות והסתות עוינות.

חטאי חברון רשומים בדם רב של טבח ורציחות מאז מאורעות תרפ"ט ועד למאורעות גוש-עציון בשנת 1948, רצח בחזרי ישיבה בערב שבת ופיגועים וחבלות שונות עד לרצח האחרון. ומה שעוללו אלה הם כאין וכאפס לעומת העונשים של עוצר ואי-נוחות, תשובתנו צריכה להיות עוד פיתוח, עוד אכלוס, עוד נוכחות, כדי שכולם ידעו שאין עוררין על שאלת נוכחותנו בחברון וישיבתנו בה. כל מעשה פיגוע יגביר את פיתוחה של העיר, ולא נירתע מפיתוחה.

ברצוני להזכיר לחברי הכנסת, שהבית הזה ברובו המכריע אף אישר וסייע בהקמתה של העיר קריית-ארבע. חברי הבית נתנו את ברכתם לכך, וטבעי ביותר הוא ששיקומו של הרובע היהודי והעברתו לבעלי החוקים האמיתיים הם צורך השעה לעם היהודי. חברון העיר, ובתוכה הרובע היהודי, הם היסטוריה; לצערי, גם היסטוריה טרגית. לכן אין לנטוש את המקומות הללו ואין לטשטש את העבר. על אוכלוסיית חברון לדעת — ויש להבהיר להם זאת, ובעיקר לראשיהם ולמנהיגיהם — שאנו רוצים בשיפור היחסים וביקום יחדיו בחברון, כאשר כל אחד מכבד את זולתו, את דתו ואת אמונתו של האחר. יש לקיים הלכה למעשה את סדרי התפילה במערת-המכפלה ובמקומות שליהודים יש זיקה דתית והיסטורית אליהם. המתחים מכך הוא דריקים ושמירה של כל הכללים, על-ידי כל התושבים והאזרחים. שמירה על חוק וסדר מחייבת איש לא יקח את החוק לידיים, והכוונה היא גם לשרפת השוק בעקבות הרצח. נטילת החוק לידיים תביא, חלילה, לאנרכיה ותקשה דווקא על גורמי הביטחון להגיע לחוק האמת ולהפסיט המרצחים.

עם זאת, יש להבטיח שידיו של חייל ישראלי לא תהיינה כבולות מול מידיי אבנים וזורקי רימונים, ואין לתת למחבלים ולשולחיהם לנצל את טוב לבו ומידת מוסריותו של החייל הישראלי. על מדיניות זו יש להקפיד ובה יש להתמיד, ולא לעבור לסדר-היום. אם הממשלה תשמור על הכללים שקבעה, בלי פשרות ובאורח עקבי, לאמור שמירה על החוק והסדר הציבורי, אזי אלה יבינו וידעו שאין כאן ידיים רפות אלא

המינהל האזרחי ומכיוון שכאן יש לנו עניין של הוראת בעל-דין, אין אנו יכולים לעבור עליה לסדר-היום. הודעה זאת של המינהל האזרחי היא רק דוגמה אחת לאן אנו מקדרדרים כחברה יהודית, ישראלית וציונית, בגלל מה שמתרחש במקומות כמו חברון.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
אני ציטטתי מההודעה של המינהל האזרחי:

חנן פורת (התחיה):

אתה יודע על מה היה הבג"ץ?

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

לא מעניין אותי על מה היה הבג"ץ, חבר הכנסת פורת. ברגע שהבג"ץ החל לדרוך בכך, אין לאיש זכות להתערב בזה. בג"ץ הוציא צו ביניים, אינני יכול לתאר לעצמי פגיעה גדולה יותר במעמד בית-המשפט העליון ובמערכת המשפט ושלטון החוק מלומר שהם פנו בעניין לא צודק. את זה יחליט בית-המשפט העליון. לא אתם תחליטו כאן.

חנן פורת (התחיה):

יעקב גיל (המערך):

על מה אתם רוגשים? תנו לו לדבר.

היור"מ סבידור:

חבר הכנסת יעקב גיל, חבר הכנסת פורת, היות שיש סיכום בין יושב-ראש הכנסת ובין שר הביטחון שהתשובה תינתן גם על הצעה זו וגם על ההצעה שאתה מכיא, תהיה לך הזדמנות לומר מה שעם לבך כאשר תהיה על הכמה. אני מבקש שלא להפריע.

חבר הכנסת רובינשטיין, אני מבקש לשמור על לוח הזמנים.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

דווקא משום שאני מתקומם ומזדעזע מהרצח הזה, ודווקא משום שגיינתי אותו במלים הקיצוניות ביותר, אני חושב שזה עוול כלפי מדינת ישראל, כלפי החברה בישראל, כלפי מערכת המשפט שלנו, כלפי שלטון החוק, להשתמש ברצח האיום, השפל והנתחב הזה כתיורן לחיסול מערכת השיפוט של בית-המשפט הגבוה לצדק בשטחים. זה לא יפגע באויבי ישראל, זה יפגע בנו, זה יפגע במדינת היהודים, זה יפגע בשמנו הטוב, זה יפגע באופי חברתנו, ויתגלגל בסופו של דבר עלינו, משום שמי שמתחיל לפגוע בשלטון החוק כאשר הוא נוגע לערכים בשטחים, בסופו של דבר מסתכן בכך ששלטון החוק נסדק ומתערער גם אצלנו.

אני רוצה לומר דבר נוסף לגבי המצב בחברון. שום שלטון חוק ואכיפת חוק — ואני מעריך את עמדתו של שר הביטחון בעניין זה — לא יפתרו את הבעיה המהותית והיסודית של הכנסת יישוב יהודי ללב חברון. שום דבר לא יפתור את החיכוך המתמיד, את ההתנגשות הבלתי פוסקת, את הנטל שההתנגשות הזאת תטיל על החברה הישראלית מבחינה מדינית, מוסרית וביטחונית. שום משטרה ושום צבא ושום עונש — לא עונשי מיתה ולא הגליה ולא עוצר — לא יפתור את הבעיה. יש לנו כאן בעיה אמיתית של התנגשות בין שתי קהילות קיצוניות, אדוקות וקנאיות.

אני רוצה לומר לחברי הכנסת שידברו כאן בזכות חירות

שלטון עצמי של התושבים, ושאותם גרעיני שלטון עצמי שהיו חוסלו ומונו במקומם קצינים ממונים מטעם צה"ל. יתר על כן, סילוקם של ראש העיר וחברי המועצה בלא שהוכח בעצם שום דבר הקושר אותם למעשה רצח או למעשה אלימות גורם עוד יותר לאנשים שונים בישראל ומחוצה לה לחשוב, כי הצעת האוטונומיה של הממשלה, שהיא עדיין דבקה בה כביכול, נתרונה מכל תוכן. אם את גרעיני השלטון העצמי, שכבר היו בפועל, מחסלים ומפטרים, איזו משמעות יש להצעת האוטונומיה בשלטון עצמי לפי הסכמי קמפ-דייביר?

אבל, בנסיבות אלה אני רואה דבר אחד חמור עוד יותר מהנסיבות הרגילות של פיטורי ראשי ערים וחברי מועצות מקומיות ערביות — ואני מתייחס לגרסה העברית של חומר הרקע שחולק על-ידי המינהל האזרחי לעיתונאים עקב סילוקן של ראש העיר, ובחומר רקע זה — אני קורא מתוך ה"גירוסלם פוסט", בגיליונו ב' 10 ביולי: "ראש העיר מוסטפה נטשה הואשם גם כמי שעתר לבג"ץ בקשר לעניין הכנייה הבלתי-חוקית וההרסה על-ידי מתנחלים בלב השוק בחברון".

רכותי, חברי הכנסת, לתושבים הערבים בשטחים אין שום זכות משפטית-פוליטית על-פי המשפט הישראלי. המשפט הישראלי לא חל עליהם. הוא חל רק על המתנחלים היהודים. אין להם ייצוג בכנסת, אין להם ייצוג בוועדות הכנסת, הכנסת לא מקבלת משלחות שלהם, היא לא דנה בעתירותיהם, הם מחוץ לתחום ההתעניינות שלנו. יש להם זכות אחת ויחידה — הזכות לעתור לבית-המשפט העליון, וזוהי זכות שבית-המשפט העליון נטל לעצמו, בהסכמת פרקליטות המדינה, והיא זכות שאנו משתבחים בה מקצה העולם ועד קצהו. האם אנו נשלים עם כך שגם זכות זו תסוכל על-ידי פעולה מינהלית, שראש עיר שעתר לבג"ץ ייענש בשל כך? שימנו תחתיו קצין, שיכול היום, מבחינה משפטית, לבטל את העתירה של קודמו? הרי נשים ללעג ולקלס את הערובה היחידה לשלטון החוק שעוד נותרה לנו, ערובה קטנה, משום שהתערבותו של בית-המשפט הגבוה לצדק היא מאוד מאוד מוגבלת בענייני השטחים.

חנן פורת (התחיה):

תתנחש לי לשאול?

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
אורשה לך.

היור"מ סבידור:

אתה אינך יכול להרשות לו, חבר הכנסת חנן פורת, נא לא להפריע. יש שורה של נואמים, כל אחד יוכל להתבטא, חברת הכנסת גאולה כהן היא בין הנואמים, ומה שיש לומר היא תאמר.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

אני מבקש ששר הביטחון ישיב לי: האם עתירה לבג"ץ היא עילה לסילוקן של ראש עיר ערבי? אם כן — אני חושב שיש כאן פגיעה בלתי רגילה במעמד בית-המשפט, במעמדו של בית-המשפט העליון, בכבודו של בית-המשפט הגבוה לצדק. יש כאן דבר שלא היה כמותו בעבר. אני גם רוצה לדעת, האם העתירה הזאת תעמוד בבית-המשפט העליון, או שמא הקצין הממונה על-ידי המינהל האזרחי יבטל את העתירה או ישנה אותה, שכן אם יעשה זאת, פירוש הדבר שנכריז בקל גדול בפני העולם כולו ובפני עצמנו, שאין עוד בעצם שיפוט של בית-המשפט הגבוה לצדק בענייני השטחים. ואני חוזר ומדגיש: הערובה האחת והיחידה, המוגבלת בהיקפה, המצומצמת ביותר במשמעותה, תיעלם כלא היתה.

אין שיעור לחומרת ההודעה הזאת שנמסרה על-ידי

היו"ר מ' סבירור:

חברת הכנסת מרים גלזר-תעסה, האם את תצייני להוראה של יושב-ראש הכנסת, או לא?

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):
בהחלט.

היו"ר מ' סבירור:

אם כן, אני מבקש שלא להפריע.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
תודה רבה.

היו"ר מ' סבירור:

תודה לחבר הכנסת רובינשטיין. אני מתכבד להזמין את חבר הכנסת יאיר צבן, ואחריו — את חבר הכנסת פנחס גולדשטיין.

יאיר צבן (המערך):

ארוני הוישבריאש, חברי הכנסת, את מעשה הרצח המחריד של אהרן גרוס, זיכרוננו לברכה, יש לגנות ולהוקיע בחוק. את מבצעיו יש לתפוס ולהעניש. את הרצח הזה לא ניתן להצדיק בדיבורים על זכותם של הפלשתינאים להיאבק בשלטון זר, כי גם מי שמכבד את זכותו של כל עם נשלט למאבק על חירותו לא יסכים, אם צלם אדם לו, לכלול מעשי רצח כאלה בקטיגוריה של פעולות מאבק נגד הדיכוי.

אנו שולחים מכאן רגשי השתתפות באבלה הכבד של המשפחה.

חברי הכנסת, מותו של אהרן גרוס יהפוך לסמל טרגי. אהרן גרוס הגוסס, שדמו ניגר ואין עוצר, הצעיר שאולי ניתן היה להצילו חרף טבח הסכינים, נפת את נשמתו פשוט משום שלא זכה בזמן לטיפול הדרוש. הוא לא זכה לטיפול הדרוש בזמן, משום שערכים דימו בנפשם שהצעיר שותת הדם יהודי הוא, ויהודים דימו בנפשם שהצעיר שותת הדם ערבי הוא, ואיש לא דימה בנפשו שהצעיר השותת דם אדם הוא, יצור אנוש. הנה, כל הטרדיה האנושית כולה שהפכה לסמל, סמל לאשמת שומרון ולשנאת חברון ולציון שהאבה עקרה ממנה, סמל המנתץ ומנפץ ומרסק עד דוק את ה"הגדה לבית לוינגר", את מיתוס הדריקים החברוני.

ואחר כך באה השרפה שליחכה באש נקם את השוק החברוני על כל חיותיו ודוכניו, פירותיו ומרכולתו, ומדורת הנקם הזאת, המחושבת כל כך, הטילה אור עוועים על כל סביבותיה. ואחר כך בא הפוגרום, ריצת ועליים מסומרות בסמטאות העיר, איומים, מכות, שעטות, יריות, בתים נסגרים בחופזה, כפתור, ואחר כך בא העוצר, זה שמבקשים להאריכו עוד ועוד, כדי שרחובות העיר יהיו ריקים מתושביהם, שוממים מערכים, כדי שהחלום שהפך למציאות זמנית יארוך ככל שניתן, ואחר כך באה הדחת ראש העיר נטשה. סוף סוף הורחז זה שהעז פנים והגיע עד לבית-דין של צדק בהתנגדותו להחיישכותם של מתחילים יהודים בתוככי עירו, כרובע היהודי הישן של חברון. רצח נתעב ושרפה, הפוגרום והעוצר וההדחה. ואחר כך? ומה עתה? ומה מחר?

חברי הכנסת, משני מקורות עיקריים נשאב הדלק שהצית שוב את מדורת האיכה. המקור האחד נערך במעגל המייד, הקרוב, בחברון עצמה. המקור השני נערך במעגל רחב יותר, במעגל כולל, ביחסי היהודים הערבים בארץ ההאת.

סיפורו של המעגל הקרוב, המייד, הוא סיפור מזעזעב. זהו סיפור של ניסיון חוזר ונשנה של אנשי קריית-ארבע לפרוץ

היישוב היהודי בחברון. שלא רק הם זוכרים את הטבח ואת הפוגרום שהיה בחברון, ולא רק להם יש זיכרונות היסטוריים כיצד הושם הקץ ליישוב היהודי הוותיק בחברון. אבל מי שמבקש לגלגל את גלגל ההיסטוריה אחורנית ולומר שבעצם צריך לחפש את העובדות שהיו קיימות לפני הקמת המדינה, תומך בטיעון הערבי שיש לעשות זאת במקומות אחרים.

יוסף רום (הליכוד):

אתה עושה חטא בהשוואה זו.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

איני עושה את ההשוואה, אתם עושים את ההשוואה. אני אומר שמאז 1948, משקמה מדינת ישראל, נוצרו עובדות חדשות. אנחנו איננו מקבלים את הטיעון הערבי של החזרת המצב לקדמותו. אנו שוללים אותו מכול וגלבי מה שקרה

יוסף רום (הליכוד):

אנחנו עשינו פוגרומים?

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

אנחנו לא עשינו פוגרומים.

אלעזר גרנות (המערך):

אל תשאל שאלות, כי אתה עשוי לקבל תשובות.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

חבר הכנסת רום, אנחנו לא עשינו פוגרומים.

היו"ר מ' סבירור:

חבר הכנסת רובינשטיין, אני מבקש: אל תחייס לחבר הכנסת יוסף רום. תואיל בטובך לסיים, כי מכסת הזמן שלך תמה. אני מבקש שלא להפריע.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

מכיוון שאני מכבד את חבר הכנסת רום וגם את יושב-ראש הכנסת, אחייס לחבר הכנסת רום בלי להזכיר את שמו.

לדעתי, אין כל מקום להשוות בין מה שקרה בארץ-ישראל בין יהודים לערבים לבין מה שעוללו הערבים ומה שקרה במלחמת השחרור. אין מקום להשוואה, אני מסכים לכך. אבל אני אומר: מי שמשחית את הטיעון שלו על החזרת המצב לקדמותו, ואומר שצריך להחזיר יישובים למקומות שמהם הם הוגלו או גורשו, נותן סיוע שלא במודע — בוודאי אינכם רוצים לעשות זאת, בוודאי אתם אינכם רוצים לתמוך בכך, אבל אני אומר איזה שימוש יעשו בטיעון הזה — — —

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

כל הציונות היא שיבה וחזרה לארץ-ישראל.

היו"ר מ' סבירור:

אני מבקש להפסיק את קריאות הביניים. איני מרשה קריאות ביניים. שבעה חברי הכנסת צריכים לנאום על הנדשה הזו.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

כל הציונות שלי מתבטאת בכך, שאני רוצה שבישראל תקום מדינה יהודית ודמוקרטית שאינה משליטה את כוחה הצבאי על עם אחר שאינו רוצה בשלטונה. אני מאמין שהשלטה נמשכת כזאת של כוח צבאי והיוקקות לכוח הזה, כדי לקיים את מה שאתם קוראים לו "דריקים של יהודים וערבים", פירושה קיום כול אסון לנו, כמדינה יהודית וציונית.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

אבל הם מעולם לא הסתירו את זה.

חבורת ל"ה, ישיבה רכ"ז
— הצעות לסדר-היום —

למטרותיה. מטרת המלחמה על ארץ-ישראל, כפי שהוגדרה על-ידי הגורמים הקובעים בממשלה הזאת, ידועה: להנציח את שלטון ישראל על ארץ-ישראל המערבית כולה, על השטחים המוחזקים כולם, על יהודה ושומרון ורצועת-עזה. וזה שורש הוויכוח. אבל השטחים האלה אינם שטחים ריקים. יושב שם עם, שלטון על השטחים משמעו שלטון על עם. שום עם אינו אוהב שעמים אחרים שולטים בו, ואם כופים עליו — הוא מתנגד, ואם מכבידים את העול — הוא מתקומם. מעגל האימים הולך ומסלים מדיכוי למרי, וממרי מוגבר לדיכוי קשה עוד יותר וחוזר חלילה.

זהו חברי הכנסת, עיקר סיפורה של חברון, זוהי הטרגדיה של אהרן גרוס, זיכרוננו לברכה, ושל שאר הקורבנות, יהודים וערבים, המוטלים בצדי הדרך המסוכסכת.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):
ומה היה עד 1967?

יאיר צבן (המערך):
אתם אומרים: מי שיוותר על חברון עתיד לוותר על יפו, חיפה ועכו. עתיד לוותר על כל ארץ-ישראל —

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):
מה היה עד 1967?

ויקטור שם-טוב (המערך):
ב-1967 חברון היתה השקטה ביותר והמשטפת פעולה ביותר.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):
בוודאי, היה שלום.

יאיר צבן (המערך):

— ואנחנו אומרים לכם: אתם עצמכם אינכם מאמינים לדברי הסתה נואלים אלה. אתם יודעים שהעם הזה, היישוב הארץ-ישראלי, התנועה הלאומית שלו, הכריעה לפני 35 שנה ברוב עצום, שלא לקבל את ההיגיון הפשטני, הלוגיקה הטהורה הזאת שלכם. ההיגיון של "או או". העם הזה לא שעה לעצת אחיתופל של "תפסת מרובה לא תפסת". הוא קיבל את עקרון החלוקה ואת עקרון הפשרה. הוא קיבל את העיקרון הזה, מפני שהוא הבין שבארץ הזאת חיים שני עמים, והוא לא יוכל לחיות כאן לבדו, והעולם לא יאפשר לפתור את הסוגיה הארץ-ישראלית אם ינסו לפתור אותה כפתרון זכותו של עם אחד בלבד. ואז נפלה ההכרעה הגורלית על דעתו של רוב העם, על דעת הרוב העצום של התנועה הציונית. אין חפיפה אוטומטית בין זיקה היסטורית לדיכונות, וההכרעה העקרונית הזאת חזרה ונשנתה לאחר מלחמת ששת הימים. השטחים כבר היו בדיכוי. בממשלה, ממשלת הליכוד הלאומי, שראש הממשלה הנוכחי היה חבר בה, החליטה על קבלת החלטה 242 והביעה נכונות עקרונית לנסיגה. ראש הממשלה הדיוס, חבר הממשלה דאז, נאמן לשיטתו של "או או". של ההיגיון הצרוף כבדולח, פרש מהממשלה. אבל רוב העם תמך באימוץ עקרון הפשרה. גם היום אתם יודעים שרוב הכנסת ורוב העם מתנגד לסיפוח ארץ-ישראל השלמה, ולכן אתם מתחמקים ומתחמכים.

יגאל כהן (הליכוד):
אתה מדבר בשם רוב העם?

יוסף דום (הליכוד):
על סמך מה אתה אומר זאת?

יאיר צבן (המערך):
רבותי, אתם יודעים את האמת. כל הסקרים, אפילו אלה שאתם מזמינים, אומרים זאת. מדוע אינכם מגישים לכנסת

מתחומם אל תוכני חברון עצמה, אל תוכני העיר הנושבת בשמונה רבבות ערכים פלשתינאים, ראשיתו של הניסיון בחטא הפריצה לבית-ההרסה ב-26 באפריל 1979, והמשכו בפוגרום בפוגרום ממש. שנערך חודש לאחר מכן, ההתפרצות לבתי הערבים בסביבה וגירושם מהם. מעשים אלה הוגדרו אפילו על-ידי הממשלה עצמה כ"בלתי חוקיים" וכ"בלתי נסבלים". אך אותה ממשלה עצמה נתנה לאחר זמן, על-פי מנהגה, גושפנקה חוקית לקיצוניות שלוחת הרסן, ואישרה תוכנית-אב ליישובו מחדש של הרובע היהודי בחברון.

ומה חשבתם? שתושבי חברון יריעו לכם, —

יוסף דום (הליכוד):
האם זה מצדיק את הרצח?

יאיר צבן (המערך):
חבר הכנסת דום, אם אטמת אוזניך משמוע את הדברים, ייערב לך.

— שהנהגתם תפוס לפני המתנחלים מרדב אדום: מי שטורח להזכיר לנו שוב ושוב את מאורעות הדמים הנוראים של שנת תרפ"ט, כדי לשנן באוזנינו כי חברון היא קן לקיצונים לאומנים ערבים, מה הוא חשב על התסריט של פריצה יהודית לתוכני העיר הערבית?

כאן, בפרשה הזאת, לא רק בה, אבל בעיקר בה, נערץ המקור להסלמה במעגל המיידיר, ולכן, אם משהו שואל בכנות וברצינות מה לעשות כדי לצנן את הרוחות, התשובה במעגל המיידיר היא, ראשית כול — לא רק היא, אבל ראשית כול — להציב סכר למתנחלים, לתושבי קריית-ארבע, לבטל מייד ובפומבי את תוכנית הפריצה אל תוכני חברון, למנוע בחוזק יד ובתוקף שאלה ייטלו את החוק לידיהם ויעשו ככל העולה על רוחם. רק אם נעשה זאת, יקל עלינו לבלום גם את הקיצוניות מהצד השני.

מנחם הכהן (המערך):
חבר הכנסת צבן, האם מותר לשאול שאלה?

משה קצב (הליכוד):
חבר הכנסת מנחם הכהן, הוא מדבר בשם המערך?

ויקטור שם-טוב (המערך):
הוא מדבר גם בשמך. גם חבריך בממשלה הגדירו את העניין "מיני-פוגרום".

יוסף דום (הליכוד):
אולי הוא מדבר בשם מפ"ם, אבל לא בשם המערך.

יאיר צבן (המערך):
סגן השר קצב, שר אחד בממשלה לפחות הגיב כאופן חלקי תגובה ראוייה. אני מציע לך לקרוא את תגובתו של השר נסים.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
גם כמה מחברי המערך.

יאיר צבן (המערך):
חברי הכנסת, למסגרת השחורה שבה נתון שמו של אהרן גרוס, זיכרוננו לברכה, הצטרפו היום שתי מסגרות אבל נוספות, של גלילי ושל ברקת שנפלו בלבנון. יריבי אומר לי: הם נפלו במקומות שונים, אך המלחמה אחת היא, זו המלחמה על עתידה של ארץ-ישראל. יריבי צודק, הם נפלו כולם במלחמה על עתידה של ארץ-ישראל. אבל האמירה הזאת מחייבת לפרש, כי היחס למלחמה נקבע וראוי שייקבע ראשית כול לפי היחס

העולם כאשר מטרתו מלחמה על ארץ-ישראל הן שונות. כפי שהיו מקדם. רק אז תהיה תקווה.

היור"ר מ' סבירור:

תודה לחבר הכנסת יאיר צבן. רשות הדיבור לחבר הכנסת פנחס גולדשטיין, ואחריו — לחבר הכנסת חופיק טובי.

משה קצב (הליכוד):

חבר הכנסת יאיר צבן, העמדות שלך הן נכס לליכוד. אין לך שום אחיזה בציבור הישראלי. גם לא במערך.

יאיר צבן (המערך):

הברקה יוצאת מן הכלל.

רפאל סויסה (המערך):

חבר הכנסת משה קצב קיבל פרס על שקט ועל תרבות. משום מה היום הוא צועק כל הבוקר. מה קרה?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כנסת ישראל נדרשת לנושא הרצת הנפשע בחברון ושוב ניצבת סוערת, עצובה, מתייסרת ומתייחדת עם זכר צעיר יהודי, אהרן גרוס, זיכרוננו לברכה. אהרן ז"ל, בחור בן 18 שבא לפני תשע שנים עם חבריו ושבעה מאחיו מארצות-הברית, כדי "לעשות עלייה", להתגורר בארץ-ישראל, בירושלים בירתה וללמוד בחברון. ושמ, בארץ שאלה ייחלו הוא והוריו וכני ביתו האחרים שנים רבות, נחתו עליו שלושה פגיונות ורצחוהו; שלושה רוצחים, שלושה פגיונות, וצעיר יהודי אחד, איש ישיבה שנרצח.

אהרן גרוס, זיכרוננו לברכה, הוא השמיני להרוגי חברון כעת החדשה — אחרי יהושע סלומה, חנן קרויתמר, אלי הזאב, גרשון קליין, יעקב צימרמן, צבי גלס ושמואל מרמלשטיין, זיכרונם לברכה. כולנו, בלי הבדל סיעה, מפלגה, השקפה או עמדה, מצטערים על מות צעיר יהודי נוסף על מזבח כיבוש ארץ-ישראל ועל הזכות להתנחל ביהודה, בשומרון, בחברון.

רק לפני כשלוש שנים נרצחו ברם קר ששת הצעירים מבית-הדסה, כאשר צעדו לתומם אחרי התפילה בחברון, ולא אשכח — כאז כן עתה — איך עמד מנגד העולם כולו, ובעיקר העולם המערבי, ולא הגיב על הרצח הנפשע. רק הנשיא רייגן הצטער על הרצח. מזכיר האו"ם ולדהיים הביע עקב הרצח "דאגה" למצב כשטחים. כך גם היום, הניסיון של אומות העולם לכרוך רצח עם שרפת דוכנים והכעות צער אלה של העולם המערבי רק צריכים להוכיח לנו שוב באיזה עולם אנו חיים.

אומר מייד: אני מגנה גינוי חמור וחרף את שרפת הדוכנים על-ידי תושבי קריית-ארבע ואני מוחה על הסגנון וקריאת הגנאי שהושמעו כלפי שר הביטחון משה ארנס, אבל לכרוך את הדבר האחד עם הדבר האחר בהכנות צער — זה אבסורד מדרגה ראשונה. אולם, זו דרכו של עולם, מגיבים על פגיעה בלא-יהודים, וכאשר נפגע יהודי, חס וחלילה, אין שומעים. אין רואים וודאי שאין מדברים. עומד לו צעיר יהודי בלב חברון, ליד הקסבה, ליד כוחות ישראל, ומחכה להסעה. מכונת ההסעה נעצרת לידו, ומנגד מגיחה מכונת פרטיט ובה יושבים רוצחים קרי מזג וכחינה של שלושה זוגות יריים מתקפחים ומתקפדים חיי אדם צעיר. זהו הנושא שלפנינו, ולא נושא אחר.

חברי הכנסת, עם כל הוויכוח הקיים בינינו על יישוב חברון או על אי-יישובה, הכול מסכימים, כי החלטות מתקבלות על-ידי הממשלה. ואם הממשלה החליטה ליישב את הרובע היהודי בחברון, החלטה זו תבוצע, ואין זה משנה איזו ממשלה

הזאת הצעה לסיפוח יהודה ושומרון? — כי אתם יודעים שגם בכנסת הזאת וגם מחוצה לה לא היה ולא יהיה סיפוח, כי העם הזה, למרות כל מה שקרה לו, צדין לא איבד את שפיות דעתו.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

זה נכון, זה נכון.

יאיר צבן (המערך):

אתם מדברים בשם העיקרון של העקביות הצרופה. כל עיקרון של חלוקה וכל דרך של פשרה פרוצים להתקפה לוגית כביכול בטענה של חוסר עקביות. אבל העולם לא היה מתקיים שעה אחת אילו עמד על דינה של העקביות הצרופה. העולם מתקיים מפני שבני אנוש למדו להתפשר. למדו לחיות שלא על דרך של עקביות גזורה מראש. עולמנו שלנו, של העם היהודי, של מדינת ישראל, יתקיים והמדינה תתקיים רק אם אנחנו נלמד ונמשיך באותה דרך של פשרה שהיינו דבקים בה.

מה שקרה מאז 1948 עד היום שונה — ולא יכול היה שלא לשנות — את פרטי מימושו של עקרון החלוקה, את תנאיה של הפשרה, אך לא יכול היה לבטל את העיקרון עצמו. מדוע? מפני שהמציאות שממנה נגזר העיקרון חיה וקיימת ונושמת. יש שני עמים בארץ-ישראל המערבית ולשניהם צורך למצוא פתרון לאומי, לא אחד על חשבון השני אלא על דרך של פשרה, על דרך של הסכם.

חברי הכנסת, איש רוח אמריקני נשאל פעם בראשית המאבק נגד המלחמה כווייטנם: מדוע יצאת למאבק? האם אתה מאמין באמת שאתה וחברייך תוכלו לשנות את כיוון תנועתה של מעצמה אדירת כוח כארצות-הברית?

מרס גלזר-העסה (הליכוד):

אין שום אנלוגיה.

יאיר צבן (המערך):

והוא השיב: אני מקווה, אינני בטוח, אינני יודע אם אצליח לשנות את אמריקה, אבל אני רוצה להיות בטוח שאמריקה לא תשנה אותי, לכן אין לי ברירה אלא להיאבק ולשנות נגד הורם.

ההתנגדות שלנו לכל מה שקורה איננה התנגדות פילנטרופית. שום דבר אנושי לא זר לנו, ובוודאי לא זר לנו סבלו של עם שכן. ההתנגדות שלנו היא התנגדות אנוכית כמובן הנעלה של המלה. משום שאנו רוצים להיות אחראים לעצמנו, אחראים לגורלנו ולגורל הדורות הבאים אחרינו. אנחנו רוצים להסתכל בראי ולראות מחדש את פניו של עם נרדף, נתקף, מושפל, שחזר למולדת הזאת להיות עם חופשי, לא להיות עם כובש, לא להיות עם מדכא, לא להיות עם שולט ורודד בעם אחר.

וכדי שאפשר יהיה לממש את התקווה הזאת — אנחנו חייבים לשנות את המטרה המצוהרת של המלחמה על ארץ-ישראל. המטרה של המלחמה על ארץ-ישראל צריכה לשכך ולהיות מדינת היהודים, שיש בה שוויון זכויות מלא לאזרחיה הערבים והיא מדינה דמוקרטית. המטרה הזאת מחייבת לעמוד על הביטחון, לעמוד על ההגנה, אבל לחתור לפשרה; לחתור לחלוקת הארץ הזאת למען השלום ולמען הפשרה.

ומכיוון שאין סיכוי שהממשלה הזאת תשנה את מטרתה המלחמה על ארץ-ישראל, אין תקווה לעצור את המחיר הנורא ברם, בקרבות, בכלכלה, בעיוות החברתי, בתחום המוסרי, שהממשלה הזאת נוטלת מאתנו. יש רק תקווה אחת — שהממשלה הזאת תפנה את מקומה, כדי שאפשר יהיה שישאל תופיע כלפי עצמה, כלפי בניה הלוחמים, כלפי שכניה וכלפי

תוכרת ל"ה, ישיבה רכ"ו
— הצעות לסדר-היום —

חמורים, על-ידי סתימת בתים, על-ידי הריסת בתים ועל-ידי גירוש. אין דרך מרחיבה אחרת.

שולמית אלוני (המערך):
עונש קולקטיבי?

יאיר צבן (המערך):
הסכסוך יתלבה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה רק מעלה חשד הפוך.

שולמית אלוני (המערך):
עונש קולקטיבי או עונש לאשם?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אני מדבר על עונש אישי, כלפי אנשים — — —

שולמית אלוני (המערך):
תאמר שאתה נגד ענישה קולקטיבית.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אני אומר, חברת הכנסת שולמית אלוני — שמעי מה שאני אומר, לא מה שאת רוצה לשמוע — שאינני גורס עונש מוות. אינני גורס, חברת הכנסת שולמית אלוני, עונש מוות, וזאת מכל מיני סיבות ושיקולים, הומניים ופרקטיים, אבל רוצחים אסור שיינקר.

אני גם מבין שיש משהו או משהם בין חברי הכנסת, חבר הכנסת יוסי שריד, המתחילים לספור ולמנות את הימים שאין מצליחים לגלות את הרוצחים, כפי שעשו במקרים אחרים. מדוע יש להתחשב ברוצח? מדוע לא לחשוב על הנוצח ומשפחתו ועל אלה העלולים להירצח בעתיד?

שולמית אלוני (המערך):
מי אמר את זה?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
ולא להרוצח ליישב את חברון היהודית יש לומר: חברון תיושב על-פי החלטות ממשלה, ורק על-פי החלטותיה, ואיש לא ייקח את החוק לידי.

יוסי שריד (המערך):
אדוני, אתה מוכן לחזור? לא שמעתי מה שאמרת.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני פונה לשר הביטחון ומבקשו לבדוק את ההוראות לפתיחה באש שניתנו לחיילים המוצבים ביהודה ובשומרון בעיקר לתושבי חברון היהודים. אסור שתושבי חברון, יהודה ושומרון היהודים יחזירו את נשקם כאורח הפנתי. אני מתנגד לשימוש מיותר בנשק, אבל כאשר תוקפים אזרחים ואנשים הנוסעים לתומם, צריך משהו לבדוק את עצמו, לבדוק האם הוראות הפתיחה באש הן נכונות.

שולמית אלוני (המערך):

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אני יודע על חיילים שאמרו שאם יורים או שורפים או זורקים אבנים הם שוקלים האם להגיב או להסתכל לצד השני. הייתכן, אדוני שר הביטחון?

חברי הכנסת, יש לי טענות קשות גם אל חברי מפלגת העבודה על פרסום הודעתם באמצעות צוות התגובות שלהם. אני רוצה לצטט את מאמר המערכת ב"מעריב" מיום 11 ביולי 1983, מאמר המבטא יותר מכול את הרגשת רוב הציבור

היא זו. נזכור נא כי אנו מדברים על אותה חברון, שהיה בה יישוב יהודי בתחילת המאה ולפניה, חברון שבה היה-דובע יהודי, רובע שנשרף, נשדד ותושביו נרצחו, זקנים נשים וטף ב-1929 — החשבון הוא מ-1929 ולא מ-1948, חברי הכנסת — שנה שתיזכר לדיראון עולם ביחסי יהודי חברון וערביה, שנה שבה חוסלה הקהילה היהודית עד אחרון היהודי ורכושם היה למשיטה ולבזיה. ידעו ערביי חברון, ככל ערביי יהודה ושומרון: איש לא יושל אתכם מאדמתכם, מבתיכם ומנכסיהם, אך לא נסכים, לא נאות ולא נקבל את הרצח כנורמה להפחדת יהודים לעזוב את חברון. הרצח לא ירתיע, הרצח רק יגביר ויעורר את הרצון להתיישב ולהתנחל ולכנות את חברון בפרט ואת יהודה ושומרון בכלל. חברי הכנסת, חברון היא סמל — סמל לאמונה, סמל לתקווה, סמל להתחדשות יהודית בארץ-ישראל.

כולנו חייבים לגנות את הרצח בכל לשון של גינוי, כפי שיש לגנות כל רצח של ערבי או של יהודי, כפי שיש לצאת חוצץ נגד זריקת אבנים בחביון או בכיכר-השבת, נגד שרפת צמיגים ונגד שליפת סכינים ביהודה ובשומרון או בכל עיר אחרת בישראל. בואו נאמר כצורה ברורה: רצח זה, כאחרים, מרחיק את השלום ומונע התקרבות בין יהודים לערבים, התקרבות שהיא צורך וכוח, שהרי ברור לכול כי ביהודה ובשומרון, בחבל-עזה ובמקומות אחרים יצטרכו יהודים וערבים לחיות ביחד, בצוותא, עוד שנים רבות, אבל אצלנו יש בודדים, מתי מעט, שדם יהודים אינו נחשב בעיניהם, כפי שהם מכבדים דם אחרים שנשפך.

אלימות מכל מין וסוג יש לגנות, יש לקעקע ויש לשרש, צמיגים שרופים, חלונות מנופצים, מכוניות שרופות, אבנים נזורות, סכינים במתרות וכדורים מפוזים ושורקים — אסורים בכל אסור, ויהיו המעשים הללו נחלתם של אלה או אלה, גם אין מיליציות ואין פלנגות יהודיות, ואסורות פעולות תגמול ואין שרפת דוכנים וגם אסור לפגוע בשר הביטחון בצורה שבה עשו זאת אחרים מיהודי חברון.

יש ממשלה, קיים צה"ל, יש ממשל, ואסור לאיש לקחת את החוק לידי. אנו חייבים במשטר ובסדר, בעיקר בגלל הקיצונים שבנינו, אני בעד ליברליות. כאשר החיים מתנהלים כסדרם, אני בעד ניהול העיר על-ידי תושביה ועסקניה בלי התערבות מבחתי, עד לרגע שפרנסי העיר אינם מסוגלים לשמור על הסדר הפנימי, וחלקם מלבים את האש ומייצרים אירועים חריגים ואינם מסוגלים למנוע זריקת אבנים, הבערת צמיגים ורצח בפגיונות — אז, או, חברי הכנסת, יש להפעיל יד קשה, יד חזקה, ולהטיל עונשים מרתיעים ופוגעים.

יוסי שריד (המערך):
איוז יד?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אסכיר מייד, חבר הכנסת יוסי שריד, אתה עוד לא הצעת להקים ועדת חקירה מדוע המשטרה לא מצאה את הרוצחים כעבור שבוע. בודאי תציע הצעה כזאת לסדר-היום.

שולמית אלוני (המערך):
— — — השמר חשמרים.

יוסי שריד (המערך):
אבל איוז יד?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אני גורס ותובע, כי כלפי אלה הזורקים אבנים, המבעירים צמיגים ורוצחים אנשים יש לקיים הרחעה על-ידי עונשים

תופים טובים (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, נחלי דם ממשכים להישפך בשטחים הכבושים, בלבנון, דמם של יהודים ושל ערבים. כואב לנו שהולכת וגדלה רשימת ההורים השכולים, הילדים היתומים והאלמנות. כל הנופלים במרחץ הדמים האיום הזה — יהודים וערבים — מעוררים כאב וייסורים, בין שהנופל הוא הנושא לדיון, המתנחל הצעיר אהרן גרוס ז"ל, ובין שהנופל הוא צעיר פלשתינאי מפגין נגד הכיבוש, אוקורבן ההפצצות הכיבריות בכיירות, או שבוי במחנה אנצאר, או חייל הנופל בלבנון.

הנסיכות הן שונות, אבל אנו מאשימים בהמשכו של כל נחל הדם הזה — שהיה ושלצערנו עוד יהיה כנראה — בראש ובראשונה את ממשלת הליכוד ואת מדיניות הכיבוש שלה. מדיניות ההתנחלות והניסיון הנואל לספח טריטוריה ולגרש עם ממולדתו.

מה שקורה כיום בחברון ומעורר אותנו להציע דיון בכנסת קורה, לאמיתו של דבר, בכל השטחים הכבושים, לכל אורכן ורוחבן של הגדה המערבית ורצועת-עזה. יש המתפשים את הסיבה ואת האשם באירוע זה או זה ויש המאשימים את הערבים או את היהודים, היהודים והערבים הם הקורבן, והאשם הוא מי שמתעקש כיום להמשיך במדיניות המלחמה ובשפיכות הדמים, המסרב לקבל מוצא של פשרה בין שני העמים, המסרב להפסיק את זרם הדם. מוצא הפשרה היה מעלה את שני העמים על דרך השלום, דו-הקיום בשיתוף הפעולה.

אנו מפנים אצבע מאשימה כלפי ממשלת הליכוד, הרוחה את מוצא השלום המכבד את זכויות שני העמים ומתעקשת לשלול את זכויותיו ואת עצם קיומו הלאומי של העם הערבי הפלשתינאי לא רק בחברון, אלא בכל מקום בארץ הזאת.

מי שמתעקש לנהל מדיניות של "שלי — שלי, שלך — שלי" — כך נודגמת ממשלת בגין כלפי העם הערבי הפלשתינאי — מוליך בהכרח למצב החמור של היום ולמצבים חמורים עוד יותר בעתיד.

ברור עתה לכול, שממשלת הליכוד בראשות מנחם בגין ולפי הנחיותיו — כפי שהעיתונות כותבת — ראתה בהריגתו של אהרן גרוס הודמנות נוחה להעמיק ולהרחיב את מדיניותה הלאומית הקיצונית, כדי להרחיב ולהעמיק את תהליך ההתנחלות היהודית הקולוניאלית בחברון ובכל חלקי השטחים הכבושים, לנשל את העם הפלשתינאי מחלקת מולדת נוספת, לפזר את מוסדותיו הנבחרים, לשלול ממנו סמכויות נוספת, וזכות נוספת לנהל את ענייניו ואפילו את ענייניו המוניציפליים הפעוטים, ולצעוד צעד נוסף בכיוון הנצחת הכיבוש, סיפוח השטחים הכבושים ודילול אוכלוסייתם הערבית הפלשתינית עד גירושם.

כל הלחץ וההשתוללות של המתנחלים והדרישה — כפי שהם אומרים — למענה ציוני הולם, אין זו אלא הצגה מתואמת בינם לבין ראש הממשלה ושריו, הנוענים בהתלהבות לכל הדרישות הגזעניות של לוינגר ושל כהנא.

ממשלת החוק והסדר של השר ארנס לא מצאה לנכון להסתייג ולגנות את הפוגרום הגזעני שערכו מתנחלי קריית-ארבע בשוק בלב חברון בעת ששרפו, הרסו והשתוללו בלי כל מעצור, ממשלת בגין הכינה מראש את כל המענים ההולמים שדרשו ותבעו אנשי לוינגר וכהנא. מייד באו צעדי העונש הקולקטיביים נגד כל תושבי העיר: עוצר — כימי החג — שנמשך עד היום; הרחת מוסטפה נטשה מתפקיד ממלא

בישראל: "מפלגת העבודה ראתה צורך להגיב על המאורעות בחברון בפרסום הודעה המביעה התנגדות לשיבתם של יהודים בחברון, ודומה שלא היה אפשר לבחור בעיתוי אומלל יותר לנקיטת עמדה זו. יש בה קודם כול משום מתן צידוק מוסרי מסוים לפורעים שדקרו תלמיד ישיבה למוות בחוצות העיר, ויש בה, נוסף על כך, משום קביעה שהבעלות על בתים ורחובות בחברון חוכרת כספם של דבר על-סמך עובדות שנקבעו בפוגרום. מי שרצה את יהודי חברון בשנת 1929 וגרם בכך לחיסולה של קהילה ישנה בעיר, הקשורה קשר אמיץ בהיסטוריה של העם היהודי בארץ-ישראל, הוא שירש את הנרצחים ויקבל את בתיהם ואת מוסדותיהם".

צוות התגובות של מפלגת העבודה שוכח, כנראה, מי היה בשלטון כאשר חודש היישוב היהודי בחברון ומי הכיר בזכותם של היהודים לשוב לעיר ולהתנחל בה. הרבנים לא קרו כעת שהליכוד שלט. הם קרו בימי שלוט ממשלת הליכוד הלאומי, ואחר כך — בימי שלטון המערך. אם מפלגת העבודה סבורה שעכשיו הזמן לסגת מן העמדות שהיא עצמה נקטה ולהתנגד למעשה שנעשה על דעתה, היא עדיין חייבת לתת את הדעת על התוצאות האפשריות של העמדת השיבה היהודית לחברון כסימן שאלה.

אחת התוצאות הבלתי-ימנעות תהיה, שאותם גורמים ערבים קיצוניים, המביעים את התנגדותם לשיבת היהודים לחברון באמצעות אבנים, סכינים ורובי סער, יגיעו למסקנה, שיש סיכוי טוב להרחיב את היהודים ולהכריחם לעזוב את העיר — כן, חבר הכנסת צבן, כך נאמר: יש סיכוי טוב להרחיב את היהודים ולהכריחם לעזוב את העיר, כי אם גם לשל היהודים אינו שלם עם השיבה, די יהיה בהגברת הטרור כדי להניע אותם "להתקפל" וללכת.

מה שנחנך בחברון הוא היפוכו של דבר — אומר מאמר המערכת של "מעריב": "נחוץ לשכנע את הגורמים הקיצוניים בקרב האוכלוסייה הערבית, ששום מעשה דמים, שום רצח, שום התפרעות לא יביאו לנסיגה יהודית. נחוץ להראות להם שמני וגמור עם ממשלת ישראל לקיים את הסדר בעיר ולמנוע אלימות משני הצדדים. הממשלה נתנה אתמול ביטוי נאות לעמדה זו. זה הדבר שעשוי להוליך אל הרגעת הרוחות".

חברי מפלגת העבודה, האין לכם כלל קוים אדומים? — לא ביחסים עם סוריה, אלא ביחסים בין המפלגות. האם הכול מותר? האין איסורים פנימיים? הרי עוד מעט משהו מכס יציע לשלוח משלחת הזדהות עם ראש העירייה נטשה — אם הדבר לא נעשה עדיין. צדק גם עיתון "דבר", אשר הגדיר את הרצח בחברון כמלים "פשע בחברון — סכין בגב השלום".

חייבים הערבים לדעת שבאנו לחברון, ליהודה ולשומרון, כדי להתנחל ולחיות שם שנים רבות. אם לא יבינו כולם שפרעות 1929 לא יחזרו לעולם — ירחק השלום וקורבנות חפים מפשע ייפלו שוב.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הכנסת חייבת לגנות את רצח אהרן גרוס, וזכונו לברכה, ולהתפלל שהוא יהיה הקורבן האחרון.

אדוני היושב-ראש, אני מציע לדון בנושא זה כמליאת הכנסת.

הי"ר מ' סבידור:
תודה לחבר הכנסת פנחס גולדשטיין. רשות הדיבור לחבר הכנסת תופים טובי, ואחריו — לחבר הכנסת חיים דרוקמן.

שמופיעים בפומבי, כמו עיתון "הארץ", שכתב ב-10 בחודש זה, בתגובה על התביעות המטורפות של הגזענים למיניהם, התובעים מהצבא יד חזקה יותר ואף את גירושם של חושבי חבורת הערבים, כפי שדרשו השרים אריאל שרון ויוכל נאמן בישיבת הממשלה. טוב שעתיד "הארץ" כתב והזהיר, שאם עם ישראל ייהפך לעם של מטורפים ומגורשים של עם שכן, אין סיכוי שיגיע איפעם אל המנוחה ואל הנחלה.

בדיון הזה, חברי הכנסת, כשאנו מוקיעים ומגנים את פעולות הדיכוי, ההתגרות והאלימות של המתנחלים בקריית-ארבע כלפי חושבי חבורת הערבים, בחסות ממשלת הליכוד, תובעים אנו להפסיק את הטורף הגזעני הזה: תובעים לבטל את העוצר: תובעים להפסיק את ההרפתקה של ההתנחלות היהודית בתוך העיר חברון; תובעים להחזיר את מועצת העירייה הנבחרת של חברון ואת ממלא מקום ראש העירייה מוסטפה נטשה, בהזדמנות זו אנו תובעים להחזיר לעיר ולמולדתם את ראש עיריית חבורת המגורש פהד קווסמה ואת חברו, ראש עיריית החלול, מוחמד מלח. אלה יהיו צעדים בכיוון הנכון להרצת הרוחות ולשלום צדק בין שני עמינו.

חברי הכנסת, אירועי חבורת הם סימפטום למה שמחרחש ולמה שעלול להתרחש בגלל קיצוניות יתר בשטחים הכבושים ואף בארץ כולה, אם תתמיד ממשלת הליכוד בצעדיה ההרפתקניים למימוש מדיניות הנצחת הכיבוש, התנחלות היהודית קולוניאלית בשטחים הכבושים ותחזירה לסיפוחם לישראל כשהם מולידים ואף נקיים מאוכלוסייתם הערבית.

הפרטים של האירועים הם המצביעים על התמנה הכוללת הענומה של מדיניות ממשלת הליכוד, התוסמת את הדרך לשלום. המוליכה את שני העמים — ואתם את עמי האזור ואולי גם את עמי העולם — למרחץ דמים, בשל הדיותיה הלאומניות של ממשלת הליכוד. מדיניות הרפתקנית ובלתי ריאלית זאת מוליכה את הארץ מדחי אל דחי, מהרפתקה להרפתקה; מהרפתקת הלכנון שלא תמה, על אלפי קורבנותיה, לאסונות החדשים בחברון. המדיניות הלאומית ההרפתקנית הזאת לא תהיה לה תקומה. היא עוד תקיז דם של רבים ותחסוס את הדרך לשלום, כשהיא דוחה את הדי המושטת של העם הערבי הפלשתיני ושל הנהגתו אשרף לשלום של פשרה, לשלום של דו-קיום בכבוד, תוך עצמאות וריבונות לשני העמים, כל אחד במולדתו.

אלה מראשי השלטון, השמחים וכונים על המשבר הקיים היום באש"ף, כדי להרביץ עוד יותר בשטחים הכבושים, כדי למר עוד יותר את החיים לעם הפלשתיני — הם יתאכזבו מרה, אם תתמיד ממשלת ישראל בדרכה הלאומית ההרפתקנית, היא רק תגרום שקורבנות נוספים ייפלו משני הצדדים, ששפיכות הדמים תתמשך ותהיה יותר מכאיבה. אולי תוכלו להערים קשים נוספים בדרך ההסדר הצודק, אבל לא תמנעו לעולם את השלום הצודק הישראלי-פלשתיני. וכדי לקצר את הדרך הזאת, כדי לשים קץ לייסורים, עליכם ללכת, עליכם להתפטר, ולפנות מקום למדיניות שלום, שתביא את שני העמים לנחלה ולמנוחה.

היור' מ' סבירור:

תודה לחבר הכנסת תופיק טובי, רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים דרוקמן, ואחריו — לאחרונה בנושא זה, חברת הכנסת גאולה כהן.

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו נמצאים עדיין בשבוע האבל על הרצח הנפשע של אהרן גרוס, ה' ניקום דמו.

מקום ראש העיר, פיזור המועצה, מינוי קצין ממשל לנהל את ענייני העירייה, להאמת ולסיפוקם של אנשי קריית-ארבע.

ברור שסילוק הרשות הנבחרת המקומית הוא צעד שיאפשר להסיר מכשול נוסף בכביע מדינת ההתנחלות בתוך העיר חברון ונישול וגירוש תושביה הערבים, כפי שמדברים בגלוי המתנחלים הגזענים ודובריהם, ואף אתה, חבר הכנסת חנוך פורת. הדיבור הוא גלוי — שהקצין החדש הממונה על ניהול עיריית חברון יבטל את העתירה לבג"ץ, שבה ביקשה עיריית חבורת למנוע עבודות יזומות של מתנחלי קריית-ארבע בתוך העיר חבורת כלי רשות העירייה.

ככתב פיזור העירייה נאמר בצניות רכה, שמוסטפה נטשה וחברי המועצה התגרו התגרות מתמדת ביישוב היהודי בעיר חבורת, רבותי, אתם מכירים את הסיפור המפורסם בעולם על אותו זאב, שהחליט לטרוף את הטלה ולא מצא נימוק אלא שהטלה מעכיר את המים שהזאב שותה מהם, אף שהזאב שותה כמעלה הנחל ואילו הטלה שותה כמורד הנחל. מי התגרה במי? מי נדחק לתוך חבורת, כדי להתנחל ולהתיישב בה ולנשל את תושבי חבורת הערבים? היו התגריות גסות ביותר, שאפילו הממשלה הנוכחית הוסיפה מהן, הרי עדיין קיימת, מבחינה פורמלית, החלטת הממשלה כי מי שפלש לבית-הרסה והחמקם בו עשה זאת כלי רשות, הם מחכים עוד לצו הגירוש שלהם. יש לפנות אותם, על-פי החלטת הממשלה שעדיין עומדת וקיימת. האם אין אלה המתנחלים עם הממשל הצבאי, שיום יום מיררו את חיי תושבי חבורת הערבים, תקפו בתים בפרברי העיר כדי לגרש את בעליהם, עקרו עמודי חשמל, שרפו אוטובוסים וידו והרגו תושבים בחבורת ובסביבתה, והכל לית דין ולית דיין?

חברי הכנסת, התקיימה ישיבת הממשלה בעקבות הרצח, ושוב הצהרות והחלטות על יישוב חבורת ביהודים מצד אחד, ועל הפעלת היד התקיפה והחזקה להשלטת החוק והסדר — מצד שני. ואנו יודעים למי מתכוונים כשמדברים על השלטת החוק והסדר.

אומרים: מדוע מערערים על הזכות להחזיר יהודים לחבורת? אבל האם אפשר להחזיר לאחור את גלגל ההיסטוריה בחבורת כלכר? אם להחזיר את הגלגל ברובע היהודי בירושלים או בחבורת, מדוע למנוע ולשלול את זכות בני הארץ, בני העם הערבי הפלשתיני, מלשוב אל יפו, אל רמלה, אל לוד, אל חיפה, אל עכו ואל כל מרחב הגליל והנגב והרי ירושלים? יש שוני בדבר: הם, הפליטים הערבים, מוכנים ורוצים לחזור תוך כיבוד עצמאות מדינת ישראל. ממשלת הליכוד לא רק שדוחה שוויון בזכות השיבה, אלא רוצה להחזיר לליישוב יהודים בחבורת, בשכם ובכל הגדה והרצועה, תוך כפיית שלטון זו על העם הערבי הפלשתיני ושלילת עצמאותו ואף שלילת את עצם קיומו במולדתו.

דו-קיום של יהודים ושל ערבים כשטחים — אומרים: מדוע לא? זו תביעה צבועה חסרת כל בסיס מוסרי. אומרים: מדוע אסור שיגורו בשלום ובדו-קיום זה בצד זה בחבורת? איזה דו-קיום — כפי שממשלת הליכוד מכנה זאת — הוא זה? אתם רוצים דו-קיום בין עם של אדונים לבין עם של עבדים? בין מנשלים לבין מנושלים? בין מי שלצדו השלטון, הצבא, הכוח ובין מי שמופקר מכל הגנה, מי שנתון יום יום ללחץ של שלטון הכיבוש לעזוב את הארץ, לנטוש את מולדתו, מי שזכויותיו הבסיסיות אינן קיימות כלל. זה לא דו-קיום. זה שעבוד קולוניאלי של העם הערבי הפלשתיני. הוא לא ישלים עמו לעולם, ולא לעולם חוסן למדכאים ולמנושלים.

חברי הכנסת, טוב שיש בישראל רבים שהם בעלי מצפון,

היהודי ברח אף שהיה בידו אקדח. הערבי רדף אחריו עד שהגיע אוטובוס, ונהג האוטובוס ירה באוויר ולקח את הסכין מהערבי.

אדוני היושב-ראש, חייבת להיות יד תקיפה של כוחות הביטחון כלפי הרוצחים והמסיתים. רק אלה ימנעו קורבנות נוספים. חלילה, בעתיד, יתירה מזאת, רק אלה יביאו ליחסי שכנות טובים בין יהודים לערבים בחברון.

טוב שמוסטפה אל-נטשה הודח מראשות עיריית חברון. הוא עמד מאחורי כל ההסתה בחברון והוא אחראי לכל ההידרדרות הזאת. כלשכתו נמצאו כדורי הסתה נגדנו בזו הלשון: "אל ציכור עמנו באדמה הכבושה, אל עמי ערב במולדת הערבית, ועקנו אליכם רבות להפסיק את גולת המולדת. חילול מקומותינו הקדושים והריגת ילדינו החפים מפשע. האם לא הגיע הזמן להכנות הכלים להריסת העושק? האם לא הגיעה העת להחזיר החרב ללבות התוקפים — המתנחלים הציונים וכוחות הצבא". זו לשון הכרוז שנמצא כלשכתו של נטשה. זה מעיד מי הוא נטשה ומה הן נגמנותיו. מה שממשלת ישראל עשתה עכשיו התבקש מזמן, וייתכן שהיינו מונעים את האירועים בחברון.

אדוני היושב-ראש, אני עומד כולי תמיהה על העובדה שננטשה, אש"פ יסוד זה, מתומכיו המושבעים של ערפאת, אשר נשא נאום חוצב להבות כשכתו במחנה המחאה נגד חפדאל-אסאד, שנערכה אך כיום שיש ליפני כשבוע-יחצי על הריהובית — והנה הוא זוכה לתמיכה ולעידוד בחוכנו. האין זה מוזעזע? כבר איני מרבר על תנועת "שלום עכשיר", שקראה לממשלה להתחזר את נטשה לראשות העיר — יושב-ראש מפלגת העבודה הסתייג מהדחתו. האם אין בזה אומנם, בלי מתכוון, עידוד לפורעים הערבים בחברון ולהמשך ההידרדרות? והתגובה של מפלגת העבודה אחרי הרצח, שבה היא מסייגת משיבתם של יהודים בחברון, האם אין בה משום סיוע לפורעים הערבים שרוצים לעקור אותנו משם כמו מכל מקום אחר בארץ-ישראל? וכך עיתונים יהודיים מסוימים, שמגלים סלחנות לפורעים הערבים ומפצפצים שנאה כלפי יהודים אוהבי ארץ-ישראל ומוסרים נפשם עליה.

המסיתים הקיצונים ברחוב הערבי, הפועלים נגד שובנו לחברון באמצעות זריקת אבנים, סכינים ותומרי חבלה, עלולים לחשוב, שאם הם יגבידו את הטרור, הם יביאו אותנו "להתקפלות" משם, שהרי גם יהודים טוענים שאינו צריכים להיות שם.

אדוני היושב-ראש, בחברון היה ישוב יהודי עד שנעקר משם עליידי הטבח הנורא בתרפ"ט. מאז מהדהדת הזעקה הנוראה: הרצח וגם ירשת? איך יכול יהודי לומר שאין לבנים זכות לשוב לנחלת אבות? ומי שטוען ששובנו לחברון הוא התגרות, הרי כל קיומנו בארץ-ישראל הוא התגרות. אויביו שרוצים לעקור אותנו מחברון רוצים לאמיתו של דבר לעקור אותנו מארץ-ישראל כולה. אולם עליהם לדעת שהם לא יעליחו בכך. לא בחברון ולא בכל מקום אחר.

הדבר המתבקש מאליהו הוא המשך שיקום הרובע היהודי בחברון. השוק שבו אירע הרצח חייב לחזור לבעליו. רק ככך נמנע אירועים טרגיים נוספים. רק ככך נכהיר בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, כי שום התפרעות ושום רצח לא יזונו אותנו מחברון, כמו מכל מקום אחר בארץ-ישראל. בזה תבהיר ממשלת ישראל, כי מני וגמור עמה לדאוג לביטחון אזרחיה בחברון כמו בכל מקום אחר בארץ-ישראל.

אדוני היושב-ראש, לפי מיטב הכתרת, רק יד תקיפה כלפי

מעל במת הכנסת כרצוני להביע תנחומים להוריו היקרים ולבני משפחתו. רק בעל הנחמות יכול לנחם אתכם. על כן נתפלל ממעמקי לב, שהמקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים, שלא חדעו דאבה עוד, וכולנו ננוחם בבניין ירושלים ובבניין ארצנו כולה.

אדוני היושב-ראש, הרצח הנפשע לאור היום בשוק חברון הוא זעקה נוראה לכולנו. קול דמי אחינו אהרן גרוס הי"ד וזעקים אלינו מן האדמה ותובעים מאתנו כי בשום פנים לא נעבור על מה שקרה לסדרהיום. אנחנו חייבים לעשות הכול כדי שאירועים דומים לא יישנו. חלילה, ויהודים יהיה להם ביטחון מלא בחברון בדרכים אליה ובארץ-ישראל כולה. ממשלת ישראל חייבת להבהיר בצורה נחרצת, כי תקופת מאורעות תרפ"ט חלפה לכלי שוב, ושמדינת ישראל דואגת לביטחון אזרחיה בכל מקום בארץ-ישראל.

אדוני היושב-ראש, רצוני לקבוע, כי אנחנו מעוניינים, כמובן, בשכנות טובה בין יהודים לערבים בכל מקום בארץ-ישראל, ובכלל זה חברון. ואכן, עד לפסח האחרון חשו יושבי בית-רומנו היהודים בטוב, היה שקט גמור ולא היתה שום בעיה. הבעיות התחילו מאז ההרעלות המפורסמות, כשעברה מכונת של עיריית חברון ברחובות העיר והכריזה כי המים מורעלים. מאז הורגש שמסיתים פועלים בשטח. היהודים החלו חשים אי-נוחות בעיר. לא הגבנו על אירוע זה כראוי, ומאז החלה ההידרדרות. נוסף על זריקות האבנים שהתרכבו החלו הפוגעים באמצעות חומרי חבלה קטלניים.

רצוני להזכיר את הראשון שבהם, שאירע לפני כחודש, כה' כתמוה. אז הושלך מן הרחוב מטען חבלה לחצר בית-רומנו. על העוזר של המחבל מעידה העובדה, כי גיבצו ברחוב המוצף אור מלא, מול הזרקור שכעמדת צה"ל על גג בית-רומנו. הוא הצית את הפתיל וורק את המטען לכיוון בית-המדרש. אומנם, קרה נס והתתפוצצות של הבקבוק הממולכד לא גרמה נזקים, לא נזק גוף ולא נזק נפש. אולם, לצערי, גם על ניסיון נפוש זה לא היתה תגובה הולמת. יתירה מזאת, החייל בבית-רומנו הבחין לאור הזרקור בדמות החשודה, כחור צעיר שהתקרב אל גדר הבית, וכידו חפץ בלתי מזהה. הוא ראה איך המחבל מדליק את פתיל ההצתה, משליך את החפץ על בית-רומנו וממלט לכיוון מטטאות הקסבה. החייל לא הפעיל את נשקו כלל, אפילו לא ירה באוויר. למפקדו הסביר החייל, כי לא ירה מפני שלא רצה להסתכן ופחד שמא ישוב בבית-הסוהר.

אדוני היושב-ראש, זהו מצב בלתי נסבל שחיילי צה"ל יתחדו להשתמש בנשקם להגנה. הרי פשוט לא יעלה על הדעת שחייל, אשר מצטיין בשדה הקרב, יראה מחבל כשעת פעולת פיצוץ ויעמוד מולו חסר אונים מעמדת ירי מגג הבית המותקף, כי הוא מחליט לנצור את נשקו פן יכולה לו. וזהו לצערי המציאות בשטח, והיא חייבת להשתנות. ולא — עלולה מגפה זו להתפשט הרחק מעבר לגבולותיה של חברון, וזה מסוכן לכולנו.

ייתכן מאוד שמבחינה פורמלית ההוראות לפתיחה באש הן בסדר, אולם האווירה בשטח היא קשה. אני פונה בזה לשר הביטחון לדאוג שאווירה זאת תשתנה. אין המגמה, חלילה, להרבות ביריות, כי אם למנוע רצח. חייבים להרתיע את הרוצחים, שהם יפחדו, ולא שחיילי צה"ל יפחדו. ולצערי המציאות כיום היא, שהרוצחים מרימים ראש.

כיום ראשון השבוע היתה תאונת דרכים בעומת הזכוכית בין רכב יהודי לערבי. הנהג הערבי יצא עם סכין, ואילו הנהג

הכאב אני אופטימית, אני יודעת, כאשר אמרתי מי יהיה פה הצוחק האחרון, לא אמרתי את זה כדי לומר משפט דרמטי. אני בטוחה מי יהיה פה הצוחק האחרון.

אבל עכשיו אני באה אל הממשלה ואני שואלת, נכון שאין כארץ בניין שאינו ספוג כיסודו דם והקזת דם, אבל כנגד אלה — ולעצמי האלף אורי אור ואחרים התבטאו בכיוון זה — והו הקונפליקט, זהו זה, נכון שהיסוד הוא פוליטי, אין ספק בעיניי, אבל אנחנו לא צריכים לראות את זה בצורה פטליסטית ולומר: זהו זה, זה טבעי, מוכרח להיות כך.

אין פה נייטרליות ואין פה איוון בהתייחסות שלנו למצב. כל המדיניות של האיוון יכולה להיות נכונה ביישום החוק. חוק צריך להיות מיושם, ועל כל אחד, אבל לפני החוק, יחד עם המדיניות, האם בהתייחסות המוסרית שלנו צריכה להיות נייטרליות חולנית כזאת? כן, יאיר צבן, אני רוצה מאוד לראות את עצמנו במראה, אני באמת מודאגת מאוד איך אנחנו נראים במראה, אני מודאגת מפני הנשקפת אלי במראה היום היא לא כל כך בריאה, כגלל הנייטרליות הזאת, מה פה כל כך נייטרלי, מה פה כל כך מאוון, כאשר מצד אחד עומד מישור ואומר: אני רוצה במתכונן להשמיד אותך ולרצוח אותך, ומצד שני עומד מתנחל ואומר: אני רוצה להיות פה בשלום, אני רוצה לישוב בשלווה בארצי, מה פה מקום לאיוון? איזה איוון מעוקם הוא זה? מה זה שיץ בכלל?

וכולנו מגמגמים ומתנצלים ואומרים... והגמגום הזה לא עוזר, אני יודעת כמה לא אוהבים לשמוע את זה, אינני אומרת, חס ושלום, שמישהו ישנה את דעותיו כגלל זה, אבל אני אומרת: קחו את זה כנתון ותמיינסו את זה כנתון, קחו גם כנתון איך הדברים והדעות האלה משפיעים על אחרים כרגע מסוים, תתחשבו בזה כנתון, אז אולי תתפשו דרך אחרת לומר את מה שאנחנו רוצים, לעשות את מה שאנחנו חושבים, אתם חושבים שזה אסון למדינה, אבל תתחשבו על זה באותו רגע כעל נתון, שבאותו רגע קורה מה שאנחנו לא רוצים שיקרה, ואנחנו לא רוצים שהדבר יקרה, שהדבר הזה ינוצל נגד כולנו, והרי כולנו בספינה אחת.

בעיני הגישה הזאת של הנייטרליות מראש היא דבר מאוד לא בריא, גם לא נכון, זה לא לפי הצדק, זה לא לפי ההגיגות, זה גם לא בריא, אני אומרת לממשלה: לא מוכרח להיות הקזת דם, אף שזה גורלנו, כדי לקבל עוד זריקת מרץ, נכון שהשר דוד לוי אמר שזה לא בגלל זה, שיש וטהיה תוכנית, נכון, יש תוכנית, אבל מה שלא נכון הוא, שאין תודעה ומודעות לזמן, לדחיפות.

אני חושבת שכל המדינה קמה באיחור, אני חושבת שהרבה מאוד איתרנו בתולדותינו, על כל איחור יש מחיר, איך אומרים האמריקנים — Time is money, אתה מאחר — אתה משלם, זמן עולה כסף, וכסף פה הוא גם דם, לכן לא מספיק, יש מדיניות בנייה בשטחים ככלל, ולדעתי היא מושפעת במידה מסוימת מההתנגדות בתוך הארץ, ולכן יש נגמגום והתנצלות, נכון, אין סכפים, אבל זה במקום עליון בסדר העדיפויות היום, כי זה עניין יסודי, כמו צה"ל, איש לא יאמר: אני לא אתן לצה"ל, כי אין לי כסף, המתנחלים שם הם חיללים בחינת ההתייחסות הלאומית, הם חיללים ממש והם חלוצים — אמר את זה השר ארנס לא פעם אחת — חלוצים מוכנים להקריב, הם יודעים שזה עולה להם בייסורים, אבל הם לא צריכים להרגיש חשופים בצריח, וכך הם מגישים.

אני ראתי את הרב לוינגר ואת חבריו גם בליל שישי זה ורקדים באותה רחבה, ורקדים מתוך אמונה כאותה כיכר שבו

הפורעים והרוצחים תבהיר, שחזרנו למקומות האלה לנצח, ותיבא, בסופו של דבר, ליחסי שכנות טובים בין יהודים לערבים בחברון, כמו בכל מקום אחר בארץ-ישראל.

היורד מ' סבידור:

תודה לחבר הכנסת חיים דרוקמן, רשות הדיבור לחברת הכנסת אולה כהן.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עם כל הכאב על דמיו הצעירים של אהרן גרוס הי"ד ועם כל הכבי שאנו בוכים, קורבנו של אהרן גרוס הי"ד אומר לנו ומעמיק בנו את האמונה מי יהיה פה הצוחק האחרון — אנחנו.

אדוני היושב-ראש, לפני כשנה-שנה וחצי, אינני זוכרת בדיוק מתי, נכנסתי למזון הכנסת, ישבו שם כמה עיתונאים סביב לקריקטורה שהראתה את הרב לוינגר קופץ בחברון, מוקף ערבים, ולמטה כתוב: עוצו עצה ותופר, דברו דבר ולא יקום, והעיתונאים ישבו אז צוחקים: קריקטורה, רואים את הצוחק הגדול — כולו מוקף ערבים, אמרתי להם: אתם צוחקים על עצמכם, אתם חושבים שהוא הלא-נורמלי, בעצם בעיני העולם כל מדינת ישראל היא מין לוינגר אחד גדול, שקופץ במזרח התיכון, מוקף ערבים, בלב אזור ערבי, מדינה קופצת, שרה ורוקדת: עוצו עצה ותופר, דברו דבר ולא יקום, זה מסמל בדיוק את מה שקורה בחברון, מסמל את מצבה ההיסטוריה-מדינית של מדינת ישראל כולה, השוכנת בלב אזור ערבי.

מה הם אומרים לנו? — השתגענו, בלב אזור ערבי, מוקפים ערבים, אתם יכולים לחשוב שאתם החזיקו מעמד ותשבו? זהו, זאת היא חברון, זה בדיוק, אבל מדוע הרב לוינגר הרבה יותר ריאליסט והרבה יותר שפוי מכל העיתונאים שצחקו לו אז? — מפני שהוא יודע שזה אתגר לא-נורמלי, והוא מתכוון אליו נפשית, בתושייה, הוא יודע שזה באמת קשה ביותר, אבל הם אפילו לא יודעים כמה הם מגנוחים, לכן הם הלא-נורמלים, הם הלא-ריאליסטים והם המיסטיקנים.

כשם שהבעייתיות של יישוב חברון היא הבעייתיות של כל מדינת ישראל, כך גם הבעייתיות, קדימה, יותר, הרבה יותר, בלי לגמגם — זה הפתרון של מדינת ישראל כולה, על-כורחם של הערבים אנחנו יושבים בחברון? איפה איננו יושבים על-כורחם? מבחינה זו, כל מדינת ישראל היא התנחלות בלתי לגלית מעניינה, ואת כולה הם רוצים לעקור, זה חדש? על-כורחם: נבקש את רשותם: ידשו — נשב, לא ירשו — לא נשב, לא על-כורחם.

זהו, כנראה, גורל העם היהודי: שיהיה "נעשה ונשמע", שיהיה גם "ינעשה", מה הוא הנעשה? זהו האילן, זאת הכפייה: או שהאלוהים כפה עליהם את התורה או שהאויבים כופים עלינו את המלחמות, ואנחנו משתחררים את הארץ, נעשה ונשמע, אבל שנשמע אחר כך, אחרי שנעשה ונבין ונכיר ונדע ונהיה מודעים לעשייה, וכנראה זה הוא גם גורל היסטורי, הלא על קורבנות חברון עוד ילמדו בכל בתי-הספר, ככל שיעור ההיסטוריה, כפי שנלמדים היום מעשיהם של עולי הגרדום — ואז אמרו עלינו, שאנחנו תוקעים סכין בגב היישוב העברי, לכבודו של אלן, שר החינוך אז, אני אומרת, שהוא עלה לקברותיהם של עולי הגרדום בצפת והניח זרים, הוא עלה לקברותיהם של עולי הגרדום בצפת והניח זרים על קברותיהם של אלה שכנו אז כפי היישוב המאורגן "תוקעי סכין בגב" "עוכרי ישראל".

וגם אהרן גרוס וחבריו — אין לי ספק מבחינה זו, עם כל

אני אומרת שהחלל הריק, אדוני ראש הממשלה, צריך להיות ממולא על-ידי החלת הריבונות הישראלית במקומות האלה, בכל חלקי הארץ. אני יודעת שזה דבר שלטוני קצת יעדר הרבה בעיות. לטווח ארוך זאת היא הדרך היחידה להביא להשלמה שתביא לשלום.

לנו יש בעיה, דווקא לאלה שרוצים לשבת שם. אנחנו איננו יכולים לפתור את הבעיה על-ידי כך שנאמר "אנחנו נצא מחברון". אנחנו מוכרחים לחיות עם הערבים. אנחנו רוצים לחיות עם הערבים, מאחר שאנחנו רוצים לחיות עם הערבים, אנחנו חייבים למצוא את הדרך שתאפשר לנו חיים בשלום עם הערבים, שלא להכריע על אלה שלא רוצים בנו ואותם צריך להעניש בכל דרך.

לכן, אדוני ראש הממשלה, אני פונה אליך: צריך לשקול עכשיו, בדרך המתאימה, את החלת הריבונות על חלקי ארץ-ישראל. כל נושא האוטונומיה, שאנחנו לא קיבלנו אותו, עלה היום על שרטון. היום צריך לשמור לא רק על חיי האנשים אלא על חיי המדינה.

אני יודעת שאנשים קוראים לזה סיפוח. אני מבחינה היסטורית ומבחינה מוסרית, רוצה לספח את תל-אביב לחברון, לא את חברון לתל-אביב. זאת היא האמת, אם מדברים על סיפוח. אנחנו צריכים לספח את רמת-גן ואת העמק לחברון ולשכם, ותקראו לזה בשם שתקראו.

אני חושבת שחלל מדיני ריק צריך להיות מלא בריבונות. חלל ריק בריבונות מדינית — במדיניות הרחעה: חלל ריק מבחינת הבנייה — במדיניות של בנייה מהירה ומואצת.

היו"ר מ' סכידור:

תודה לחברת הכנסת גאולה כהן. אתחבר להזמין את שר הביטחון.

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כיום חמישי בשבוע שעבר עמדתי בכיכר השוק בחברון וראיתי מעשה, שאני חייב להודות, זעזע אותי — כתמי הדם של אהרן גרוס, ה' ינקום דמו, ולידם הסכנים שבאמצעותם שלושת הרוצחים דקרו אותו למוות, רצחוהו בדם קר.

שאלתי את עצמי — היכן בני האדם, אם אומנם אפשר לכנות אותם "בני אדם", המסוגלים לכבד מעשה כזה, לפי אילו ערכים חונכו אנשים אלה? על-פי אילו נורמות הם פועלים? האם בעיר חברון יש עוד שכאלה?

אהרן גרוס הוא הקורבן השמיני מאז חודשה ההתיישבות היהודית בחברון: בינואר 1980 נרצח בשוק בחברון תלמיד ישיבת ההסדר יהושע סלומה, ב־3 במאי 1980 היה רצח בית-הדסה — נרצחו 4 אנשים ונפצעו 16. ב־10 בפברואר 1981 — חושב קריית-אריבע, דוד כור, הותקף בקסבה. ב־31 באוקטובר 1981 — חושב בית-הדסה נדקר בכתפו בקסבה. ב־18 באפריל 1982 — נזרק רימון לעבר בית מקומי בשכונת לקריית-אריבע. ב־15 ביולי 1982 — ליד "צומת הזוכית" בחברון התפוצץ מטען חבלה מאולתר בקרבת אוטובוס "אגד", ב־20 באוקטובר 1982 — בקסבה, מאחורי בית-הכנסת "אברהם אבינו", הותקף חושב קריית-אריבע במכשיר חד. ב־29 באוקטובר 1982 — במגרש כדורגל של בית-הספר "חוסן" הונחו שני רימונים ממולכדים. ב־17 באפריל 1983 — אלמונים חיבלו במצבת הזיכרון של יהושע סלומה, זיכרונו לזכרה, בחברון. ב־16 ביוני 1983 — נזרק מטען חבלה מאולתר לעבר בית-הדמונו. ב־1 ביולי 1983 — הושלך מטען

נהרג אהרן גרוס. לראות את הריקוד הזה, חברי הכנסת — אינני יכולה להעביר לכם את ההרגשה. צריך להיות משורר כחפז עליון כדי להעביר את מה שהיה בריקוד הזה. במעגל הזה רקור מסביב לאותו כחם דם, באותה כיכר, באותה אמונה, עם שמחה, והיתה שמחה אמיתית. היה כאב אמיתי והיתה שמחה אמיתית.

שוחחתי אתם. שוחחתי עם תלמידי הישיבה שלו, שוחחתי עם הרכ לוינגר ושוחחתי עם כל אנשי הקריה. הרגשתם היא שהם חשופים בצריח, וזה לא מגיע להם. ואל תאמרו שהם רוצים מדי יותר. מה הם רוצים יותר, בסך הכול? הם רוצים לחיות שם, חלוצים של ממשלה שהמדיניות שלה בעד יישוב חברון.

ובנוגע לכך, דרך אגב, שלא אשכח — שמעתי היום הצהרות של פואד, שאתה עומד למנות אותו למתאם בשטחים. ההצהרות שלו מנוגדות להצהרות שלך בנוגע ליישוב יהודים בחברון. אני חושבת שמתאם בשטחים צריך קודם כול להיות מתואם עם השר שלו ועם המדיניות של השר שלו. אין שום חיאום. אני קוראת לך לשקול האם הוא האיש המתאים לנושא הזה. עם כל הכבוד לדעותיו. יכול להיות שדעותיו הן הדעות שנראות לו הצודקות ביותר, אבל הוא לא יכול להיות מתאם בשטחים ולהיות כפוף לשר ביטחון שחושב בשונה ממנו.

הרגשתם היא כשל חשופים בצריח. זאת היא הרגשתם. היא לא לגמרי דמיונית. היא מעוגנת בהחלט במציאות. כי אם יכול ערבי, בלב היום, בלב חברון, לעמוד בכיכר להתנפל ולדקור שלוש דקירות סכין, קריעות סכין בכטנו של בחור יהודי שעומד שם, בלי לחשוש — אנחנו צריכים לשאול את עצמנו מה קורה כאן. איך קורה שכוח ההרתעה של צה"ל נמצא בפרופיל נמוך כל כך שם? זאת עובדה. על זה אי-אפשר לחלוק.

זה לא עניין של יד חזקה או יד לא חזקה, פשוט — יד רצינונית, יד רצינונית. אתה שלחת אותו להתנחל שם, אתה רואה בו חיל בחזית ההתנחלות — הגן עליו בכל כוחך, כפי שאתה מגן על כל חיל צה"ל בכל מקום. החיילים שם אינם צריכים להרגיש עצמם כמו שוטרים כהרי-השוק, בין דרוזים לנוצרים. זה לא מישור שעשה סדר בחברון, יש שם התנחלות יהודית, הם צריכים להגן עליה עם מטיבציה.

אמרתי קודם מה שאמרתי בקשר לחוק. חוק צריך להיות מיושם באופן שווה כלפי כל אחד, אבל ההתייחסות הנפשית, הרגשית, הפוליטית — איך זה קורה לנו. אני יודעת שיש חלל ריק, וכשיש חלל ריק נכנסים לחוכו כל מיני רעלים, כל מיני נחשים. אמר רש"י, ואמרתי זאת הרבה פעמים כאן מעל לבמה — "הבור ריק אין בו מים, אין בו מים" — נחשים ועקרבים יש בו. אם אין מים בבור, תמיד יש בו נחשים. כל אחד יודע זאת.

יש חלל ריק בחברון, גם מבחינת הבנייה, גם מבחינת הביטחון, וגם מהבחינה הזאת שמעודדים עוינות על-ידי החלל הריק הזה, שלא לדבר על כך שהם מעודדים מכך שיש אצלנו רבים וטובים אשר אומרים, שעצם העובדה שישראל, לא תהיה היא פרובוקציה מתמדת. איך אמר חבר הכנסת חיים בר-לב? — לא תהיה בחברון, לא תירצחו בחברון. איך אמר לי יהודי אמריקני, שנפגשתי אותו ואמרתי לו שצריך לעזור לביטחון במדינת ישראל? — לא תקימו את מדינת ישראל, לא תצטרכו ביטחון שם: אינני ציוני, אני חושב שלא צריך ציונות: לא תהיו באזור, לא תהיינה לכם בעיות, לא תהיינה מלחמות. אפשר, זה פתרון. אני אומרת: יש כאלה שאומרים "אל תהיו שם". אבל אז הם צריכים להוסיף ולומר: אל תהיו פה ואל תהיו שם.

היסטוריה ארוכה של למעלה מאלף שנה. כידוע, בשנת תרפ"ט הושם קץ ליישוב היהודי, לרובע היהודי, לאחר ש-60 מתושבי העיר היהודים נשחטו בידי ההמון. לתושביה הערבים של חברון יש הרבה על מה לכפר. יש לצפות שייעשה מאמץ על-ידי התושבים, על-ידי מנהיגי העיר הערבים, כדי לכפר על החטא הנורא הזה.

חורבן קהילות יהודיות בגולה לא ניתן לשיקום ואין ברצוננו לשקם אותן, את היישובים היהודיים בארץ-ישראל, אשר הוחרבו, אנחנו נשקם. כפי ששיקמנו את הרובע היהודי בעיר העתיקה של ירושלים, רובע שהחורב ב-1948, כן נשקם את הרובע היהודי בעיר חברון, רובע שהחורב ב-1929.

יש טוענים, יש חברי הכנסת הטוענים, שלא צריך לשבת באזורים המאוכלסים בתושבים ערבים. מה שחברי הכנסת האלה אינם אומרים — אבל כנראה הם חושבים זאת — הוא, שהמראה של יהודי או של יהודים באזורים אלה מרגיז את התושבים הערבים.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להאמין שזה איננו נכון. בכל מקרה, נדמה לי שאיש מאתנו אינו מוכן להשלים עם גישה כזאת, שמתוך חשש שמראה של יהודי מרגיז ערבי בשטח נחליט שאין לשבת במקום. תופעה זו, דם אשר עולה לראש בן-אדם כאשר הוא רואה יהודי, זו תופעה שאולי אופיינית למשטרו של חומייני באירן, אולי אופיינית למשטר הקיים בערב הסעודית. נורמה זאת איננה מקובלת בחוכנו, היא לא תוכל להיות מקובלת בשום שטח של ארץ-ישראל.

יהודים וערבים יכולים לחיות ביחד וחיים ביחד לא רק בנצרת — ושם יש נצרת-עילית ונצרת תחתית — אבל גם בחיפה, גם בעכו, גם בחמלה וגם בלוד — — —

שולמית אלוני (המערך):

שר הביטחון מ' ארנס:

— וגם בחברון.

אדוני היושב-ראש, אני שומע קריאות לנהוג ביד — — —

שולמית אלוני (המערך):

או בקריית-שמונה?

הי"ר מ' סבידור:

שמונה חברי הכנסת מיצו את הנושא מכל ההיבטים. אין לך עוד מה להוסיף. הכול כבר נאמר. תני עכשיו לשר הביטחון להשיב.

שולמית אלוני (המערך):

ברצון.

שר הביטחון מ' ארנס:

חברת הכנסת שולמית אלוני, תהיה לך הזדמנות להשמיע מה שאת רוצה להשמיע פה באוזני, כשתהיי במוסקבה.

שולמית אלוני (המערך):

מה שאני משמיעה באותוֹךְ אינני משמיעה במוסקבה.

שר הביטחון מ' ארנס:

אני שמח לשמוע את זה.

שולמית אלוני (המערך):

אתה יודע את זה. אנחנו מדינה חופשית.

מאוחר לעבר רכב צה"ל, ליד משרדי בנק לאומי בחברון. ב-7 ביולי 1983 נרצח אהרן גרוס, ה' ינקום דמו.

אדוני היושב-ראש, אפשר היה לצפות, צריך היה לצפות, שממלא מקום ראש העירייה, שחברי מועצת העירייה, יפעלו להרגעת הרוחות, ינסו לרסן מעשי חבלה ורצח אלה. לצערי, חברי הכנסת, אני חייב לקבוע, שמעשיהם היו בכיוון ההפוך. למעשה הם תרמו לאווירת המתח והעוינות ועודדו גורמים קיצוניים, שהלכו והתגברו. הדבר התבטא בזריקת מטעני נפץ לעבר יהודים, והשיא היה הרצח בשבוע שעבר, ביום ה'.

אווירה זו היא תוצאה של החרמה הפגנתית של המינהל האזרחי ואי-שיתוף אחר, התגרות מתמדת ביישוב היהודי אשר בחוף העיר חברון והחרמתו והימנעות מאספקת שירותים אלמנטריים, כמו מים, חשמל, פינוי אשפה וכו'.

בעיריית חברון נוסחו והופצו כרוזי הסתה נגד מדינת ישראל וצה"ל, וכגין כך נוהלה חקירה משפטית נגד חברי המועצה. ניהול ענייני העיר התבצע באופן כושל, בניגוד לחוק, תוך פגיעה בתושבי העיר. מועצת העירייה ביצעה עבירות חמורות של הכנסת כספי אויב, בניגוד לחוק.

הלן, אדוני היושב-ראש, כמה דוגמאות: בשנת הכספים 1982/83 העירייה פעלה בלי תקציב מאושר. היא הגישה הצעת תקציב רק בנובמבר 1982, כלומר שמונה חודשים לאחר שנת הכספים. במהלך שנת הכספים 1982/83 הכניסה העירייה לאזור 57.5 מיליון שקל מירדן, בלא אישור המינהל האזרחי, בניגוד למתחייב מהצווים התקפים בשטח. בשנת 1982/83 ביצעה העירייה פרויקטים החייבים במכרזים ובאישור מוקדם של קמ"ט — קצין מטה — פנים במינהל האזרחי. בפועל לא נתקבלו אישורים אלה והעירייה ביצעה פרויקטים בלי מכרזים מאושרים בסכום 30 מיליון שקל. העירייה הקימה 24 מבני תעשייה באזור התעשייה של חברון, בלי רשיון ממועצת התכנון העליונה. אחר התעשייה נמצא מחוץ לתחום השיפוט העירוני. העירייה מתחה חמישה קווי חשמל, ובכלל זה תשתית, מחוץ לגבולות השיפוט שלה. בלי היתר, העירייה מתחה קווי חשמל למסנרה שבבעלות ממלא מקום ראש העירייה מוסטפה נטשה, שנמצאת מחוץ לתחום השיפוט ונבנתה בלי היתר.

במשרדי העירייה נמצא ספר החלטות העירייה ובו החלטות בנושאים פוליטיים, בצירוף חתימות ראש העירייה, ממלא מקום ראש העירייה וחברי המועצה המודחים. יש החלטה להחרים את המינהל האזרחי בעקבות הקמתו. ההחלטה גם קוראת לשאר המוסדות ביהודה ובשומרון ולכל התושבים להחרים את המינהל. לאחר הדחת ראשי העיריות של אל-בירה, רמאללה ושכם, במרס 1982 — החלטה מחודשת בדבר החרמת המינהל האזרחי. יש החלטות שקוראות לקיים הפרות סדר ושביתות בעיר. יש החלטות שקוראות לתמיכה באשיף ורואות בו "נציג לגיטימי יחיד של העם הפלשטיני". יש החלטות להעביר כספים למשפחות אנשי פת"ח.

על שולחנו של ראש העירייה מונח פיתוח מעץ-זית של רובה קלצ'ניקוב ורימוני-יד בוקעים מתוך ביצה.

אדוני היושב-ראש, בהיסוס רב אישרתי את המלצת אלוף פיקוד המרכז לפטר את ממלא מקום ראש עיריית חברון ואת חברי המועצה, אבל במערכת השקולים אשר עמדה בפני, הדאגה לחיי אדם באזור, יהודים וערבים, קדמה לכול, והיא אשר הדריכה אותי בהחלטותי.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ליישוב היהודי בחברון

וילנר, להציע הצעה אחרת לגבי הצעתו של חבר הכנסת תופיק טובי.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מציע להסיר מסדר-היום את ההצעות של חבר הכנסת דרוקמן ושל חברת הכנסת גאולה כהן.

רוני מילוא (הליכוד):
מה עם ההצעה של חבר הכנסת גולדשטיין?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אתה מסבך אותי עם הדבר הזה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני משאיר את האפשרות להציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת גולדשטיין לחבר כנסת אחר.

חברי הכנסת האלה, בעצם כמעט במפורש, מצידים בפוגרומים על הפלשתינאים ובגירוש העם הפלשתינאי ממולדתו, מהגדה ומהרצועה. ולכן דבריהם הם דברים אנטי-ישראליים מובהקים. והם עלולים — אם יתמשכו — להביא אסון על מדינת ישראל.

שר הביטחון מדבר בנימה שקטה, אבל כפי שיש שתיקה רועמת. יש גם דיבור שקט רועם, ולפעמים הוא מסוכן יותר מרבים חוצבי להבות, אשר תוכנם מתון.

אדוני השר, אתה מנית פיגועים כמתנחלים בגדה. לא הזכרת כלל את כל הרשימה הארוכה של התקפות, התנכלויות, רצח כרם קר של ילדים, נשים ותלמידים בגדה על-ידי המתנחלים. לא הזכרת כלל את ה"יריות באוויר" של קצינים וחיללים, אשר הרגו אנשים חפים מפשע.

דיברת נגד היסטריה ופניקה מצד המתנחלים. יפה. אבל מה אתה עשית באישור ראש הממשלה באמצע הלילה? באמצע הלילה הדחת את ממלא מקום ראש העיר ד"ר נטשה ופיוזת עירייה. באמצע הלילה, ב-12 בלילה, עשית זאת, ואתה אומר שעשית זאת אחרי היסוסים של חודשים. האם זו לא היסטריה? האם זו לא פניקה? האם זו לא כניעה במישהו, פחדנית, בפני המתנחלים המשתוללים? לא רק הם היו היסטריים, אדוני השר. עצם הדבר שממשלה עושה צעד פוליטי כזה בחצות הלילה, אחרי מה שקרה בחברון, זה מראה על גישה היסטורית ופחדנית ועל פניקה.

לא הזכרת גם את אמצעי הענישה הקולקטיביים. אתה אינך מתייחס למה שמדברים פה. העניין הוא שהממשלה, גם בגדה וגם בלבנון, מטילה בכל החריפות והאכזריות עונשים על אוכלוסיות שלמות. זה מבליט עוד יותר את החומרה כאשר באותו זמן לא נוקטים צעדים כלשהם לגבי המתפרעים המתנחלים.

בקשר לסטטוס-קוו אנטה שאתה מציע להחזיר לרובע היהודי בירושלים ובחברון — ומחר בשכם — אני יכול להוכיח שהיו יהודים גם בצידון. בבירות מצאו משפחה יהודית. כל זה איננו אלא דמגוגיה לאומנית, ולא רק אנחנו אלא גם חלק מהעיתונות כמאמרים ראשיים הזהירו מפני הפוליטיקה הזאת. הלוא ההיגיון אומר: אם סטטוס-קוו אנטה, אם להחזיר את מה שהיה — אז בכל הארץ. הרי זה לא ההיגיון, איש לא יקבל זאת. גם ראשי ערים בגדה אמרו לך לא פעם אחת: אם אתה רוצה להחזיר את מה שהיה ברובע היהודי בחברון, אזי תחזיר את מה שהיה כיפו וכו'. אבל זה לא פתרון. הפתרון הוא כיבוד המצב שיביא לשלום, זאת אומרת: הקמת

שר הביטחון מ' ארנס:

אבל זה בכל זאת מתפרסם שם, אני חושב.

יוסי שריד (המערך):

אדוני שר הביטחון, האם סוס ורוכבו חיים ביחד? יש רוכב ויש סוס, והם חיים ביחד.

שר הביטחון מ' ארנס:

אני מנית שאתה לא מתכוון להשוות יהודים או ערבים לסוסים.

יוסי שריד (המערך):

אני מתכוון. כמה הם חיים ביחד?

שר הביטחון מ' ארנס:

כן? חשבתי שאתה דווקא רוצה להימנע מאנלוגיות כאלה כשמדובר בבני אדם.

אדוני היושב-ראש, אני שומע קריאות לנהוג ביד קשה, לנהוג ביד רכה. אבל לדעת, אדוני היושב-ראש, בכני אדם לא צריך לנהוג בידים בכלל. אנחנו נאכוף את החוק כלפי כל התושבים, יהודים כערבים. ומי שמדבר על נייטרליות, נדמה לי שהוא פשוט משתמש בביטוי שאיננו ישים כאשר מדובר באכיפת חוק. אין נייטרליות ולא צריכה להיות נייטרליות באכיפת החוק. אין נייטרליות כלפי מפירי חוק, ואין זה משנה אם הם יהודים או ערבים, וגם לא תהיה נייטרליות כזאת, חברת הכנסת גאולה כהן.

אני הצטערתי, כאשר כאחי לחברון ביום הרצח, למצוא בין חלק מהתושבים היהודים סימנים בולטים, בולטים מדי, של פניקה, של היסטריה, של איבוד עשתונות. לא כך נבנה את ארץ-ישראל. לא כך ניישב את ארץ-ישראל ולא כך ניישב את חברון.

גאולה כהן (התחיה):

הם התנצלו על זה.

שר הביטחון מ' ארנס:

ההתייחסות היהודית בחברון איננה הדוגמה הראשונה של התייחסות יהודית בארץ-ישראל. לפניה — שרשרת ארוכה ומפוארת של התייחסות יהודית בכל חלקי ארץ-ישראל. ולפי מיטב ידיעתי — התנסיתי בזה בעצמי — כאשר נופל קורבן ביישוב יהודי, לא מתחילים להאשים את צה"ל, אלא מתחילים לבדוק איש את עצמו, האם כל מה שנעשה נעשה כפי שצריך היה להיעשות; האם היישוב על כל מנהיגיו עשה מה שצריך היה לעשות, כדי להבטיח חיי אדם, ומה עליו לעשות כדי שזה לא יקרה שוב. יש לנו כאן דוגמה, שמוטב להשאיר אותה מאחורינו ולפנות לדרך אחרת, על-פי אותה מסורת שביססנו ביישוב הארץ.

אדוני היושב-ראש, הרצח בחברון לא יניע אותנו מהשגת יעדנו — שיקום הרובע היהודי בחברון, שנחרב ב-1929. כפי ששיקמנו את הרובע היהודי בעיר העתיקה בירושלים, שנחרב ב-1948.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את ההצעות של חברי הכנסת אכטבי, רובינשטיין, צנן, גולדשטיין, דרוקמן וגאולה כהן לדיון בוועדת חוק וביטחון. ואני מציע, אדוני היושב-ראש, להסיר את הצעתו של חבר הכנסת תופיק טובי מסדר-היום.

הי"ר מ' סבידור:

תודה לשר הביטחון. אני מומין את חבר הכנסת מאיר

חוברת ל"ה, ישיבה רכ"ו
— הצעות לסדר-היום —

יעקב גיל (המערך):
צריך מונה.

היו"ר מ' סבירור:
האם אתם מעוניינים במונים?

קריאות:
ודאי.

היו"ר מ' סבירור:

אני ממנה את חברי הכנסת קצב וחריש למונים.
חברי הכנסת, נצביע עתה על הצעותיהם של חברי הכנסת
חיים דרוקמן וגאולה כהן. מי בעד העברת ההצעות לדיון
בוועדה? מי בעד הסרת הנושא, כלומר נגד הכללה והעברה
לוועדה?

לפני שאני מכריז על תוצאות ההצבעה, אני מחפש חבר
כנסת מסוים שכתב לי מכתב ופרסם בעיתון, שהוא התווכח אתי
כשבוע שעבר על תוצאות מנייה או ספירה. מעולם לא שאלתי
מונה ישירות, וזוהי הוצאת דיבה על יושב-ראש הכנסת.

מנחם הכהן (המערך):

מה פירוש "חבר כנסת מסוים"? אין כאן חברי כנסת
מסוימים.

היו"ר מ' סבירור:

אני מודיע זאת, מכיוון שראיתם את הפרוצדורה. מעולם
לא שאלתי את המונים, וייחסו לי שהתווכחתי עם מונים.

קריאה:

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא
שהעלו חברי הכנסת ח' דרוקמן
וג' כהן לוועדת החוץ והביטחון — 47

בעד ההצעה להסיר את הנושא
שהעלו חברי הכנסת ח' דרוקמן
וג' כהן מסדר-היום — 44

ההצעה להעביר את הנושא שהעלו חברי
הכנסת ח' דרוקמן וג' כהן לוועדת החוץ
והביטחון נתקבלה.

היו"ר מ' סבירור:

הוחלט להעביר את שתי ההצעות לוועדה.

עכשיו נצביע על הצעתו של חבר הכנסת טובי. מי בעד
קיום דיון בנושא במליאת הכנסת? מי בעד הסרת הנושא
מסדר-היום?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לכלול את הנושא
שהעלה חבר הכנסת ת' טובי
בסדר-היום — מיעוט

בעד ההצעה שלא לכלול
את הנושא בסדר-היום — רוב

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר
הכנסת ת' טובי בסדר-היום של הכנסת
נתקבלה.

היו"ר מ' סבירור:

הוחלט שלא לקיים את הדיון בנושא זה ולהסירו
מסדר-היום.

מדינה פלשתינאית עצמאית בגבולות 1967. כל השאר הוא
שפיכות דמים בלתי פוסקת ולבסוף אסון לישראל. אל תתהללו.
כל זמן שיש לכם יותר נשק אחם מכינים אסון לישראל. נצא
מהר מתברון. נצא מהר מהשטחים שמעבר לקו הירוק, ואז
תהיה ישראל חזקה יותר, בטוחה יותר ונחיה חיים נורמליים.
אין פתרון אחר.

היו"ר מ' סבירור:

אנו עוברים להצבעות. חבר הכנסת אבטבי, האם אתה
מסכים להעברת הנושא לוועדה?

אליעזר אבטבי (חזית דתית לאומית):
מסכים.

היו"ר מ' סבירור:

חבר הכנסת רובינשטיין?

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
מסכים.

היו"ר מ' סבירור:

חבר הכנסת יאיר צבן?

יאיר צבן (המערך):
מסכים.

היו"ר מ' סבירור:

חבר הכנסת פנחס גולדשטיין?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
מסכים, אדוני.

היו"ר מ' סבירור:

חברת הכנסת גאולה כהן?

גאולה כהן (התחיה):
מסכימה.

היו"ר מ' סבירור:

חבר הכנסת חיים דרוקמן?

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):
מסכים.

היו"ר מ' סבירור:

סדר ההצבעה יהיה כזה: תחילה נצביע על ההצעות של
החברים שלגביהן לא היתה הצעה להסירן מסדר-היום, כלומר,
ההצעות של חברי הכנסת אליעזר אבטבי, אמנון רובינשטיין,
יאיר צבן ופנחס גולדשטיין. מי בעד ההצעה להעביר את
ההצעות לסדר-היום הללו לוועדה? מי נגד?

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא שהעלו חברי
הכנסת א' אבטבי, א' רובינשטיין, י' צבן ופ'
גולדשטיין לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר מ' סבירור:

הוחלט, אם כן, להעביר את הצעותיהם של חברי הכנסת
אליעזר אבטבי, אמנון רובינשטיין, יאיר צבן ופנחס גולדשטיין
לוועדת החוץ והביטחון.

לגבי הצעותיהם של חברי הכנסת חיים דרוקמן וגאולה
כהן — יש הצעה נגדית, כלומר בעד הסרה. מי בעד הכללת
הנושא והעברתו לוועדה? מי בעד ההסרה, כלומר נגד העברה
לוועדה?

ד. הצעה לסדר-היום

זריקת האבנים הבלתי פוסקת בכבישי יהודה ושומרון

היו"ר מ' סבידור:

רשות הדיבור לחבר הכנסת חנן פורת להעלות הצעה לסדר-היום בנושא זריקת האבנים הבלתי-פוסקת בכבישי יהודה ושומרון.

חנן פורת (התחיה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אינני יכול לפתוח את דברי בלא לבטא התקוממות כלפי מה שאירע כאן ברגעים האחרונים. בעיצומו של הדיון הקודם ניגשה אלי חברת הכנסת עדנה סולודר, המצליפה של המערך, וביקשה ממני שנצטרף אליהם ונצביע בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת יאיר צבן לדיון בוועדה. אם כי היו בדבריו חלקים שקוממו אותי, סברתי — וכך סברה גם חברתי, חברת הכנסת גאולה כהן, וכך סברו גם כל חברי הליכוד — שעל נושא כגון זה לא יהיה מן הדיון שהבית יתפלג, ונכון יהיה להעביר את כל ההצעות, מלבד ההצעה של המפלגה הבלתי-ציונית, לדיון בוועדת החוץ והביטחון. אני בוש ממש בשביל חברי הכנסת מהמערך, שזוהי השגיאה השנייה שלהם, הייתי מנסה זאת באותו נוסח שהופיע בעיתון "מעריב" — בעיתויה האומלל.

הדברים שנאמרו כאן משמעותם היתה: אל נא נתיישב בחברון, אל נא נרגיז את הערבים. עם כל ההשלכות של הדברים האלה בעקבות הרצח שאירע, באווירה הזאת משמעות הדברים האלה היא פשוט לשרת את המגמה של התוקפים. מי שאיננו מבין זאת לפחות מנקודת מבט של העיתוי, אינני יודע אם יוכל להבין איזה דבר שהוא הנוגע להיבט הפוליטי הלאומי.

אינני סבור שחבר הכנסת יאיר צבן צריך לשנות את עמדתו, אבל השאלה היא מתי לומר ומתי לא לומר. עת לדבר ועת לשלוק, אם בשעה שהדם השפוך עוד זועק אלינו מן האדמה מעלים כאן הצעה כזאת, למנוע את ההתיישבות היהודית בחברון, הרי פירוש הדבר שאנו אומרים: הצדק היה עם הרוצחים. הנה הם הצליחו במשימתם.

אצטט את המשפט שנאמר לאחר מאורעות תרפ"ט. הוא קולע כל כך גם לענייננו, נקבע אז, לאחר מאורעות תרפ"ט, שאלה האומרים שלא ליישב את חברון מתחדש, הרי בכך הם מאשרים את מה שעשו הפורעים הערבים.

רסאל פויסה (המערך):

סליחה, חבר הכנסת חנן פורת, רק חיקון אחד, ברשותך. למה אתה מריח אותי מתפקידי? ביתניים אני עדיין מצליף סינת המערך ולא חברת הכנסת עדנה סולודר, ובתפקידי זה לא פניתי אליך.

חנן פורת (התחיה):

התכוונתי לכל חברי המערך, אני חושב שנעשה כאן דבר שלא רק שלא שהיה הוגן אלא מעבר לזה, הוא היה פשוט ביטוי של אי-הבנה של הסיטואציה הלאומית שבה אנו נמצאים. אבל אני רוצה לגשת לגופם של דברים.

אני רוצה לספר כאן דבר, שנדמה לי שהוא לא פורסם בכלי התקשורת: שלושם בערב, בעיצומו של העוצר שהוטל בחברון לאחר הרצח הנתעב של אהרן גרוס הי"ד, יצא תייר צעיר ממערת-המכפלה בדרכו לקריית-ארכע. מולו, בדרך לקריית-ארכע, ניצב אדם ובידו אבן גדולה, והוא מתכוון לזרוק אותה ישירות למכונית ולנופץ את השמשה. התייר, שהיה כנראה נועז וחבר'ה, עצר את המכונית ותפס את האדם שרצה

לזרוק את האבן על מכוניתו. אותו אדם הוציא שברייה והתכוון לדקור את התייר. שוב, הודות לתושייה שלו, הצליח התייר למנוע את הדקירה. גיפ של משמר הגבול או של אנשי מילואים שהיו באזור הגיע זמן קצר לאחר מכן ואסף את הערבי שניסה לדקור את התייר.

אני מספר את הסיפור הזה, שהוא אחד מני רבים, רק כדי לציין את העובדה, שיש קשר בין האבן לבין הסכין. כדי להרגיש שמה שמתחיל כאבן נגמר בסכין ובכימון. וכל מי שאינו רואה את הקשר שבין הדברים, דומה שאינו מכיר כיצד התהליך הולך ומסלים.

אני מוכרח לומר גם לאדוני יושב-ראש הכנסת וגם לחברי הבית: אני ביקשתי בשבוע שעבר, עוד לפני הרצח בחברון, להעלות את בעיית ההסלמה כזריקת אבנים ובתקיפה בדרכים. ההסלמה במצב הביטחון, לצערי, לא נשיאות הכנסת ולא האחראים לכך מצאו שהנושא הזה דחוף, לכן, הוא לא עלה אז על סדר-היום. אינני אומר שהעלאת הנושא על סדר-היום בשבוע שעבר יכולה היתה למנוע את המעשה הנורא שאירע, אבל לפחות מנקודת מבט של התודעה הציבורית, הרגשתי את עצמי כמי שזועק עוד קודם שאירעו הדברים, ואין שומעים לו.

בפגישתי עם ראש הממשלה עם השר יובל נאמן, ביום רביעי, ביקשנו ממנו שהנושא הזה יעלה על סדר-היום של ועדת שרים לענייני ביטחון. אמרנו לו: תחושנו קשה, יש מתיחות מסלימה והולכת, גם אם מבחינה סטטיסטית אפשר להצביע על אירוע אחד פחות או על אירוע אחד יותר. הוא נאנח, אבל לא היתה לנו תחושה שהדברים הללו יקיבלו את מלוא הדחיפות. נורא הדבר שהיה צריך להתרחש מה שהתרחש, כדי שהנושא יזכה לדחיפות וכדי שנדון בעבר.

אולם, דווקא על כן אינני רוצה לדון בעבר ואינני רוצה חלילה להטיח שום האשמות לא בשר הביטחון ולא בממונים על הנושא. אינני רוצה לומר: הנה כאן היה כישלון, הנה כאן היתה טעות. אין ספק שכל אחראי ליישום דברים, עלול לשגות.

שר הביטחון זוכר בוודאי היטב את הפגישות שהיו לנו עמו כלשכתו וגם כאן בכנסת, כאשר התרענו וחזרנו והתרענו, הרב לוינגר, אנוכי וחברים נוספים מההתיישבות. שעלול להישפך חלילה דם אם לא חניקט המדיניות הנכונה ואם לא יינקטו האמצעים הנכונים כדי לרסן את אוירת ההתפרצות הזאת.

למרות זאת, אינני רוצה להיות חכם שלאחר המעשה. אבל דבר אחד מותר לי לומר לשר הביטחון: אדוני שר הביטחון, צריך להודות, שלעתים החברים היושבים ביישובים ביהודה ובשומרון חשים ומרגישים את הדברים, מכירים את האווירה בשטח ויש לשעות לדבריהם, גם על יסוד ניסיונם וגם על יסוד העובדה שהם אינם אורחים פורחים אלא אנשים ששאלת חייהם ושלומם תלויה ועומדת.

אני רוצה להצביע על ההשלכות לעתיד. אני רוצה לומר: יש אווירת טרור, יש אווירה של התרח דמים הקיימת היום כאוכלוסייה הערבית ביהודה ובשומרון ובתבל-עזה. לא יעילו כל הנוסחאות המצטרקות כדי לבטל עובדה זאת. יש אווירה של הסתה לרצח, יש אווירה של התרח דמים; אגב, לא רק כלפי האוכלוסייה היהודית, אלא גם כלפי האוכלוסייה הערבית, בינה

חוכרת ל"ה, ישיבה רכ"ו
— הצעה לסדר-היום —

אינני מקבל את זה בשום פנים ואופן, אדוני שר הביטחון. אחר כך אביא גם את ההיבט המשפטי של הדברים.

בעניין זה אני רוצה לומר: כאשר יש תופעה שהיא מכת מדינה או כשיש תופעה הופכת להיות נורמה מסוכנת לחיי אדם ולמציאות לאומית, יש צורך בעונשים מיוחדים, לפעמים עונשים כאלה, שבשעות רגילות לא היו עונים על הנורמה. בשעות כאלה עונשים אלה הם מחמירים, מה שאומרים חכמים: לעתים שופטים מחמירים בעונש מפני שהעבירה הופכת להיות נורמה פרוצה שחובה להילחם בה.

כאן אני מגיע לנקודה של הגירוש, שבה הרבה תלו אותה בנו. כבר שמעתי מכמה חברים, ובכללם חבר הכנסת יוסי שריד — כדרכו הוא מסלף ומעוות דברים, ובלבד שהם ישרתו את מנגנון — אחת, חבר הכנסת חנן פורת, כבר דיברת על כך שיש לגרש את הערבים. אני דיברתי על גירושם של ערבים? כל מי ששמע את דברי פעם אחת, פעמיים ושלוש פעמים כאן בכנסת וגם בכלי התקשורת ויודע את עמדתו ואת עמדת חברי ואת עמדתה של תנועת התחיה ואת עמדתו של הציבור הלאומי רוכז ככולו יודע, שאנחנו מאמינים בכך שעדיין, גם בשנה זו, ניתן שיהודים וערבים יחיו ביחד — בתנאי אחד: שתהיה ידם של ישראל תקיפה, שתהיה מצב שבו האוכלוסייה הערבית לא תהיה סכורה שבפעולת רצח וטרור, אכן וסכין היא תוכל לחסל את הישות היהודית כאן.

אבל אני רוצה לומר: באווירה כזאת, כשנורמה כזאת משתלטת עלינו, תיווצר, חס ושלום, אווירה המסוגלת להביא לידי כך, שציבור גדל והולך בארץ הזאת יגיע למסקנה, שאין ברירה אלא בקו מחשבתו של הרב כהנא, שאני שולל ופוסל אותה מכול וכול. אני מזוהר מפני זה, והדבר הזה אינו נוגע רק לאוכלוסייה היהודית, הוא נוגע גם לאוכלוסייה הערבית.

בשאלתא שהעלתה חברת הכנסת גאולה כהן ושר הביטחון ענה עליה לפרוטוקול נמסרו מספרים מאלפים, וחבל מאוד שכלי התקשורת, שדנו כל כך בפרשת דוח קרפ, אינם מודעים להם. כדאי שהנתנים האלה יהיו לנגד עינינו. השאלה היתה: "אודה לכבודו" — לשר הביטחון — "אם יואיל להשיב לי: 1. כמה תושבים ערבים באזורים של ישיע נהרגו כתוצאה מירי מתנחלים מאז 1967? 2. כמה תושבים ערבים של אזורים אלה נהרגו כתוצאה מירי חיילים בעת פינוי התפרעויות מאז 1967? 3. כמה תושבים ערבים של אזורים אלה נרצחו כתוצאה מפעולות פנים טרוריסטיות מצד גורמי אש"ף ודומיהם מאז 1967? 4. כמה תושבים יהודים שגרים במקום נרצחו באזורים אלה כתוצאה מפעולות איבה מאז 1967?".

הייתי עושה טוטר, רבותי חברי הכנסת: אולי ננסה לנחש יחדיו מה הן התשובות על השאלות הללו. אם כן, אקרא את תשובתו של שר הביטחון על השאלתא: שאלה 1 — כזכור, השאלה היתה כמה נהרגו בידי מתחשבים במסגרת פעולות ההגנה עצמית — 5 אנשים, כלומר 5 ערבים. שאלה 2 — כמה נהרגו בידי חיילי צה"ל בעת פינוי הפגנות, התפרעויות והגנה עצמית — 69 איש, מאז 1967. שאלה 3 — כמה ערבים נהרגו בידי ערבים כתוצאה מפעולות פנים טרוריסטיות של גורמי אש"ף וכדומה — 318 תושבים ערבים נהרגו כתוצאה מפעולות מתחשבים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. על השאלה הרביעית, שהתשובה עליה היתה שגויה, ניתן תיקון. האמת היא, שגם התיקון הזה רחוק מלהיות נכון. כאן המספר הוא 8 הרוגים, אבל זה נכון לגבי חברון ולא הובאו בחשבון השניים שנהרגו בשוק בעזה, האדם שנרצח בהרודיון,

לכין עצמה. הנורמות שלנו בנוגע לשפיכות דמים, המושגים של "כל המציל נפש אחת, כאילו הציל עולם מלא", מושגים שנטבעו ביהדות מדורי דורות, כל אלה, לצערי, אינם נחלת האוכלוסייה הערבית. דבר זה אינו נוגע רק לחברון. על כן אני מעלה את הדברים האלה אחרי הדיון הסוער שהיה כאן, כי צריך לראות את שורש הדברים.

אדוני שר הביטחון, הכאנו לדוגמה לא את חברון ולא את דהיישה. אלא את נפת רמאללה. הדברים שפורסמו גם בכלי התקשורת מצביעים על כך, שבאזור רמאללה בלבד היו כחודש יוני 51 אירועים, ואתה רואה אירועים חוזרים ונשנים יום לאחר יום. נזרקה אבן בקלנדיה על אוטובוס "אגד"; נפצעה ילדה בת 13 ב-2 ביוני; אבנים בקלנדיה על סוור רגלי של צה"ל ב-8 ביוני, ובאותו יום שבעה אירועים בזה אחר זה. חייל נפצע בראשו, אבנים בגלילון על רכב פרטי, אבנים על טיול של ישיבת הכותל, נופצה שמשא בזה אחר זה. כלי טיול של מעשים של יום יום. הצרה היא, שהתרגלנו לכך, כאילו יש כאן איזו תופעת טבע. ובאמת, צדקה חברת הכנסת גאולה כהן, יותר מכול וצדעו אותי דבריו של אלוף הפיקוד אורי אור בתגובה על מעשה הרצח. הוא אמר: כן, יש קונפליקט בין שני עמים. אז בהכרח ניתנים ניצוצות.

יפה אמרת, אדוני שר הביטחון, כפי שצוטטת וגם כפי ששמעתי את דברך בשיחות שהיו לנו. יש אפשרות להגיע למצב שבו לא תיזרק אבן אחת ברחבי יהודה ושומרון.

שר הביטחון מ' ארנס:

לא אמרתי את זה נגד — — —

חנן פורת (התחיה):

אם זה כך, אני רואה את הדברים האלה בחומרה.

אני מאמין שיש אפשרות שלא תיזרק אבן אחת ברחבי יהודה ושומרון. כפי שאינה נזרקת בכביש תל-אביב-חיפה, או על כל פנים באותה חידות שהיא נזרקת בכביש תל-אביב-חיפה.

שר הביטחון מ' ארנס:

כביש רמות.

חנן פורת (התחיה):

כביש רמות — אני חושב שיש אפשרות למנוע גם שם זריקת אבן, אם אנחנו הופכים את הדבר הזה לנורמה ציבורית. הרי צריך להכין: הבעיה כאן אינה כאן מקרה של פושע אחד, אלא כרגע שהדבר הזה הופך להיות נורמה, ההשלמה עם הנורמה הזאת, גם אם יש בה טיפול, משמעותה היא שדבר זה הופך להיות באמת דבר יום ביומו, ועל זה בדיוק נסוב הוויכוח, אדוני שר הביטחון. בהקשר הזה אני רוצה לומר — — —

היו"ר מ' סבידור:

אלה אבני היסוד של הוויכוח.

חנן פורת (התחיה):

יכול להיות שאלה הן אבני היסוד של הוויכוח, אבל אנחנו מדברים על אבני יסוד שאפשר לבנות על-פיהן. שאינן אבני יסוד שהורסות.

שר הפנים י' בורג:

לא אבני יסוד, אבני נגף.

שר המדע והפיתוח י' נאמן:

אבני דרך.

חנן פורת (התחיה):

"כי השתות ייהרסון, צדיק מה פעל?" מה כל פעולתנו?

את הערכים, אפילו לא עניתי לו. אני יודע שמגמתו שלו היא לגרש את היהודים, לא רק מתוכי חברון, כפי שהוא מנסה זאת — "אלה הנדחקים שם" — אלא גם מקריית-ארבע, גם מגוש-עציון, גם מעופרה, גם מבית-אל, גם משילה וגם מענתות. מי שמדבר כאן על גירוש — הוא המגרש. לכן, אתו אין לי ויכוח.

אבל דווקא לשר הביטחון, שאני יודע את מגמתו ואני יודע את כוונותיו — אין לי שום ספק שבנדון זה אנחנו מדברים שפה אחת ודברים אחדים — אני אומר: יש צורך לעשות חשבון נפש כיצד לשנות על-פי הכללים הקיימים, כיצד לחקן את הדברים, כדי שניתן יהיה למנוע את התופעות האלה ולהצמיד אותן לחלוטין.

אדוני שר הביטחון, אנחנו דיברנו, למשל, על העניין של סילוק או פינוי מחנות הפליטים הצמודים לכבישים ביהודה ובשומרון. מי שמתכוון רואה היטב שהם מקור הפגע העיקרי. אינני מדבר על גירושם של הערבים הללו. אני חושב שאפשר למצוא להם מקום בתוך האוכלוסייה הערבית הקיימת היום ביהודה ובשומרון. אינני פוחד מכך. אינני רוצה את המעמד הזה של הפליטים. אומנם אני יודע שהאוכלוסייה הערבית אינה רוצה בהם — זאת בעיה שלה. אינני חייב להתחשב בזה. אין לי שום ספק שהדבר הזה היה מבטיח שקט.

אני מבקש פעולות אכיפת עונשין חמורות שיש בחוק, אני מבקש אפשרויות של פעולת גירוש במקרה של זריקת אבן שיש לה מגמה לפגוע ולהרוג. אנחנו יודעים שיש אבנים כאלה שיכולות להרוג. כבר ראינו זאת וכבר נתנסינו בכך. אני מאמין שהדרך זו יתן יהיה — אם לא לחלוטין, כמעט לחלוטין — למנוע את התופעה הזאת.

אני רוצה לסיים את דברי ולומר: אינני יודע מאין צמח הביטוי "המיליציות האזרחיות". ייתכן מאוד שתגובתם של אנשי אלוף-שבתי, גם אם היא אינה לפי טעמי, היתה מתוך איוה רצון — לא כפי שאתה פירשת, על כל פנים, כפי שנשמע מדברך בתקשורת — מתוך איוה חולשה ואולי מתוך מחשבה שמחר נעזוב חלילה; לא, האנשים שם חזקים דיים. זה נאמר מתוך התקוממות פנימית נגד האווירה הזאת שנוצרה, כאילו למתיישבים יש בקשה להקים איוה צבא פרטי וליטול את האחריות כולה עליהם.

חורנו ואמרנו: לא זו כוונתנו. אנחנו יודעים שמשרד הביטחון וכותות הביטחון הם המופקדים והם אחראים לכך, עליהם אנחנו מטילים את כל האחריות. בידם כל הכלים וכל הכוחות לכך. האוכלוסייה היושבת — כמו בכל מקום אחר במדינת ישראל — תהיה נכונה, על-פי חוק, על-פי צו, על-פי בקשה, לסייע בכל מה שקשור לעניין זה, בתנאי שינתנו לה הכלים הראויים לכך.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת חנן פורת, אבקשך לסיים דבריך.

חנן פורת (התחיה):

אני מסיים את דברי ומבקש: אדוני שר הביטחון, לא די בחשובה כאן מעל דוכן הכנסת, הבה נעשה יחדיו, כדי שתופעת הטורר המתחילה כאבן ומסתיימת בסכין תוצמת לחלוטין. הדבר ניתן, אם רק נרצה בו כראוי.

היו"ר מ' שחל:

תודה. חברי הכנסת, לפני שאמסור את-רשות הדיבור לשר הביטחון, אני רוצה להודיע, כי תהיה הקפדה על הזמן. אני אפסיק כל דיבור בדיוק בשנייה שבה עליו לסיים דבריו. יש

האדם שנרצח בבית-לחם ועוד ועוד, אבל אינני נכנס כאן למספר הזה.

אני רק רוצה לומר, רבותי חברי הכנסת: מי שמדבר על כך שיש כאן טורר של מתנחלים, יתכוון במספרים האלה. מה היא המשמעות שלהם?

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת חנן פורת, יש משמעות גם בזה וגם בזה. מה אתה רוצה להוכיח? אשיף הוא טורר. יש טורר של אש"ף ויש טורר של המתנחלים.

חנן פורת (התחיה):

סלח לי, אין שום השוואה. הקשב לי היטב, חבר הכנסת רמון, לא היה מקרה אחד שנרצח ערבי כתוצאה מפעולה יוזמה מלכתחילה. היו כאן חמישה מקרים במסגרת פעולות של הגנה עצמית. ולא הייתי מציע כאן לאיש — — —

חיים רמון (המערך):

הוויכוח הוא האם זו הגנה עצמית, חבר הכנסת פורת.

חנן פורת (התחיה):

הרשה לי רגע, הרשה לי, ראה, אפשר להתווכח על כל דבר, אבל אני סומך על כך שלאנשים יש איוה חולשה של פרופורציות נכונות. של תמונת מאזן נכונה. אני אומר: מצב שבו אין יד אוכפת חריפה ותקיפה — ואין כאן שאלה של סמנטיקה, אדוני שר הביטחון, ואינני מחבב דווקא את הביטויים "יד תקיפה" או "יד רכה", אני מתכוון לאכיפה חריפה, שיש בה גם פעולות מגע — במצב כזה יש אווירה שיש בה היתר דמים גם כלפי יהודים וגם כלפי ערבים. הכלים נמצאים.

אני רוצה לקרוא קטע מתוך החוק הפלילי הקיים בארץ, החוק התקף במדינת ישראל. לגבי סיכון אנשים במידת בנתיב תחבורה, למשל, החוק קובע: "העושה אחת מאלה בכוונה לפגוע בנוסע בנתיב תחבורה או כלי תחבורה או לסכן את בטיחותו — דינו מאסר 20 שנה". וכאן יש פירוט של הדברים, ובכלל זה היורה או זורק דבר אל אדם שעל נתיב תחבורה או כלי תחבורה או אל חפץ שעליוהם או גורם שהדבר ייגע בהם. האם הוראה זו איננה תקפה לגבי זריקת אבנים? גם כלפי זריקת אבנים ברמות, אדוני שר הפנים ואדוני שר ביטחון? גם לגבי זריקת אבנים ברמות. אינני מוציא את הדבר הזה מכלל זה, עם כל השוני במוטיבציה, עם כל ההבחנות. כשדבר כזה הופך להיות נורמה, מוכרחים לטפל בו בכל החריפות. הכלים המשטריים נתונים לכך.

כאשר אנחנו הצענו לך בפגישות שהיו לנו גם את האפשרות של גירוש — כגון מקרה זה שפתחתי בו את דברי — אמרנו זאת מפני שאנחנו חושבים שזהו העונש, שבאופן יחסי הוא ההומני ביותר והוא יכול למנוע את האווירה שתסלים עד כדי כך שהציבור בארץ, המבקש להתיישב בארץ-ישראל ומבקש שהיאחזותנו פה תהיה קבועה, יגיע למסקנה שאין מנוס, כמבט לטווח ארוך, או לטווח קצר, אלא גירוש של האוכלוסייה הערבית כולה. אני מבקש למנוע את האווירה הזאת. אני מבקש למנוע את התהליך הזה. יכול להיות שיש כאלה שבאופן מקיאלי יאמרו: אדרבא, ככל שיהיה רע יותר, יהיה טוב יותר. אני אומר שפעולות תקיפות שתמנענה היום את האבן ואת הסכין תבאנה לידי כך שנוכל לחיות ולשבת בארץ לבטח.

אין לי דין-ודברים עם חבר הכנסת יוסי שריד. כאשר עמדתי אתו בעימות והוא דיבר עמי על כך שאני מתכוון לגרש

שר המדע והפיתוח י' נאמן:
זה עוד לא הפך לנגע כרוני.

שר הביטחון מ' ארנס:
חס וחלילה שזה יהפוך לנגע כרוני.

חנן פורת (התחיה):
עם כל ההבדל שבין הדברים, אני לא מציע להתייחס להם בסלחנות.

שר הביטחון מ' ארנס:
הרי אני שמעתי את דברך ואינני מנסה לרמוז כאילו אתה סלחן כלפי זה. אני רק מדגים בפניך, שבין הרצון שלנו למנוע דברים כאלה לבין היכולת שלנו לעשות זאת במסגרת הנורמות שבהן אנחנו חיים — המרחק לצערנו אינו קטן.

אתה מגנה את זריקת האבנים בכביש רמות. אין לי ספק בכנות הגינוי שלך. איך מונעים זאת. איך מגיעים לכך שאבן לא תיזרק שם — אינני יודע אם למישהו מאתנו יש התשובה על כך.

הופתעתי כאשר שמעתי — וגם בדברך שמעתי לפחות רמז לכך — שהסטיסטיקה לחוד וההרגשה בלב לחוד. אינני מזלזל בהרגשה שכלב, אבל הסטיסטיקה היא פשוט אוסף נתונים. אומנם אומרים סטיסטיקה לא משקרת. אבל שקרנים משתמשים בסטיסטיקה. אני מקווה שבמקרה זה לא יאשימו אותי בכך שאני משתמש בסטיסטיקה.

הנתונים ההיסטוריים מראים, שהחל משנת 1978 היתה עלייה חלולה יחסית בפיגועים ובהפרות סדר ביהודה ובשומרון. אשאר לכם את הפירוש ואת ההסבר של נטייה זאת. כאשר להפרות הסדר, הגענו בעניין זה לשיא בחודש שבו אני נכנסתי למלא את תפקידי הנוכחי. בחודש מרס היינו עדים לשיא של הפרות סדר בכבישי יהודה ושומרון.

אדוני היושב-ראש, אני שמח, ואני מציע לחבר הכנסת פורת ולחושבי יהודה ושומרון שלא להתעלם מכך, שהיתה לנו מאז ירידה לא קטנה, אלא ירידה חלולה במספר ההפרות. בחודש אפריל היה המצב טוב בהרבה מזה שהיה בחודש מרס; בחודש מאי טוב מזה שהיה באפריל; ובחודש יוני טוב מזה שהיה בחודש מאי. ואל נא תחשבו אף לרגע קט שאני מסכים עם התופעה הזאת, ושם ירדנו מנקודת השיא מותר לנו להשלים עם המצב שאבנים נזרקות, אינני משלים ולא אשלים, אף לא לרגע אחד. עם התופעה הזאת. אבל מי שחושב שאפשר למנוע אותה באופן מידי ומוחלט, ומי שדורש זאת מהשלטונות ומצה"ל, פשוט אינו מוכן להתייחס בצורה מציאותית למצב כפי שהוא קיים.

בהודמנות זו אני רוצה לומר כמה מלים על אותן תגובות שהיו לחלק מהמחייבים, שאותם ראיתי בשטח. כבר אמרתי כאשר השכתי על ההצעות הקודמות, כי נדמה לי שעוד לא קרה מקרה שכאשר נפל קורבן ביישוב שהיה בקו החזית או ביישוב שהיה באזור הספר — ולצערנו אכן נפלו קורבנות בהיסטוריה של יישוב ארץ-ישראל — יתחילו להאשים בכך את השלטונות. אני עצמי עברתי תקופת כאלה, ואני יודע שדבר כזה עוד לא קרה לנו. אם האשמונו משהו, הרי קודם כול האשמונו את עצמנו. ודאי וודאי שלא קרה בעבר, שאחרי מקרה כמו זה יאמרו האנשים: קחו את הנשק וטפלו אתם בביטחון.

לדעתי, זה תקדים גרוע, תקדים חמור. אני מציע לחבר הכנסת חנן פורת להשתמש בכל כוח מנהיגותו והשפעתו בקרב הציבור הן, כדי להסב את התופעה השלילית הזאת לאחור.

בערך 30 הצעות לסדר-היום, והן לא תסתיימנה אפילו בשעות הערב המאוחרות. אני אומר זאת לשרים — באותם מקרים שהם מציעים להעביר הצעה לדיון או לוועדה, הזמן שלהם הוא מוגבל, וגם עליו אני אקפיד.

אבקש משר הביטחון להשיב על ההצעה.

שר הביטחון מ' ארנס:
כמה דקות עומדות לרשותי?

היו"ר מ' שחל:
חברי ממשלה רבים אינם יודעים, שבמקרים שבהם הם מסכימים להצעה הם לא יכולים לדבר יותר מכמה הדקות העומדות לרשותם על-פי החקנון. אני לא רוצה לומר כמה דקות עומדות לרשותך, כי אני עוד מקווה שתדבר פחות מהזמן המותר לך על-פי התקנון.

שר הביטחון מ' ארנס:
זה לא פיר.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת חנן פורת בהצעתו לסדר-היום דיבר על הפרות סדר. הוא דיבר כאילו רק צריך להחליט למנוע הפרות סדר, ולא תהיינה הפרות סדר. אני מניח שהוא עצמו יודע שהמציאות היא מורכבת וקשה הרבה יותר. יש ברוך השם, יש הפרות סדר בעולם כולו, יש הפרות סדר בארץ-ישראל, בגבולות מדינת ישראל. אנחנו מדברים על אכיפת החוק, אנחנו נערכים לאכיפת החוק. עוד לא הגענו — אני חושש שלא אהיה פסימי מדי אם אומר שגם אינני צופה להגיע — ליכולת של אכיפת החוק במאה אחוזים ולא חשוב היכן מדובר. להישגים כאלה איש עוד לא הגיע; אולי כרוסיה הקומוניסטית הגיעו לכך, אבל לא במדינות דמוקרטיות.

זו המציאות שבה אנחנו חיים. אנחנו רוצים לשאוף לכך — אולי בדיוק לכך התכוונתי כאשר אמרתי שאני רוצה לשאוף לכך — שלא תהיינה אבנים על הכביש, אבל אני לא אהיה מציאותי.

אדוני היושב-ראש, אני חושב שלא אהיה כן אם אומר שאני מרגיש שאני מסוגל להגשים זאת הלכה למעשה בחודש הקרוב.

הייתי יושב-ראש ועדת החוץ והביטחון בתקופה שהשר אריק שרון היה שר הביטחון — אדם בעל ניסיון רב מאוד, אין אולי אדם בעל ניסיון רב יותר ממנו בתחום של אכיפת החוק בנסיבות אלה של הפרות סדר — ואני זוכר שהוא הופיע בפני הוועדה ואמר: אבן לא תיזרק. אינני בא אליו בתביעות כלל כאשר אני אומר, שידע לכולנו כי אבנים נזרקו; יותר מאבן אחת, יותר מעשר, יותר ממאה. זאת המציאות שבה אנחנו חיים.

חבר הכנסת חנן פורת, אני רוצה להזכיר לך, שהצעת השוק בחברון גם היא הפרת סדר. אשמח לשמוע ממך אילו אמצעים יש לנקוט כדי למנוע הפרות כאלה. אילו אמצעי מניעה והרתעה — — —

חנן פורת (התחיה):
גיליתי אותם.

שר הביטחון מ' ארנס:

אני יודע, עכשיו אנחנו מדברים על אכיפת החוק, אשמח לקבל ממך רשימה של אמצעי הרתעה, שבאמצעותם ניתן להרתיע דברים כאלה. אינני בטוח שהרשימה שלך תהיה כזאת שאומנם תמנע דבר כזה, נעשה כל מאמץ כדי — — —

היא איננה ראויה לאנשים היושבים ביהודה ובשומרון. היא פשוט אינה מתאימה להם.

הטיפול בהפרות סדר ביהודה ובשומרון הוא נושא מורכב. לא את כל הדברים אפשר להניח על השולחן בדיון במליאה, ולכן אני מציע להעביר את הצעתו לסדרהיום של חבר הכנסת פורת לוועדת החוץ והביטחון.

חנן פורת (התחיה):
כן.

היו"ר מ' שחל:

לפנינו הצעה אחת, להעביר את ההצעה לסדרהיום של חבר הכנסת חנן פורת לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת. אני מעמיד הצעה זו להצבעה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והביטחון של הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ' שחל:
חבר הכנסת חנן פורת, האם אתה מסכים להצעה להעביר את ההצעה לסדרהיום שלך לוועדת החוץ והביטחון?

ה. הצעה לסדרהיום

נסיגת צה"ל מלבנון

בעל ברית שלנו מאז ומעולם, הוא ריבר על 50 משקיפים שיתוככו בלבנון תחת פיקוד לבנוני. הוא דיבר על צבא רפאים שטרם קם, אשר צריך להבטיח את ביטחוננו, את כיטחון הגליל. זו היתה מציאות גרועה מזו שהיתה באזור הזה בעבר; ג. זה היה הסכם עם מטען צד, זה היה הסכם שבו היה בנוי מנגנון של מלכוד, של השמדה עצמית — הוא היה תלוי באישור הסורי. מדינה חותמת על חוזה עם מדינה שנייה, בתיווך מדינה שלישית, והכול תלוי בחסדיה של מדינה רביעית, שהוא בתחסות של מדינה חמישית. ושתי אלה, גם סוריה וגם ברית המועצות, אינן מעוניינות בהסכם. שתיהן מעוניינות לסכל את ההסכם. זה היה נייר שסיפק אולי את הממשל האמריקני, שסיפק אולי את ממשלות לבנון וישראל, אך מחירו עמד להיות על כתפיו: מחיר באמצעים, כאמונים, בהעמקת השכר כעם ובאכזות. הזהרנו מפניו. אמרתם לנו: וכי גבול פתוח עם לבנון הוא דבר של מה בכך? אמרתם לנו: וכי משרד ישראלי בכיירות הוא דבר של מה בכך? נמנענו בהצבעה, כי לא רצינו לחבל ולוא בסיכוי הקלוש ביותר שהיה לשיפור המצב. למרבה הצער, הכול התרחש לפי תסריט צפוי מראש.

רוני מילוא (הליכוד):
איזה תסריט? שילך?

מיכאל בריזהר (המערך):

אומר לך. סוריה סירבה לקבל את החוזה מהסיבות האלה: מסיבה אסטרטגית — מפני שהבקעה היא הנתיב שדרכו ישראל יכולה לפרוץ ולהגיע לעבר בטנה הרכה; מסיבה לבנונית — כי ראתה בנוכחותה בלבנון השפעה עמוקה וחשובה על ממשלת לבנון; מסיבה מדינית — כדי לסחוט תמיכה מהסובייטים, ולסחוט בשביל סובייטים מעמד במזרח התיכון, ולסחוט בשביל סוריה מעמד בקרב המערב ואולי אף נקודת מיקוח נוחה לגבי רמת-הגולן והבעיה הפלשתינאית. לסוריה היתה גם סיבה אש"פית, להפוך את אש"ף למכשיר ולכלי בידיה, כנוע ומבצע דבריה. והיתה גם סיבה יוקרתית: סוריה היא היום היחידה הלוחמת בישראל, עומדת בחזית מולנו. היא יכולה לטעון שישראל לא ניצחה במלחמה; העובדה — היא ניצבת מולנו בחזית ארוכה. סוריה אכן הציתה מתחנות קשה, שעוררה באיזר דאגה כבדה מפני מלחמה נוספת.

ואכן, אמין ג'מאיל לא הצליח להשליט את סמכותו אפילו על בירות.

רוני מילוא (הליכוד):

אפשר לשאול שאלה, כרשותך?

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדרהיום: הצעה לסדרהיום מס' 2387, נסיגת צה"ל מלבנון, של חבר הכנסת מיכאל בריזהר.

מיכאל בריזהר (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעתי היא "נסיגת צה"ל לרצועת ביטחון בדרום-לבנון" — — —

רפאל סויסה (המערך):

אדוני היושב-ראש, לדעתי, היתה כאן טעות. חבר הכנסת חנן פורת אמר כאן דברים קשים על חברי המערך היושבים כאן. סיפור כאילו המצליפה אמרה דבר אחר. אני מבקש לאפשר לה לומר את דבריה, או שהוא יתנצל.

היו"ר מ' שחל:

באיזו מסגרת? אני מצטער, אינני יכול לאפשר זאת. זה עניין פרטי. הדברים לא נאמרו מעל במת הכנסת.

רפאל סויסה (המערך):

הם נאמרו מעל במת הכנסת.

היו"ר מ' שחל:

יכול להיות רק דבר אחד, שחבר הכנסת חנן פורת ימסור הודעה אישית, אבל לא עכשיו. אני מצטער, אין פרוצדורה אחרת.

מיכאל בריזהר (המערך):

אדוני היושב-ראש, הצעתי היא: "נסיגת צה"ל לרצועת ביטחון בדרום-לבנון". אני מבקש שהכנסת תתייחס אל הצעה זו ותצביע עליה.

אין זו הנאה גדולה לבוא ולהכריז מעל כמה זו: אמרנו לכם, ודאי שלא כשמדובר בשלום וביטחונה. אך למעשה הסתיים פרק אומלל של חודשים-יחצי שנפתח בביקור שולץ ונחתם בביקור שולץ.

ביקורו הראשון של השר שולץ באזור גולד את ההסכם הישראלי-לבנוני. אמרנו אז כי זהו הסכם גרוע, ולא משום שלא רצינו שהוא יתגשם. כולנו מאוחדים, אדוני שר הביטחון, בשאיפה לשלום עם שכנינו. אולם להסכם הזה היו מגרעות חמורות: א. הוא נחתם עם ממשלה העומדת על כרעי תרנגולת, עם נסיך בעבדה שנשען על קומץ נחתים ו"לגיון זרים" בארצו שלו; ב. הוא לא הבטיח את ביטחונם של יישובי הגליל. הוא לא הבטיח את שלום הגליל. הוא הפקיר את רבי-סרן חדר, שהיה

במאמץ להידברות עם ממשלות ארצות-הברית ולבנות ובמגמה למנוע כי באזורים המפונים תקום היערכות סורית-אש"פית, העלולה להביא להסלמה במצב. ברצועת הביטחון תיערך פריסה של כוחות חדר, צבא לבנון, כוח בין-לאומי והסדרי ביטחון נוספים, שיבטיחו את שלום הגליל מפני כל איום צבאי או חבלני ויאפשרו לצה"ל לחזור הביתה בחון חודשים-שלושה חודשים. זוהי עמדתנו.

יש כמה אפשרויות לרצועת ביטחון. יש קו דמור ונחל דמור. היתרון הוא שקו ביטחון כזה הוא קו שיחץ לצבא לבנון אפשרות להשתלט על השטח המועט שיפונה. החיסרון שלו הוא שהוא משאיר בידיו את כל האזורים הבעייתיים. זהו קו פוליטי, לא קו צבאי. זוהי נסיגה שיש לה משמעות פוליטית בלבד. יש הקו הדרומי ביותר של נהר הזהרני. יתרונו — רצועה מצומצמת של צה"ל יהיה קל לשטר בה. אך הוא קרוב מדי לגבולו — 30 — 35 קילומטר — ולא מאפשר פריסה נוחה של הכוחות שצריכים להגן על גבולו הצפוני. חשוב שבירי חדר תהיה אותה רצועה נוצרית. המתחילה בצידון ומסתיימת בג'יזין. משום כך, ומסיבות נוספות, שלא כאן המקום לפרטן, אנו סבורים שקו האוואלי הוא הקו הטוב ביותר.

ידוע לנו, ואין להתעלם מכך, שגם פריסה כזאת, אדוני שר הביטחון, לא תמנע כללי פיגועים. חלקם אירעו דווקא באזור הזה. לכן, חשיבות הפריסה החדשה איננה בכך שנקוט שם אמצעי ביטחון מיוחדים לטווח ארוך, אלא שזו היא האשיות של תהליך יציאת צה"ל מלבנון. מטרת ההתקפות לאזור הביטחון היא יצירת אמצעים וכלים להבטחת שלום הגליל גם אחרי שניסוג.

כשהעלה יושב-ראש מפלגת העבודה בכנסת את הרעיון של נסיגה חד-צדדית, קמה עלינו צעקה מצד ספסלי הממשלה. עפו עלינו הכניישים הרגילים: עוכרי ישראל, תבוסתנים.

השר מ' בן-פורת:

אתם רוצים לחזור למטולה. זו הנסיגה שלכם.

מיכאל בריזהר (המערך):

לא אמרנו מטולה. קראו לנו, כרגיל, בוגדים, עוכרי ישראל והתבוסתנים. לא עברו שבועיים וראש הממשלה ושר הביטחון קיבלו את אותם טיעונים. ראש הממשלה אמר: הסורים לא ייסוגו, יש להיערך מחדש. לא בהכרח בהסכמת ארצות-הברית. שר הביטחון אמר: פריסה מחדש. גילינו שיש פה הבדל סמנטי, אלה שאומרים נסיגה חד-צדדית — הם פסולים, ואלה שאומרים פריסה מחדש — הם פטריטים. נוחא, אנו מוכנים לביטוי "פריסה מחדש", או "היערכות מחדש". ככל שתאמרו, אך למה מחכים היום?

בשבוע שמר בנין אמר: פריסה מחדש — הדבר היה דחוף. סברנו שלפני אותו סוף שבוע הנושא ייגמר, אך לא. כינתיים עבר חודש. חרשים לבקרים קמים גורמים חדשים לדחיית אותה פריסה מחדש. פעם אחת זו הירידה בפיגועים, שמיד מבאה, כפי שאנו יודעים, לאיזו שהיא התרווחות. והדחיפות שבפניו מתפוגגת. פעם אחת זהו מרד באש"ף. שר החוץ כבר מבטיח לנו שאש"ף מתפורר, ואז אומרים: מדוע להיחפז? ופעם אחת מגיע שר המדינה גורני, שולץ, ואז מחכים. פעם אחת ג'מאיל נוסע לווינגטון ויש לתאם אתו. מה אנחנו חייבים לג'מאיל? מה אנחנו חייבים לממשל של ג'מאיל? את ידידותם העמוקה למדינת ישראל? את חיוזיהם אחר הסורים? את הדוה המחפיר של התובע-הלבוני גרמניוס, המאשים את ישראל בטבח בסברה ובשתילה? איזו התחייבות יש לנו לג'מאיל?

מיכאל בריזהר (המערך):

לא. גברו הפיגועים בנו, ורכים מהפוגעים הם לבנונים ולא מחבלים. אלה פיגועים מתוחכמים, מטעני צד, מכוונות תופת, מארבים. הפכו לשוטרי השוק ולמלווי שיירות. וצה"ל המפואר, הלוחם, המונק והמסתער נאלץ היום להקדיש את מירב מאמציו לשמירה על עצמו, להתגוננות פסיבית, להצטלפות, למיגון, לדיפון ול"שחפוף" עצמי.

אך יותר מזה, בחודשים-יחצי האחרונים, שעליהם אני מדבר, הפכה דמשק למכה החדשה של המזרח התיכון. כולם עולים לשם לרגל, מלכים ורוזנים ונגידים ושועים. באים ומשתחווים אפיים ארצה בפני-אש"ף. ראשי הממשל האמריקני באים להשתחוו בפני אסאד. חראם, שר החוץ הסורי, הוזמן לווינגטון, אבל הוא סירב לבוא. כי הוא עסוק, לדבריו, חביב — אפילו לא קיבל אשרת כניסה. שולץ — סוף סוף הגיע ונתקבל — איזה הישג. ולאחר חמש שעות, במה הוא זכה? — במס שפתיים לעצמאות לבנון ובהבטחה שהם יסכימו לקבל את ולייטס. איזה הישג. ניק ולייטס יקבל וזה לדמשק.

אפשר וצריך לומר לזכותו של השר שולץ, כי הוא היה אמין עד כדי כך, שהוא הודה בכישלונו. הוא אמר חד-משמעית: הסורים לא יוזנו. אותה הצהרה של שולץ, בשבוע לווינגטון, חייבת לחתום גם אצלנו את פרק הדיכויים ולפתוח את פרק המעשים.

מקורות ממשלתיים כירושלים פנו לכתב אילן כפיר מ"מעריב", ומסרו לו לפרסום את הידיעה הזאת: ישראל דנה בנסיגה חד-צדדית לנהר האוואלי, אם יימשך הקיפאון. המומחים הממשלתיים אמרו, שהם בדקו את המשמעות של צעד חד-צדדי כזה מצד ישראל והגיעו למסקנה, שמהלך כזה עשוי לתרום להבטחת ביטחון כדרום-לבנון ולמניעת פעילות של גורמים עוינים בשטח הסמוך לגבול ישראל. המקורות המדיניים גם מצביעים על כך, שנסיגה חד-צדדית לנהר האוואלי תקנה הגנה טובה על חילי צה"ל, שליטה בשטח, מניעת פעולות טרור ומצצום דרסטי בהוצאות העתק של החזקת צה"ל בקווים הנוכחיים בלבנון. אך מתי אמרו המקורות הממשלתיים את הדברים האלה לאילן כפיר? לא בשבוע שעבר ולא לפני חודש. הם אמרו זאת ב-25 במרץ 1983, חודש לפני באו של שולץ לאזור המעלה מחודש לפני שנחתם ההסכם עם לבנון. דברים אלה טובים גם היום, ועוד יותר מבעבר. ומה שאמרה הממשלה אז מן הראוי שתאמר גם היום.

מה היו מטרותינו בלבנון? — לא גירוש הסורים, לא מעניין אותנו אם הם יישארו בבקעה ובחצי לבנון: לא גירוש המחבלים מצפון לבנון, לא מעניין אותנו אם הם יישארו בטרפילי: לא עצמאותה וריבונותה של לבנון, לא מעניין אותנו אם ג'מאיל ישלח כהרירה-השוק או לא ישלח: גם לא סדר חדש בלבנון. מעניין אותנו שלום הגליל.

צריך לשבח לעצמנו ולעשות רק מה שמחייב שלום הגליל. שלום הגליל מחייב רצועת ביטחון מצפון לישראל, שבה ייבלם כל איום חבלני או צבאי. מטרותינו צריכות להיות הבטחת שלום הגליל, החזרת חיילי צה"ל לגבולו ונמניעת התלקחות נוספת עם הצבא הסורי. לצורך השגת היעדים הללו עלינו לבצע נסיגה חד-צדדית, או כדברי שר הביטחון — היערכות מחודשת של הכוחות בשני שלבים.

בשלב הראשון, שיש לבצעו מיד, בלי דיחוי, עלינו להוציא את צה"ל מהרי-השוק ומאזור ביירות. אנו מציעים שצבא לבנון והכוח הרב-לאומי ימלאו את מקום צה"ל. בוחותינו יתפרסו מחדש ברצועת הביטחון בדרום-לבנון.

אמרנו אז — ונדמה לי שהיום המצב ברור יותר משהיה אז, ולכן אין להתבייש אם שניתם את דעתכם — שהיחס שלנו וההערכה שלנו אל ההסכם איננו, בראש ובראשונה, האם זה הוא הסכם טוב, מצוין, ביוני או גרוע. השאלה היא כיצד הוא נמדד מול האלטרנטיבות של אי-חתירת ההסכם, כלומר האם החתימה על ההסכם היא הדבר הנכון לעשותו ברגע זה.

נדמה לי שאיש לא יכול לבוא היום, נוכח אותה מציאות שאפשר היה לחזות אותה מראש, שלמעשה ההסכם אינו ניתן לייצום מייד, ולטעון שעשינו טעות שחתמנו על ההסכם. להיפך, אני חושב שעשינו טוב מאוד. תאר לעצמך לרגע קט את המצב שבו היינו נמצאים היום מבחינה מדינית לולא חתמנו על ההסכם.

חבר הכנסת בריזהר, אני מציע לך, אל תתבייש, אתה יכול לקום ולומר: אני מצטער, טעינו, היינו צריכים לחייב את החתימה על ההסכם.

שלמה הלל (המערך):

ההסכם אינו הסכם. הבעיה לא היתה האם לחתום או לא.

שר הביטחון מ' ארנס:

חבר הכנסת הלל, אמרנו במפורש, שכין השיקולים של לחתום או לא לחתום על ההסכם חייבת להיות הערכה של אייטשום ההסכם באופן מידי. דווקא השיקול הזה צריך היה להמריץ אותנו לחתום על ההסכם. אם אתה חושב אחרת, אני מכבד את דעתך, אבל לדעתי אתה פשוט טועה.

שלמה הלל (המערך):

זה היה מתוך ידיעה שאת ההסכם הזה לא ניתן ליישם.

רוני מילוא (הליכוד):

מתוך ידיעה שהוא ייטיב את מצבנו הפוליטי.

שר הביטחון מ' ארנס:

חבר הכנסת הלל, שאל את עצמך. לוא ידעת אז מה שאחזה יודע היום, היית חותם או לא חותם? אני חושב שהיית חותם, אם אתה כן עם עצמך.

שלמה הלל (המערך):

לפני החתימה יש הסכם שמגיעים אליו. השאלה היא האם הגעתם להסכם הטוב. מה זה, אתה קיבלת אותו במתנה?

שר הביטחון מ' ארנס:

עכשיו, אדוני היושב-ראש, היה לי הרושם, לאחר ההצעה לסדר-היום שהועלתה כאן בכנסת עליידי חבר הכנסת פרס, שבה הוא דרש נסיגה חריצית של צה"ל מלבנון, שגם במערב שוכנעו שזו איננה הצעה הגיונית, שזו איננה הצעה טובה, ושחשוב לאדם שינוי פריסה ונסיגות עם הלבנונים ועם הכוח הרב-לאומי ואין לעשות דבר חריצדי. אבל אני מבין שמר בריזהר בא הנה היום ואכזב אותנו וחזר על ההצעה לנסיגה חריצית בלי תיאום עם איש. לצערי הרב, הוא טועה.

מיכאל בריזהר (המערך):

אדוני השר, אתה פשוט לא מקשיב.

שר הביטחון מ' ארנס:

טוב, אתה יכול לתת לי ציונים על הרמה שלי כסטודנט, כתלמיד.

היור"ר מ' שחל:

שר הביטחון לא זקוק לעזרה מאיש.

שר הביטחון מ' ארנס:

לפני שאני מתייחס לטיעונים של חבר הכנסת בריזהר —

היום אני שומע על מעגנים, על 150 טילים, על תיאום עם ארצות-הברית. כמה זמן עוד נתאם? ומה נתאם? איננו רוצים שבחורים אמריקנים ייפלו עבורנו. אסור שבארצות-הברית ייווצר הרושם שהנחתים נמצאים כאן ונופלים כאן למען ישראל. אסור גם שכוחותינו ייפלו למען מישהו אחר. לא למען אינטרס אמריקני. לא למען אינטרס אירופי ולא לבנוני, ואפילו לא למען הדרוזים או הנוצרים בהרי-השופר.

שמעתי הלילה את שר הביטחון גואם בחיפה. השר הסביר, שעל הנפגעים שלנו היתה תגובה, ושעוד תהיה תגובה. ובשבוע שעבר אמרת, אדוני השר, שהגבנו בארטיילריה. עם כל הכבוד, אני חולק עליך בעניין התגובה. תגובה היא כאשר אתה עומד ומגן על קו חיוני לקיומך, האויב פוגע בך ואתה יכול לפגוע בו בחזרה. תגובה לא באה על הפגיעה ככביש בדרום-לבנון. היכן נגיב, בטריפולי? בלוב? בטוניס? בירדן? אולי הפוגעים הם דווקא לבנונים? הורדת ארטיילריה על הסורים בעקבות ירי בצפון, ואם הם ישיבו ונסתבך במלחמה נוספת — למה זה נחרץ? לפני שבועות אחדים כמעט נפל לנו מסוק. לפני ימים אחדים כמעט נפגע מטוס שלנו. על מי נגיב? במי נכה? לשם מה? נגיב ונכה חזרה בכוח רק אם ייפגע ביטחוננו; אם ייפגעו אנשינו וייושבונו. אך ביטחוננו איננו בדמור ולא בבקעה, ומוטב שלא תהיה סיבה לתגובה.

יש הסכמה לאומית, אדוני השר, לצורך הדחוף בנסיגה מהקורים הקיימים ולהיערכות חדשה באזור הביטחון שמצפון ללבנון. כל יום נוסף שעושה צה"ל מעבר לרצועת הביטחון הוא יום מבוזבז. עלינו לעקור את עצמנו מהביצה הלבנונית ולשים מעיינינו במטרה אחת ויחידה, שבגללה יצאה ישראל למלחמה, והיא שלום הגליל.

היור"ר מ' שחל:

תודה. שר הביטחון ישיב על ההצעה.

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בדין שהתקיים בכנסת על ההסכם בין ישראל ללבנון לפני כחודשיים הופתעתי לראות שהמערך נמנע, וגם נתתי ביטוי להפתעה זאת. קשה לי להבין איך, בנושא כה חשוב, יכולה מפלגת האופוזיציה להודיע שהיא איננה יודעת — שהיא איננה יודעת את החייב, האם להתנגד, והיא נמנעת. ראיתי בכך חעזות עניוה.

אני מבין שחבר הכנסת בריזהר הופיע כאן היום כדי להודיע לנו, שהמערך מצטער על כך שנמנע, והיום ברור לו שצריך היה להתנגד.

מיכאל בריזהר (המערך):

לא עקבת אחרי דברי. הסברתי מדוע נמנענו.

שר הביטחון מ' ארנס:

עקבתי בדיוק רבה מאוד. ביקרת את ההסכם בצורה חריג-משמעת. אמרת שההסכם אינו טוב.

מיכאל בריזהר (המערך):

לא אמרתי זאת.

שר הביטחון מ' ארנס:

טוב, אם אתה מודיע לי שאינכם מצטערים והיום הייתם מחייבים את ההסכם, אני שמח לשמוע את זה.

מיכאל בריזהר (המערך):

היינו מצביעים כפי שהצבענו אז.

שר הביטחון מ' ארנס:

גם היום הייתם נמנעים. עדיין אינכם יכולים להתחיל. טוב, עבור חודשיים ואחם אינכם יודעים להתחיל. יפה מאוד.

חוברת ל"ה, ישיבה רכ"ו
— הצעה לסדר-היום —

יוסי שריד (המערך):
תוציא אותי?

היו"ר מ' שחל:
לא, אני עדיין לא מוציא אותך.

שר הביטחון מ' ארנס:
אני מסכים עם דברי חבר הכנסת ברזוהר, שמה שמעניין אותנו וצריך לעניין אותנו ולהדריך אותנו הוא שלום הגליל. אני מסכים עם זה במאת האחוזים. אבל כאן דרכינו נפרדות, בשאלה איך עושים זאת.

אני יודע שיש במערך אנשים אשר חושבים שניתן לעשות זאת על-ידי בניית חומה, כמו החומה הסינית, בגבולותינו. אולי על הקו הירוק — כך רוצים חלק מאנשי המערך. נתבודד מאחורי החומה הזאת, ולא חשוב מה קורה בצד השני של הגבול, זה לא ישפיע על ביטחון האוכלוסייה בישראל.

כל מי שלמד את ההיסטוריה של ישראל, את תולדות ישראל — חבר הכנסת ברזוהר, אתה מתמחה בזה, אם אינני טועה — אינו יכול אלא להגיע למסקנה, שבגבולותנו הצפוני, כמו בגבולות הדרומי והמזרחי, מה שנעשה מעבר לגבול משפיע על הביטחון והשלום של האוכלוסייה של מדינת ישראל. מי שחושב שניתן להבטיח את ביטחונה של האוכלוסייה בגליל על-ידי נסיגה חד-צדדית לקו מטולה-ראש-הנקרה, ולא אכפת לו מה יהיה מעבר לגבול, לא בשוף ולא כנכסיה, לא כצידון ולא כצור — פשוט מוכה בעיוורון פוליטי מוחלט.

לכן, אדוני היושב-ראש, את שינויי הפריסה שלנו בלבנון נבצע בצורה מתואמת. אנחנו נמצאים בעיצומו של תהליך, אשר יבטיח שאת השטחים שאותם אנחנו נפנה יתפסו כוחות שאינם עוינים לנו — כוחות הצבא הלבנוני והכוח הרב-לאומי. בשביל זה צריך קצת סבלנות, קצת אורך רוח, קצת כושר התמדה ועמידה.

נדמה לי, אדוני היושב-ראש, שהדברים של חבר הכנסת ברזוהר אינם משרים רוח כזאת, שהיא הדרושה לנו דווקא ברגע זה.

בכל מקרה, בנושא הזה כבר דיברנו לא פעם אחת. נדמה לי למעלה מעשר פעמים. אם יש רצון לדון בנושא הזה שוב בוועדת החוץ והביטחון, אני מוכן, מבחינתי, אני מציע להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר מ' שחל:
תודה. חבר הכנסת מיכאל ברזוהר, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

מיכאל ברזוהר (המערך):
כן, אדוני.

היו"ר מ' שחל:
תודה. חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

רוני מילוא (הליכוד):
הרשה לחבר הכנסת רבין להסביר לחבר הכנסת ברזוהר.

היו"ר מ' שחל:
חבר הכנסת רוני מילוא.

שר הביטחון מ' ארנס:
אני חושש שאתה תיכף תקטע אותי פה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר מ' שחל:
אני חושב שהזמן מתקרב עוד מעט.

שר הביטחון מ' ארנס:
חבר הכנסת ברזוהר, אני מציע שתקשיב לי. האשמת אותי שלא הקשבתי. עכשיו אני רואה ממש שאתה לא מקשיב.

מיכאל ברזוהר (המערך):
מודה ועוזב ירוחם.

שר הביטחון מ' ארנס:
לפני שאתייחס לגופו של עניין, הייתי רוצה לומר מלים מספר על השוף. שמעתי לעתים קרובות את הזלזול בשיבתנו שם, בכל עשייתנו שם. קיבלתי מברקים שבהם הובעה התנגדות לעובדה שאנו מלווים שיירה זו או זו. דרך אגב, אין הוראה כללית ללוות כל שיירה, זה פשוט לא נכון. אני שומע אפילו מעין הרגשת בושה. מה אנחנו עושים שם בכלל. אדוני היושב-ראש, אני הייתי רוצה להודיע לכנסת, שלא היו לנו כמעט נפגעים בשוף. אבל בישיבה של צה"ל בשוף בחודשים האחרונים הצלנו, לפי הערכתנו, לפי הערכתי, מאות אם לא אלפי בני-אדם, גברים, נשים וילדים. חבר הכנסת ברזוהר, הייתי מציע שלא תתבייש בזה; אולי אפילו תתגאה בזה.

יוסי שריד (המערך):
יש לכם גם הרי הטאורוס.

מיכאל ברזוהר (המערך):
לשם זה יצאנו למלחמה?

שר הביטחון מ' ארנס:
טוב, יש כאן אנשים שחיי בני-אדם לא חשובים בעיניהם. אני חושב שזו איננה הנורמה המקובלת אצלנו.

יוסי שריד (המערך):
יש לכם גם הרי הטאורוס.

שר הביטחון מ' ארנס:
אנחנו, לפני היציאה מהאזור, גם אם זה לא מוצא חן בעיניכם, חבר הכנסת ברזוהר וחבר הכנסת יוסי שריד, נעשה כל מאמץ ועושים כל מאמץ כדי להגיע להסדר כזה שלא ייהרגו אנשים כאשר אנחנו נצא משם. אם אתה מתנגד לזה, תאמר שאתה מתנגד לזה.

מיכאל ברזוהר (המערך):
אחתי מעניינים יישובי הגליל.

יוסי שריד (המערך):
אנחנו מתנגדים לסידורי העניינים בהרי-השוף. זה לא ענייננו. יש עוד כמה מקומות בעולם שאפשר להציל בהם אנשים.

היו"ר מ' שחל:
חבר הכנסת יוסי שריד, קראתי בשמן כבר פעמיים.

ו. הצעה לסדר-היום

שנתיים אחרי הרכבת הממשלה — קיפאון במהלך השלום

דרושים שני צדדים, כדי שיווצר דיאלוג, ולעתים דרוש גם זמן, אשר בכוחו להחיש את כוחה של סרבנות. אולם בפעם הראשונה קיפאון איננו רק מציאות חמורה, הוא הופך בממשלה הזאת, ובמיוחד בטרוריקה של שר החוץ, למטרה מיוחלת.

מלחמת יום הכיפורים, כפי שנחתימה, בניצחון ישראל מוחץ, הביאה, כפי שאנו יודעים עכשיו בוודאות, לירי הפשרת הקיפאון ולהסכמים אשר הובילו מ-1974 דרך 1975 למסע השלום של אנואר סאדאת. לשר החוץ לא היה ב-1977 מעמד שאפשר לו למנוע את מהלכי קמפ-דייוויד, ולא נשארה לו אלא אפשרות להביע את צערו ואת הסתייגותו מהם. והנה, גם שר הביטחון אשר הצביע, כחבר הכנסת, נגד חוזה השלום, בא ומתווכח אתנו על הימנעות בהצבעה על הסכם שחשיבותו אינה מגיעה לקרסוליה של חשיבות ההסכם ההוא.

אבל, שימו לב מה קורה פה. על הסכמים שהביאו לתוצאה של חוזה שלום — הבעת הסתייגות; על סיכוי שנשיא ארצות-הברית יצליח להביא לירי התברכות — זעקת בהלה; על הקצנה המבשרת קיפאון שפירושו התמרת האיבה — ביטוי של סיפוק.

והרי לכיטוי של סיפוק יש גם המשך. יש התבטאות האומרת שאולי כל הנושא הזה של אש"ף, אולי הנושא הפלשתינאי, יפסיק להתקיים. תראו, הקו המפריד בין מדינת ישראל לשטחים המוחזקים ביהודה, בשומרון ובעזה נמחק — כך בישר לנו שר החוץ לפני כמה שבועות — הקו נמחק, האומנם נמחק? בצד הזה — שלטון יהודי, דמוקרטיה, שוויון מוחלט בזכויות ובחובות, חוק אחד לכול, תרבות עברית ומורשה יהודית, דגל והמנון המקובלים, מוכרים ונערכים על כל התושבים. כל מה שקיים בצד הזה, איננו קיים בצד ההוא. הקו לא נמחק. אני מתקשה להעלות על לשוני שתי מדינות ורות שיש להן מאפיינים כה מועטים כפי שיש לשני פרקי ההווה האלה.

אני מדגיש, חברי הכנסת, את הנושא הקונצפטואלי במחשבתה ובמצעה של הממשלה, כאשר הוא מונח ביסודו של המשבר וכיסודה של המחלוקת הרעיונית החוצה בין שתי התפיסות הפוליטיות המרכזיות במדינת ישראל.

אין זו הפעם הראשונה שיש קיפאון בהווה, אך זוהי הפעם הראשונה שאי-השגת השלום מובטחת לעתים על-ידי פעולות לעתים על-ידי הודעות. אי-השגת השלום מובטחת על-ידי חסימת כמה אופקים וסיכויים ואפשרויות, אשר בעבר היו פתוחים לקראת עתיד טוב יותר והיום הם הולכים ומסתתמים.

ביסודו של כל המשבר מונחת התפיסה האומרת, ששום ריבונות לא-ישראלית לא תקום בשום שעל של כל השטח של ארץ-ישראל שבין נהר ירדן לים התיכון. התפיסה הזאת, אשר הפכה למדיניות ממשלתית אחרי 30 שנה שבמהלכן היא לא היתה המדיניות הממשלתית, איננה מתיישבת עם מטרת השלום, איננה מתיישבת עם הסכמי קמפ-דייוויד, איננה מתיישבת עם ייעודה הדמוקרטי של מדינת ישראל, איננה מתיישבת עם אופיה היהודי, עם שלומם של אורחיה. תפיסה שהיא תריגה ויוצאת דופן לעומת המציאות המדינית, הלאומית והאנושית. על כורחה תוליד מדיניות שוטפת הכרוכה בחיכוכים, בחריקות ובאיבה נטושה.

היורר מ' שחל:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעה לסדר-היום — שנתיים אחרי הרכבת הממשלה — קיפאון במהלך השלום. של חבר הכנסת אבא אבן.

אבא אבן (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפני שבועיים, אדוני היושב-ראש, נפלה עיני על כותרת בעיתון: "טוב ליהודים, טוב למדינת ישראל".

אני מודה כי קריאת שמחה זו שפרצה מפיו של שר החוץ לפני שבועיים ריתקה את תשומת לבי. הרי אין אנחנו מפונקים בימים אלה בהרכה תופעות, אשר מתבקש מהן דווקא הביטוי של קורת רוח. שר האוצר מדרדר את המשק לקראת תהום אשר מפולת מרחפת על פניה; הבשורה היחידה מלבנון, ששמענו היום, היא כי המצב בעיני: על המצב הקיים על ייסוריו, פיגועיו והאבל הנורא הבוקע ממנו, על הטרגדיה המחרידה בחברון, אשר הפילה אורח איש חורה ההולך לתומו, על כל אלה מגיבה הממשלה בצעדים אשר אין בהם שום תקווה למנוע טרגדיות דומות בעתיד. אם באקלים הזה, שנראה קדרר למדי ומעייף, מבחין שר החוץ בקרן אור במרומים, הרי מותר לכולנו לבקש להיות שותפים. לחדותו.

אדוני היושב-ראש, מהו מקור השמחה? הנושא הפלשתינאי, המתרחש במחנה של הפלשתינאים מעורר בשר החוץ תחושת סיפוק.

יהודה בן-מאיר (חיות רחית לאומית):

שר החוץ התייחס למה שמתרחש באש"ף, לא לפלשתינאים.

אבא אבן (המערך):

היה ויש לישראל אויב קיצוני ועזין — אין דבר, קמו לנו אחרים שהם עוד יותר קיצוניים ועוד יותר עוינים. הידר, אלה שדיברו עד כה כאלו בשם הפלשתינאים הצטיינו בקשיחות וברוח של איבה ונקמה, אבל אל ייאוש, הללו מותקפים עכשיו מכיוון שהם אינם קשוחים וערינים במידה מספקת. במלים אחרות, מתחת לשכבה של שנאה קיימת נחשפו מעמקיה של שנאה תהומית עוד יותר. שר החוץ נושם לרווחה.

חברי הכנסת, אני רוצה לציין נטייה בממשלה ובמיוחד במשרד החוץ, בשר החוץ — לנשום לרווחה כל אימת שמתברר כי משאומתן לא יהיה.

לפני שבועיים איימה עלינו סכנה, כביכול, שנוצי ירדן ופלשתינאים יתייבצו, חלילה, למשאומתן, ודווקא על-יסוד חוכנית אשר גובשה והוגשה על-ידי ירדן גדול של מדינת ישראל — נשיא ארצות-הברית. הסכנה הזאת התקרבה אלינו וחלפה. אין משאומתן באופק הקרוב. יפה, אחד-אפס לטובת שר החוץ, אבל עכשיו המצב השתפר. לרגל המתחולל בקרב הפלשתינאים לא רק שאין משאומתן באופק הקרוב; אין משאומתן באופק הרחוק, ויש פסק-זמן אשר במהלכו אפשר לפעול כך שמשאומתן לא יוכל כלל להתרחש אי-פעם בעתיד. ומהי תגובת הממשלה? — בואו ניצור מצבים ועובדות, אשר יבטיחו לעם ישראל חיי מצור, אשר אין ממנו סיכוי של מוצא בעתיד.

חברי הכנסת, אין בכוחה של שום ממשלה בישראל, לברה, להבטיח שלא ישתר קיפאון ביחסים עם עמים שכנים.

צריך לפנות לאותם מתנחלים ולהצביע על כך, שצפויה להם סכנה חברתית חמורה של נחק בינם לבין שכניהם הערבים ונתק בינם לבין מדינת ישראל. דרקים זה — דרקים בין העצם ובין הגרון. המתיחות היא פועל יוצא של שתי תופעות: של סירוב ערבי לנהל משא-ומתן ושל פעולה של ממשלת הליכוד לחסימת הסיכוי למשא-ומתן, אם פעם הצירוף הזה יתבטל.

אפשר לשאול: אם כן, מה לעשות? לפי דעתי, אני לא הייתי פועל בכנות אילו פניתי לממשלה והצעתי שהיא תגמיש את עמדתה. הרי היא מנועה, על-פי ההשקפה הבסיסית שלה, מלהגמיש את עמדתה. האם עלי לקרוא לחידוש המשא-ומתן עם מצרים? אומנם העמדת תנאי לקיום המשא-ומתן בירושלים, תנאי שוויתרתם עליו לגבי לבנון. אחת משתיים: אם התנאי הזה היה עקרוני, כיצד ויתרתם עליו לגבי לבנון? אם איננו עקרוני, מדוע העמדתם את התנאי הזה כמכשול לניהול משא-ומתן עם מצרים?

אולם אין זה הנושא המרכזי. אם אין נכונות של ממשלת ישראל לראות את מעמדם של שטחי יהודה ושומרון ככתוב בהסכם קמפ-דייוויד, כפתוח למשא-ומתן, כשטחים שמעמדם טרם נקבע — וכן חתמתם — הרי אין שום סיכוי להצלחתו של משא-ומתן. ועל כך המאזניים לא רק, ולא בעיקר, מעמדם של השטחים ותושביהם. על כך המאזניים מדינת ישראל, טיבה, זהותה, מהותה, איכותה, ממדיה, הרכבה האנושי, שמת לב שבדיבורים שלכם המלים "מדינת ישראל" הולכות ונעלמות, כאילו 1948 איננה אירוע מהפכני המפריד בין העבר ובין העתיד. ארץ-ישראל כביטוי גיאוגרפי ורוחני מלווה את ההיסטוריה היהודית על פני כל הדורות, ארץ-ישראל כנקודת המוצא ומחוז התפץ של ההיסטוריה היהודית, אבל ארץ-ישראל הדיום כביטוי משפטי-פוליטי, הרי תהום פעורה בין ארץ-ישראל זו ובין מדינת ישראל. מדינת ישראל היא ארץ יהודית דמוקרטית. ארץ-ישראל בהרכב האנושי הנוכחי ובתרבות המשפטית הנוכחית, איננה דמוקרטית. היא תעובת של שני פרקי הווה, של דמוקרטיה למופת ואזור שבו יש עונשים וקנסות, יש חובות וזכויות, יש דרכי טיפול, ושל חוסר ייצוג, של מצבים שלא יעלה על הדעת שיהיו במדינת ישראל.

הדמוקרטיה נקבעת לפי הכלל של אחד ממיסדי הדמוקרטיה בעולם החדש: ממשלות שואבות את זכותן למשול מהסכמתם של הנמשלים. זהו הבסיס למדינת ישראל, לקיומו של שלטון. אולם בצד ההוא אין הסכמתם של הנמשלים מתבקשת לשום דבר.

על כן, לא אציע לכם לחדש את המשא-ומתן עם מצרים, רק אציע לכם להבין, כי הדרך הזאת, המבוססת על שליטת קבע במיליון-ורבע ערבים, היא דרך שאינה יכולה להצליח. המתנה שאני מדבר בשמו ולמענו היום הניח ביסודו של מצעו את העיקרון של שלילת שליטת קבע של מדינת ישראל במיליון-ורבע ערבים נוספים, נגד רצונם. ומי שחושב שאתדור דעים של מפלגת העבודה היא דבר של מה בכך, הרי אינו מכיר את מפלגת העבודה.

אולם, אם כי נימקתי את דברי לפי טיעון המעוגן במציאות הנוכחית, הרי עלינו להבין גם את הצד העקרוני. ההווה בידכם אל תחסמו את העתיד. ככל זאת הנעתם לאם הדרך. מרבית ימ כהונתכם מאחוריהם.

רוני מילוא (הליכוד):

מה זאת אומרת? רק התחלנו עכשיו.

דובר על הצורך שיהודים וערבים יחיו יחד בארץ-ישראל. הבעיה איננה חיים יחד של יהודים, יהודים בישראל וערבים כשטחים לא יחיו יחד בשלום כיחידים, אם לא יחיו זה בצד זה בתחומי ריבונות נפרדים. הבעיה איננה יחסים בין תושבים במדינה אחת. הבעיה היא יחסים בין עמים, כפי שניסח ראש הממשלה מנחם בגין בקמפ-דייוויד עם אנואר סאדאת. מדובר בהסכם בין-לאומי חשוב ביותר, שישראל מחויבת לו. מדובר שם בשלוש מדינות — מצרים, ישראל וירדן — ומדובר במה שקרוי בטקסט הגדה המערבית ועזה, שטחים המוזכרים כישות נפרדת, שמעמדם עומד להיות נקבע בעתיד על-ידי מצרים, ישראל וירדן. בתנאי שכל הסכם יהיה מאושר על-ידי התושבים הערבים עצמם.

חשוב לציין, שבאותו הסכם הפקיעה ממשלת ישראל מיד ישראל את הזכות הבלעדית לקבוע לבדה את מעמדם של השטחים. עד 1977 דגלו כל ממשלות ישראל בתקווה להגיע ביום מן הימים להסכם, שפירושו התפשרות על שטחים ותחומי ריבונות. עכשיו באה ממשלת הליכוד ומבטלת, גם בהכלפה וגם במעשה ידיים, את העיקרון אשר אפשר למדינת ישראל להיוולד ולהתחזק ולזכות בריבונות בחסותה של דמוקרטיה ובהכרה בין-לאומית מוסמכת.

יטענו הטוענים: כן, אבל ההצעה שלכם על התפשרות הוצעה ונדחתה. אין בכך שום משמעות היסטורית. מצרים, כיכלה ב-1978 פתרון שהיא סירבה לקבלו ב-1967 — אותו פתרון אשר הוצע לה אז. בסופו של דבר הושג השלום מפני, בין השאר, שממשלות ישראל לא התיימרו להגדיר את סיני כנחלת ישראל ולסתום את הגולל על הסיכוי למשא-ומתן ולא ניכשו עובדות שמטרתן היתה מניעת הסכם טריטוריאלי.

הסיכום, חברי הממשלה והקואליציה, הוא, שאתם מציגים דגם של מדינה אשר אין לה אח ורע בעולם הדמוקרטי — מדינה המתיימרת להיות דמוקרטית ויהודית, אבל שתשלט לפי תפיסתכם ב-30% מתושביה בלי הסכמתם. בלי שלכם במערכת הפוליטית המרכזית ובלי שום אפשרות אובייקטיבית להגיע אתם לרבנות משותפת באותו גול, באותו המגן, באותה מסכת של חוויות וזיכרונות הקובעת את טיבו ומהותו של עם. אילו קראנו, למשל, שהולנד מהרהרת באפשרות להגדיל את שטחה על-ידי הכללתם של 4 מיליוני גרמנים מתמרדרים בתחום שלטונה נגד רצונם, היינו פוסקים על בעלי העצה הזאת, לא שהם פטריטים אלא שהם אינם שפויים לגמרי. ואף-על-פי-כן, מסיפים מדינאים, עיתונאים ופרשנים כישראל לדון באפשרות של שליטת קבע של מדינת ישראל בכל השטחים והאוכלוסיות הללו, כאילו זוהי תוכנית רציונלית, להשיאת להתחרות עם ההיגיון המוצא של פשרה טריטוריאלי.

פה אני מתקשר, בסיכומי של העניין, לדיונים אשר התקיימו הבוקר על סעיפים אחרים. יש לעשות כל מאמץ, כדי למנוע אירועים אלימים במסגרת המצב הנוכחי. וכאן אחד המכשולים הגדולים והקשים הוא בכך, שרבים מאלה אשר הלכו להתנחל בשטחים שמחוץ לתחום השיפוט והמינהל של ישראל, לא הלכו רק כדי להתיישב, לא הלכו רק כדי לחיות בשלום ובשוויון, כי אם הלכו כדי להטיל אימה ושררה, כדי להפעיל סמכויות בכורה, לקחת לא את החוק לידיהם, אלא לקחת את הפרת החוק לידיהם. וכל אימת שהם נתקלים באיבה ובשנאה תוססת, הם פונים לממשלת ישראל, לוחצים עליה, מקללים ומגדפים את שריה, משמיצים את קציניה ואת חייליה, כאשר הללו אינם מזדהים כפי שהם מתבקשים להזדהות עם תביעותיהם לעלינות ולשרירות לב.

היא אשר הביאה לישראל את חוזה השלום הראשון עם מדינה ערבית. ואין כל חשיבות לכך אם אדם שממלא היום תפקיד בממשלה, תפקיד זה או זה, הצביע כך או כך. העובדה ההיסטורית היא, שממשלת ישראל זאת היא אשר הניחה יסוד רציני ביותר, יסוד קונקרטי לתהליך השלום בינינו לבין ארצות ערב.

עובדה שנייה היא שהממשלה הזאת, בתקופת הכהונה הזאת, היא אשר חתמה על הסכם עם לבנון, הסכם שאומנם טרם קיים וטרם הפך למציאות, אבל בלי ספק הוא משמש מסמך היסטורי חשוב בתולדות היחסים בין מדינת ישראל לשכנותיה.

יכול להיות שיש מקום לוויכוח על הקונצפציות השונות. בהחלט, יש מקום לוויכוח, והוויכוח מתנהל בזירות שונות. אבל אין כל אפשרות לומר שהממשלה הזאת דווקא, עם הקונצפציות שלה, שחבר הכנסת אבא אבן כופר בהן, לא עשתה רבות מאוד וממשיכה לעשות למען השג ובצר את יחסי השלום בין ישראל לשכנותיה. האם מישור יכול להכחיש את העובדה ההיסטורית, שבתקופת הממשלה הזאת ותודות למאמציה קיימת היום הכרה בין-לאומית, הכרה של שכנותיה של ישראל, בשני גבולות בין-לאומיים של ישראל, הגבול עם מצרים והגבול עם לבנון? הרי זה היה אחד היעדים של מדינת ישראל מאז כינונה של המדינה. ומי השיג זאת אם לא הממשלה הזאת? כיצד אפשר להתעלם מזה? כיצד אפשר להכחיש זאת?

והנה, בא חבר הכנסת אבא אבן ואומר לנו: אל תחסמו. אילו אמר: עשיתם רבות, המשיכו בכך: אילו מתח ביקורת על הדברים שעשינו באחרונה, שאולי אין בהם כדי לקדם את השלום — עוד הייתי מבין. אבל להציג אותנו, את שתי הממשלות האחרונות, את הממשלה הקיימת הנוכחית ואת הממשלה הקודמת, כמי שלא פעלו למען תהליך השלום — גם כל הכשרונות הרטוריים של חבר הכנסת אבא אבן אינם יכולים להוכיח את התזה הזאת, שאין לה שום יסוד במציאות. כל מי שידע מעט מאוד בתולדות ישראל, הקורא רק את העיתונים, ידע שהתמונה הזאת מעוותת ואיננה נכונה.

ואשר להערכה ביחס לאש"ף, חבר הכנסת אבא אבן, האם מישור מכס איננו מודה בכך שאש"ף, הארגון הטרוריסטי הזה, הוא האויב הקיצוני ביותר של ישראל?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): לא, יש מי שאינו מודה.

שר החוץ י' שמיר: זהו בדיוק. אבל אינני מדבר אליך.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): אתה מדבר על טרוריסטים? מה אתה היית?

שר החוץ י' שמיר: מה אני הייתי? אני גא כמה שהייתי.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): היית טרוריסט. הוא מדבר על טרוריסטים.

שר החוץ י' שמיר: בסדר, אבל לא אליך אני מדבר. אש"ף הוא האויב הקיצוני ביותר של ישראל. ולא צריך להיות מדינאי גדול — צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): אתה האויב הקיצוני של מדינת ישראל.

אבא אבן (המעריך):

לפי כל הסימנים, יש למדינת ישראל אפשרות לעתיד אחר, לגורל אחר, לחזון אחר. אל תחסמו את הדרך. אל תחסמו את הדרך בשלוש דרכים: עליידי כפיית עובדות יורידיות המגדירות את כל השטחים כנחלת ישראל הבלעדית; עליידי מעשים בשטח, מדיניות התנחלות שכל מטרתה, ולא רק תוצאתה, היא לסתום את הגולל על כל אפשרות של פתרון אחר; ועליידי חינוך העם והרגלתו להאמין באשליה כאילו המצב הנוכחי יכול להתקיים יחד עם הקיום הטריטוריאלי הנוכחי לצמיחתו. בלי משא-ומתן, אפשר להשיג גם שלום, גם שמירת הצביון היהודי, גם שמירת האופי הדמוקרטי של מדינת ישראל. כנרים כחוך המדיניות של הממשלה מרכיבים שאי-אפשר למזג אותם לשום המוניה.

וכדי שלא נתעלם מהצד המוסרי — אינני מתבייש במלה הזאת — אני רוצה לצטט את דבריו של אחד מבכירי חברינו במאמר שפורסם אחרי מותו, דברים של יגאל אלון: "יש גם נימוקים נוספים לשלילת רעיון ארץ-ישראל השלמה מבחינה עקרונית ומעשית: במדינה כזאת ישלוט העם היהודי על יישוב כן יותר ממיליון ערבים אשר אינם אזרחי המדינה מרצון ואינם רוצים בשליטתו. יתר על כן, הצדק דורש שציבור אתני ודתי זה, כן למעלה ממיליון נפש, יהיה זכאי לממש את רצונו לחיות תחת ריבונות ערבית".

התפיסה הזאת איננה נראית לכם. אל תגשימו אותה. אבל אל תפעלו היום כך שאופציה כזאת תהיה סגורה ונעולה וחסומה בפני אלה שיבואו אחרים. ככל זאת, יש עתיד אחרים.

היור' מ' שחל:

תודה. ישיב על ההצעה שר החוץ.

שבח וייס (המעריך):

האם בירכו את חבר הכנסת אבא אבן על היותו חבר בקבוצה קטנה מאוד של עשרת הנואמים הטובים ביותר בעולם באנגלית?

היור' מ' שחל:

אני חושב שהברכה מגיעה באמת לחבר הכנסת אבא אבן על ההישג הבין-לאומי הנדיר.

שבח וייס (המעריך):

זה כבוד לעם ישראל כולו.

שר החוץ י' שמיר:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, האמת היא שחשבת לברך בתחילת דברי את חבר הכנסת אבא אבן על הכבוד שהוענק לו בכך שהוכתר כמסד מכובד בארצות-הברית כנומנה עם עשרת הנואמים הטובים ביותר בעולם באנגלית. זהו אכן כבוד לאדם, ליהודי חבר הכנסת אבא אבן, וזה גם כבוד לעם היהודי.

ואומנם, איך אומרים, noblesse oblige, גם בעברית, והיה באמת צורך לגייס את כל הכושר הרטורי של חבר הכנסת אבא אבן, כדי להוכיח שממשלת ישראל בראשות הליכוד בתקופת הכהונה הקודמת וממשלת ישראל בתקופת הכהונה הזאת היא הממשלה המקפידה את תהליך השלום, החוסמת כל דרך לשלום ולחינוך השלום עם מדינות ערב השכנות.

אני חושש לומר, שגם יכולתו הרטורית הבלתי-מוטלת כספק של חבר הכנסת אבא אבן איננה מסוגלת להפוך יום ללילה. הרי אי-אפשר להתעלם מכך שהממשלה הזאת, הממשלה בראשות הליכוד, הממשלה בראשות מר מנחם בגין,

שר החוץ י" שמיר:

— ולא צריך להיות פילוסוף ואידיאלוג, כדי לדעת שכל החלשה של הגורם הזה היא לטובת ישראל ותשרת את האינטרסים של ישראל. זאת עובדה. הבטוראה כיצד יורד היום המעמד המדיני של אש"ף בעולם. האם זה טוב לישראל או רע לישראל? מאיר וילנר יענה שזה רע, אבל אינני חושב שאבא אכן יאמר שזה רע לישראל. ובכן, איך אפשר להפוך יום ללילה?

הקו הירוק נמחק, נכון. הקו הירוק איננו, אבל זאת הפעם הראשונה שאני שומע בכנסת הזאת מצד חברי המערך שהקו הירוק הוא הקו האידאלי, שהוא הגבול האידאלי.

שמעון פרס (המערך):

מי אמר את זה?

אבא אבן (המערך):

מי אמר את זה?

שר החוץ י" שמיר:

אז מה נטפלת לקו הירוק, כשאני אומר שהוא נמחק? האם אתה אינך רוצה למחוק אותו? האם אתה רוצה שהוא יתמיד, שהוא יישאר לנצח, שישאר תישאר לנצח בגבולות 1967? אמור זאת, אם אתה רוצה בכך. מה האידאליזציה הזאת של הקו הירוק?

אני אומר שהקו הירוק נמחק, וזה טוב לישראל וטוב ליהודים. הוא נמחק גם בתודעה המדינית, והוא נמחק גם למעשה, על הקרקע בשטח.

אתה יכול לבוא בטענות ובביקורת, שכאשר עוברים את הקו הירוק צריך ללכת יותר מזרחה או פחות צפונה. אתה יכול לומר זאת. אבל מה ההיטפלות לקו הירוק? מה האידאליזציה הזאת? חבר הכנסת אבא אבן, הרחקת לכת. ואשר לקונצפציה הכללית, על מה היא צריכה להתבסס, על מה צריך להתבסס המפעל הציוני, המפעל של בניית המדינה היהודית לעם היהודי — האם כך דגלנו תמיד לפני קום המדינה, שצריך להתבסס על מצב סטטי של אדמות ואוכלוסייה? אילו נאמת את הנאום הזה לפני 40 שנה, לפני 50 שנה, אזי כל שונאי הציונות בעולם היו מחאים לך כף, היו מריעים לך. זה היה הנאום האנטי-ציוני המובהק ביותר, המשכנע ביותר.

הרי אי אפשר להתעלם מן העובדה שרק חלק מהעם היהודי נמצא בארץ הזאת ויש עוד חלק גדול של אדמות ארץ-ישראל שעדיין שוממות ויהודים אינם יושבים עליה. האם אפשר להציב כאידיאל את המצב הקיים? היכן הציונות? היכן העתיד? כל הקונצפציה הזאת צולעת לחלוטין, ולמרות עושר המלים אני בטוח שרוב אנשי המערך אינם מקבלים את הקונצפציה הזאת ולא יקבלו אותה. אותו פער בין ארץ-ישראל למדינת ישראל, מדוע? שוב, אידיאל חדש לעם ישראל. בשום אופן לא תהיה ארץ-ישראל וזה למדינת ישראל: מדוע? מה הצדק שבדבר?

אלעזר גרנות (המערך):

מעולם לא היתה, בשום תקופה בהיסטוריה לא היתה.

שבח וייס (המערך):

איך?

שר החוץ י" שמיר:

אל תגיד שהיו תקופות היסטוריות שונות ותהייה תקופות היסטוריות שונות.

שמעון פרס (המערך):

עם שתי הגדות או עם אחת?

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

למה לא? מה יש? בסדר.

שר החוץ י" שמיר:

כל תקופה יש לה היעדים שלה, אבל מעולם, בהיסטוריה היהודית, איש לא אמר שבשום אופן ולעולם ארץ-ישראל לא תהיה וזה למדינת ישראל, או להיפך. יש, כמובן, גבולות מסוימים, וכל דור עושה את שלו. אבל להציב את זה כאידיאל? להציב את זה כבסיס הגיוני עיוני לפעילותו המדינית, המעשית וההתיישבותית? עוד לא היה כדבר הזה, ואינני רואה כל תועלת בו.

אני חשבתי שחבר הכנסת אבא אבן מתכוון לומר משהו על התפתחותו של תהליך השלום בשנים האחרונות, ואכן יש מה לומר. ואני רואה זאת לעצמי כהזדמנות שלא להביא את זה כהישג, אבל לתאר את המצב כפי שהוא, למען לא נשגה באשליה, אלא למען נדע את האמת. אני אומר שגם בתקופת הכהונה הנוכחית של הממשלה עשתה ישראל רבות וכמיטב יכולתה, כדי לקדם ולקיים את תהליך השלום, אותו תהליך השלום אשר הממשלה בראשות הליכוד יזמה אותו, הולידה אותו וקידמה אותו בתקופת הכהונה הקודמת.

שבח וייס (המערך):

מלחמה בלבנון.

שר החוץ י" שמיר:

מלחמה בלבנון. אנחנו עוד איננו יודעים מה תהייה התוצאות של המלחמה בלבנון ואיננו יודעים מה תאמרו אתם בעוד שנה, למה היא הכיאה.

יאיר צבן (המערך):

נשב עוד שנה? זה יימשך עוד שנה?

שר החוץ י" שמיר:

שלושה מאורעות התרחשו בשנתיים האחרונות, וכל אחד מהם השפיע על יחסי השלום, במקרה זה בין ישראל למצרים: היעלמותו של הנשיא סאדאת באוקטובר 1981. סיום הפיגוע של סיני באפריל 1982 ומכאן "שלום הגליל". כל אחד ממאורעות אלה זעזע את תהליך השלום ונתן בו אותות עמוקים, וכדאי לנתח אותם וכדאי לצפות לעתיד.

היעלמו של הנשיא סאדאת מכמת המזרח התיכון נטל מתהליך השלום את המחויבות האישית העמוקה של אחד הקברניטים של התהליך הזה. היו לנו חילוקי דעות עם הנשיא סאדאת על קצב התהליך, על האספקטים של הנורמליזציה. אבל בכל שלב של חילוקי דעות היה לנו מכשיר רב עוצמה להתגבר על הקשיים ולקדם את התהליך, והמכשיר הזה היו פגישות הפמנה בין סאדאת לראש הממשלה. כל פגישה כזאת הוסיפה נדבך. קידמה את התהליך בצעד קטן או גדול קדימה. השותפות האישית אשר נרקמה בין השניים לא הכניחה אף לא פעם אחת, גם כשהתגלעו מכשולים שנראו בלתי עבירים. אומנם הנשיא מוכראק, שנבחר לנשיא מצרים לאחר מות סאדאת, הודיע שהוא ימשיך בדרכו של סאדאת, והוא עושה זאת. הוא מתמיד בנאמנותו להסכם השלום לפי דרכו, אבל אין עוד בנמצא אותו מכשיר אדיר של פגישות הפסגה, שיישרו הדורים ויעקפו מכשולים. זה נתן את רישומו בתקופה הזאת כבר בפגישות בשנת 1981 ובשנת 1982. בנושא האוטונומיה התגלו קשיים מסוימים ואי-הכנות שלא היו קודם, בימי חייו של הנשיא סאדאת.

אדוני היושב-ראש, אכן הפינה למדיניות החוץ של ממשלת ישראל בתחום קידום תהליך השלום היא הסכמי קמפ-דייוויד. הם מהווים את התוכן, את המסגרת ואת דרך הפעולה לקידום תהליך השלום באזור. אנו גורסים שמצרים, על-ידי שותפותה בהסכמי קמפ-דייוויד, צריכה להיות מורת דרך וגורם מוביל שכעקבותיו צריכות ללכת יתר שכנותיה הערביות של ישראל.

מנהיגי מצרים חוזרים ומצהירים על דבקתם באסטרטגיית השלום ועל נאמנותם להסכמי קמפ-דייוויד, שהם הכלי למטרה זו. על כן אנו טוענים באחוזיהם: הדבר מחייב המשך הפעילות המשותפת למען יישום ההסכמים הללו. החתימה על הסכמי קמפ-דייוויד לא פתרה את כל הבעיות, היא גם לא פתרה את בעיות הטרור המסכן את ביטחון תושבי ארץ-ישראל.

מבצע "שלום הגליל" הנחית מכה אנושה על ארגוני הטרור ומנע מהם את היכולת לפגוע במטרות בצפון הארץ. זה היה צעד חיובי ראשון בכיוון הנכון. הצעד השני הוא הוצאה לפועל של הסכמי קמפ-דייוויד, על-ידי הקמת האוטונומיה והסכם עם ירדן. הגשמת שתי המטרות הללו חשמיט מדי המחבלים גם את הסכמה התעמולתית שבשמה הם פועלים, בכיכול, למען בני העם הפלשטיני.

כמה מלים על ההסכם בינינו לבין לבנון. ההסכם שנחתם ב־17 במאי לאחר משאומתן ממושך הוא נדבך נוסף בתהליך השלום במזרח התיכון. למרות הקשיים והמכשולים ביישומם, בגלל התנגדותה של סוריה, לא ניתן להם למחוק את המסמך הזה מדברי הימים של חלק עולם זה.

תהליך הקמת יחסי שכנות טובים בין לבנון לישראל הוא טבעי והכרחי. הוא נובע מהמציאות כפי שהתפתחה ב־35 השנים האחרונות ומהמפגש והיחסים בינינו לבין העם הלבנוני בשנה האחרונה. העם הלבנוני ומנהיגיו יודעים היטב, שולוא מבצע "שלום הגליל" היתה לבנון הולכת וגוועת כמדינה ריבונית ותהליך סיפוחה לסוריה היה נמשך באין מפריע.

המכשול לכיצוע ההסכם עם לבנון ולפינוי הכוחות הזרים מאדמת לבנון הוא סוריה. ממשלת סוריה מנצלת את ישיבת צבאה על כשליש משטח לבנון כדי לסכל את כיצוע תהליך שיוכיב להחזרת עצמאותה וריבונותה של לבנון. במקרה זה, האינטרס של לבנון וזה לאינטרס שלנו.

ישראל הודיעה פעמים רבות, גם בזמן האחרון, שהיא נאמנה להסכמים שחתמה גם עם מצרים וגם עם לבנון, ושנאחזת נקדם בברכה את כואם של שכנים אחרים באזור לשולחן המשאומתן. כדי להגיע להסכמים דומים, לפי התנאים ולפי הנסיבות אשר יתאימו את מסגרת השלום באזור. אנחנו נתמיד בדרך הזאת גם אם ירכו המכשולים.

חבר הכנסת אבא אבן, אמר שדרוש זמן לכך וצריך להתגבר על מכשולים רבים וצריך להתמיד בכך. לזה אני מסכים. דרוש זמן, דרושים מאמצים, דרושה התמדה ודרושה עקביות. יש, כנראה, משהו שענינו צרה בהצלחות הממשלה בראשות הליכוד ובהרחבת תהליך השלום וחיווקו, בלי לוותר על האינטרסים החיוניים והביטחוניים של ישראל, ואנחנו נמשיך בדרך הזאת.

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת אבא אבן לא הציע, למעשה, לכנסת שום מסגרת לדון בהצעתו. אלה נושאים שעליהם אנחנו דנים ומתווכחים כל הימים בזירות שונות, כפורומים שונים, בוועדות, במליאות, במסגרת של הצעות שונות לסדר-היום, של דיונים, וגם מחוץ לכנסת. אינני חושב

מאז ועד היום אנתנו לא שינינו את עמדותינו בנושא האוטונומיה, בנושא הסכמי קמפ-דייוויד. אנו מוכנים עד היום, מתוך נאמנות מלאה לדברים שהוסכמו, להמשיך באותה דרך. מצרים שנתנה את עמדותיה — זו עובדה.

היורר מ' שחל:

אדוני ההשר, האם מותר לי לשאול, האם אתה מציע לקיים דיון או להוריד את ההצעה?

שר החוץ י' שמיר:

אני מציע להוריד, הדברים ארוכים, ואיני נכנס לניתוח. אני מציין רק עובדה מרכזית בתהליך.

עם סיום הפיגוי של סיני, ב־25 באפריל 1982, נעלם התמרץ העצום שדחף את המצרים לבוא לקראתנו בכל הנוגע לנושא הנורמליזציה. מבצע "שלום הגליל", שלא פגע בשום התחייבות שלנו הנובעת מהסכמי קמפ-דייוויד, נתן למצרים אפשרות לבלום את תהליך הנורמליזציה, שהיא הסתייגה ממנו מלכתחילה במידה רבה.

שליטי מצרים ידעו כל הזמן שישאל תגיב בתקיפות על פגיעות המחבלים בה. הם ידעו כי השלום עם מצרים לא ימנע כעדנו מלקוט כל אמצעי ההגנה נגד אלה שהתנגדו לדרך השלום והתמידו בשאיפתם ובניסיונותיהם להכחיד את ישראל. אולם, עם תחילת המבצע הקפיאה מצרים רבים מהצעדים שעליהם הוסכם בתחום היחסים הנורמליים, קשרים שעדיין היו באיכם, ועד היום טרם הופשר הקיפאון.

אם אני רוצה להגדיר את המצב כיום, הייתי אומר: מצד אחד מצרים ממשיכה לדגול במחויבותה לאסטרטגיית השלום ולרעיון פתרון הסכסוך הערבי-ישראלי בדרכי שלום, ובדרכי שלום בלבד. היא נתנה פומבי למחויבותה לתהליך השלום ושמרה על המסגרות הפורמליות המתחייבות מחוזה השלום ומהסכמי הנורמליזציה — ובעיקר מהמשכת היחסים הדיפלומטיים, גבולות פתוחים, קווי אוויר, תחבורה יבשתית רמית, קשרי דואר וציות כאורח כללי להוראות חוזה השלום העוסקות בהסדרי הביטחון כסיני. יש לציין שמצרים גם דבקה בלי הסתייגות בהסכם בין ישראל ובין לבנון. מצד שני, המסגרות הפורמליות שנשארו, ויש לכך חשיבות, רוקנו מתוכן כמרבית התחומים. בייחוד אמורים הדברים בתחום הדיפלומטי, כאשר החזירה מצרים את שגרירה מישראל. נעשו גם צעדים מסוימים אשר רוקנו מתוכנם את הסכמי הנורמליזציה בין שתי הארצות בתחום המסחר, בתחום התיירות ובתחום קשרי התרבות.

ישראל לא השלימה עם מצב זה. אנחנו עומדים במגע עם אישי ממשלת מצרים ועם נציגי ארצות-הברית, שהיו שותפים בתהליך קמפ-דייוויד, על הצורך בהשתתפות מערכת היחסים הדרצוריים על הבסיס המחויב מחוזה השלום. אנו הצענו כמה וכמה פעמים לחדש את שיתוף הנורמליזציה. היו שיחות בנושאים שונים, ואני מקווה שהן עוד תימשכנה.

אנו אומרים בכל הזדמנות מתאימה, שישאל מוכנה לחדש את השיחות בנושא כינון משטר האוטונומיה לחושבים הערבים של יהודה ושומרון וחבל-עזה. על-פי הסכם קמפ-דייוויד, בינאר אשתקד הגישה ישראל מסמך המציג את עיקרי עמדותיה בתחום האוטונומיה. מאז אפריל 1982 השעתה מצרים את השיחות בנושא זה, תחילה בגלל הסיכוי לקיפון כירושלים ולאחר מכן בגלל התפתחויות אחרות.

תקוותנו היא, ואנו לא אמרנו נושא למרות המכשולים, שמצב היחסים בינינו לבין מצרים ישתפר, והביטוי הטבעי הראשון לכך צריך להיות שובו של השגריר המצרי לישראל.

חוברת ל"ה, ישיבה רכ"ו
— הצעה לסדרהיום —

היה עניין אחד שבו אפשר היה למצוא שיתוף פעולה, והוא עשיית מאמץ עליון להגשים את הסכמי קמפ־דייוויד, שאנחנו חמכנו בהם, ובזכות חמיכתנו הם התקבלו, וזה ניסיון אמיתי, נמרץ וחכם להגשים את האוטונומיה שחיתן לנו גם פסק זמן למחשבות בעתיד — והעניין הזה הוא בקיפאון מוחלט. יש אשליה שהדברים הם אכן כתקנם ויש שקט במזרח. אין שקט במזרח, ובלא טיפול מיידי, רציני ואינטנסיבי בשאלה הזאת נופתע בוקר אחד, כשכל תהליך השלום הולך ומתערער, אם לא מתמוטט.

לפיכך אני פונה לשר החוץ, ברוח הברכה שהוא העניין לחבר הכנסת אבא אבן: לטובת העניין, מתוך רצון לבדוק את כל הדרכים האפשריות לחידוש תהליך קמפ־דייוויד, יש לקיים דיון בוועדת החוץ והביטחון. הרי ממילא יש לכם רוב בוועדה הזאת.

שר החוץ י' שמיר:
יש דיון כל הימים.

שבח וייס (המערך):
עוד דיון.

אני רוצה להציע לחברי הכנסת לקיים את המשך הדיון הזה בוועדה. זהו דיון העוסק בשאלות קיומיות שהן בנפשנו.

היו"ר מ' שחל:
תודה רבה. אבקש מחבר הכנסת אברהם הירשזון ומחבר הכנסת רענן נעים לבוא לכאן כמנונים. אנו עוברים להצבעה. אני שואל קודם כול את חבר הכנסת אבא אבן האם הוא מסכים להעברת הצעתו לוועדה.

כן, חבר הכנסת רוני מילוא, למה הצבעת? אני מבקש.

בבקשה, חבר הכנסת אברהם הירשזון וחבר הכנסת רענן נעים. חברי הכנסת, לפנינו הצעה להעביר את הצעתו של חבר הכנסת אבא אבן לוועדת החוץ והביטחון. מי בעד העברת הצעה לוועדת החוץ והביטחון?

חבר הכנסת רוני מילוא, אבקש לשבת. חברי הכנסת, כל חבר הכנסת שאיננו יושב, קולו לא יימנה.

קריאה:

— — —

היו"ר מ' שחל:

זה על-פי התקנון.

ה צ ב ע

היו"ר מ' שחל:

אבקש שלא לדבר בזמן ההצבעה. חבר הכנסת יהודה בן־מאיר, אבקש שלא לדבר בזמן ההצבעה.

יהודה בן־מאיר (חיות דתית לאומית):

— — —

היו"ר מ' שחל:

מי נגד? חבר הכנסת בן־מאיר, אבקש שלא לדבר בזמן ההצבעה.

רב בן־מאיר (המערך):

איזה בן־מאיר?

היו"ר מ' שחל:

יהודה בן־מאיר, לא ראש העיר, כי אם סגן השר. חברי הכנסת, אבקש שקט. מי שידבר, אוציא אותו מן האולם. איזה מין נוהג זה?

שיש מקום לרון על ההצעה הזאת בכנסת ולהקדיש לה זמן מיוחד ודיון מיוחד. על כן אני מציע שלא לכלול אותה בסדר־היום של הכנסת.

היו"ר מ' שחל:

תודה. חבר הכנסת שבח וייס, האם אתה רוצה להציע הצעה אחרת?

שבח וייס (המערך):

כן.

היו"ר מ' שחל:

בבקשה.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אני חושב שטענתו של שר החוץ, שהנושא הזה נדון דיו מחוץ למסגרת הכנסת עומדת בסתירה מסוימת לאריכות תשובתו ולהיות תשובתו כה מפורטת. עצם אריכות תשובתו והזכרת כל כך הרבה פרטים מצביעות על כך, שיש ויש על מה לדון גם בבניין הזה. לא מזדמנים לנו יותר מדי דיונים שיש בהם שילוב כל כך איתן בין שאלות אידיאולוגיות לבין שאלות פרקטיות של פוליטיקה ודיפלומטיה. אני חושב שלכבודה של כל הכנסת, על חילוקי הדעות שבה ועל הפלוגתא המובהקת בנושא המרכזי של חיינו — לכבודה אם דיון כזה ימצא את המשכו המפורט בוועדה מתאימה של הכנסת. זו הערה אחת.

הערה שנייה — לפי הערכתי, יש משהו פגום בעצם מבנה תקנון הכנסת בסוגיות ממין זה, כשמציע ההצעה פורס את הצעתו — במקרה זה, החשובה ביותר — במשך עשר דקות עד רבע שעה, ולשר עומדת הזכות — ודאי שלשר צריכה לעמוד הזכות לבטא את עמדת הממשלה — לבוא ולפרט במשך חצי שעה, שעה, שעה וחצי. בעצם יש פה — — —

שר התחבורה ח' קורפור:

— — — תקנון.

שבח וייס (המערך):

בסדר, הרי אינני בא כאן בטענה. אני מעיר הערה ברוח קונסטרוקטיבית. לכן דווקא בנושאים כאלה, כאשר נוצרת אסימטריה ולמעשה מתקיים דיון, שבו יש לצד אחד אפשרות לפרט את עמדתו עד אין קץ וצד אחר איננו יכול לפרט — צריך להעביר את זה לוועדה, כדי שהדיון ייהנה גם מסימטריה בהצגת הטיעונים.

הערה שלישית ואחרונה — על השאלה העיקרית שהעלה חבר הכנסת אבן לא נתן שר החוץ תשובה, וזו השאלה של יכולת כלשהי בזמן כלשהו להגיע להסכם שלום בלי להביא בחשבון את זכותם של מיליון־ורבע ערבים כיום, ויותר בעתיד, להיות משולבים בתהליך ההכרעה. מלחמת לבנון — — —

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, אבקש לשבת. חבר הכנסת נחמקין, חבר הכנסת אורי סג, חבר הכנסת רענן נעים.

שבח וייס (המערך):

מלחמת לבנון הסיטה את תשומת לבנו לצפון במשך שנה ורבע. מימוש חלק מהסכמי קמפ־דייוויד יצר שלושה מלאכותיות מדרום. הנושא העיקרי העומד על סדר־יומנו, המרכזי, הגדול מכולם הוא הנושא של יחסינו עם הערבים הפלשתינאים ביהודה, בשומרון ובצפון־עזה, וסביב הנושא הזה סב כל עניין השלום. בשאלה הזאת אין תשובה חד־משמעית.

יש חילוקי דעות בינינו לבין הליכוד בשאלה הזאת, אבל

היו"ר מ' שחל:
 חברי הכנסת, אני מבקש מכם, בלי הערות, חבר כנסת
 שאינו יודע לספור, אינני יודע איך הוא הגיע לכנסת. חזקה על
 חבר הכנסת הירשון שהוא יודע לספור.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא
 לדיון בוועדת החוץ והביטחון — 44

בעד ההצעה שלא לכלול את
 הנושא בסדר-היום של הכנסת — 46

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום
 של הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ' שחל:
 חברי הכנסת, לוועדה — 44, נגד — 46, לכן הנושא לא
 ייכלל בסדר-היום של הכנסת.

קריאה: — — —

היו"ר מ' שחל:
 לכן לא הייתם צריכים לדאוג.

קריאות: — — —

היו"ר מ' שחל:
 לשם זה יש שני מונים. חבר הכנסת בן-מאיר, אתה תצביע
 ואני אוציא אותך מן האולם. האם אתה רוצה את זה?

רוני מילוא (הליכוד):
 אדוני היושב-ראש, אילו היית ממנה חבר כנסת חרש
 למנות, היה יותר פשוט.

היו"ר מ' שחל:
 אבקש שלא להעיר.

רוני מילוא (הליכוד):
 — — —

היו"ר מ' שחל:
 חבר הכנסת רוני מילוא, אני קורא אותך לסדר, בלי הערות.
 להצביע עוד פעם אחת? מי נגד?

רב בן-מאיר (המערך):
 אחרי הברכה שהוא קיבל ממך, חבר הכנסת רוני מילוא?

רוני מילוא (הליכוד):
 — — —

קריאות: — — —

ז. הצעת חוק חסינויות וזכויות (ארגונים בין-לאומיים ומשלחות מיוחדות), התשמ"ג 1983*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

מה אומר החוק? ובכן, חברי הכנסת, בשנת 1980 חוקקה
 הכנסת חוק מסגרת, שאפשר הענקת חסינויות וזכויות
 המקובלות במשפט הבין-לאומי לארגונים בין-לאומיים
 המקיימים נציגות בישראל ולעובדיהם. במשך השנים
 האחרונות התעורר הצורך להעניק חסינויות על בסיס מוכר,
 משפטי, בין-לאומי גם לכנסים שמקיימים ארגונים
 בין-לאומיים, למשתתפיהם ולעובדיהם, על-מנת לעודד קיום
 כנסים של ארגונים כאלה בישראל.

כדי שיהיה ברור לחברי הכנסת, ישראל מעוניינת שכנסים
 כאלה יתקיימו בישראל. היו מקרים שבגלל העדר חוק כזה,
 ארגונים בין-לאומיים העדיפו לקיים כנסים כאלה במדינות
 אחרות.

עד כה אפשר חוק המסגרת לשר החוץ להתקין תקנות
 ולהעניק חסינויות כאלה, אבל הוא היה צריך לעשות זאת
 בנפרד לגבי כל מקרה ומקרה.

החוק הזה, שאנחנו העברנו מוועדת החוץ והביטחון, בא
 להסדיר את הנושא הזה. החוק החדש בא אפוא במקום החוק
 הקודם, והוא מאפשר חסינויות כאלה וכן הענקת חסינויות גם
 למשלחות מיוחדות מכוח אמנות שנחתמו כחוק. אביא דוגמה
 מה הן משלחות מיוחדות. כשאנחנו עוסקים בזמן האחרון
 במגעים להסדרים בין ישראל לבין לבנון, יש צורך שהחוק הזה
 יספיק בהענקת חסינויות כמקובל בחוק ובהסדרים
 בין-לאומיים. מדובר גם על משלחות — אני מקווה
 שתתחדשנה — בין ישראל ובין מצרים, ומי יודע אולי גם עס

היו"ר מ' שחל:
 חברי הכנסת, אנו עוברים עכשיו לסעיף הבא בסדר-היום:
 הצעת חוק חסינויות וזכויות (ארגונים בין-לאומיים ומשלחות
 מיוחדות), התשמ"ג-1983. בקריאה שנייה ובקריאה
 שלישית, את החוק יביא בשם ועדת החוץ והביטחון חבר
 הכנסת אמנון לין.

אמנון לין (כשם ועדת החוץ והביטחון):
 אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מנצל את ההזדמנות
 שיושב-ראש ועדת החוץ והביטחון ביקש ממני להגיש חוק
 קצר וחשוב מאוד כדי לכוון את ידידי הטוב, חבר הכנסת
 הירשון, על הביצוע המוצלח של התפקיד הראשון שלו
 בכנסת, ואני מוחה על דברי כל אלה אשר הטילו ספק בכשרונו
 המתמטי הכלתי-מעורער.

חברי הכנסת, חוק חסינויות וזכויות (ארגונים בין-לאומיים
 ומשלחות מיוחדות), התשמ"ג-1983, הוא בעצם — — —

היו"ר מ' שחל:
 חברי הכנסת, אני מבקש מכם, כבדו את הבית, זה לא
 ייתכן, פשוט לא ייתכן, כל אחר רץ ממקום אחד למקום אחר
 ומדבר, אני מבקש שתכבדו את הבית בהתנהגות הולמת.

אמנון לין (כשם ועדת החוץ והביטחון):
 — — —
 כאמור, אמרתי שנתבקשתי על-ידי יושב-ראש
 ועדת החוץ והביטחון להגיש הצעת חוק חסינויות וזכויות
 (ארגונים בין-לאומיים ומשלחות מיוחדות), התשמ"ג-1983.

חוכרת ל"ה, ישיבה רכ"ז

— הצעות חוק חסינויות וזכויות (ארגונים בין-לאומיים ומשלחות מיוחדות):
שאלחות ותשובות —

ה צ ב ע ה

סעיפים 1—9 נתקבלו.

היו"ר מ' שחל:

החוק נתקבל בקריאה שנייה. אנחנו מצביעים עתה על החוק בקריאה שלישית.

ה צ ב ע ה

חוק חסינויות וזכויות (ארגונים בין-לאומיים ומשלחות מיוחדות). התשמ"ג—1983.

נתקבל.

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת. החוק נתקבל בקריאה שלישית.

מדינות נוספות אחרות. איילךך, החסינויות האלה הן שמסודרות בחוק הזה.

יש נקודה מעניינת מאוד. שבחוק הזה אנחנו מאפשרים לשר החוץ להעניק את החסינויות האלה בידעת הממשלה, באישור הממשלה ולאחר התייעצות עם היועץ המשפטי של הממשלה.

אנחנו — חברי ועדת החוץ והביטחון על כל סיעותיה — ממליצים להעביר את החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. תודה רבה.

היו"ר מ' שחל:

תודה. חברי הכנסת, לחוק תשעה סעיפים. לא הוגשו הסתייגויות. אני מעמיד את החוק להצבעה בקריאה שנייה.

ח. שאלחות ותשובות

היו"ר מ' שחל:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום — שאלחות ותשובות. אני מוזמן את סגן שר הבינוי והשיכון להשיב על שמונה שאלחות.

2470. הקריטריונים לפינויים בתל-אביב

חבר הכנסת י' גיל שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ב באדר התשמ"ג (7 במרס 1983):

על-פי דברים שהתפרסמו בעיתון "הארץ" ביום א', 20 בפברואר 1983, שילמה חברת "חלמיש" סך של 7.4 מיליוני שקלים לפינוי משפחת שלום.

רצוני, לומר אם יושב-ראש החברה וממלא מקום ראש העיר מר גריפל פעלו על-פי אמות מידה מקובלות ושוות לכל נפש.

אבקש לשאול את כבודו:

1. האם מלכתחילה היו הקריטריונים האלה שעל-פיהם פעלה חברת "חלמיש"?

2. אם כן — מדוע לא נמצאה הדרך להגיע להסדר שהתבצע עוד בטרם הגיעו האירועים האומללים למקום שהגיעו?

3. אם לא — מי הוא הגוף הקובע את הקריטריונים החדשים והאם הם יהיו מעתה נחלתם של המפונים בכוח בתל-אביב-יפו?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. דמי הפינוי של משפחת יהושע — ולא למשפחת שלום, כפי שמופיע בשאלתא — הם על-פי הקריטריונים הנהוגים בחברת "חלמיש" עוד טרם פונתה משפחת יהושע. דירקטוריון חברת "חלמיש" אישר קריטריונים אלו כבר ב-4 בינואר 1982.

2. למשפחה הוצעו פתרונות לפני האירוע, אך היא סירבה לקבלם מסיבות השמורות עמה.

2549. השלמות עבודה בשכונת-גליקסון בקריית-גת

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):

בהמשך לכתבה שפורסמה בעיתון "קול הנגב" ב-25 בפברואר 1983, המתארת השתלשלות של הטיפול בשכונת-גליקסון בקריית-גת, הנני מבקש לדעת:

מה כוונת משרדך לעשות להגברת התיאום עם חברת "שיכון ופיתוח" וחברת "עמידר" במטרה להשלים את הטיפול בשכונת-גליקסון שבקריית-גת?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לאחר כיור נסתבר כי קבוצות הבתים 177—182 או 877—882 נבנו על-ידי חברת "שיכון ופיתוח", ומסיבות שונות לא אוכלסו הדירות עם השלמתן. אכלוס הדירות נעשה חלקו ברכישה באמצעות חברת "שיכון ופיתוח" ובחלקו בשכירות באמצעות חברת "עמידר". בשל צורת האכלוס, כפי שצוין, לא היה ברור מי משתי החברות תבצע את הפיתוח במקום. זו הסיבה לחוסר התיאום.

בינתיים הוחלט כי הפיתוח יבוצע על-ידי חברת "עמידר" והזמנה משלימה על סך 225,000 שקל הועברה ל"עמידר" בימים אלה למטרה זו.

היו"ר מ' שחל:

סגן השר ישיב על שאלתא מס' 2641 של חבר הכנסת בני שליטא. הוא מדבר כרגע, ואני מניח שהוא לא רוצה לשמוע את התשובה. לכן, אם הוא לא מקשיב, אני מציע להעביר את התשובה לפרוטוקול.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אני מבקש במקומו.

היו"ר מ' שחל:

לא, אני מצטער, אם הוא באולם אינך יכול לבקש. אני מציע להעביר את התשובה לפרוטוקול.

2641. כביש גישה לכפר מושריפה

חבר הכנסת ב' שליטא שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ב באייר התשמ"ג (5 במאי 1983):

הכפר מושריפה מצוי בכביש ואדי-ערה, אחרי כביש הסרגל, שאחרי עפולה. כבר זה הוא מן היחידים בארץ, שבהם לא נסלל עדיין כביש גישה.

4. בתאריך 13 במאי 1983 נתבקשה מע"ץ להגיש אומדן למועצה האזורית עמק-הירדן לביצוע עבודות צבע, שילוט, חמור ומעקה בטיחות, ואומדן בהיקף 1,060,000 שקל נשלח בהתאם. עם קבלת תקציב מתאים נוכל לבצע העבודה.

2885. שיפור כביש גישה לכפר בענה

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום ח' בתמוז התשמ"ג (19 ביוני 1983):
בסיור שעזכתי בכפר בענה בגליל המזרחי נמסר לי, שכביש הגישה לכפר, המקשר אותו אל הכביש הראשי בצומת-גולני, שאורכו 4 ק"מ ורוחבו 2 מ', מהווה סכנה לתושבי הכפר. לכביש אין שוליים ואין סימוני תמרורים.

בהתחשב בעובדה שלכפר אין רשות מקומית ואין מי שייקח על עצמו את הטיפול, רצוני לשאול את כבודו:

1. האם קיימת תוכנית לבניית שוליים משני צדי הכביש ולקביעת סימוני תמרורים?

2. אם כן — מתי תבוצע?

3. אם לא — מה הן הסיבות לכך?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הכביש הנ"ל איננו בהחזקת מע"ץ החל מ-1 באפריל 1981, אלא באחריות משרד הפנים והיועץ לענייני ערבים, למרות זאת מוכן מע"ץ לממן את ההוצאות להבטחת סידורים מינימליים, כפי שמצוין בשאלתא, אם תהא השתתפות מקומית של 50% בהוצאות.

2886. צירוף בלוק 43 ברחוב המ"ג ברוממה לפרויקט שיקום השכונות

חבר הכנסת י' גיל שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ח' בתמוז התשמ"ג (19 ביוני 1983):

לנוכח מצוקתם של דיירי בלוק 43 ברחוב המ"ג ברוממה ומצוקתם של דיירי בלוקים נוספים בסביבה פניתי אליך בעבר ונענתי בתשובה. כי משרדך אישר לדיירי הבלוק הלוואות לצורך הרחבת דירותיהם. מהמזכר היום עולה כי דיירי הבלוק אינם יכולים לממש את זכות ההלוואה שניתנה להם בגלל תנאי ההחזר הקשים שבהם ניתנת ההלוואה. לפיכך הולכת מצוקתם של התושבים וגדלה ואין כל פתרון לבעיותיהם.

רצוני לשאול את כבודו:

1. האם ברעת השר להתחשב במצבם הקשה של התושבים ולשנות את תנאי ההלוואה, כך שתושבי הבלוק יוכלו לנצל את אשר העמיד לרשותם משרדך?

2. לנוכח מצבם החמור של כמה בלוקים בשכונה — האם יצרך כבודו בתים אלה לפרויקט שיקום השכונות ובכך יביא מזר לאוכלוסייה למדת סבל?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

משרדנו אישר כחריג לכל המשפחות המתגוררות בכחובת המצוינת בשאלתא סיוע להרחבה, אף שרוכן אינו זכאי לזכות לכך על-פי נוהלי משרדנו.

דיירי הבלוק לא מימשו עד כה את הסיוע משום שעדיין לא נתקבלו היתרי הבנייה הנדרשים מהגורמים המוסמכים.

הסיוע שניתן זהה לזה הניתן למשפחות המתגוררות בצפיפות בתוכנית "הטבת תנאי דיור" והמימוש המסיבי

בזמנו. בעקבות שאלתא שהגשתי, מסר כבודו, שכביש זה מצוי בתכנון והוא יבוצע, אף שמדובר בקרקע פרטית בחלק של הכביש.

לאור זאת, רצוני לשאול את כבודו:

1. באיזה שלב מעשי מצוי תכנונו או ביצועו של כביש זה?
2. האם ברעת כבודך להחיש את הביצוע האמור ולמתי הוא צפוי?

3. האם במדיניות הממשלה כלול ביצוע כבישים פנימיים בכל הכפרים והיישובים בארץ, יהודים כערבים?

4. כמה כבישי גישה בלתי סלולים עדיין מצויים במגזר הערבי בישראל?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בהמשך לתשובה על שאלתא מס' 808 מחודש מרס 1982 של חבר הכנסת בני שליטא, הנני מתכבד להוסיף ולהרחיב.

1-2. מע"ץ פנתה אל הממונה על המחוז בבקשה להפקעת הקרקע הדרושה להמשך הסלילה. עם קבלת התשובה ניתן יהיה להמשיך בטיפול.

3. הנושא אינו בטיפול מע"ץ.

4. כבישי הגישה ליישובים ולכפרי המיעוטים אינם בהחזקת מע"ץ, פרט למקרים מעטים. היועץ לענייני מיעוטים הודיע למע"ץ ב-8 ביוני 1983: כי כל כפרי המיעוטים מחוברים לרשת הדרכים הארצית באמצעות כבישי גישה סלולים. פרט לשניים: ואדיאלקסב, חילף-אוס-ירשד.

2689. אמצעי בטיחות בכביש ליד קיבוץ רביד

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום ה' בסיוון התשמ"ג (17 במאי 1983):

חברי קבוץ רביד מסרו לי בעת ביקור ועדת הפנים ואיכות הסביבה שם ב-20 באפריל 1983, כי סמוך לקבוץ קיים קטע כביש באורך של 3 ק"מ, מהווה סכנה לחיי עוברי האורח בו ועלול להביא לתאונות דרכים מכיוון שהוא אינו מסומן, אין בו מעקה בטיחות ואין בו תמרורים.

אודה לכבודו אם יואיל להשיב לי:

1. האם ידועה לכבודו חומרת הבעיה בקטע הכביש האמור?

2. אם כן — מדוע אין כבודו מורה על נקיטת אמצעים המחייבים, כדי למנוע כעוד מועד מקרים העלולים להסתיים באובדן חיי אדם?

3. אם לא — האם כבודו מוכן לבדוק את הבעיה ולהורות על ביצוע הפעולות הדרושות בהקדם, כדי שלא יצטרכו אנשים לשלם בחייהם בשל הזנחה, או בשל כל סיבה אחרת?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הכביש אינו באחזקת מע"ץ.

2. עבודות העפר החמור עליידי אגף הבנייה הכפרית, ומע"ץ ביצעה את עבודות העפר — שכבת מצע ברוחב 50 מטר, על-מנת לאפשר גישה לרכב אל היישוב.

3. עד כמה שידוע לנו, המשיכה המועצה האזורית בכביצות עבודת האספלט.

3. מה הוא התקציב לאחזקת כבישים בגולן בשנת 1983/84?
4. אילו קטעי כביש או צירים חדשים יש בדעת משרדך לבצע השנה בגולן?
5. מדוע לא פונה משרדך לאוצר ומבקש תוספת תקציב מן הרזרבה הכללית לצורך כבישים ברמת-הגולן?
6. האם כבודו מקבל דוח על התאונות ומספריהן באזורים שונים בארץ?
7. מהו מספר התאונות ומהו מספר הנפגעים בגולן, הרוגים ופצועים?

חשובת סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

האורך הכללי של מערכת הכבישים ברמת-הגולן אשר בחזקת מע"ץ הוא 292 קילומטר. רוב הכבישים הם "דרושה" מהחקופה שלפני 1967. אולם במשך השנים נסללה מערכת דרכים משלימה ושופצו כבישים.

בתקציב הפיתוח של מע"ץ יושקעו בשנת 1983/84 74 מיליון שקל לשיקום ולהרחבה של כביש מס' 98 בקטע בין צומת אפיק לכיוון מבוא-חמה.

התקציבים הספציפיים נקבעים בהתאם לצרכים הארציים, בכפוף למגבלות הקיימות.

הכבישים באזור רמת-הגולן כלולים במסגרת אזור הצפון. תקציב אחזקת הכבישים בכל מחוז הצפון הוא 152 מיליון שקל לאחזקת כל הרשת — 1,076 קילומטרים.

נחוגים סטטיסטיים לגבי תאונות דרכים מדווחים לאגף הכבישים במע"ץ בצורה שוטפת. להלן הפרטים לגבי תאונות בחמש השנים האחרונות בהשוואה לכל הכבישים הבין-עירוניים: בשנת 1978 סך כל התאונות ברמת-הגולן — 26; סך כל התאונות בכל הארץ — 3,452; סך כל ההרוגים ברמת-הגולן — 41; סך כל ההרוגים בכל הארץ — 355; סך כל הפצועים ברמת-הגולן — 52; סך כל הפצועים בכל הארץ — 7,176. בשנת 1979 סך כל תאונות ברמת-הגולן — 33; סך כל התאונות בכל הארץ — 2,786; סך כל ההרוגים ברמת-הגולן — 6; סך כל ההרוגים בכל הארץ — 315; סך כל הפצועים ברמת-הגולן — 36; סך כל הפצועים בכל הארץ — 5,922. בשנת 1980 סך כל התאונות ברמת-הגולן — 17; סך כל ההתאונות בכל הארץ — 2,139; סך כל ההרוגים ברמת-הגולן — 2; סך כל ההרוגים בכל הארץ — 190; סך כל הפצועים ברמת-הגולן — 41; סך כל הפצועים בכל הארץ — 4,554. בשנת 1981 סך כל התאונות ברמת-הגולן — 22; סך כל התאונות בכל הארץ — 2,298; סך כל ההרוגים ברמת-הגולן — 2; סך כל ההרוגים בכל הארץ — 239; סך כל הפצועים ברמת-הגולן — 60; סך כל הפצועים בכל הארץ — 7,747. בשנת 1982 סך כל התאונות ברמת-הגולן — 21; סך כל התאונות בכל הארץ — 2,370; סך כל ההרוגים ברמת-הגולן — 1; סך כל ההרוגים בכל הארץ — 209; סך כל הפצועים ברמת-הגולן — 47; סך כל הפצועים בכל הארץ — 5,104.

מובן שאין לייחס בכל מקרה את התאונות ישירות למצב הכבישים, אלא יש לבדוק כל תאונה לגופו של עניין.

היו"ר מ' שחל:
בבקשה, חבר הכנסת שליטא, מה רצית?

בתוכניות מעיד כי יש בסיוע זה כדי לפתור בעיות הדיור שהחכרו בשאלה.

היו"ר מ' שחל:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת גיל.

יעקב גיל (המערך):
אדוני סגן השר, הודעת היום בחקשורת. כי במהלך השנתיים הקרובות רוב השכונות שנותרו בלא שיקום ייכללו בתוכנית. התנאים אינם לפי תנאי השיקום. האם העיקרון הזה יהול גם על שכבה זו?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
אם ועדת השרים תכריז על השכונה כשכונת שיקום — התשובה חיובית.

2947. שיפוצים יסודיים בכביש סער-באר-שבע
חברת הכנסת ש' ארכלי-אמוזלינו שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ב בתמוז התשמ"ג (3 ביולי 1983):
תושבי כפרים פנו אלי בתלונות על כך שכביש סער-באר-שבע מהווה לא אחת סכנה לנוסעים, בגלל מצבו הפיסי של הכביש ובגלל הצטלכות גבעתי. שהיא מוקד לתאונות דרכים.

רצוני לשאול את כבודו:

1. האם קיימת תוכנית להרחיב את כביש סער-באר-שבע?
2. האם יבוצעו השנה שיפוצים יסודיים בכביש זה?
3. האם יבוצעו בהצטלכות גבעתי העבודות הדרושות, כדי להקטין את סכנת תאונות הדרכים?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. נפח התנועה בקטע זה נע בין 4,000 ל-8,000 כלי רכב. ואין בזה כדי להצדיק את ההרחבה.
2. במידה שדרושה אחזקה שיטתית — היא תבוצע.

3. כאשר להצטלכות גבעתי, אלה התאונות שאירעו בשלוש השנים האחרונות: בשנת 1980 — 2 תאונות; בשנת 1981 — תאונה אחת; בשנת 1982 — תאונה אחת. על-פי ההצדקים הקיימים ובהתחשב בנפח התנועה ובמספר התאונות, קיימים צמחים שעדיפותם קודמת לצומת זה.

2948. מצב הכבישים ברמת-הגולן
חבר הכנסת א' כ"ץ-עוז שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ב בתמוז התשמ"ג (3 ביולי 1983):
הכנסת התחליטה להחיל את חוק מדינת ישראל על רמת-הגולן בתאריך 14 בדצמבר 1981, אך אחד הנושאים אשר לא טופל ותוקצב באזור זה כפי שמקובל בישראל הוא נושא הכבישים. כבישי הגולן הם במצב רעוע, ומספר התאונות בגולן רב. צה"ל שהיה בעבר אחראי לבנייתם ולאחזקתם של הכבישים הפסיק לתקצב כבישים בגולן, ועם זאת מספר כלי הרכב הצה"ליים הנעים בכבישי הגולן נשאר בלא שינוי.

שאלתי לכבודו הן:

1. מה הוא התקציב לכבישים חדשים בגולן בשנת התקציב 1983/84?
2. מה הוא התקציב לשיפוץ כבישים בגולן בשנת 1983/84?

תשובת סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. 4,615,140 שקל.

2. 1/3 — הסוכנות היהודית (פרויקט השיקום) —
1,538,380 שקל; 1/3 — הרשות המקומית — 1,538,380
שקל; 1/3 — התלמידים — 1,538,380 שקל.

3. כ-100. המגמה היא להגדיל את מספר הילדים כ-50. כך
שמספר הילדים יגיע ל-150.

4. 8 שיעורים לחודש, חצי שעה בכל שיעור פעמיים
בשבוע.

5. כן.

6. הסכום מאפריל 1983 — 1,000 שקל לחודש. כל
בית-ספר ימליץ על 5 ילדים מעוטי יכולת שילמדו חינוך, ובסך
הכול ילמדו 25 תלמידים נוספים בלא תשלום.

2861. מחסור בכיתות לימוד ביישובי הדרוזים ברמת-הגולן
חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלני שאלה את שר החינוך
והתרבות ביום ח' בתמוז התשמ"ג (19 ביוני 1983):
נמסר לי מיישובי הדרוזים ברמת-הגולן שקיימת סכנה
גדולה שבשנת הלימודים הבאה יהיה מחסור גדול בכיתות
לימוד.

נוכת העובדה שביותר מ-100 כיתות לומדים בחדרי
מגורים וחלק מהמשכירים אינם מוכנים לחדש את חוזה
השכירות, רצוני לשאול את כבודו:

1. בכמה מסתכם מספר הכיתות ביישובי הדרוזים?

2. כמה מהכיתות נמצאות בבניינים שכורים?

3. האם הובטח שכיתות אלה יישארו גם בשנת הלימודים
הבאה ברשות בתי-הספר?

4. כמה כיתות חדשות נבנו בשנת התשמ"ג?

5. כמה כיתות מתוכננות לבנייה עד פתיחת שנת
הלימודים?

6. איך חושב משרדך לפתור בעיית המחסור בכיתות
ביישובי הדרוזים ברמת-הגולן?

תשובת סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

על כל השאלות: עם החלת חוק הגולן על יישובי
רמת-הגולן, נמצא הטיפול הכולל במגור הדרוזי בגולן בידי
מנכ"ל משרד ראש הממשלה.

סקר צרכים שהוכן על-ידי מחוז הצפון של משרדנו
התייחס לבתי-ספר יסודיים ולבתי-ספר על-יסודיים, והמליץ
על תוכנית אב רב-שנתית לבנייה חדשה, שתכלול כ-15,000
מ"ר, שהם בסך הכול כ-120 כיתות.

כבר הופנו תקציבים מיוחדים לבנייה בבתי-ספר, למשל
בעין-קזנה — 491 מ"ר ברוטו, ובמסערה — 5 כיתות לימוד.
הקושי שהתעורר השנה הוא בעיקר בתחום התקציב, ולמיטב
ידיעתנו פועל מנכ"ל משרד ראש הממשלה לקידום תקציבי
פיתוח למגור הדרוזי בגולן, ובכלל זה גם נושאי החינוך.

זהו היקפה של מערכת החינוך הדרוזי בגולן כיום:
מגיד-לשם — 38 כיתות בשני בתי-ספר יסודיים ועוד 18
כיתות בתי-ספר תיכון, בוקעתא — 34 כיתות בשינכתי-ספר

בני שליטא (הליכוד):
אני הייתי באולם בזמן שעמדו לקרוא את התשובה על
השאלתא שלי.

היור"ר מ' שחל:
אני מצטער, אתה היית באולם, קראתי בשמך פעמיים.
אבל אתה שוחחת עם שר החינוך, לא הקשבת אפילו להערתי.
המשעות — — —

בני שליטא (הליכוד):
חשבתי שכבוד היושב-ראש אומר שאני מפרע כשאני
מדבר עם כבוד השר.

היור"ר מ' שחל:
חבר הכנסת בני שליטא, קראתי בשמך פעמיים. כל נימוק
נוסף מוסיף על חומרת הבעיה. את עניין השאלתא עוד יכולתי
להבין, אבל אם אתה חשבת שאני מעיד לך על הפרעה ואפילו
לא מצאת לנכון להקשיב ולשמע בקולי — ודאי וודאי שלא
מגיע שתיענה על שאלתא.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, במקרה זה, בלי להזכיר את שם השר
שדיבר אתו, היית צריך לבקש מהשר, כי חבר הכנסת שליטא
ישב במקומו והשר ניגש אליו ודיבר אתו. אני מבקש, לפני
משורת הדין, להשיב על השאלתא של חבר הכנסת בני
שליטא.

היור"ר מ' שחל:
חבר הכנסת פנחס גולדשטיין — לא. פניתי לצעיר מבין
השניים, וחבר הכנסת היה חייב להקשיב. מחובתו לשבת
באולם. אני מציע לחבר הכנסת בני שליטא לקרוא את התשובה
בפרוטוקול. אני משוכנע שהקריאה לא תהיה מעניינת פחות
מהתשובה בעל-פה של סגן שר הבינוי והשיכון.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
אני יכול להבטיח לחבר הכנסת שליטא שהוא יהיה מרוצה
מהתשובה.

היור"ר מ' שחל:
אתה יכול להסביר לו אותה גם בעל-פה, אבל לא בתוך
האולם, כך שהכול יהיה בסדר.

רשות הדיבור לסגנית שר החינוך והתרבות, להשיב על 14
שאלות. אני רוצה לומר לכם, שלפי סדר-היום המונח לפנינו
— עד שעה תשע או עשר בלילה לא נספיק לסיים אותו. אני
מכיר את אלה שבהחללה רוצים להאריך, ולאחר מכן אינם
באולם.

2856. בתי-הספר למוסיקה בשדרות
חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ח'
בתמוז התשמ"ג (19 ביוני 1983):
אודה לשר אם ישיב לי:

1. מה הוא תקציבו של בתי-הספר למוסיקה. בשדרות?
2. מי מממן תקציב זה ובכמה — בכסף ובאחוזים —
מממן כל אחד מהנוגעים בדבר?
3. כמה ילדים לומדים בבתי-הספר למוסיקה?
4. מה היא תכיפות השיעורים הניתנים לתלמידים
בבתי-הספר למוסיקה מדי חודש?
5. האם משלמים התלמידים שכר לימוד?
6. אם כן — כמה?

בביקורי בכפר עילוט שעל-יד נצרת ראיתי את בית-הספר החדש שנבנה בכפר, אך עבודת הפיתוח טרם הושלמה ואין כביש גישה מהכפר לבית-הספר. לבית-הספר מוביל רק שביל חלול. נמסר לי שהתלמידים מתקשים בדרכם ברגל לבית-הספר בגלל המרחק והעלייה התלולה.

בהתחשב בעובדה שלכפר עילוט אין רשות מקומית ואין מי שידאג לפיתוח, תוכנן העובדה שהתלמידים והמורים חייבים ללכת ברגל מרחקים גדולים כהעדר תחבורה ציבורית, רצוני לשאול את כבודו:

1. האם קיימת תוכנית להשלמת הפיתוח סביב בית-הספר ולסלילת כביש גישה?
2. אם לא — מה הן הסיבות לכך?
3. אם כן — מתי תושלם תוכנית הפיתוח?
4. המוכן כבודו להורות על ביצוע עבודות הפיתוח בהקדם?

תשובת סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

על כל השאלות: משרדנו מתקצב את בניית מוסדות החינוך על-פי מפתח עלות הכולל עלות הקמת בית-הספר, לרבות פיתוח החצר, משיכת התשתית אל בית-הספר היא באחריות הבעלות על בית-הספר. סלילת כביש גישה, צינורות מים וכיוב, קווי החשמל וכו' — דברים אלה הם באחריות הרשות המקומית.

הפתרון התקציבי לסלילת כביש הגישה לבית-הספר בעילוט צריך להימצא באמצעות משרדי הממשלה העוסקים בסלילת כבישים.

2871. תקציב החינוך בשדרות

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ח' בתמוז התשמ"ג (19 ביוני 1983):
אודה לשר אם ישיב לי:

1. מה הוא תקציב החינוך של העיירה שדרות?
2. מה הוא התקציב הרגיל ומה הוא תקציב הפיתוח?
3. בכמה מסכום זה, ככל אחד מהתקציבים — רגיל ופיתוח — משתתף המשרד?

תשובת סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. 170,511,000 שקל (לפי הצעת התקציב 1983/84).
2. תקציב רגיל — 153,511,000 שקל; תקציב פיתוח — 17,000,000 שקל.
3. תקציב רגיל — על-פי אומדן, כ-85,000,000 שקל, בהשוואה ל-35 מיליון השתתפות משרדנו בפועל ב-1982; תקציב פיתוח — 2,400,000 שקל.

2877. גני-ילדים בשדרות

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ח' בתמוז התשמ"ג (19 ביוני 1983):
נמסר לי, כי בשנה החולפת חסרו בגני-ילדים בשדרות 700 ימי עבודה בגן היעדרויות גננות.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם אינפורמציה זו נכונה?

יסודיים. עין-קוניה — 14 כיתות, גן ובית-ספר יסודי, עיג'ר — 13 כיתות, גני-ילדים ובית-ספר יסודי.

עיקר בעיית החדרים השכורים היא בבוקעתא ובמקצת במסעדה, בעין-קוניה ובמגידל-שמש. החלפת החדרים השכורים תתבצע עם הגשמת תוכנית הפיתוח הכוללת.

2864. תיאטרון המחול של רנה שינפלד

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ח' בתמוז התשמ"ג (19 ביוני 1983):

נמסר לי, כי תיאטרון המחול של רנה שינפלד לא נהנה מכל תמיכה ממשרדן. רנה שינפלד נחשבת לאחת הרקדניות המעולות בישראל והיא מקיימת היום בית-ספר למחול, שבו לומדים 80 תלמידים, וסדנת מחול שבה משתתפים 22 רקדנים. היא נאבקה בקשיי תקציב חמורים ביותר לקיים את הסדנא ואת בית-הספר ולהופיע בפני הציבור, כשל מצוקה תקציבית זו תתקיים הבכורה החדשה של תיאטרון המחול באמסטרדם — לשם הוזמנה על-ידי מנהל להקת המחול המלכותית, שמימן את נסיעתה ואת שהותה שם.

מאחר שלמעלה משליש הקצבות המשרד למחול מוענק ללהקת בת-שבע (11 מיליון שקל מתוך 32,430 מיליון שקל), המממנת מאוד, להופיע ולא רשמה לעצמה לאחרונה הישגים אמנותיים מרשימים, אבקש תשובת השר:

1. מה הם הקריטריונים להענקת הקצבה מטעם משרדן ללהקות מחול?

2. מה היא הסיבה שתיאטרון המחול של רנה שינפלד לא נכלל בין מקבלי ההקצבה?

3. האם לא חושב השר, כי הגיעה העת לערוך בדק בית בשיקולים למתן ההקצבות ללהקות מחול ישראליות, על-ידי קביעת קריטריונים?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

העובדות כפי שהוצגו בשאלתא אינן תואמות את המציאות.

1. רמה אמנותית: כמות ההופעות; היקף הקהל הצופה; היקף ההפקות וגו'; עבודה חינוכית; הכנסה עצמית.

2. רנה שינפלד, יוצרת מקורית ורקדנית, קיבלה תקציבים בעבר, מקבלת כהווה ותקבל בעתיד. ההקצבות ניתנו בשנים 1980, 1981, 1982, בהשתתפות בהפקת תוכניותיה של רנה שינפלד. גם בשנת העבודה 1983/84 תקבל רנה שינפלד סיוע להפקת תוכניותיה האמנותיות. נוסף על סיוע זה, היא קיבלה סיוע לצורך קיום הופעותיה בחוץ-לארץ.

3. בשלוש השנים האחרונות נערכה חשיבה מחדש על מערכת ההקצבות ללהקות המחול ונקבעה מדיניות חדשה, בהתאם לאפשרויות של התקציב המקוצץ. במסגרת זו נערך בדק הבית. לדוגמה: מאפריל 1979 עד אפריל 1983 — המדד עלה ב-2.65% וההקצבות ללהקות הבאות עלו לפי הפירוט: ענבל — 3.780%; הכלט הישראלי — 3.043%; להקת קול ורממה — 3.640%; להקת המחול הקיבוצית — 10.300%; להקת בת-שבע — 2.207% — דהיינו, פחות מהמדד. נוסף על כך ניתנו פרויקטים לכיסוי גירעונות, הוקטנו ההקצבות ללהקת בת-שבע וללהקת בת-דוד, וכמו כן הוגדלו ההקצבות לכוריאוגרפים ישראלים.

2865. פיתוח כבישי גישה לבית-הספר בכפר עילוט

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמחליט שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ח' בתמוז התשמ"ג (19 ביוני 1983):

2879. מזגני אוויר לבתי-ספר בטבריה

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ח' בתמוז התשמ"ג (19 ביוני 1983):

בביקורי בטבריה נמסר לי, שפניות חוזרות ונשנות של עיריית טבריה לתקצב מזגנים בבתי-הספר הושבו ריקם. בתקופת הקיץ מגיע החום באזור טבריה ל-42 מעלות ויותר — ובתקופה זו נערכות בחינות הבגרות.

בקשר לכך אבקש להשיב לי:

1. מה הם הקריטריונים שלפיהם מאשר המשרד התקנת מזגני אוויר במוסדות חינוך?

2. האם טבריה היא בין הזכאים לכך על-פי קריטריונים אלו?

3. אם לא — מדוע?

תשובת סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מוסדות חינוך חדשים, הנבנים באזור הכינרת ומדרום לה, לאורך השכר הסורי-האפריקני, לרבות בטבריה, נבנים עם מזגני אוויר.

2 — 3. עיריית טבריה מבקשת להשלים פערים בנושא מזגני אוויר, ולמשרדנו אין תקציב למטרה זאת. נציע כי העירייה תפנה למפעל הפיס בבקשה לקבל סיוע למטרה זאת, ומשרדנו ימליץ לאשר את הבקשה, אם ימצא לכך תקציב מתאים.

2942. היעדרות ילדים מבתי-ספר בתל-אביב

חברת הכנסת ש' ארבל-אילמזולינו שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ"ב בתמוז התשמ"ג (3 ביולי 1983):
בשבועות "קול תל-אביב" מ-10 ביוני 1983 פורסם, שיותר מ-3,000 ילדים בגיל בית-הספר יסודי בתל-אביב-יפו נעדרים מלימודיהם בבתי-הספר, שבהם הם חייבים ללמוד לפי חוק חינוך חובה.

רצוני לשאול את כבודו:

1. האם הפרסום בשבועון תואם את המציאות?

2. האם נערך על-ידי משרדך או על-ידי עיריית תל-אביב סקר על מספר הילדים שנמצאים במסגרת חוק חינוך חובה ואינם לומדים?

3. האם נחקרו הסיבות לכך?

4. אילו אמצעים נקטו משרדך ועיריית תל-אביב למען יישום חוק חינוך חובה לגבי כלל הילדים?
תשובת סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אינו תואם כלל.

2. לא. העירייה יודעת את המספרים המדויקים על אי-ביקור סדיר ונשירה.

3. כל מקרה נבדק לגופו.

4. טיפול על-ידי ביקור סדיר: עזרה בשעות לימוד למניעת נשירה; קשר עם בתי-הספר; קשר עם עובדים סוציאליים וכיוצא בזה.

2943. תנאים לתפקוד המחלקה הערבית ברדיו

חבר הכנסת ר' סריסה שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ב בתמוז התשמ"ג (3 ביולי 1983):

2. מה היא הסיבה למספר כה רב של היעדרויות?

3. האם דאג המשרד לממלאות מקום?

4. אם כן — כמה עלה מילוי המקום?

5. מי מימן זאת?

תשובת סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. על-פי דוחות הנוכחות, הסתכמו ההיעדרויות ב-216 ימים בהתשמ"ג. נוסף על כך, שלוש גננות יצאו לחופשת לידה.

2. בריאות, השתלמויות וכעיות משפחתיות.

3. במקומן של הגננות שיצאו לחופשת לידה עבדו ממלאות מקום מוסמכות. את ההיעדרויות האחרות מילאו העוזרות לגננות, בתוספת עובדות שנשלחו על-ידי הרשות המקומית.

3. המשרד שילם לעוזרות גמול נוסף והרשות שילמה את משכורתן הרגילה. כמו כן, שולמה משכורת מלאה לגננות שהחליפו את אלו שיצאו לחופשת לידה.

2878. בתי-הספר המקיפים בשדרות

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ"ט בתמוז התשמ"ג (10 ביולי 1983):
אודה לשר אם ישיב לי:

1. על-פי אילו קריטריונים משתתף משרדך במימון החטיבות העליונות בשני בתי-הספר המקיפים בשדרות?

2. מה הוא תקציבם של כל אחד מבתי-הספר המקיפים בשדרות?

3. בכמה — כסף ואחוזים — מתקציב זה משתתף במשרד בכל אחד מבתי-ספר אלו?

4. כמה מסכום זה בחטיבות הביניים וכמה בחטיבות העליוניות?

5. כמה מקציב המשרד לכל אחת מהמגמות בכל אחד מבתי-הספר?

תשובת סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרדנו משתתף במימון החטיבות העליונות בבתי-הספר בשדרות על-פי שיטת תקן לתלמיד, שנבנתה במיוחד בשביל בתי-ספר מקיפים בערי הפיתוח. על-פי שיטה זו נקבע תקן לתלמיד, הגבוה בהשוואה לבתי-ספר מקיפים אחרים בתחומים האלה: שעות לימוד, עובדי מינהל שירותים וסיוע, הוצאות אחזקה ושירותים, הוצאות לציוד לימודי הקצבות חומרים למגמות. כמו כן נקבעה נוסחה לחישוב תוספת תקציבית לבתי-ספר קטנים, כדי לאפשר את הפעלתם ברמה נאותה.

2. התקציב החדושי של בית-הספר המקיף הכללי הוא 1,552,632 שקל, בכלל זה תוספת בשיעור של 51.34% מעבר לשכר הלימוד. הנתונים הנ"ל מבוססים על התשלומים שהועברו בחודש יוני.

3. השתתפות משרדנו בתקציב הנ"ל היא 100%.

4. תקציב זה מתייחס לחטיבות העליונות. תקציב חטיבת הביניים כלול בחשובתי על השאלת ש"מ' 2871.

5. ראי תשובתי על שאלה 2.

1. הממונים על הטלוויזיה שוקדים על איוון ברוח חוק רשות השידור, אף כי לא תמיד ניתן לקיים איוון מלא ומרוק.
2. מנכ"ל רשות השידור התיר כפרום החדשות על שני המחדלים, שנבעו משיקולי עריכה בלתי נכונים.
- 3-4. ברשות השידור לא נהוגה שיטת הפיצויים, אך מקובל על מנהלי הרשות כי מן הראוי שמויאון אצ"ל יזכה בסיקור בהודמנות הנאותה.

2945. החדרת ערך העבודה למערכת הלימודים

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלני שאלה את שר החינוך והתכנון ביום כ"ב בתמוז התשמ"ג (3 ביולי 1983):
בעיתון "מעריב" פורסם, שהממונה על החינוך הטכנולוגי במשרדך אמר בכינוס לסיום שנת הלימודים ברשת "עמל":
"אין מלמדים כיאות את תלמידי ישראל את ערכי העבודה כצורה מוחשית בחוכנית הלימודים של בתי הספר היסודיים ושל העל-יסודיים העיוניים. אין מודעות לענייני טכנולוגיה, ועל כן מסיימי כיתה ח' אין להם מושג מה היא תעשייה, מה הוא משק הייצור ולאן נושאת אותנו ההתפתחות הטכנולוגית".
נוכח החומרה שיש בדבריו, רצוני לשאול את כבודו:

1. מה עשה משרדך בשנים האחרונות למען החדר את תודעת העבודה לכלל ילדי ישראל?
2. האם מערכת השיעורים למלאכה בבתי הספר היסודיים ובחטיבת הביניים תואמת את ההתפתחות הטכנולוגית בישראל?
3. האם בבתי הספר שבהם נלמדים שיעורי מלאכה יש מתקנים וציוד מתאים?
4. האם יש חינוך לעבודה כמערכת הלימודים?
5. מה בדעת משרדך לעשות כדי להגביר את התודעה לערך העבודה?

תשובת סגנית שר החינוך והתכנון מ' גלזר-תעסה:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הופעל שירות עצמי ושירות לזולת בבתי הספר רבים. יותר תלמידים פונים לחינוך המקצועי. הופעלה ועדה בהשתתפות גורמים רבים, כדי להכין המלצות בנושא החינוך לעבודה. המלצות הועדה נתקבלו על-ידי המזכירות הפדגוגית. בשנת הלימודים הקרובה תוקם מועצה ציבורית לקידום חינוך לעבודה.
2. בשנים האחרונות פורסמו תוכניות לימודים חדשות, אשר הותאמו להתפתחויות בשטח הוראת המלאכה.
3. לא בכל המקרים.
4. כן. דבר זה פורט בחוברת של הוועדה לחינוך לעבודה.
4. ראי תשובתי על שאלה 1.

2946. שיעורי חובה לתלמידים כשעות הערב וכבתים פרטיים

חבר הכנסת ת' טובי שאל את שר החינוך והתכנון ביום כ"ב בתמוז התשמ"ג (3 ביולי 1983):
בעיתון "העצמות" מ-17 ביוני 1983 פורסם, שמחנת כיתה ז' בבית הספר "רמת-אילן" — שמה צורף למקור — בגבעת-שמואל מקיימת שיעורי חובה בחינוך פרולטי כשעות הערב בבתי פרטיים.

הנני שואל את כבודו:

המחלקה הערבית ברדיו משמשת להסברת עמדותיה של ישראל בארץ ובארצות השכנות לה. היא משדרת חדשות מהשעה 06:00 עד 24:00, שני יומנים ביום, שלוש מהדורות מקומיות, חמש שיחות חברה, תוכניות כידור ומוסיקה, תוכניות לעקרת הבית, תוכנית רפואה, שירותים, דת ועוד. על כל התוכניות הנ"ל קיימות תגובות מעודדות מערביי ישראל, ואף נתקבלו מכתבים ממדינות ערב. על אף כל זאת, אין למחלקה הנ"ל תנאים לביצוע המשימה ולהרחבתה.

רצוני לשאול את כבודו:

1. מה הם הכלים העומדים לרשות המחלקה הערבית, לעומת הכלים העומדים לרשות המחלקה בעברית, כגון: אולפנים, תקציבים וכוח אדם?
2. אם המחלקה הערבית חשובה למערכת ההסברה של ישראל וכנותנת שירות לבני המיעוטים, מדוע לא יעמדו לרשותה הכלים והתקציבים הנאותים לתפקוד נכון?
3. האם משרדו מודע לדיספרופורציה הקיימת במחלקה זו לעומת מחלקות אחרות? אם כן — מה בדעת כבודו לעשות כדי לתקן את המצב?

תשובת סגנית שר החינוך והתכנון מ' גלזר-תעסה:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הלן התשובה שנמסרה לי על-ידי רשות השידור:

1. שידורי "קול ישראל" בערבית ובעברית משתמשים באותם שירותים טכניים בפרופורציה להיקף פעילותם. "קול ישראל" בערבית משדר ברשת אחת ו"קול ישראל" בעברית ב-5 רשתות.
2. לרשות "קול ישראל" בערבית עומדים האמצעים שניתן להקצותם בתנאי הצמצום שנכפו על רשות השידור במסגרת המדיניות הכלכלית.
3. ראה תשובתי על שאלה 1.

2944. שיקולי עורכי "מבט" בסיקור החדשות

חבר הכנסת י' רום שאל את שר החינוך והתכנון ביום כ"ב בתמוז התשמ"ג (3 ביולי 1983):
בטלוויזיה קיבלו סיקור נרחב צעדת "שלום עכשיו" והפגנת המחאה שלה בגנות נוכחות צה"ל בלבנון, האנדרטה הסכיבתית בקיבוץ נעש וועידת אחד מפלגיה הרבים של שלי"י, שאינה קיימת עוד.

לעומת זאת, לא זכו לסיקור עיתונאי ב"מבט" אירועים בהשתתפות ראש הממשלה ושרים בטקס פתיחת מוזיאון האצ"ל ביפו וטקס האזכרה לחללי "אלטלנה". כמו כן לא סוקרה הופעת שר הביטחון במועדון העיתונאים.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. מה בדעת השר לעשות על-מנת שיהיה איוון בשידורי "מבט"?
2. האם שוקל השר אפשרות לפצות את מוזיאון האצ"ל על העוול שנעשה לו?
3. האם תיאור הטלוויזיה להקדיש תוכנית לפרשת "אלטלנה"?

תשובת סגנית שר החינוך והתכנון מ' גלזר-תעסה:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הלן התשובה שנמסרה לי על-ידי רשות השידור:

1. האם מותר להעביר שיעורי חינוך חובה בכתים פרטיים ובנושאים פוליטיים מגמתיים?
2. מה בדעת השר לעשות כדי להפסיק את המעשים הנ"ל?
3. מה הם הצעדים שינקוט השר כדי שלא יישנו מעשים אלה?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

השאלות מתבססות על ידיעה שאין לה שחר. מדובר בפעילות חברתית של כיתה בבית-ספר "רמת-אילן" שבנבטת-שמואל, הנפגשת אחת לחודש בביתו של אחד התלמידים, והוריו או מישו מקרוביו של התלמיד מרצים לפני התלמידים בנושאים שהם כתחום מומחיתם. אין כאן פעילות פוליטית מסוג כלשהו. אין אלה שיעורים, המפגש אינו חובה. והמחנכת אינה פעילה כמפגשים אלה. היוזמה לפעילות זו באה מצד התלמידים, ומשרדנו מברך עליה.

לאור האמור לעיל, אין מקום לנקוט צעדים כלשהם, מאחר שהמעשים המתוארים בעיתון לא אירעו כלל, ומה שאירע — כשר לחלוטין.

היו"ר מ' שחל:

אני מודה לסגנית שר החינוך והתרבות על התשובות על השאלות.

ט. הצעה לסדר-היום

הפסקת עבודתם של עולים חדשים ותושבים חוזרים בטלוויזיה הלימודית

הידע המקצועי שרכש בארץ מוצאו לתנאים הספציפיים השוררים בארץ דרושות לו כמה שנים, הרי זאת דרך טובה לקליטתו. מה קורה בעצם בשנים אלה? בשנות העבודה הראשונות רוכש לו העולה שליטה בשפה. עובר השתלמויות מקצועיות וגם מתערה מבחינה חברתית במקום העבודה ובאזור המגורים שבו רכש את דירת הקבע שלו. יחידה זאת, כוונת המחוקק, בכאור לאשר סידור זה, היתה, בין היתר, להביא לידי כך, שמקום העבודה הקולט את העולה יצליח באותה עת לעמוד על כישוריו וחיוניותו למעביד, עד שיסכים להמשיך ולהעסיקו כעובד מן המניין. ובכך יושלם מעגל קליטתו של העולה במקום עבודה קבוע ויציב.

אולם כמה הדברים אמורים? — במקום עבודה פרטי, כי קליטתו של העולה במקום כזה אכן מורידה את העולה משולחן הצרכים הציבורי. אולם אם מלאכת הקליטה וההשרשה של העולה מתרחשת במשרד ממשלתי אחר, הרי בכל מקרה, גם אם הקליטה תהיה מוצלחת, יישאר העובד סמוך על שולחנו של החקציב הציבורי. משום כך נשאלת השאלה, לשם מה דרושה לנו מלחמת הבירוקרטיה הזאת, שבה מודיע משרד הקליטה שהוא מפסיק את התמיכה, והנהלת הטלוויזיה הלימודית — שהיא יחידה במשרד החינוך והתרבות — מודיעה שעליה לפטר את העובדים, כיוון שאין לה תקנים עבורם.

אומנם יכול לטעון הטוען, כי מימון הביניים להחזקת העובדים בטלוויזיה הלימודית אפשר להם להתעורר במקצוע, וזאת יוכלו למצוא לעצמם מקומות עבודה אלטרנטיביים. אולם גם לטענה זו אין רגליים, שכן הטלוויזיה בארץ היא מנופול ממשלתי, ואם עובדים אלה יפוטרו מהטלוויזיה הלימודית, לאן יפנו? לטלוויזיה הכללית? לא, אדוני היושב-ראש. עובדים אלה יאלצו בסופו של דבר להגר מן הארץ, וכל ההשקעה הרבה שהושקעה בהם תדר לטמיון

היו"ר מ' שחל:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום — הצעה לסדר-היום מס' 2456: הפסקת עבודתם של עולים חודשים ותושבים חוזרים בטלוויזיה הלימודית. הצעתו של חבר הכנסת דב בן-מאיר.

דב בן-מאיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנושא שאני מעלה היום בפניכם לדיון איננו חובק זרועות עולם, איננו ממוטט יסודות ארץ, אבל הוא עוסק בכבשוננו של עולם, כיוון שהוא נוגע בבנייה מוסרית עקרונית ממדרגה ראשונה, בבחינת הפרט הבא ללמד על הכלל.

מדובר ב-18 עובדים, כמניין ח"י, עולים חדשים ויורדים שחזרו, המועסקים זה שלוש עד חמש שנים על בסיס זמני בטלוויזיה הלימודית, במימון משרד הקליטה. עתה הגיעה תקופת המימון העקיף הזה — שמטרתו, דרך אגב, לעזור בקליטתם הראשונית של עולים בעבודה — לסיומה, והאנשים עומדים בפני פיטורים.

הסיבה שאני מעלה נושא זה על שולחנה של הכנסת איננה נעוצה בעובדה הכלכלית שמדובר בפיטורי עובדים; גם לא בשאלה המצערת להיכן יפנו עתה אותם מפותרים ואיך יקשמו את מטה לחמם, אם כי אלה הן שאלות נכבדות ביותר. אני מעלה שאלה זו כיוון שברצוני להפנות את תשומת לבם של שרי הקליטה, העבודה והחינוך לפגם בירוקרטי, הכותש במהלכו גורלות של אנשים ומשפחות.

כאמור, ההחלטה לממן את משכורותיהם של עולים חדשים הנקלטים במקום עבודה כלשהו היא החלטה שכוונתה טובה, והיא נועדה לעזור לעולה בשנותיו הראשונות בארץ, אם להכרת התחום שבו הוא רוצה לעסוק בארץ ואם להתאמת

חוברת ל"ה, ישיבה וכ"ו
— הצעות לסדר־היום —

של חבר הכנסת בן־מאיר ומעיר. שאיני מכין על איזה גזירה מדברים. אני רוצה לתאר את המצב לאשורו, נכון ומדויק לרגע זה.

מדובר ב־15 עולים חדשים העובדים בטלוויזיה הלימודית ובשני תושבים חוזרים. עזרת הפקה אחת מועסקת חמש שנים, כלומר, במשך חמש שנים המשרד לקליטת עלייה שילם את שכרה לטלוויזיה הלימודית. היא סייעה את הזכאות שלה בפברואר 1983. ניתנה לה ארכה עד ספטמבר 1983. לגבי ארבעה עובדים אחרים תסתיים חקופת הזכאות בחודש ספטמבר 1984. כלומר, יש לנו די זמן לטפל בכך. שלושה עובדים — הזכאות שלהם תסתיים באוקטובר 1985. שבעה עובדים — הזכאות שלהם תסתיים רק בעוד שלוש שנים. שני תושבים חוזרים — האחד מועסק שמונה חודשים במימון של המשרד לקליטת עלייה, והשני מועסק 'כשנה־וחצי', אף שתקופת הזכאות איננה עולה על חצי־שנה. לפי המצב כיום, עוד חודשים מספר תהיה בעיה לעובד אחד. לגבי היתר — תקופת הזכאות תימשך עוד זמן רב.

משרד הקליטה איננו רוצה, כמובן, לפגוע בזכאות אלא להוסיף עליה, אם יש צורך. משרדנו מבקש שהטלוויזיה הלימודית תכלול במסגרת התקנים שלה את אותם עובדים שימצאו מוכשרים וראויים למלא את התפקיד שהם ממלאים.

אני חוזר ואומר שאין גזירות ואין צרות, ואני מציע, אדוני היושב־ראש, להעביר את הנושא לוועדת העלייה והקליטה. עלימנט שהיא תדון בו ביתר פירוט.

הי"ר מ' שחל:

אני מודה לשר לקליטת העלייה. חבר הכנסת דב בן־מאיר, האם אתה מסכים להצעת השר להעביר את הנושא לוועדה?

דב בן־מאיר (המעורר):
אני מסכים.

הי"ר מ' שחל:

לפנינו הצעה אחת — להעביר את הנושא לוועדת העלייה והקליטה. אני מעמיד את ההצעה להצבעה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העלייה והקליטה נתקבלה.

י. הצעה לסדר־היום

הצורך לקיים דיון מדיני בכנסת לקראת נסיעתו של ראש הממשלה לווינגטון

אני מזמין את חבר הכנסת מאיר וילנר להגיש את הצעת לסדר־היום מס' 2416: הצורך לקיים דיון מדיני בכנסת לקראת נסיעתו של ראש הממשלה לווינגטון.

אני מודיע שוב, שהקפדה על הזמן תהיה בדיוק לפי התקנון. סדר־היום עומס, ולא נוכל לסיים היום את עבודת הכנסת אם לא ננהג כך.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, בסוף החודש, כפי שפורסם, עומד ראש הממשלה מר מנחם בגין לנסוע לארצות־הברית כדי לקיים שיחות עם הממשל האמריקני. פורסם בכלי התקשורת ובעיתונות, כי הסעיף העיקרי בשיחות

ותשמש עזרה טכנית יקרה מאוד לכלכלתה של אותה מדינה אשר תקלוט את העובדים הפוטנציאליים הללו.

אינני חושב שלכך התכוון המחוקק בשעתו, כאשר אישר את סעיפי ההוצאה הממלכתית למימון קליטתם של העולים במקומות עבודה.

חברי הכנסת, ביקרתי אישית בטלוויזיה הלימודית — אני קשור עם עובדיה זה שנים בתורן תפקידי כמוכיר מועצת פועלי תל־אביב. נפגשתי עם העובדים העומדים בסכנת פיטורים, אנשים צעירים ומבטיחים שעלו ממזרח־אירופה ומן המערב, אנשים שהצליחו במקצועם ונקלטו קליטה שלמה ומלאה במקום העבודה. אני יכול להבטיח לכם, כי פיטוריהם יגרמו נזק למהלך עבודתה של הטלוויזיה הלימודית, כשם שהם יביאו להרס המשפחות שעובדים אלה מפרנסים. אני יודע ששחרור תקנים להמשך העסקתם לא ימוטט את כלכלת ישראל, ואף לא את קופת האוצר. זה יהיה מעשה חכם, ציוני והומני.

זאת ועוד: צוות העובדים של הטלוויזיה הלימודית הוא ציבור נפלא של אנשים צעירים ויוצרים, יחסי העבודה במקום זה, כמו גם היחסים האישיים בין העובדים לבין עצמם, יכולים לשמש דוגמה ומפת למקומות עבודה רבים בארץ. גאוות היחידה ורגשי הסולידריות בין העובדים הופכים את הטלוויזיה הלימודית למסוד חינוכי אמיתי, לדוגמה לקליטת עלייה, מקום המקיף מחיובותו על אחרים ובעיקר על ציבור המתחנכים והתלמידים שאותם משרתת היחידה הזאת. העובדה שעובדים אלה נזעקי לירושלים והפגינו כאן מול שערי הכנסת, לא לקבלת דרגה נוספת, לא בדרישה להטבה חומרית, מעידה אף היא כמאה עדים מהו טיב היחסים השוררים ביחידה זו.

פיטוריהם של י"ח העובדים יהיו מכה קשה לציוניותהם של כלל העובדים ולאמת המידה המוסרית שלהם ויגבירו את מגמות הניכור והציניות המשתרשות והולכות בתוכנו בכל הנוגע ליחסי הפרט עם המערכת השלטונית שלו.

אדוני היושב־ראש, משיכת קולמוס אחת של שר או שניים יכולה להעביר את רוע הגזירה הלא־צודקת הזאת. אני מבקש מהכנסת לדון בנושא זה ולחייב את השרים הנוגעים בדבר להעביר את רוע הגזירה.

הי"ר מ' שחל:

השר לקליטת העלייה ישיב על הצעה לסדר־היום.

השר לקליטת העלייה א' און:

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה, אני מתחיל מסוף דבריו

הי"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, אני מבקש למסור הודעה בקשר לחברי הכנסת שהגישו הצעות לסדר־היום ולא היו באולם כאשר קראתי בשמותיהם וביקשתי מהם לעלות לדוכן ולנמק את הצעותיהם. לפנים משרות הדין אתן להם לנמק את הצעותיהם. אני מודיע שמכאן ואילך חבר הכנסת שבזמן שאקרא בשמו לא יהיה באולם מכל סיבה שהיא, אם מפני שהוא חושב שלפי סדר־היום תורו עדיין לא הגיע — וזו כמובן איננה סיבה מוצדקת כי חברי הכנסת צריכים לשבת באולם — ואם מסיבות טבעיות אחרות ושונות ומשונות — לא אסכים בשום פנים ואופן לחזור ולתת לו רשות הדיבור. מי שאיננו באולם, הצעתו לסדר־היום לא תעלה.

קטנה יותר. אנו מתקברים למצב של גרור אמריקני מלא, למעשה כמעט "מדינת בנגה", שצבאה מנוצל למטרות אמריקניות.

אינני יכול להביא את שפע ההערכות הדומות הנשמעות היום בכלי התקשורת ובחוגי ציבור. אביא רק שתיים. האחת — של מי שהיה שגריר ישראל בארצות-הברית, מר שמחה דיניץ. ב"הארץ" מיום 10 לחודש זה הוא אומר: "האזרת האמריקני מבין שחזוקה של ישראל חוסך לארצות-הברית לא רק כסף אלא גם חיי אדם. אם אתה רואה את ישראל כנושאת מטוסים אמריקנים במזרח התיכון, אתה צריך להביא בחשבון כמה היה עולה לארצות-הברית להקים כוח משלה שיכול לחסום חדירה קומוניסטית". ובכן, אלה מלים ברורות שגם אחרים אומרים אותן. ישראל איננה מדינה שיש בה בסיס צבאי אמריקני: כולה היא בסיס צבאי אמריקני. אזי, כפי שכותב שיתון "הארץ" ב-10 ביולי: "רבים שאלו את עצמם מדוע מסייע הממשל האמריקני לישראל — — — הסיבה העיקרית היא האינטרס האמריקני — — — עתה בא הדוח של מבקר המדינה האמריקני ואומר לנו כפה מלא, שישאל הוא אכן נכס אסטרטגי לארצות-הברית. הווי אומר, צה"ל הוא המשך הוורע הצבאית האמריקנית בצד הזה של המזרח התיכון. נגד ברית-המועצות. אם זו הסיבה לסיוע, אזי עושים האמריקנים עסק טוב". "בסופו של דבר — הוא ממשיך — מהו היקפו של הסיוע האמריקני בהשוואה להוצאות הביטחוניות של ישראל — — — אין ספק שאנו מוציאים לאין שיעור יותר על צה"ל ממה שאנחנו מקבלים מארצות-הברית. ורובו של הסכום ניתן כהלואה הטעונה החרו".

ובכן, אנחנו משלמים גם כדמים וגם כדם בשביל אינטרסים אמריקניים. חברי הכנסת, נוסף על ההיבט האידיאולוגי במדיניות החוץ יש כאן החישוב אל האשליה המסוכנת, שבמדיניות ארצות-הברית יצליחו לספח את הגדה ואת הרצועה לישראל, לחסל את הבעיה הפלשתיאית. זהו אבסורד. עיוורון פוליטי. חוסר כל תחושה היסטורית של העבר ושל ההווה וחוסר כל ראייה הנולד. מדברים בגלוי על גירוש העם הפלשתיאית. אם נמשיך ככה, אנחנו מסכנים את קיומו כאן בארץ.

מי שרוצה לראות את המציאות ואת ההתפתחות בעין פקוחה צריך לשאול את עצמו: מהו האינטרס הלאומי להכריז על ברית-המועצות כאויב ישראל ועל ישראל כאויב ברית-המועצות? העמדה הסובייטית אינה אנטי-ישראלית. אני רוצה לצטט את ההכרזה המוסמכת האחרונה של שר החוץ וסגן ראש הממשלה הסובייטי גרומיקו מ-2 באפריל. במסיבת עיתונאים פומבית הוא אמר: "אנו האדירים את העניין הערבי ומצדדים בשלום במזרח התיכון; אנו גם בעד קיומה של ישראל כמדינה. אף אחד אינו יכול לטעון כלפינו ששינוי את עמדתנו כלפי ישראל כמדינה. כאשר שאלת עתיד פלשתינה נדונה, ברית-המועצות הצביעה לטובת הקמתה של מדינת ישראל בצד מדינה פלשתיאית. זוהי עמדתנו גם היום. איננו דוגלים בהשקפת החוגים הערבים הקיצוניים המצדדים בחיסול ישראל. זוהי השקפה בלתי ריאליסטית ובלתי הוגנת. אולם ישראל צריכה להיות מדינה שוחרת שלום; היא צריכה לקיים יחסים טובים עם שכנותיה. אנו בעד מדינת ישראל כזאת. כאשר הצבענו בעד הקמתה של ישראל, הצבענו בעד ישראל שוחרת שלום ולא בעד מדינת ישראל תוקפנית. היינו רוצים לראות שהמגמות הבריאות והריאליסטיות ידן תהיה על העליונה במדיניות, בחיים הפוליטיים והחברתיים בישראל, מגמות המצדדות בשלום עם שכנותיה". זוהי העמדה. היא לא השתנתה מעולם. להכריז על מדינה כזאת כאויב ישראל — זה

יהיה ערכן ההסכם האסטרטגי שנחתם בנובמבר 1981 והרחבתו.

בעיתון "הארץ" ב-4 לחודש זה התפרסמה במאמרו של יואל מרקוס ידיעה בוו הלשון: "נודע לי כי במגעים שנערכו בושינגטון לקראת ביקורו הקרוב של שם הועלתה הצעה ישראלית ששתי המדינות יסיכמו ביניהן על מהלך ספקטולרי של שיתוף פעולה אסטרטגי, שיהיה בבחינת הישג גם לממשלה בגין וגם לממשל רייגן לקראת הבחירות".

בעיתון "דבר" עוד קודם לכן, ביום 15 ביוני, היתה ידיעה: "נראה שהדיונים בדבר החייאת המזכר האסטרטגי יתחדשו לקראת ביקורו של ראש הממשלה מר מנחם בגין בושינגטון".

חברי הכנסת, מדובר בביסוד היסודות של מדיניות החוץ הישראלית. מדובר בשאלה הקיומית, בסיכון עצם קיומה של מדינת ישראל.

ההסכם האסטרטגי בין ישראל לבין ארצות-הברית שנחתם בנובמבר 1981, וכולנו מכירים את ניסוחו, בא להכריז על ברית-המועצות כאויב של מדינת ישראל ועל ישראל כאויב של ברית-המועצות. ההסכם האסטרטגי הזה כולל שיתוף פעולה צבאי נגד מה שנקרא בהסכם "איום על האזור מצד ברית-המועצות". הוא מחייב גם שיתוף פעולה בסחר צבאי וכיצא כזה.

ההסכם הזה לא בוטל מעולם, למרות משחקי "ברוגו" זמניים, כגון השעייתו הפורמלית לאחר סיפוח הגולן. סעיפים מסוימים שלו אולי הושעו ועדיין לא מומשו. כמו תמרינים מושתים, אך עיקר הסעיפים מתממשים והולכים. המלחמה בלבנון, למשל; השותפות עם דרום-אפריקה, ובכלל זה פיתוח נשק גרעיני; עזרה צבאית למשטרים פשיסטיים באמריקה הלטינית יחד עם ארצות-הברית, ובמיוחד עזרה להונדורס נגד ניקרגואה, לרוזן באל-סלבדור וכו'; הסיוע למשטרים ודוניים באפריקה, כמו זאיר; וכמובן — מסע התחירה נגד ברית-המועצות וארצות סוציאליסטיות אחרות. כל זה עומד להתרחב עכשיו עוד יותר. ישראל הפכה לראש חץ של החדיה האמריקנית למזרח התיכון — מצרים, לבנון ועוד, וכן אזורים אחרים בעולם.

מדיניות חוץ זו מסוכנת, קודם כל לישראל. היא לא בנחה על שיקול רציונלי ריאליסטי של האינטרס הישראלי. זו מדיניות חוץ הנובעת מאידיאולוגיה אנטי-קומוניסטית ואנטי-סובייטית, אך היא נוגדת את האינטרס של ישראל עצמה, מסכנת את ביטחונה ועלולה לסכן אותה כך שקיומה יועמד בסכנה. הלא יש מדינות קפיטליסטיות שיש להן אותה אידיאולוגיה — כמו שכריה, שווייצריה, הודו, אוסטרליה, פינלנד וגם מדינות אחרות — אך הן מנהלות מדיניות עצמאית לפי האינטרס הריאלי הממשי שלהן ואינן משרתות אינטרסים זרים. אינן מצטרפות לתוכניות גלובליות של מעצמות זרות. יש להבדיל בין אידיאולוגיה במדיניות החוץ לבין מדיניות כהתאם לאינטרס הלאומי הקונקרטי. האינטרס הלאומי הקונקרטי אומר שישאל קרובה לגבול של ברית-המועצות. האינטרס הלאומי הקונקרטי אומר שישאל שוכנת בתוככי העולם הערבי, זה גם אומר שהמשענת האמריקנית — לטווח ארוך — היא משענת קנה רצוף. רק עצמאות לאומית, מדיניות של שלום, אי-הזדהות ונייטרליות הן האינטרס הלאומי העליון של מדינת ישראל.

זאת ודאו, ככל שגדלה העזרה הצבאית והכלכלית האמריקנית לישראל, כן יש יותר מלחמות, יותר שפיכות דמים, יותר קורבנות; כן גם המצב הכלכלי והחברתי של ישראל נעשה חמור יותר ועצמאות הפוליטית של ישראל ולא רק הכלכלית

חוברת ל"ה, ישיבה רכ"ז
— הצעה לסדר-היום —

עם ראש הממשלה. אני כבר לא מדבר על כך שעכשיו פתאום התחילו לנקות את המקלטים, התחילו בתמרוני הג"א וכו'.

אני רוצה לצטט מהדוח שהתפרסם לא מכבר, מטעם לשכת החשב הכללי האמריקני. בדבר הסיוע האמריקני לישראל נאמר — אני מצטט מעיתון "הארץ" מאתמול, 12 ביולי: כך נאמר בדיווח שבין אמריקני רשמי: "פקידי רשות ישראלים סבורים, כי תיתכן מלחמה נוספת נגד הערבים". גם בהיערכות החדשה של צה"ל בלבנון, שמדברים עליה, לא כלולה התרחקות צה"ל מתחום שליטת הצבא הסורי בלבנון.

כל הסימנים מעידים שעומדים להרחיב ולעדכן את ההסכם האסטרטגי באחת הנקודות המכריעות — הכנת מלחמה נגד סוריה, אם לא יעזרו הלחצים הפוליטיים, הכלכליים והאחרים. לכן אנחנו מציעים לכנסת — זאת לא שאלה של מה בכך: ראו את רשימת ההצעות לסדר-היום, ראו את רשימת הדיונים בכנסת. זאת היא השאלה הקיומית שצריך לדון עליה, לפני שראש הממשלה יסבך אותנו במלחמה נוספת במזרח התיכון.

היו"ר מ' שחל:

אני מזמין את שר החוץ להשיב על ההצעה.

שר החוץ י' שמיר:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראש הממשלה יצא עוד שבועיים לארצות-הברית לפי הזמנת נשיא ארצות-הברית.

הביקור הזה בא בעצם במקום ביקור שהיה צריך להתקיים לפני זמן מה, אבל הוא לא הסתייע, בגלל הסיבות הידועות.

בביקור הזה ראש הממשלה יעלה בשיחותיו עם נשיא ארצות-הברית את מכלול היחסים בין ישראל לארצות-הברית, יחסים בכל התחומים הידועים, אשר דנו עליהם ואנחנו דנים עליהם בכנסת, וכן בהזדמנויות שונות ובפורומים שונים.

חבר הכנסת וילנר גילה בקיאות מיוחדת במינה בסדר-היום של שיחות ראש הממשלה עם נשיא ארצות-הברית. אני רוצה לומר שאין כל שחר לכל הדברים שהוא סיפר, כל הדברים שהוא הצביע עליהם, ושהוא שאב אותם משמועות עיתונאיות, אין להם כל בסיס במציאות.

אינני חושב שיש צורך בדיון מיוחד על כך, ואני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום של הכנסת.

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, אנו עובדים להצבעה, נצביע האם לכלול את ההצעה בסדר-היום של הכנסת, אם לא.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את הנושא
בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום של הכנסת — רוב

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום
של הכנסת נתקבלה.

נקרא לעשות דבר נגד ישראל עצמה. ברית-המועצות הבדילה תמיד בין עם ישראל, מדינת ישראל וממשלת ישראל ומדיניותה. ומה שהיא מציעה הוא הצורך והוא הריאלי.

השיקול האילוצי, הפנטסטי, האבסורדי של שר החוץ בלט גם היום. כאשר הוא הופיע כאן בכנסת הוא רמז: כל פעם כאשר כבשנו, השלימו עם זה. מה אתם ממהרים, ישלימו עם הכול.

שר החוץ י' שמיר:

לא אמרתי זאת.

רוני מילוא (הליכוד):

הוא לא אמר זאת; אני מצטער שהוא לא אמר זאת.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הוא אמר באופן די ברור, הלא זוהי המדיניות, דיברת על הזהות בין מדינת ישראל לארץ-ישראל, זאת אומרת, לכבוש ולספח את כל השטח הפלשתינאי.

אני רוצה לומר, שאם עכשיו הם מסכימים למדינת ישראל בגבולות 4 ביוני 1967, מדינאים ישראלים בעלי תבונה מדינית היו נחפסים לזה, מכיוון שמרוב כיבושים ומרוב סיפוחים אנחנו ביום בהיר אחד עלולים לאבד את הכול.

רוני מילוא (הליכוד):

או להגיע למוסקבה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני כבר לא מדבר על הטירוף של פיתוח נשק אטומי, ונוסף על זה, יחד עם דרום-אפריקה.

הביצוע של ההסכם האסטרטגי עם ארצות-הברית עלה לנו עד עכשיו 505 הרוגים ו-2,750 פצועים בלבנון בלבד, נוסף על כל יתר התוצאות הפוליטיות, הכלכליות והמוסריות הקטלניות.

ולבסוף — זאת אולי הסיבה הדחופה להצעה שלנו — יש הרבה עובדות וידיעות, שאחד הדברים שראש הממשלה ע"מ לסכם בווישינגטון, כהרחבה וכעדכון ההסכם האסטרטגי, הוא כמה זמן ובאילו אמצעים אנחנו נלחץ על סוריה, שתשנה את האוריינטציה הבין-לאומית שלה ואת יחסה להסכמי קמפ-דייוויד ולהסכם הלבנוני-הישראלי-האמריקני.

רוני מילוא (הליכוד):

— — —

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אם לא, מתכננים — וזה מה שתוכנן — עד מתי ישראל וארצות-הברית יחכו עם הלחצים האלה ומתי תיפתח ההתקפה הצבאית על סוריה בלבנון ועל סוריה כמדינה?

רוני מילוא (הליכוד):

מאה אחוז.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

נכון, על זה בדיוק הולכים לדון בווישינגטון בסוף החודש

יא. הצעת חוק לחיקון דיני הרכישה לצורכי ציבור (תיקון מס' 5), התשמ"ב — 1982*
(הצעת חבר הכנסת א' מלמד)

אני שולל את התיקון המוצע מהטעמים האלה: ביטולם של הסעיפים הנ"ל כמוצע יכביד בעיקר על הרשויות המקומיות לגבי תשלום פיצויים בשל הפקעות שנעשו. צמצום האמצעים שבידי הרשויות המקומיות יביא לכך שיעשה שימוש יתר בהקפאה במקום בהפקעה. משמעותה של הקפאה הנעשית כאשר אין לרשות המקומית הכסף לשלם עבור ההפקעה היא, שבעל הקרקע אינו יכול לממש את זכויותיו על הקרקע. אך א גם אינו מקבל תמורה בעד קניינו, וסופו של תיקון זה שבעלי קרקעות רבים שכרם יצא בהפסדם.

היבט נוסף נוגע למידת הצדק שיש להצמדה מלאה. הצמדה מלאה ועוד ריבית מניחה שערך הקרקעות עלה לפחות כפי שעלה מדד המחירים לצרכן, ולא היא. התרחבות פיתוח הקרקעות ביהודה, בשומרון ובירושלים ובסביבתה והפשרת שטחי קרקע רבים לבנייה גרמו להיצע קרקעות מוגבר ולירידה יחסית של מחירים, בחלק מן המקומות, או במלים אחרות, לעלייה של מחירי הקרקעות בשקלים שהיא קטנה יותר מעליית אינדקס יוקר המחיה, ולכן הצמדה מלאה של הפיצויים תביא לפיצוי יתר ולא דווקא לפיצוי צודק.

לסיכום, ברצוני להזהיר, כי הכבדה נוספת על תצוקי הרשויות המקומיות עלולה להוביל לשואה אורבנית. כבר היום מתקשות הרשויות המקומיות בפיתוח מגרשי חניה נוספים, מגרשי משחקים, מרפאות ציבוריות ושאר צורכי ציבור באזורים מאוכלסים.

למרות זאת אנו מוכנים שההצעה תועבר לוועדה הכספים לדיון. אבל ראה, הוזהרת — אמרתי במליאה.

היו"ר מ' שחל:
אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הצעת החוק לתיקון דיני הרכישה לצורכי ציבור (תיקון מס' 5), התשמ"ג — 1983, לוועדת הכספים. לדיון מוקדם.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר הצעת חוק לתיקון דיני הרכישה לצורכי ציבור (תיקון מס' 5), התשמ"ג — 1983, לדיון מוקדם בוועדת הכספים נתקבלה.

יב. הצעה לסדר-היום

הטיפול בביצוע האמנה לביטוח סוציאלי שנחתמה בין ממשלת ישראל לבין גרמניה

של גרמניה ובין מדינת ישראל. האמנה נחתמה ב־1973 בין ממשלת ישראל ובין ממשלת גרמניה. היא נכנסה לתוקפה ב־1975. ההסכם לביצוע אותה אמנה נחתם בכון ב־20 בנובמבר 1978. ההסכם אושר על-ידי ממשלת גרמניה ועל-ידי ממשלת ישראל ב־1980 ונכנס לתוקפו ב־12 ביולי 1980. כך שכל ההיסוסים וההתנגדויות וההערות שהיו יכולים להיות להסכם זה — הרי כלל אורחיה ישראל יוכלו להירשם לתוכנית פנסיה בגרמניה — כל ההתנגדויות וכל ההיסוסים וכל ההערות, הן מבחינה כלכלית והן מבחינה לאומית, אפשר היה

היו"ר מ' שחל:
אני עובר לסעיף הבא בסדר-היום — הצעת חוק לתיקון דיני הרכישה לצורכי ציבור (תיקון מס' 5), התשמ"ב — 1983, של חבר הכנסת אברהם מלמד.

אברהם מלמד (חזית דתית לאומית):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת חוק זו באה לתקן עוול. גם ביהודה-משפט העליון המליץ על התיקון הזה.

אלה שמפקיעים מהם רכוש בהתאם לחוק דיני הרכישה לצורכי ציבור אין ביהודה-משפט יכול לפסוק להם, כמו בחוק פסיקת ריבית, תוספת הצמדה שתחול מאותו יום שבו התגבשה עלת התביעה. הצעת החוק שלי באה לתקן את העוול הזה ולהעמיד עניין זה כדיון כל פסיקת ריבית במשק. אני מבקש להעביר הצעה זו לוועדת הכספים.

היו"ר מ' שחל:
תודה. סגן שר האוצר ישיב על הצעה.

סגן שר האוצר ח' קופמן:
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אשיב על הצעת חוק לתיקון דיני הרכישה לצורכי ציבור, של חבר הכנסת אברהם מלמד.

סעיף 8 לחוק לתיקון דיני הרכישה לצורכי ציבור, התשמ"ב — 1964, קובע שאם אכן נרכשו זכויות במקרקעין מכוח אחד מחוקי הרכישה, תשלם הרשות הרוכשת לבעל הזכויות פיצויים, כשהם צמודים למדד המחירים לצרכן, החל ממועד הרכישה עד יום התשלום בפועל. הצעת החוק הנדונה מציעה לבטל את הסעיפים הקטנים (ג) ו־(ד) לסעיף זה, המגבילים את חובת תשלום ההצמדה בשני דברים: 1. אם הרכישה נעשתה מכוח חוק התכנון והבנייה — ההצמדה תהיה 70% בלבד, ורק החל מחודש אפריל 1974, ואילו לגבי התקופה שלפניה תחול ריבית של 6% בלא הצמדה; 2. נעשתה הרכישה מכוח הרשאה לפי סעיף 22(2) לפקודת הקרקעות (רכישה לצורכי ציבור), 1943, למעט הרשאה כזאת שניתנה לרשויות הפיתוח, תחול ההצמדה מחודש אפריל 1977 בלבד. יש לציין שחלק ניכר מהרשאות אלה ניתן לרשויות מקומיות ואחרות, לגופים סטטוטוריים, מלבד לרשות הפיתוח — כאמור.

היו"ר מ' שחל:
חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 1454 — הטיפול בביצוע האמנה לביטוח סוציאלי שנחתמה בין ממשלת ישראל לבין גרמניה. הצעתו של חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, הוא ינמק אותה במסגרת חמש דקות.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הואיל והנושא הוא ברור חמני הוא קצר, אדבר באופן כללי. הנושא הוא הטיפול בביצוע האמנה לביטוח סוציאלי, שנחתמה בין הרפובליקה הפדרלית

היור' מ' שחל:

אבקש מסגן שר האוצר להשיב על ההצעה.

סגן שר האוצר ח' קופמן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, החלטת האוצר שלא להקציב מטבע-חוק לשם רכישת זכויות בביטוח הסוציאלי הגרמני נכבה משיקולים ציבוריים ומשיקולים כלכליים כאחד. אנו סבורים שעל אורחי ישראל לרכוש זכויות לגמלאות במסגרת הביטוח הלאומי הישראלי, ובמסגרת מגוון גדול של קופות-גמל. תוכניות ביטוח ותוכניות חיסכון המוצעות בישראל, נראה לנו שיש טעם לפגם בכך, שאורחים ישראליים שלא חיו בגרמניה, לא עבדו בה ולא היו נרדפי המשטר הנאצי, יירשמו בהמוניהם לקבלת גמלאות מממשלת גרמניה.

השיקול הכללי למניעת הצטרפות המונים לתוכנית הפנסיה הגרמנית קיים מנקודת ראות של הפרט ומבחינת קופת המדינה. רבים הלכו שולל אחרי מקסם השווא של קבלת גמלאות במטבע-חוק, בלי שעמדו לרשותם — או לרשות הארגונים המטפלים בהם — כלים מספיקים לשם בחינת אמת של הכדאיות שבהצטרפות לתוכנית. לדוגמה, מבחינה אקטוארית, לצעירים ולמעטוי השכלה התוכנית אינה כדאית.

האם אין טעם לפגם בכך שאזרחי ישראל, ילידי הארץ או ילידי ארצות-הברית או ילידי חוץ, שאין להם קשר לגרמניה לטוב ולרע, יבטחו את עצמם בביטוח סוציאלי בגרמניה?

לדאבוננו, אין במשרדי ממשלה ובמסד הביטוח לאומי אקטוארים ואנשי מקצוע מספיקים לשם ביצוע בחינה אינדיבידואלית של כדאיות ההצטרפות לתוכנית של מספר גדול מאוד של אנשים. בדיוק שנעשו במשרד האוצר מצביעות על כך, שלחלק גדול של הציבור ההצטרפות לתוכנית איננה כדאית. הפרסומת הרעשנית שנעשתה על-ידי גוף מסחרי, שלא תמיד הקפיד על מידת מידע מלא ומדויק, לא הקלה על האזרחים לקבל החלטה שקולה כאשר לכדאיות ההצטרפות לתוכנית.

מנקודת הראות של קופת מטבע-החוק של המדינה, נמצאה התוכנית בלתי כדאית. עלינו לזכור, שישאל נאלצת ללוות בחוק-לארץ סכומים ניכרים, כדי לממן את הגירעון השוטף במאזן השלומים וכדי לשמור על רמה סבירה של יתרות מטבע חוץ. הריבית על הלוואות אלו היא גבוהה מאוד. כיום אנו משלמים ריבית בשיעור 10% — 15% על הלוואות במטבע חוץ, ובזמנה הגיעה הריבית עד 20%. תהיה זו קלות דעת ללוות כספים כתנאים הקשים השוררים היום בשוק הכספים הבין-לאומי ולהשקיעם בהשקעה הכרוכה באי-ודאות, שפירותיה רחוקים וקיימת אי-ודאות לגבי גודלם והיקפם. בגלל השינויים — חבר הכנסת וירשובסקי — המתוכננים היום בגרמניה בכללי הביטוח הסוציאלי הגרמני, לדוגמה, קיימים היום ערעורים רבים בגרמניה לגבי זכויות האלמנה, לגבי הצמדת הפנסיה לשכר ולגבי זכויות הילדים וזכויות היתר של הנכים. יש גם בעיה נוספת, שלא לממן את זכויות הביטוח הסוציאלי הגרמני לגבי רעייתו המנוחה.

אגב, נושא נוסף, בשלוש השנים האחרונות, חבר הכנסת וירשובסקי, ירד השכר הריאלי בגרמניה, בממוצע דולריים, ב-18%. זאת אומרת שאין הצמדה לשכר הריאלי כפי שהישראלי וגרל אליה.

מרדכי וירשובסקי (שינר — מפלגת המרכז):

סגן השר קופמן, האם לא ירדת זאת כ-12 ביוני?

סגן שר האוצר ח' קופמן:

עד לתקופה האחרונה איש לא התייחס לנושא הזה. עד

לעוררם ארבע או חמש פעמים מאז 1973 עד היום. דבר זה לא נעשה. להיפך, המוסד לביטוח לאומי של מדינת ישראל פרסם הודעות בעניין האפשרות להצטרף לתוכנית זו ופרסם הודעות על אפשרות הניתנת לכל אזרחי ישראל להגיש בקשות לרכישת זכויות לביטוח הסוציאלי הגרמני. המועד האחרון לכך היה 13 ביוני 1983. ואזרחים נרשמו.

כ-12 ביוני 1983 הגיע משרד האוצר להחלטה, שההסדר הזה אינו טוב, והוא ביטל את האפשרות להירשם לתוכנית זו. כלומר התוכנית בוטלה ביום האחרון שבו אפשר היה להירשם. שלשום התבשרנו שמשרד האוצר מוכן לשנות את עמדתו ולאפשר לנרדפי הנאצים להירשם לתוכנית זו, אם הם חפצים בכך.

כל-יכולי בעד זה שנרדפי הנאצים יוכלו לקבל את כל טובות ההנאה שאפשר לקבלן מהסדרים עם גרמניה המערבית בדרך אחרת. אני אפילו מרחיק לכת ומזכיר לסגן שר האוצר, שיש נרדפי נאצים שזכאים לתשלום פיצויים ומקבלים אותם מממשלת ישראל במקום מממשלת גרמניה, ומצבם נחות מבחינה זו מאלה המקבלים את הפיצויים ישירות משלטונות גרמניה. ואני בעד תיקון העוול הזה. ואולם במקרה שלפנינו, שבו ממשלת ישראל חתמה אמנה בשביל כלל אזרחי ישראל, בלי קשר לארץ מוצאם, לגילה או להשתייכותם לאיזו קבוצה שהיא, אינני חושב שמעשה זה של האוצר יש לו הצדקה. אני חושב שיש בו אפליה ברורה וחד-משמעית. התוצאה תהיה שאנשים, שאולי מולם הגדול הוא שלא נולדו בארצות אירופה ולא נרדפו על-ידי הנאצים, הם לא יוכלו להשתתף בתוכנית. שאולי היא טובה ואולי איננה טובה אבל לפחות היא היתה טובה עד 12 ביוני 1983 — כ-13 ביוני משרד האוצר החליט שהתוכנית איננה טובה.

אני רוצה לציין, אדוני היושב-ראש, שאתמול היה דיון בנושא זה בוועדת הכספים. לא השתתפתי בדיון ואינני מצטט מדיני הוועדה. אני קורא מתוך מה ששוטט בעיתון "מעריב" מהיום: "סגן המנהל הכללי במשרד האוצר אמר, כי האוצר סבר שמבחינת הגאווה הלאומית לא היה נאה כי המוני ישראלים יצטרפו לתוכנית הפנסיה הגרמנית". אדוני היושב-ראש, אם גאווה הלאומית משחקת כאן תפקיד, איחרנו את הרכבת בהרבה מאוד שנים. אם כך, לא צריך היה לחתום על האמנה ב-1973; גם ממשלת הליכוד שכאה לשלטון ב-1977, אילו רצתה לומר שאיננו רוצים להגיע לסיטואציה, שאזרחי ישראל יוכלו לקבל ביטוח מממשלת גרמניה, לא היתה צריכה לאשרר את ההסכם ב-1978 וב-1980.

מכל מקום, אני חושב שסוגיה זו חשובה. 30,000 אזרחים לפחות נרשמו בתוכנית זו. הזכויות האלה קיימות. ההחלטה של האוצר היתה חד-צדדית בלי לתת הנמקה מפורשת, בלי לאפשר לאנשים להעלות את הנושא ובלי שהכנסת יכולה היתה לתת את דעתה על הנושא לפני מעשה.

אני חושב שהעניין הוא חשוב. אני יכול אפילו להבחין את הנימוקים הכבדים מרוב לא היה צריך להיכנס להסדר הזה. אבל מכיוון שנכנסו להסדר, צריך לכבד אותו ולא לעשות אפליה בין אנשים אלא לאפשר לכל אלה שנרשמו עד התאריך הקובע להיכנס להסדר הזה.

לכן אני מציע, אדוני היושב-ראש, שהכנסת תדון בנושא בוועדתה המתאימה. אני, כמובן, מבקש דיון במליאה, אבל נראה לי שטוב הדבר שהנושא יידון בוועדת הכספים בצורה נאותה, כדי שנוכל להסיק מסקנות לגבי התוכנית הזאת, ולא יעשה עוול ואפליה לאזרחים מעטמים אדמיניסטרטיביים, לאומיים וכלכליים, שאיש אינו יודע בדיוק מה הם.

כאמנה של הביטוח הסוציאלי. מעולם לא היתה כוונה שאזרחי ישראל יצטרפו בהמוניהם לתוכנית של ממשלה וזה. אני מציע אפוא להוריד את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר מ' שחל:

תודה. חבר הכנסת כ"ץ-עוז, האם אתה רוצה לנמק הצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה?

אברהם כ"ץ-עוז (המעריך):
לא.

היו"ר מ' שחל:

האם אתה מציע להעביר את הנושא לוועדה?

אברהם כ"ץ-עוז (המעריך):
כן.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת וירשובסקי, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
כן.

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים של הכנסת. אני מבקש מחברי הכנסת מילוא וברעם למנות את הקולות.

ה צ ב ה

בעד ההצעה להעביר

את הנושא לוועדת הכספים — 17

בעד ההצעה שלא לכלול

את הנושא בסדר-היום — 22

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

של הכנסת נתקבלה.

ג. הצעות לסדר-היום

התרמת עובדי "המשביר המרכזי" למערכת הבחירות של המערך

אברהם כ"ץ-עוז (המעריך):

כאילו שעה באו אליך? ולא אמרת אם היה פנס או לא היה פנס.

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, לא אתן לזה להימשך. מי שרוצה לשאול כאילו שעה זה היה, האם זה היה עובר או שזאת היתה עובדת, יעשה זאת בצורה מסודרת, אבל לא במקלה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

רק לא על חשבון זמני.

היו"ר מ' שחל:

ודאי שעל חשבונך. אתה יכול לומר שאינך מסכים.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אינני מסכים. אני רוצה לדבר.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת גולדשטיין אינו מסכים לענות, ולכן לא אפשר לשאול שאלות.

אשר אותו גוף מסחרי יצא בפרסומת רעשנית. הביטוח הלאומי פרסם פעם אחת את האמנה, כי הוא היה צריך לפרסם את האמנה. אבל הוא לא עשה לה שום פרסומת מסחרית, כפי שעשה אותו גוף מסחרי.

כן. למשל, הערך הנוכחי של מרק גרמני אחד שנקבל כעבור 10 שנים הוא 38 פניג, הערך הנוכחי של מרק גרמני שנקבל בעוד 15 שנים הוא 24 פניג, בהנחה שהריבית היא של 10% בלבד. במילים אחרות: אם הפירות של ההשקעה לא יהיו גדולים הרבה מונים מההשקעה הבסיסית, תימצא קופת המדינה מפסידה.

חילוקי הדעות בינינו לבין חבר הכנסת וירשובסקי מתייחסים לאמור בסיפא של דברי ההסבר. לרעתו של חבר הכנסת הנכבד, יש לכל אודה ישראלי זכות שווה לזכותם של אזרחים שהיו נרדפי הנאצים ליהנות מתוכניות של ממשלת גרמניה. אם כוונתו לזכות פורמלית שווה בהתאם לאמנה ולחוק הגרמני, הרי הוא צודק. אולם אם הוא סבור באמת ובתמים שמכחינה מוסרית וציבורית יש לגזור גזירה שווה בין אזרחים שנרדפו על-ידי הנאצים לשאר אזרחי ישראל, ואם דבריו לא באו לתפארת הוויכוח, הרי אני, ואני מרשה לעצמי לומר כאן שגם מרביתו של הציבור הישראלי — תולקים עליי.

בימים הקרובים יוציא המפקח על הבנקים צו, שלפיו תותר הקצבת מטבע לרכישת זכות הצטרפות לביטוח הסוציאלי הגרמני לאותם אזרחים שהיו נרדפי הנאצים, בהתאם לקריטריונים שייקבעו. כן תובטח הקצבת מטבע כדי לעמוד בהתחייבויות בקשר לאמנות לביטוח סוציאלי שיש לישראל עם מדינות אחרות. כעשותנו כך אנו נוהגים בהתאם לכוונה המקורית של חותמי האמנה. הסעיף המרחיב את ההגדרה של הזכויות להצטרפות לתוכנית הגרמנית נכלל באמנה, כדי לאפשר לאותם נרדפים שמסיבות אלה או אלה לא היתה להם אפשרות להצטרף לתוכנית הביטוח הסוציאלי, לדוגמה, כשביל אלה שבאו מארצות המצוקה, אלה שהגיעו מאוחר יותר מברית-המועצות, קבעו סעיף מרחיב הרבה יותר במסגרת חוק הפיצויים הגרמני, המאפשר לעשות זאת במסגרת הסעיף

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. הצעות לסדר-היום של חברי הכנסת גולדשטיין וירשובסקי, מס' 2436 ו-2418, בנושא: התרמת עובדי "המשביר המרכזי" למערכת הבחירות של המערך. רשות הדיבור לחבר הכנסת פנחס גולדשטיין.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ביום 7 ביולי 1983, בשעת לילה מאוחרת, התקשר אלי אחד מעובדי "המשביר המרכזי" וביקש להיפגש אתי בסודיות ובהקדם.

אורי סגב (המעריך):

תפסיק עם ההצגות שלך.

אברהם כ"ץ-עוז (המעריך):

האם הוא היה עם מסכה או בלי מסכה?

רוני מילוא (הליכוד):

הוא רק לא אמר אם זה היה עובר או זו היתה עובדת.

חוכרת ל"ה, ישיבה רכ"ז
— הצעות לסדר-היום —

מתרימים למטרות אחרות, למשל ללכ"י. רבותי, לפי ההבנה שלו, אפשר להשוות את ההתרמה של המערך לבחירות לעיריית תל-אביב להתרמה ללכ"י. גם אתם תחשבו בוודאי שזה לא רציני. יש פה יותר מחצופה, יש פה, לפי דעתי, עוות מצח. ולשאלת מראיין הטלוויזיה: האם זה נראה לך לגיטימי? — משיב חבר הכנסת דב בן-מאיר: לגיטימי בהחלט. כל הכבוד, חבר הכנסת בן-מאיר.

חברי הכנסת, זוהי שיטה של מערכת לחצים פוליטיים על עובדים במפעל הסתדרותי. זוהי הדרך לחשוף את השקפותיהם של עובדי "המשביר". ומה יקרה אם יימצא במקרה איש ליכוד או מפד"ל ביניהם? הרי ההמשך הברור יהיה לפטר אותו. חבר הכנסת בן-מאיר, זהו איום ישיר על עובדים, עובדים שאתה מנסה לייצגם כמוזכיר מועצת הפועלים. האם זו הדרך? האם זו השיטה?

אני רוצה לומר לכם, שהוגשה הצעה דחופה לסדר-היום עליידי חבר כנסת חדש, שידע היום לספור בהצלחה, חבר הכנסת אברהם הירשון: דחייתו של חיל משוחרר מעבודה ב"משביר המרכזי" בחיפה, בשל דעותיו הפוליטיות. החיל המשוחרר, ציון קדמי, בן 21, התקבל לעבודה כמכונאי ב"משביר המרכזי" בחיפה ונמצא מתאים. לאחר שמילא טפסים, התברר שהוא חבר הסתדרות העובדים הלאומית. נאמר לו: אתה לא יכול להמשיך בעבודה.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
ביאיר גיל הוא התגייס, אם בגיל 21 הוא היה כבר בעבודה?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אולי הוא היה בן 21 וחצי.

כשידור דריו בתוכנית "חצי היום" אמר חבר הכנסת דב בן-מאיר, שהוא אינו רואה בהתרמה עניין יוצא דופן. יחירה מזו, יש לשבח, כך אמר, שבמקום לנסות לקנות את הציבור בהבטחות ובהצהרות, שבקשים לשתפו — כן, לשתפו — במימון הפעילות להחלפת השלטון. אמר חבר הכנסת דב בן-מאיר: מי שרוצה להחליף את השלטון, צריך לדעת שהדבר עולה כסף רב וכי עליו לסייע במילוי המשימה. כל הכבוד.

ומה אם במקרה לא רוצים להחליף את השלטון ופוחדים לומר זאת, כי חוששים למקום העבודה, חברי הכנסת? חבר הכנסת דב בן-מאיר, אם יסתבר לך במקרה שלא רוצים להחליף את השלטון, האם תעביר את יתרת הכסף לצ"ץ? ואולי לוורדובסקי? או לאייבי נתן?

ירוחם משל (המערך):
למה לא לך?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אני לא מועמד בעיריית תל-אביב, צריך לתת את זה רק לחברים שמתמודדים בעיריית תל-אביב.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
גם בכפר-סבא אתה לא מועמד.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
חייב אני לצ"ץ, כי אחרי התדהמה שאתה בי, פניתי במכתבים אל חבר הכנסת ירוחם משל ואל דני רחוליו וביקשתי מהם להפסיק לאלתר את מסע ההפחדה נגד עובדי "המשביר". אני רוצה לספר לכם, שחבר הכנסת ירוחם משל העביר לי חומר, ובין השאר צירף לחומר את הודעתו של מר שלמה אייזנר, המנהל הכללי של "המשביר המרכזי", שפנה אל ועד עובדי "המשביר המרכזי" וכך אמר להם, ואני קורא רק את

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

קבעתי אתו, ולא אתה, פגישה למחרת בשעת בוקר מוקדמת, בתל-אביב, בשחר בשחר, בטרם יכחינו בין תכלת ללבן, בין זאב לבין כלב — —

אלעזר גרנות (המערך):

בין טיפש לבין חכם.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

— — הגיעו אלי שלושה אנשים, לא אחד, בגיל העמידה, וראשית התחננו בפני שלא אזכיר את שמם ולא אזכיר כל פרט שהוא שעלול להסגירם או להזהותם. לאחר שהבטחתי להם זאת, הם הציגו בפני את ההודעה לעובדים שאקרא בפניכם, חברי הכנסת.

אורי סבג (המערך):

הם לא דיברו על סגנון משרד הביטחון?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

"הגנו פונים לעובדי 'המשביר המרכזי' לתרום יום חופש עבור מערכת הבחירות של מועמד המערך לראשות עיריית תל-אביב, התברר דב בן-מאיר. חברים שאין באפשרותם להיענות לפניית הוועד יודיעו בכתב למוזכירות הוועד. בברכה, ועד העובדים."

אורי סבג (המערך):

מה עם משרד הביטחון?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

זועזעתי, חברי הכנסת, אומנם אנתנו ב-1983, אבל זוהי תזכורת של 1984 — —

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

איזה זעזוע? ממש זעזוע אותך בלילה?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

— — ג'ורג' אורוול, חבר הכנסת כ"ץ-עוז, תזכרה, ביקורת המדינה, חכה, יהיה לך הרבה מה לחקור.

מיכאל בריזה (המערך):

איך התגברת על הזעזוע?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

זהו במפורש "אח הגדול" של ג'ורג' אורוול, 1984. תמהתי, חברי הכנסת, שבמדינת ישראל יכולים אנשים מבוגרים לפנות לחבר הכנסת וראשית להתחנן שלא ידעו על הפגישה אחר. לבקש שלא יזוהו, ורק אחר כך להתלונן על המעשה שיש בו משום לחץ פוליטי ממדרגה ראשונה.

ירוחם משל (המערך):

צריך להקים ועדת חקירה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

האם אילו השיטות שבהן נוהגים אנשי מערך, כדי לנצח בבחירות? ועד העובדים של "המשביר המרכזי" מתגייס לעזרתו של חבר הכנסת דב בן-מאיר שהוא במקרה, במקרה בלבד, ודרך אגב, מזכיר מועצת פועלי תל-אביב-יפו.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

לא במקרה. הוא נבחר.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

וההיתממות של חבר הכנסת דב בן-מאיר כאשר חשפנו את העניין באמצעי התקשורת! הוא אומר: כל מקום עבודה מפעיל את המערכת שלו לפי ההבנה שלו; ייתכן מאוד שכן גם

עבודה אלא סכומים אלה: — — — תרומות שהעובד הסכים בכתב כי ינוכו".

מה עשו במקרה שלפנינו? מה עשה ועד העובדים המכובד? הוועד הודיע כי החליט לנכות שכר יום חופשה, בלי לשאול את העובדים. מי שאינו מוכן לתרום, שיוודע על כך בכתב. האם לאחר דברי העובדים שציטטתי משידור הטלוויזיה במוצאי-שבת אינני יכול לומר, כי יש עובדים שחוששים ופחדים למקום עבודתם? האם רוצה הוועד שיוודע לו ככתב כדי שיפוטרו העובד מעבודתו? כדי שירשם ברשימה השחורה של כל אלה שאינם תומכים ב"מועמד שלנו" — שלנו, חבר הכנסת דב בן-מאיר, פירושו המועמד של המערך, אני משוכנע שהמעשה נעשה בהשראה וכידיעה של מועצת הפועלים, שהרי אין פוצה פה ומצפצף במערכת ההסתדרות בלי אישור מלמעלה.

יעקב גיל (המערך):

אולי כדאי שתחזור שוב ושוב על השם דב בן-מאיר?

אברהם כ"ץ (המערך):

פשוט דנו על זה בוועידת ההסתדרות והחליטו.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

הרי אתה, חבר הכנסת דב בן-מאיר, השליט הבלעדי על עובדי ההסתדרות בתל-אביב. לא ייתכן שלא ידעת. לא ייתכן שלא תכננת ולא ארגנת. אני מציע לך להודות בעובדות לפחות, ולא — הכושה תהיה הרבה יותר גדולה.

יעקב גיל (המערך):

זהו, חבר הכנסת דב בן-מאיר, תודה באשמה, תודה.

מרדכי גור (המערך):

חבר הכנסת גולדשטיין, אפשר להעיר לך הערה קטנה?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

לא, עוד מעט אני אגמור.

היו"ר מ' שחל:

רבותי, אני מבקש מכם באמת דבר אחד. חבר הכנסת גולדשטיין, אני באמת לא מתנגד, אבל אני מציע — באמת, למה להרים את הקול?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אתה נהנה, אני מבין.

היו"ר מ' שחל:

במיוחד שאחד החברים היושבים פה כאולם אפילו נדרם ואני לא מציע להעיר אותו. אני מבקש ממך, אין צורך בהרמת הקול.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אני מקבל את הערת היושב-ראש, הרמת הקול היתה, קודם כול, כדי להעיר את הישן, ואני מקווה שמי שיושב לידו ידאג לכך; ושנית — כדי להתגבר על קריאות הביניים. אני אגמור את הקול אם לא תהיינה קריאות ביניים.

יעקב גיל (המערך):

אלה לא קריאות ביניים, אלה קריאות עידוד.

מרדכי גור (המערך):

— — —

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת מוטה גור רוצה כל כך להעיר, שאני מוכן לתת לו. עכשיו הוא יקבל הרבה יותר קולות בתל-אביב.

המשפט האחרון: "בלי להתערב בהחלטות ועד, ברצוננו להעיר שיש להימנע מכל מצב ומעשה שבו עובד המוסד עשוי לפרש את פנייתכם כהתערבות בדעותיו האישיות". כל הכבוד, זוהי הדרך של "המשביר". במקום לבוא ולומר: הפסיקו את ההתערבות, אתם מספרים סיפורי סבתא.

ירוחם משל (המערך):

ולמה אתה לא מספר על מכתבו של ירוחם משל?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

חברי הכנסת, ידוע לכולם שאין זה המוסד היחיד שעל עובדיו מופעלים לחצים. ידוע לכולנו איזו מערכת סיסטמטית וחריפה הפעילו על עובדי מוסדות ההסתדרות במערכת הבחירות לכנסת.

היום שלח אלי עולה חדש מרוסיה מכתב, ואני אצטט בלי להזכיר את שמו: "לידיעתך הרכה, חבר הכנסת גולדשטיין, בבחירות האחרונות להסתדרות ולכנסת, פועלי התעשייה הצבאית בירושלים נאלצו, תחת לחץ כבד, לתרום למערך כסף ימי עבודה. חלק גדול מהעובדים האלה הם עולים חדשים מרוסיה האסיאתית, ומובן שהם צייתו לאור רקעם במדינה הסוציאליסטית הגדולה ממנה באו. שם מקובלות שיטות אלה". כך כתב עובד עולה חדש מרוסיה.

יעקב גיל (המערך):

— — —

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

חברי הכנסת, ההסתדרות היא כללית. באילו אימים איימו על עובדי בנק הפועלים, חברת העובדים, וכל מוסדות ההסתדרות האחרים, כאשר הכריחו אותם — כן, הכריחו — לצעוד כסף ב-10 במאי? או לאחזניים שכן שומעות, חברי הכנסת, שמכריחים אנשים שאינם מוכנים לחוג את חג הדגל האדום לצעוד בסך, אלה השיטות. ההסתדרות היא כללית, היא שייכת לכולם, לליכוד יש כ-30% בין חברי ההסתדרות.

יעקב גיל (המערך):

בקושי 28%, למה אתה מוסיף 2%?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

מאין נטלתם את החוצפה והעז לאיים על מקום העבודה של המפרנס העובד, אפילו הוא עובד ההסתדרות? האין מקום אלא למפא"ניקים מפ"מניקים במוסדות ההסתדרות? כושרו והיכלמו, חברי הכנסת חברי המערך, זה לא יפה.

אין אמרו העובדים במוסד הסתדרותי גדול בתל-אביב? הם חששו להיחשף מול עדשת המצלמה, אבל אמרו, ואני מצטט: "אנו חוששים כי הבעת דעה גלויה או הימנעות מתרומה, עלולה לפגוע בקידומנו האישית".

אברהם כ"ץ (המערך):

את מי אתה מצטט? את מי?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

הם אמרו זאת בטלוויזיה, ועובד אחר אמר: "זו כאילו כפייה עליך, שחייבים לתרום את יום העבודה הזה. לפי דעתי, אני לא חושב שזה צודק". או, אומר עובד אחר: "אני יודע שזו ארץ דמוקרטית, אבל מה? אני לא רוצה להיכנס לפולמוס עם הבעלים שלי" — קרי חברת העובדים.

חברי הכנסת, מערכת הבחירות בתל-אביב נפתחה כמעשה בלתי חוקי. קיימת כאן גם עבירה על חוק הגנת השכר, התשי"ח-1958, סעיף 25, אשר קובע: "לא ינוכו משכר

חבורת ל"ה, ישיבה רכ"ו
— הצעות לסדר-היום —

למועמדי המערך ברשויות המקומיות, וביניהם כמוכרן חבר הכנסת דב בן-מאיר, שיחיה. בראש מטה זה בתל-אביב — הקשב, חבר הכנסת משל, זו הפתעה בשבילך — עומדים יהודה אילן, שעמד בראש מרכז ההסברה, ובנימין פורטיס, שהיה ראש אגף תרבות נוער וספורט בעיריית תל-אביב-יפו.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
זה סקופ, ממש סקופ.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
חכה בסבלנות.

נודע לנו, כי החלטתם היא שהגיבור העירוני של שנת הגבורה בתל-אביב יהיה מזכיר מועצת הפועלים, חבר הכנסת דב בן-מאיר. בשם חברי הליכוד ובשמי, הנני מברך אותך על המינוי לגיבור העירוני של שנת הגבורה בתל-אביב. כה לחי.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לאור חומרת המעשה אני מציע לדון בנושא במליאת הכנסת. תודה.

הי"ר מ' שחל:

אני מודה לחבר הכנסת פנחס גולדשטיין, אני מציע לו עצה חברית — אני מקווה שהוא לא יצטרך לבלות הרבה זמן בלילות בפגישות מהסוג הזה שהוא זיכר עליהן.

אלעזר גרנט (המערך):

אדוני היושב-ראש, אפשר לשאול שאלה? אני רוצה לשאול אותך.

הי"ר מ' שחל:

אותי בבקשה.

אלעזר גרנט (המערך):

האם אפשר לדאוג לכך שבכל יום רביעי חבר הכנסת פנחס גולדשטיין יסיים את היום? זה יגרום למצב רוח טוב.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

הם בתדרמה, הם ממש ב"שוק".

הי"ר מ' שחל:

אני רוצה לומר לכם שהיושב-ראש הוא ב"שוק", כי הוא יודע כמה זמן עומדת הישיבה להימשך היום.

הי"ר מ' שחל:

רשות הדיבור להצעה לסדר-היום באותו נושא, לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בלי ספק אפשר לעשות צחוק מכל ההצעה הזאת. קל מאוד לעשות ממנה צחוק, כי זה מזכיר לנו את סלאח שבתי. אבל הנושא הוא רציני מאוד. הוא רציני, כי — — —

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

קודם כול הוא רציני מפני שאתה מעלה אותו. יכול להיות אחרת?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

תודה רבה.

רוני מילוא (הליכוד):

חבר הכנסת כ"ץ-עוז, אתם לא צריכים להיות כל כך גאים בעניין הזה. להתרים עובדים למטרות כאלה בצורה כזאת, זה לא כל כך — — —

אורה נמיר (המערך):

מה שמפליא הוא איך אתם כל הזמן באופן סיסטמטי — — —

יעקב גיל (המערך):

זהו, זהו, תחזור על השם שלו עוד כמה פעמים.

מרדכי גור (המערך):

חבר הכנסת גולדשטיין, עם כל הכבוד למועמד שלנו לראשות העיר תל-אביב — יש דבר שהוועד עשה והוא אומר שהוא לא ידע. הוא איננו ראש ממשלה. הממשלה אישרה כל מיני דברים — חלק לפני, וחלק שלא ידעו — אחרים.

(צחוק באולם)

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

יש צדיקים שמלאכתם נעשית בידי אחרים.

מרדכי גור (המערך):

אז למה אתה לא יכול להאמין שהוא לא ידע?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

חבר הכנסת גור, אני מודה לך על השאלה. שתי תשובות לי: ראשית, אני מודה לחבר הכנסת ירוחם משל, שהרי יש צדיקים שמלאכתם נעשית בידי אחרים. אם חבר הכנסת דב בן-מאיר יאמר שהוא לא ידע — נדון.

מרדכי גור (המערך):

הוא אומר.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אני לא שמעתי.

חברי הכנסת, זו אחת הדוגמאות הקלסיות — שנחשפו — על צורת העבודה של המערך, של ההסתדרות בכלל ושל מועצת פועלי תל-אביב-יפו בפרט. זוהי דוגמה של מסע הפחדה נגד עובדים במדינת ישראל ובתל-אביב. זוהי כפייה המתאימה להערכתי לתקופת ימי-הביניים ולא למדינה נאורה כמדינת ישראל.

יעקב גיל (המערך):

חבר הכנסת פנחס גולדשטיין, אתה מזלזל באומץ לבם של פועלי תל-אביב.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

חבר הכנסת בן-מאיר, אני מציע שתחשוב היטב האם לא כדאי שתגלה בפרהסייה היכן נערכות עוד פעילויות התרמה למימון מסע הבחירות שלך. אם לא תגלה — והיום יודעים עובדי תל-אביב-יפו את הכתובת — הם יגיעו אלי, ואני לא אהסס להעלות את העניין שוב מעל במת הכנסת.

דב בן-מאיר (המערך):

קין תלחי.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

לא כך יהיה היחס לעובדים כמדינת ישראל, חבר הכנסת בן-מאיר. קצת יותר כבוד לעובדים, קצת יותר הערכה.

דב בן-מאיר (המערך):

מי שמדבר על כבוד לעובדים.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

לסיכום, ואני מבקש שתאזינו לי היטב — — —

יעקב גיל (המערך):

זהו, הסכינו ושמועו.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

— יש לי הפתעה בשבילך, עוד סוד נודע לנו. נודע לנו, חברי הכנסת, כי מוסדות ההסתדרות הקצו הון עתק לחגיגות אירועי שנת הגבורה. כל הקספים הללו מיועדים לסייע

רוני מילוא (הליכוד):

— — —

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת רוני מילוא.

אלעזר גרנות (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני מקווה שזה נרשם.

היו"ר מ' שחל:

מה נרשם?

אלעזר גרנות (המערך):

חבר הכנסת רוני מילוא אמר, שלפני בחירות — הם מחלקים כסף ואנחנו לוקחים כסף.

רוני מילוא (הליכוד):

אני מכחיש שאמרת דבר כזה.

גד יעקבי (המערך):

— — —

אברהם כ"ץ (המערך):

ומה עם חברי הכנסת של אגודת ישראל?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש את הגנתך. במערכת הבחירות אני אצטרך להתמודד בכוחות עצמי, כאן אני מבקש את עזרתך.

אברהם כ"ץ (המערך):

פנחס פשוט לא קיבל בחלוקה האחרונה. הוא לא קיבל.

היו"ר מ' שחל:

אני מבקש, זה לא סיוס של שנת לימודים בבית-הספר, שכשכוע האחרון מתחילים לדבר בלי סוף. אני מבקש.

אורה נמיר (המערך):

אני מבקשת: לא לפגוע בבתי-הספר.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, האם אפשר להזכיר לחבר הכנסת אברהם כ"ץ שהוא יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה ולא יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת חברי הכנסת?

אברהם כ"ץ (המערך):

אני מציע שתעלה לדוכן ותציע זאת. למה אתה עושה זאת מן המקום? זו הצעה נבונה ונכונה.

היו"ר מ' שחל:

אני מבקש, חברי הכנסת. אי-אפשר כך, פשוט אי-אפשר בבקשה. חבר הכנסת וירשובסקי.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, העובדים של "המשביר המרכזי" בתל-אביב קיבלו מכתב, הנושא את התאריך 7 ביולי 1983: "הננו פונים לעובדי 'המשביר המרכזי' לתרום יום חופש עבור מערכת הבחירות של מועמד המערך לראשות עיריית תל-אביב-יפו, החבר דב בן-מאיר. חברים שאין כאפשרותם להיענות לפניית הוועד, יודיעו בכתב למזכירות הוועד".

קודם כול, זה מכתב בלתי חוקי.

שלמה הלל (המערך):

מה זה, היו שני מכתבים? אני לא מבין.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני קורא מכתב. אחר כך תוכל לעיין בפרוטוקול. זה מכתב שוועד העובדים של העובדים ב"משביר המרכזי".

אני שמעתי מחבר הכנסת דב בן-מאיר בטלוויזיה, שהוא לא ידע על קיומו של המכתב הזה ועל שליחתו. והואיל והוא ידוע לי כאדם ישר, אני מאמין לו שהוא לא ידע זאת. אף שהוא בדרך כלל מתגאה בכך שהוא, בתור מזכיר מועצת פרעלי תל-אביב-יפו, יודע כל מה שנעשה בתחומו. אני מאמין לו.

איתן לבני (הליכוד):

הוא יודע עוד לפני שהדברים נעשים.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

חבר הכנסת דב בן-מאיר אמר כך: "עצם פעולת ההתרמה היא חינוכית ודמוקרטית. במקום שאחלק לאנשים טלוויזיות צבעוניות, כפי שעשה הליכוד, אני מבקשם לסייע בהליך דמוקרטי של החלפת שלטון. עד עכשיו ההתרמה התנהלה יפה גם ב"משביר המרכזי". נתתי הנחיה להפסיק את צורת ההתרמה הזאת, מפני שהנוסח של החזר איננו מוצלח". זה מה שמטריד את חבר הכנסת דב בן-מאיר, העברית של החזר.

דב בן-מאיר (המערך):

מה אתה מספר סיפורים? לא העברית מטרידה אותי.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני רוצה לשאול את חברת הכנסת אורה נמיר, האם היא, כתור יושבת-ראש ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, חושבת שמכתבים מסוג זה ופעולות התרמה מסוג זה, שחבר הכנסת דב בן-מאיר אומר שהם חינוכיים, האם הם באמת חינוכיים?

אורה נמיר (המערך):

מה אני, הרבנית?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

זה החינוך שאנחנו רוצים להביא למערכת הבחירות שלנו?

אני רוצה לשאול כאן את מפלגת העבודה, שהעמידה בתל-אביב ראשי עיר גדולים ומפוארים — האם הם חושבים באמת שזה הדבר הדמוקרטי לעשותו?

רבנות, אני מעלה את זה לא מפני שאני רוצה לנגח את חבר הכנסת דב בן-מאיר.

מיכאל בריזהר (המערך):

אלא מפני שאתה עצמך מועמד.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אתה מאמין שזה מה שמשפיע על חבר הכנסת וירשובסקי?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני מעלה את זה משום שאני חושב שכעיר תל-אביב — אדוני היושב-ראש, אני יכול לבקש את עזרתך?

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת מיכאל בריזהר.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, עם האיש הזה אינני רוצה כלל להתווכח, אחרי מה שהוא עשה פה בבניין. אתו — לא. אני לא אגיב.

היו"ר מ' שחל:

אני מבקש להידג, כולם, בבקשה.

חוברת ל"ה, ישיבה רכ"ו
— הצעות לסדר־היום —

של ספק בכך, ואני מאמין לו. אבל אני רוצה לדבר נגד התופעה. אני חושב שאנחנו צריכים לשבת על המדוכה כוועדה וללמוד איך אפשר לדאוג לכך שמערכת הבחירות שלטון המקומי תהיה נקייה ולא יהיו בה ניסיונות להשיג אמצעים בדרכים כאלה.

אדוני היושב־ראש, אני רואה היום את הציבור הרחב מתחילת בשלילה ובולזלול לרשות המקומית. אני רואה את הציבור מתחילת לעירייה במקום שני ובמקום שלישי. אם נמשיך להכיר בדברים כאלה, ננצח מבחינה מוסרית ומבחינה מצפונית, את המעמד הנחות של הרשות המקומית, לעומת זרועות השלטון האחרות.

אדוני היושב־ראש, אני רואה שגם בתחומים אחרים מתחיל ניצול כספים ואמצעים לחדור לתוך החיים המוניציפליים, למערכת הבחירות. אדוני היושב־ראש, ראיתי את האיתות שלך. בתשרי שירות בטלויזיה אני רואה שטוב לחיות בתל־אביב, וזה מתחיל להיות חלק מההווה הכללי, אך בשנים האחרונות לא ראיתי סימנים ושלטים כאלה שטוב לחיות בתל־אביב, וגם קצת קשה לשכנע באמצעות חשדיר שירות שאומנם זה כך, מפני שאיכות החיים בעיר הזאת ירדה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
חבר הכנסת וירשובסקי, למתחרים שלך לראשות עיר לא ניתנת הזדמנות להופיע כאן מעל במת הכנסת, כפי שניתן לך.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
רגע אחד. אני רוצה לומר לך משהו. דיברתי על שני דברים. אתה שתקת כרגע כאשר תקפתי את המערך. התעוררה כשאמרתי משהו שאולי נוגע בדברים שלך. אם מדובר על אפשרויות, אדוני היקר, חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, לא רוצה לומר לך איזה חוסר אפשרויות יש לאדם שאינו משתייך לגופים הגדולים. אינני רוצה לעשות מזה issue כאן. לא עליית לדוכן כדי לעשות תעמולת בחירות, אלא כדי לעצור את התהליך הזה של ניצול כספי ציבור, שהתגלה לנו בצורה מחפירה על־ידי פעולת ההסתדרות, ואני רואה סימנים גם בצד האחר. אני חושב שעלינו לדון ברצינות על הדבר הזה, כי הוא בנפשו. אם אנחנו רוצים שלטון מקומי שיפעל כחוק ומתוך אמונה בשליחותו, אנחנו צריכים לדאוג שמערכת הבחירות תיערך כחוק ומתוך מניעים של ישר ומוסר, ולא — המערכה הזאת תאכל את כלונו.

הי"ד מ' שחל:

חודה. אני מזמין את שר הפנים להשיב על הצעה.

שר הפנים י' בורג:

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, בגלל האווירה הטובה ששרתה כאן באולם היה נדמה לי לעתים שהוויכוח מתקיים כבר כשבוע שאחרי חשעה באב.

אני רוצה לומר, שבויכוח הזה שמעתי שלושה דברים שהם מקובלים על כולם. הדבר הראשון: כולם יסכימו לדבריו חבר הכנסת דב בן־מאיר, שלבחירות צריכים כסף. אני חושב שבעניין זה אין חילוקי דעות בין כל הסיעות. יהיה גורלן אשר יהיה, הדבר השני: זו אחת ההזדמנויות המעטות, שבהן אני יכול להסכים לדברי חבר הכנסת וירשובסקי כשהוא מדבר על הצורך בשלטון חוק. והוא אמר את זה באופן מיוחד על תל־אביב, אותה תל־אביב אשר אותו ראש העיר שלה, שביקש מה שביקש בכפר־שלם, הוא שותף פעיל בארגון ההסעות בשבת בחברה שטרם שמעתי מי הם המרכיבים שלה, טרם שמעתי מתי היא נרשמה, טרם שמעתי מה הם הסכומים של מס ערך מוסף שהיא משלמת — — —

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב־ראש, אני לא רוצה להשתמש בדיון הזה כדי לנגח אישית את חבר הכנסת דב בן־מאיר, אבל אני רוצה לומר: אנחנו הולכים למערכת בחירות קשה לעיריית תל־אביב. הקרב כולו אינו רק על ראשות העירייה או על השליטה בעירייה, אלא על שלטון החוק בעיריית תל־אביב. אני חושב ששלטון החוק כיום הוא לקוי מאוד בעיריית תל־אביב. אני חושב שההנהלה הנוכחית בעיריית תל־אביב איננה הנהלה שיכולה להתכבד, או לכבד את עצמה, בשמירתה על חוקים. אני מציע לכולם לקרוא את דוח מבקר המדינה על עיריית תל־אביב. כל עמוד וזעק על פעולות החורגות מן החוק.

יעקב גיל (המערך):

40% של הפשיעה — — —

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

לכואב כשיטות האלה של התרמה ולנסות בצורה כזאת לכבוש את השלטון? האם אנחנו מחליפים שלטון גרוע בשלטון גרוע עוד יותר? זאת צריכה להיות הגישה?

לכן, אדוני היושב־ראש, אני מעלה את הנושא הזה ורוצה לומר: האינפורמציה שבידי היא, שהפעולה הזאת היתה רק סנונית ראשונה המבשרת ניסיונות אחרים, שמטרתם להשפיע על עובדים במפעלי ההסתדרות לתרום ולהירשם למערכת הבחירות של המערך בתל־אביב.

כן, למשל, ידועה לי — ואני יכול להביא זאת לוועדה, אם הנושא יועבר לדיון בוועדה — אינפורמציה על אנשים שתפקידם הוא להיות מוזכרים של איגודים מקצועיים, והם הולכים עם פנקס ומתירמים אנשים במפעלים. אנשים שצריכים לעזור לעובדים מכל השכבות, מכל המפלגות ומכל הסיעות, גם לעובדים בלתי מפלגתיים. שיש להם בעיות מקצועיות, הם הולכים עם פנקס בכיס, כדי להתרים עובדים למערכת הבחירות.

אני מבין שאנחנו מעבירים בבית הזה חוק שצריך לממן את הבחירות ברשויות המקומיות. עם כל הביקורת שאפשר למתוח על החוק הזה, יש לו גם הצדקה, בדיוק כמו לחוק מימון מפלגות. אין רוצים שאנשים ייקחו כסף למערכת הבחירות מהכיס הפרטי או מהכיס הציבורי בדרכים אחרות. אבל אם אנחנו שומעים דברים כאלה, ועוד האנשים הנוגעים בדבר אומרים שזו בעצם איננה פעולה שלילית אלא פעולה חינוכית ודמוקרטית — יש לי כהחלט מקום להירדה בנוגע לרשויות המקומיות ולבחירות אליהן. לצערי הרב, אף שלדעתי השלטון ברשויות המקומיות היה צריך להיות השלטון הנקי והמתקדם ביותר והפעיל ביותר מבחינת רמת המוסר של הנהלתו, הוא ברוח המקרים לא עומד ברמה הראשונה ולא ברמה השנייה.

במקום להתאגד יחד, כדי שבמאבק על הבחירות ברשויות המקומיות כל אחד יופיע עם עמדותיו ועם הנושאים שהוא רוצה להעלותם — קודם כול צריך שבעירייה, בכל עירייה, בין שהיא גדולה כמו עיריית תל־אביב ובין שהיא עירייה קטנה, ישרור שלטון חוק, ושזה יהיה הדבר המאחד את כל המועמדים, ואין חולקים על כך. במקום זה אנחנו רואים ניסיון להשתמש בדרכים לא מוסריות, בדרכים הגובלות בעבירה על חוק, כדי להשיג אמצעים למערכת הבחירות. ועוד מצדיקים זאת ואומרים שהאמצעים האלה הם דמוקרטיים, מוסריים וחינוכיים. על כך אני בא לזעוק.

אינני חושב שאנחנו צריכים להאשים פה מישהו ולומר: עשית מעשה פסול. אם אדם אומר שהוא לא ידע שהדברים האלה נעשו, או שהדברים נעשו שלא בידיעתו, אין לי כל צל

יאיר צבן (המערך):

את זה אתה עונה בשם הממשלה, אדוני שר הפנים?

היו"ר מ' שחל:

אני מבקש מכם, חברי הכנסת.

שר הפנים י' בורג:

חבר הכנסת יאיר צבן, אתה יודע בהחלט שהניסוחים הם ניסוחים אישיים. ההצעה תהיה הצעה בשם הממשלה. תן לי לענות ותן לחבר הכנסת וירשובסקי להיענות באותן פעמים מעטות שהוא ואני, התלמיד והמורה, שותפים לאותה דעה.

יאיר צבן (המערך):

קריאות ביניים הן בעיני היטל עינוגים.

שר הפנים י' בורג:

הבט, קריאות ביניים מעוררות אותי ומעוררות אותי.

אם כן, אני רוצה לומר, שאני בהחלט בעד שלטון החוק, ואינני מסכים שראש העיר, גם אם זה פופולרי בחודשים לפני הבחירות, יהיה לאיש המזלזל בחוק, וראיתי ושמעתי וראינו ושמענו את זה בטלוויזיה. אני מודה על האפשרות שניתנה לי לומר את אשר עם לבי, שזהו דבר שאני רואה אותו בחומרה יתירה. יכולה השקפה עולם של אדם להיות כפי שהיא. אדם יכול להימנע מלעבור על האיסור הקטן ביותר בשבת והוא יכול להיות — לא בהסכמתי — בדעה אחרת, אבל הוא אינו יכול לעשות את זה מתוך זלזול בחוק.

הדבר השלישי המוסכם בוויכוח הזה הוא, שבהגדרת שיטות חינוך ובהגדרת יעדי חינוך יש, כנראה, דעות שונות בין אנשים שונים. עד כאן, נדמה לי שעשיתי דבר חשוב, בכך שאמרתי את אותן שלוש נקודות שבהן כל הבית מאוחד: צורך בכספים בשביל בחירות; צורך לשמור על החוק. החל גם על ראשי ערים או מועמדים לראשי ערים; דעות שונות כיצד להגדיר וכיצד להגשים חינוך.

עכשיו — לעניין גופא, חבר הכנסת פנחס גולדשטיין גייס את אורול, 1984. כרגע אנחנו עדיין ב-1983. אנחנו מקוים שכל אחד יגיע גם ל-84 פלוס, ואני מדבר גם על 1984 ולא רק על הגיל 84. שהדבר הזה יהיה ידוע. אם כן, ברור דבר אחד: להפעיל לחץ על אדם כדי שיתן כסף — זה אמצעי פסול. אדם יכול לתת כסף רק מרצונו, בלי שמץ של לחץ. בסעיף 25(א) לחוק הגנת השכר נאמר במפורש — אני אומר: במפורש — אילו דברים אפשר לנכות מהשכר. יש שם הגדרה חיובית, שלפיה אפשר לנכות דבר שהעובד ביקש לנכותו, ואיבקשה אינה נחשבת לבקשה. לכן הדברים כאן לא היו בסדר.

אני רוצה לומר: בדיני הבחירות לרשויות המקומיות אין איסור על תרומות מאנשים פרטיים. אם לבכם טוב, הציעו דבר כזה, והכנסת תדון בו. כרגע — אין. לכן אולי יש לדבר, לכל היותר, על פגמים אסתטיים. אין לדבר כאן על שום case שיש לו משקל אפילו מיליגרמי מבחינת משפטי. הממשלה בתור שכזאת אינה מתערבת בחוקי בחירות, אבל כאן לא מדובר על חוק הבחירות אלא על ספית של ערב הבחירות.

אני מציע להעביר את העניין לוועדה.

היו"ר מ' שחל:

תודה. הצעה אחרת לחבר הכנסת מיכאל בריזוהר, ביחס להצעתו של חבר הכנסת פנחס גולדשטיין.

מיכאל בריזוהר (המערך):

חברי הכנסת, בשעת לילה מאוחרת הגיעה אלי קריאת טלפון.

שר הפנים י' בורג:

גם אתה?

אורי טבג (המערך):

"אניגמה".

מיכאל בריזוהר (המערך):

נאמר לי: — — — במקום ההוא, בשעת בוקר, כשאני אפסר להבדיל בין כלב לזאב. רצתי למקום ההוא ומה ראיתי? דמויות מצטנפות, מפוחות, מספרות סיפורים לחבר הכנסת גולדשטיין. בפינה השנייה עמד חבר הכנסת וירשובסקי ובדק בכיסיהם של אנשי מערך אלימים ומצא שם פנקסי התרמה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

מטורגולדין-מאיר על הקו.

מיכאל בריזוהר (המערך):

רבותי, אתם מאמינים שזה קרה לי? מובן שלא. כפי שזה לא קרה לא לו ולא לו. אלה הם סיפורי סכתא.

נניח שהיתה הצדקה להעלות את הנושא בכנסת — אם מר משל היה אשם, אני יכול להבין. אבל חברי, חבר הכנסת גולדשטיין, שלחת מברק למשל. מזכיר ההסתדרות השיב לך במכתב. מה הוא כתב במכתב הזה? — שהוא מתנגד להתרמה קולקטיבית, שהוא מתנגד להתרמה כזאת שאחר כך העובד צריך להודיע עליה. הוא לא רק ענה לך במכתב. הוא הוציא על כך חזרזר לכל המפעלים ההסתדרותיים. סימן שזה לא משל.

אם כן, מי אשם? נחפש משהו אחר. אולי דב בן-מאיר.

קריאה:

מיכאל בריזוהר (המערך):

גם וירשובסקי.

דב בן-מאיר, מסתבר — כולם אומרים היום — לא ידע. אז זה לא דב בן-מאיר. אולי הדמות המסתורית שעשתה זאת היא ממטה הבחירות של המערך? — לא. גם זאת אומרים שלא. אין שום הוכחה. אולי זה המערך, אולי זה מטה הבחירות המוניציפלי? — אף לא אחד. מה מתברר?

חיים קופמן (הליכוד):

מיכאל בריזוהר (המערך):

ונכון, היה איזה ועד עובדים או קבוצת אנשים במפעל של "המשכיר המרכזי" שהעבירו חזר לא טוב. זה לא מקובל עלינו. זאת התרמה לא חיובית. לא כך עושים זאת. זה מקובל על כולם. אנחנו כולנו סבורים — — —

אורה נמיר (המערך):

אתה חושב שזה משהו אחר, מלבד ציץ, שהעביר זאת?

מיכאל בריזוהר (המערך):

כולנו סבורים שלא צריך לעשות זאת וכולנו מאוחדים בכך. חבר הכנסת דב בן-מאיר היה הראשון שאמר שהוא לא מקבל את השיטה הזאת.

האם כך מעלים נושא לדין? דיון על איזה אדם, שכולנו חושבים שהוא אנונימי, העובד באיזה מפעל? אני רק מתפלא. אותו אדם שאינני מכיר אותו, הרי כל "חטאיו" כשלג ילבינו לעומת החטאים של מועמר, חבר הכנסת גולדשטיין, לעיריית תל-אביב.

חוברת ל"ה, ישיבה רכ"ז
— הצעות לסדר-היום —

המסים. אתם מקיימים פה דיון על איזה עובד אנונימי? — זאת בושה וחורפה.

אני מציע להסיר את ההצעה המנוגחת הזאת מעל סדר-היום וכן את ההצעה של חבר הכנסת וירשובסקי.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אתה מוכן לומר למי אתה מצביע בבחירות לעיריית תל-אביב?

היו"ר מ' שחל:
חבר הכנסת גולדשטיין. הצעה אחרת לחבר הכנסת אהרן נחמיאס ביחס להצעתו של חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

אהרן נחמיאס (המערך):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, לפני שאתייחס לדברי חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, ברצוני לומר לחבר הכנסת גולדשטיין: יש אנשים שמאבדים את עולמם בדקה אחת. יש גם שליחי ציבור שיכולים לאבד את עולמם בנאום אחד. אני מייצג לך להיות זהיר בנאומים שלך, כי אתה על סף אוכרן היקרה שלך.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אני מודה לך.

אהרן נחמיאס (המערך):
חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, למיטב ידיעתי — והרי אתה משפטן — לא באה בידים נקיות כאשר העלית את ההצעה שלך. כמשפטן וגם כאיש שעבד ברשות מקומית והיה בוודאי שותף לכמה מערכות בחירות, ידעת גם ידעת שכרשויות — — —

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
לא הייתי שותף לשום מערכת בחירות. אולי זה נהוג אצלך, שהעובדים שוחפים. אני הייתי שכיר.

עקיבא טוף (הליכוד):
לא הבנת מה שהוא אמר. הוא אמר — — — אתה רצת בד"ש. אל תספר מעשיות.

היו"ר מ' שחל:
חבר הכנסת עקיבא טוף, אבקש שלא לעשות עכשיו מחקר היסטורי על ד"ש. תנו לנו לגמור את הנושא הזה.

שלמה הלל (המערך):
זה דווקא מעניין מאוד. זה יותר מעניין מהעניין הזה.

אהרן נחמיאס (המערך):
חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי יודע שההתרמה האישית מרצון טוב למערכת הבחירות לרשויות המקומיות היא מותרת. היא אינה אסורה.

עכשיו — לגופו של עניין. הנימוק הראשי והעיקרי שבגינו הועלו שתי ההצעות לסדר-היום הוא החוזר שהופץ ב"משביר המרכזי". המגביית כשלעצמה צריכה להיות מגביית אישית של כל תושב, כל אדם שרוצה לתרום למפלגה שלו. אם הוא חבר מפלגה, אם הוא אוהד אותה — הוא יכול בהחלט לתרום. וזה מה שקרה, והיתה כאן הודעה שהחוזר בוטל. ועל כן, כל חבר שירצה לתרום מרצונו למערכת הבחירות של מועמד זה או זה, יש לו היתר מלא לעשות כן. גם שר הפנים חזר על כך, שזה צריך לבוא מרצון ולא מתוך כפייה.

ירוחם משל (המערך):
הוצאנו חזר לכל מקומות העבודה — — —

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
איזה מועמד?

מיכאל בריזהר (המערך):
מר להט.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
חשבתי שאתה מתכוון לוירשובסקי. וירשובסקי הוא לא המועמד שלי.

היו"ר מ' שחל:
חברי הכנסת, תירגעו משעות לילה מאוחרות, מסיפורי סבתא ומ"כיפה אדומה". אני מבקש שיהיה קצת שקט.

מיכאל בריזהר (המערך):
אני קורא את הצעת התקציב של עיריית תל-אביב, שלא אושרה עליידי משרד הפנים. שם אני רואה את השוחד האמיתי לבוחר. איך נאמר? — תקציב 1982, אירועי יפו העתיקה — 169,000 שקל. תקציב 1983 — 1.5 מיליון שקלים. מוסיקה בג'יממאי — 415,000 שקל בשנה שעברה, השנה — 1.5 מיליון שקלים. תערוכת תל-אביב — 680,000 שקל בשנה שעברה, השנה — 1.5 מיליון שקלים. יותר מזה, "פארק קונצרט", חבר הכנסת גולדשטיין, בשנת 1982 — — —

רוני מילוא (הליכוד):
אנחנו רוצים קונצרטים ולא רק סרטים זולים.

היו"ר מ' שחל:
חבר הכנסת וירשובסקי, אני מבקש ממך לשבת. אני חושש במיוחד כאשר אתה מתקרב לספסלי סיעת המערך, שמא יהיו ויכוחים מיוחדים.

מיכאל בריזהר (המערך):
— — — 688,000 שקל, בהצעת תקציב 1983 — 7 מיליוני שקלים.

רוני מילוא (הליכוד):
כל הכבוד על כך שבתל-אביב יהיו קונצרטים.

השרה ש' דורון:
כל הכבוד.

היו"ר מ' שחל:
חבר הכנסת רוני מילוא, אתה היום פעיל מאוד. אני מבקש ממך.

רוני מילוא (הליכוד):
אני שקט מאוד.

היו"ר מ' שחל:
בהפסקות.

מיכאל בריזהר (המערך):
התרחשות מוסיקלית כיפו העתיקה — 330,000 שקל בשנה שעברה. ההצעה השנה — 3 מיליונים ו-350,000 שקל, ועוד כהנה וכהנה.

חיים קופמן (הליכוד):
זו תעמולת בחירות.

מיכאל בריזהר (המערך):
11 מיליון שקל. אין לזה כיסוי. משרד הפנים מחזיר את זה.

בתל-אביב משתוללים ושופכים כסף מהחלונות כדי להיבחר — על זה אינכם מציעים הצעה לסדר-היום? זהו הנושא האמיתי. זהו הנושא של שפיכת כספי המדינה ומשלם

אהרן נחמיאס (המערך):

ודבר שני — המגבית היא אישית. יש לגבות אותה ישירות מכל תורם והוא צריך לקבל קבלה על מלוא הסכום שהוא תרם. ההתרמה יכולה להתבצע בכל מקום, לא כל שכן במקומות העבודה, בשכונות, בקבוצות כמו פנסיונרים, אקדמאים וכו'. ולא רק במוסדות ההסתדרות. מטרת ההתרמה, איננה רק כספית, אף כי זקוקים להרבה כספים, כפי שציין שר הפנים, ובעזונותינו הרבים אמצעי התקשורת עולים בכסף רב. הרי כל אחד רוצה להסביר את מעשיו בפני הכותר, להסביר את יכולתו לפעול, איך לדעתו צריך לעשות ואיך לא צריך לעשות, ודבר זה עולה הרבה כסף. לכן אני אומר שזה לא רק עניין כספי, אלא יש בו גם מומנט חינוכי, המאפשר לחושב לתרום למועמר שלו מכספו מרצונו, כדי לעודד אותו להתמודד במערכה.

רוני מילוא (הליכוד):

חבר הכנסת נחמיאס, אני רוצה לשאול אותך שאלה, ברשות היושב-ראש.

אהרן נחמיאס (המערך):

כן אדוני, בבקשה.

רוני מילוא (הליכוד):

אם ראש עיריית תל-אביב — — —

אהרן נחמיאס (המערך):

עוד לא קיבלת רשות מהיושב-ראש.

רוני מילוא (הליכוד):

אם ראש עיריית תל-אביב היום, מר שלמה להט, יבקש מכל עובדי עיריית תל-אביב — מבחינה חינוכית, כפי שאתה אומר — לתרום למערכת הבחירות שלו, איך תגיב על כך? אם כן, איך אתה אומר דברים כאלה?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

יש מי שמאבד עולמו — — —

אהרן נחמיאס (המערך):

קודם כול, אני רוצה להשיב לחבר הכנסת רוני מילוא. אני מודיע לך שכל עובד בעיריית תל-אביב שירצה מרצונו הטוב — ואני הדגשתי וחזרתי והדגשתי את מלים "מרצונו הטוב" — לתרום, הרי הוא יוכל לעשות זאת. זה חוקי.

רוני מילוא (הליכוד):

כאשר ראש העיר פונה אליו, האם הוא יתרום באמת מרצונו החופשי?

יעקב גיל (המערך):

איוו השוואה. הרי חבר הכנסת דב בן-מאיר לא פנה.

רוני מילוא (הליכוד):

חברת העובדים היא שפנתה. אם אני אפנה אל עובדי העירייה בבקשה שיתרמו לקרן הבחירות של ציץ, מה תגיד על זה?

יעקב גיל (המערך):

אין מקום להשוואה כזאת.

רוני מילוא (הליכוד):

חבר הכנסת בן-מאיר אומר שהוא מצטער; חבר הכנסת משל אומר שהוא מצטער על זה, ואתה, חבר הכנסת נחמיאס, בא ו — — —

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת רוני מילוא וחבר הכנסת גיל, מה קרה פה?

יעקב גיל (המערך):

אין להשוות כלל. לא שמעת — — —

רוני מילוא (הליכוד):

היו"ר מ' סבירור:

חבר הכנסת רוני מילוא, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה. חבר הכנסת יעקב גיל, גם אותך אני קורא לסדר בפעם השנייה.

יעקב גיל (המערך):

לא אדוני, זו הפעם הראשונה.

היו"ר מ' סבירור:

לא שמעתם, מפני שצעקתם. אני קראתי לשינכם. אני מבקש לסיים.

אהרן נחמיאס (המערך):

חבר הכנסת רוני מילוא, הוצקה היתה מיותרת, מפני ששמעת גם מפי שר הפנים, בכבודו ובעצמו, שדבר זה הוא מותר, הוא איננו אסור. אינני מבין מדוע אתה מתרגש.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת נחמיאס, אני מבקש ממך לסיים.

אהרן נחמיאס (המערך):

אני כבר מסיים, אדוני.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת וירשובסקי, אני פשוט מתבלבל לראות אותך יושב בכל פעם במקום אחר. תחליט היכן אתה רוצה לשבת ושכ באותו מקום.

יצחק זייגר (הליכוד):

עכשיו יהיה סדר.

אהרן נחמיאס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני יכול להבין במידה מסוימת את חבר הכנסת פנחס גולדשטיין, שהעלה את הנושא. אני מבין מדוע חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, שהולך להתמודד על ראשות עיריית תל-אביב, צריך היה לבוא ולהעלות את הנושא הזה. הרי אתה רוצה להתמודד על ראשות עירייה גדולה, וזו עירייה מכובדת מאוד בישראל. הדרכים שבהן אתה הולך הן פסולות מעיקרן. לא אתה היית צריך להעלות את זה. אתה פסול בתכלית הפסילה מלהעלות את הנושא הזה. לכן, אדוני היושב-ראש, אני מציע להוריד את ההצעה מסדר-היום.

ובמחילה מכבודו של שר הפנים, לאחר ששמע את המהומה על הגל הקל והצדיק גם תרומה אישית — אני הייתי חושב שהוא עצמו היה צריך לבקש להסיר את הנושא מסדר-היום, ולא לעשות מהומה על לא מאומה.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני היושב-ראש — — —

היו"ר מ' סבירור:

בבקשה, חבר הכנסת כ"ץ-עוז.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להבהיר משהו, בעקבות דבריו של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, שהחייחם לנושא של הוועדה לענייני ביקורת המדינה — — —

עקיבא טף (הליכוד):

זה לא המקום עכשיו להודעות אישיות — — —

אברהם כ"ץ (המערך):

אני מבקש ממך שלא להפריע. אין לך רשות דיבור כרגע.

הוועדה לענייני ביקורת המדינה החליטה שלא לדון בדוחות הביקורת על הרשויות המקומיות לפני קיום הבחירות המוניציפליות. זו היתה הצעת הליכוד. מתוך מחשבה שכאשר דיון כזה מגיע לכנסת הוא אינו יוצר שוויון בין המועמדים לבחירות המוניציפליות. משום כך נמנעה הוועדה מלדון בזה, וחבר הכנסת ויינשטיין יודע זאת. הוועדה לא דנה בדוח הביקורת על עיריית ירושלים, ולא בדוח הביקורת על עיריית תל-אביב ומקומות אחרים. אני חושב שהנשיאות ואח"כ, אדוני היושב-ראש, טוב תעשו אם לא תביאו למליאה נושאים הקשורים במערכת הבחירות, וגם את ההצעה הזאת תורידו מסדר-היום.

היו"ר מ' סבירור:

שמעתי את הדברים, יש לפנינו הצעה לסדר-היום. לפנינו גם התקנון. אני חייב לנהוג לפי מה שנבקע בסדר-היום. אני מבין שהשר ביקש להעביר את הצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת פנחס גולדשטיין לוועדה, וחבר הכנסת ברוזה ביקש להסיר אותה מסדר-היום. הוא הדין בהצעה של חבר הכנסת וירשובסקי, שחבר הכנסת נחמיאס ביקש להסיר אותה מסדר-היום.

שר הפנים י' בורג:

אני מבקש להעמיד את ההצעות לסדר-היום להצבעה בנפרד.

יד. הצעה לסדר-היום

החלטת משרד הפנים שלא לקיים בחירות כפרים ערביים ביחד עם הבחירות הקרובות לרשויות המקומיות

היו"ר מ' סבירור:

אני מזמין את שר הפנים להשיב על ההצעה לסדר-היום מס' 2399 של חבר הכנסת תופיק טובי: החלטת משרד הפנים שלא לקיים בחירות בשישה כפרים ערביים ביחד עם הבחירות הקרובות לרשויות המקומיות. לאחר דברי התשובה נקיים את ההצבעה.

שר הפנים י' בורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע להסיר את ההצעה של חבר הכנסת טובי מסדר-היום.

מדובר בהחלטה שהיא בתחום הסמכות של משרד הפנים ושל שר הפנים בנוגע לבחירות בחמישה-שישה כפרים ערביים.

אני רוצה לומר לבית מהו השיקול שלי בדרך כלל, גם אם לפעמים יש יוצא מן הכלל. בדרך כלל השיקול הוא, שאם במקום מסוים היה צורך למנות ועדה קרואה על-מנת להעמיד את המקום על הרגליים, לבסס אותו, לשקם אותו, צריך לתת לוועדה כזאת פרק זמן של כארבע שנים כדי לעשות את המלאכה, שאם לא כן עשינו רק חצי עבודה. אני יודע שבעבר היו דברים כאלה — וכאן אני מסתייג מההנמקה של חבר הכנסת טובי — גם במועצות יהודיות. עלי מקובל העיקרון של ארבע שנים בדרך כלל.

לכן אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
בגלגלית לא עברו שנתיים.

היו"ר מ' סבירור:

אני מעמיד תחילה להצבעה את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת גולדשטיין.

ה צ כ ע

- כעד ההצעה להעביר את
הנושא לדיון בוועדה — 27
- כעד ההצעה שלא לכלול
את הנושא בסדר-היום — 24
- ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת
הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר מ' סבירור:

עכשיו אני מעמיד להצבעה את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת וירשובסקי.

ה צ כ ע

- כעד ההצעה להעביר את הנושא
לדיון בוועדה — 26
- כעד ההצעה שלא לכלול
את הנושא בסדר-היום — 25
- ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת
הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

שר הפנים י' בורג:

אמרת: בדרך כלל.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זו לא תשובה עניינית. זו לא תשובה של שר הפנים. אני מצטער מאוד.

היו"ר מ' סבירור:

לפנינו שתי הצעות: האחת — לכלול את הנושא בסדר-היום; והשנייה — להסיר מסדר-היום. אני מעמיד את ההצעות להצבעה.

ה צ כ ע

- כעד ההצעה לכלול את
הנושא בסדר-היום — מיעוט
- כעד ההצעה שלא לכלול
את הנושא בסדר-היום — רוב
- ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום
נתקבלה.

היו"ר מ' סבירור:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 2384 של חבר הכנסת זייגרמן. חבר הכנסת זייגרמן איננו נוכח באולם.

טו. הצעה לסדר-היום

התגברות פעולות המיסיון בישראל, הגורמת לירידה מהארץ ולהעברה על הדת

היו"ר מ' סכידור:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 2379 — התגברות פעולות המיסיון בישראל, הגורמת לירידה מהארץ ולהעברה על הדת, של חבר הכנסת שמואל הלפרט. בבקשה.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בתקופה האחרונה החלו כחות מיסיונריות בארץ ובחצר-לארץ להגביר את פעולותיהן בדרכים ובאמצעים שונים ומגוונים. ארגוני המיסיון שולחים רבבות מכתבים ובהם חומר תעמולה, המוגש בצורה מוסווית ומתוחכמת. הם מצטטים פסוקים מהתורה ומהנביאים ומטעים אנשים תמימים, החושבים שמדובר בחומר של ארגונים יהודיים.

ארגוני המיסיון מעדיפים לפנות דווקא אל האנשים התמימים והפשוטים, אל משפחות הנמצאות במצוקה כלכלית. שם הם מוצאים קרקע פורייה ונוחה לעבודתם. מטרתם האחת והיחידה היא: עבודה שיטתית למען המרת הדת וירידה מן הארץ.

לפי החוק אסור למיסיונרים להשפיע באמצעים כספיים. דינו של מיסיונר הנחפס בניסיון להעברה על הדת כעזרת פיתוי כספי או אחר — מאסר חמש שנים וקנס של 5,000 שקל. אולם המיסיונרים יודעים להיזהר היטב והם מסורים את פעילותם לפי דרישות החוק הנוכחי.

אין ספק, כי אם רוצים לבצר את נגע המיסיון ולהביא להפסקת המעשים התחורים ונשנים של העברה על הדת וירידה מן הארץ — יש לאסור לחלוטין את פעילות המיסיון בישראל. אני מבין את הקשיים הפוליטיים שיש לישראל בנושא זה, אולם דומני שבקצת רצון טוב ניתן היה למצוא את הדרך, כדי לענות גם על בעיה זו.

על פעילות המיסיון בישראל בכלל, ברצוני להביא להלן דוגמאות מספר: לפני כמה שבועות ערכו 300 מיסיונרים מהכת המורמונית סיור ככל רחבי הארץ. כשהם מופיעים בכמקהלת זמר לכל דבר, איש לא יעלה על דעתו ולא יאמין כי כל מטרתם אינה אלא לקשור קשרים ראשונים ולהמשיכם לצרכים מיסיונריים מאוחר יותר. עיקר אמונתה של כת זו היא לעשות נפשות למיסיון. בין היתר, הם רכשו שטח גדול בהרי-הזיתים, באופן רשמי הם מצהירים, כי ככוונתם להקים במקום סניף של אוניברסיטת ברינגה יאנג, אולם כל מי שעוקב אחר הכת ומכיר את פעולותיה ידוע, שמטרת ה"אוניברסיטה" אינה אלא הפצת האמונה המורמונית. כדאי לציין כי הם גם הקימו את גן המורמונים בהרי-הזיתים — שוב, במסגרת פעולותיהם ההולכות ומתרחבות בישראל.

כת מיסיונרית אחרת מקימה כעת מרכז השפעה במסווה של בית-הארחות ומלון "בית-שלום" בשכונת גילה החדשה, בלב לבה של ירושלים. שכונה זו, המונה כעת 25,000 נפש — ובתקופה הקרובה יתגוררו בה כ-40,000 תושבים — מהווה עבור המיסיון שדה טוב לפעולה שטורם נחרש, במיוחד משום שאין איש מעבך בעדם. ומי שחושב של"בית-שלום" יש כוונות אחרות אין לו אלא לעקוב אחר פרסומי הכתב בעיתונות חוץ-לארץ ואז ימצא, כי לצורך התרומות ואיסוף כספים הם מכריזים בגלוי, שמטרת המקום היא להקים בית-תפילה נוצרי ומרכז מיסיונרי.

כת אמה ברגר מגרמניה רכשה בזיכרון-יעקב, בחיפה, בנצרת-עלית, בבנימינה ובמקומות נוספים אלפי דונמים של אדמה, כדי להקים בכל מקום ומקום סניף של הכת ולנסות להשפיע על משפחות להמיר את דתן ואף לדרת מן הארץ.

חברי הכנסת, בארץ פועלים כ-30 מסדרים שונים במסגרת הכנסיה הקתולית. המסדרים הללו מונים למעלה מ-800 נזירים ונזירות, וליותר משליש מהם נועדו תפקידים חינוכיים: מורים, מנהלים ומדריכים בחוגים קבועים. עדויות מהימנות מספרות, כי "שליחותם" היא להכניס בשומעים שנאה כוערת לעם ישראל, הכרה מלאה בדת הנוצרית וכישר ובעיקר — המרת דתו של כל יהודי. הם מחנכים לרעיון שירושלים היא עיר השייכת לכל האומות, בראשות הוותיקן, אשר ישלוט בה ברבות הימים.

יש כחות אדוונטיסטיות, שמרכזן בווינגטון, ולפיהן אין לראות בציון חלק מהתגשמות אמונתם. לדעתם, על העם היהודי ה"כופר" להסתפת אליהם, ולכן הם מנהלים תעמולה מיסיונרית נרחבת בין היהודים ומעודדים אי-עלייה לישראל.

גם הכיתות הפרוטסטנטיות האמריקניות החלו לפעול בשנים האחרונות בישראל באינטנסיביות. פעילי כנסיה זו מופנים לארץ בצורה המונית, והם בעלי קרקעות ונכסים רבים בישראל.

קבוצות אחרות של מיסיונרים הפועלים בארץ הם המומרים המשיחיים והכפטיסטים, לאלו יש כוח השפעה רב ביותר, וחלקם משתייכים לכתות המנסות להקים בארץ כנסיות יהודיות-נוצריות, כפי שהיה בראשית הנצרות. רובם של המומרים הם פרי ארגונים יהודיים מיסיונריים אמריקניים, המורכבים מיהודים, ועיקר תעמולתם מכוונת ליהודים. חלקם נחמכים וממונים על-ידי כנסיות נוצריות גדולות וחלקם בלתי תלויים. הכנסיות השונות, ובמיוחד הכפטיסטיות, מתייחסות למומרים אלו באהדה רבה, מתוך תקווה, כי הם יהיו את הגשר שיוביל את היהדות לנצרות, חס ושלום. מסיבה זו מנסות כנסיות אלו להשיג במדינת ישראל את ההכרה החוקית והרשמית, שמומר ממוצא יהודי יחשב וייראה בישראל ככן העם והלאום היהודי וכשותף מלא בבניין הארץ ויישובה.

מלבד כחות מיסיונריות אלו, פועלות בארץ בתקופה האחרונה עשרות כחות קטנות, המבשלות סכרים חוג חברים ומשפיעות בצורה קשה ביותר על נפשות חבריהן. מדובר בכיתות כמו המדיטציה הטרגסצנדנטלית, שבשיטתה יש משום עבודת אלילים, וכת הגורו מהרג'י, שמקורה בהודו ועיקרה עבודה לאליל הכת. הגורו מהרג'י הוא צעיר בשנות סטודנטים המתגורר בארצות-הברית ומאמיניו עולים אליו לרגל ומגישים לו מתנות יקרות. הגורו דורש מחסידיו חיי צנע ופשטות, אך הוא עצמו ידוע כאחד האנשים העשירים בעולם. כמו כן קיימות כת "שבת אחים", המשלבת נצרות, אסלאם ויהדות עם מיסטיקה מזרחית; וכת "הכר את הכורא", המשתפת סטודנטים כהרצאות ובאולמות ציבוריים ומטרתה דמות לאלו של "שבת אחים". כחות אלו פועלות בעיקר בקרב צעירים, אף תלמידי תיכון. מנצלים את התוהוהוה ואת חיפושי הדרך שלהם ומנסים להעבירים על דחם ועמם.

חברי הכנסת, אם ארצה לעמוד על פעילותן של כל הכחות המיסיונריות בישראל, לא יספיק לי לצורך זה גם נאום של

חוברת ל"ה, ישיבה רכ"ו
— הצעה לסדר-היום —

הנאום שיופיע מחר בעיתון "המודיע"; ב. שהעלה נושא שהוא בעל חשיבות.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

זו תשובה סטנדרטית אחרי כל נאום שלי. הייתי מציע לך להשיב תשובות אחרות גם כן.

השר לענייני דתות י' בורג:

אני הייתי מציע לך לתת לי לומר את המשפט השני, אחרי שאני אמרתי את הראשון. אמרתי את זה מפני שלא ראיתי — ואינני רואה — שום מניעה שהנושא החשוב הזה, שהוא נושא משותף לכולנו, יעלה לדיון רציני בוועדת הפנים או בוועדת החינוך, בלי לתת לו ביטוי פומבי, שיש בו כמה וכמה צדדים.

אני חושב שיש בעניין זה הרבה צדדים, היבטים, שמוכרחים לדון בהם לא בנחת אבל בניהות, כייחוד לאור ההסתה שיש בעולם נגדנו. בוועדה אביא דוגמאות גם להסתה וגם לנימוקים ולהנמקות של ההסתה.

הארץ הזאת — בלי להיכנס לפילוסופיה שהיום דיברו עליה מנקודת מבט פוליטית, על הקשר בין המושג "מדינת ישראל" לבין המושג "ארץ-ישראל" — היא ארץ הקודש לשלוש הדתות המונותאיסטיות הגדולות.

אני זוכר ויכוח ב"ביליר-האח" בווינגטון, כאשר גנרל עלי השתמש בארגומנט שירושלים היא עיר הקודש בשביל שלוש הדתות המונותאיסטיות. אשר על כן, לדעתו לא ראוי ולא רצוי שעיר כזאת, כה קדושה, תהיה בירה פוליטית של מדינה כלשהי. אמרתי לו אז: גנרל עלי, אני יודע שירושלים היא עיר קדושה לשלוש הדתות, ואם יש צורך, אני יכול אפילו לומר החל מאיזו שנה העיר הזאת קדושה לכל דת. אינני צריך לפרט כאן, שיש זכות ראשונים לעם ישראל.

אחר כך הוא חזר על הארגומנט שלו. אמרתי: נניח, ובכל זאת יש הבדל. אם אתה, בתור מוסלמי אדוק, אומר את תפילתך כאן בווינגטון — אתה תפנה למכה. אני, כאשר אני אומר את תפילתי כאן בווינגטון, אני פונה לירושלים.

אכן נתתי את התשובה הזאת, ולא היה לו מענה על התשובה שלי. שהוא פונה למכה ואני פונה לירושלים. כאשר ירדנו את המדרגות אמר לי ג'ים לנדר, שהיה סגנו של לינובין: "ד"ר בורג, נתת תשובה טובה, אבל אתה צריך להבין, שמהפרספקטיבה של ווינגטון גם מכה וגם ירושלים הן באותו כיוון."

ובכן, אמרתי את זה על-מנת שאנחנו נדע מי אנחנו ואיך מסתכלים עליו. מה מצפים ממנו וכמה ביקורתיים כלפינו. כאן אני רוצה לומר בפשטות: הוויכוח הארכיאולוגי הוא ויכוח בפני עצמו, אבל אני, בכל כוחי, עשור בשנים, עוד בגרמניה, בברלין — במרחק מאה מטר מהקהילה היהודית בברלין, ב"אורנייבורג-שטרסה", היה ביתן של המיסיון — אני נגד זה מנקודת מבט של הדת והאמונה, ואני עוד יותר נגד זה כי העם איבד שיש מיליני נפש. אני אומר את זה לאלה שאינם יהודים, כדי שיבינו. אם אנחנו עושים את החשבון של ילדים אשר היו יכולים להיוולד — אם נניח, היה ילד ב-1939, ייתכן שהיום כבר היינו רואים דור של נכדים שלו. אחרי ששליש העם נטבח, מיתוסף על הארגומנט הדתי הארגומנט האנושי-הלאומי. אסור לגזול נפש מישראל. על זה אין לנו חילוקי דעות.

התשובה היא, ראשית כול, בחיזוק השרושים, למען לא יידח הנידח. בהזדמנות זו אני רוצה לומר, שטוב עשה חבר הכנסת שמואל הלפרט. אשר הוסיף לא רק עניין של מיסיון לפי

שעתיים. די אם אזכיר כתות כמו הרי קרישנה, יהודים משיחיים, עדי ה', אנגרה מראגה ועוד כיתות שונות ומשונות, המנסות לתפוס אחיזה בישראל ולהשפיע בעיקר על אנשים חמימים ועל משפחות הנחונות במצוקה כלכלית.

ארגונים שונים פועלים בהצלחה חלקית נגד המיסיונרים, אולם בהעדר חוק בעל "שיניים" — כמעט לא ניתן לעשות דבר נגדם, מלבד השפעה להתרחק מהם. בצורה כזאת מונעים מדי פעם הקמת מרכזים חדשים של המיסיון ברחבי הארץ.

צריך להזכיר, כי אחת הדרכים המתוחכמות של המיסיונרים היא לפעול באמצעות קבוצות המגיעות ארצות לקיבוצים, על-ידי הרוב במסווה של מתנדבים, לאלו יש מטרה ברורה של הטפה להמרה על הדת, והם פועלים בדרך שקטה ואטית עד להורדת משפחות שלמות מן הארץ. הקבוצות מגיעות לקיבוצים במסווה של אגודות הפועלות מחוץ לידות לישראל ואהבת ארץ-ישראל, ולמעשה כל מטרתן אינה אלא להיפך והגמור. יש לחקור באופן יסודי את מניעיהן ומטרותיהן ולמנוע את המשך פעילותן בקיבוצים.

חברי הכנסת, כבר הזכרתי לעיל, כי החוק נגד פעולות המיסיון, אשר נתקבל בכנסת ההשעיית ביוזמתו של חבר הכנסת הרב יהודה מאיר אברמוביץ, אוסר המרה על הדת תמורת פיתוי כספי או אחר. אולם אין בחוק אסור על חינוך ילדים במוסדות המיסיון, כפי שהדבר קיים ביפו, בירושלים ובמקומות אחרים. אין בחוק אסור על הטפה בקורסים, בחוגי בית ובצורות אחרות בעל-פה. כמו כן אין החוק אוסר פרסומים בכתב, שכוונותיהם מוסוות על-ידי הרוב.

על הממשלה ליוזם חקיקה מתאימה, שתכלול גם את הנושאים הללו, אשר ישימו קץ לפעילות המיסיונרית המתגברת בישראל. תוסר אחת ולתמיד חרפה זו מעל מדינת ישראל, הצריכה להיות מרכזו של העם היהודי שנוא נפשו של כנסיות, הכתות והמיסיונרים האלו.

יש לאסור בחוק חינוך ילדים בישראל עד גיל 18, בני הדת היהודית, במוסדות המיסיון. על החוק לקבוע, כי הורה לא יוכל להעביר את בנו לדת אחרת לפני גיל 18 וכן לאסור הטפה מיסיונרית בכל צורה שהיא במיוחד לילדים עד גיל 18.

יש לחייב את מוסדות המיסיון הפועלים בישראל לנהל רישום גלוי של הילדים המתחנכים בבתי-ספריהם ולאסור עליהם להסתיר את זהותם. כן יהיה על הכתות הנוצריות, או המיסיונרים העצמאיים, לחשוף את זהותם בכאום להטיף הטפה מיסיונרית בעל-פה או בכתב. יש לחייב את הכתות הללו להיחשב כעמותות ולפרסם בתקנותיהן את כוונותיהן לנהל פעילות מיסיונרית. כמו כן יש לחייבן בגיהול חשבונות, דבר שיאפשר פיקוח על הון העתק המחרס על-ידי ארגוני המיסיון העולמיים לשליחיהן בארץ. לעתים מארצות שלא מקיימות יחסים עם ישראל ואף עוינות את המדינה.

על הממשלה לראות בחקיקת חוק נגד המיסיון משימה ראשונה במעלה, כדי להביא להפסקת פעילותם של המיסיונרים בישראל. בצורה המביאה להעברה על הדת ולירידה מהארץ. תודה.

היוזר מ' סבידור:

תודה לחבר הכנסת שמואל הלפרט. אתכבד להזמין את השר לענייני דתות.

השר לענייני דתות י' בורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, אני רוצה להודות לחבר הכנסת הלפרט על שני דברים: א. שנתן לנו את

ג' באב התשמ"ג (13 ביולי 1983)
— הצעה לסדר-היום: הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת: הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (תיקון מס' 12) —

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):
כן, אדוני.

היו"ר מ' סבידור:
אנחנו נצביע.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

המושגים הידועים, אלא גם את הפולחנים השונים. כתוב: "לא תגורו", אבל יש הרבה "גורדיס" היום — אותם פולחנים אשר ניתוספו. אנשים ממשפחות מצוקה, מהשוליים, עם נפש מעוררת, אנשים שמחפשים אכזריות — כל אלה הם היום תחת השפעה של פולחנות אסייניים ובלתי-אסייניים למיניהם. הנושא הוא רב משקל, הוא רב מישורי, הוא רב משמעות, לכן אני מציע שנעביר אותו לוועדת החינוך. לפי התקנון, אין לי ועדה אחרת.

היו"ר מ' סבידור:
תודה לשר לענייני דתות, חבר הכנסת הלפרט, האם אתה מסכים להעביר את ההצעה לוועדה?

טז. הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

והקליטה, שתדון בנושא: "הנעדרים היהודים בארגנטינה", שהועלה כהצעה לסדר-היום על-ידי חברי הכנסת גאולה כהן, יאיר צבן ודרור וייגרמן. ועדת הכנסת החליטה, כישיבתה ביום כ"ד בתמוז התשמ"ג — 5 ביולי 1983, שהוועדה הנ"ל תהיה בת 10 חברים, 5 מכל ועדה. יושב-ראש הוועדה הנ"ל יהיה חבר ועדת העלייה והקליטה.

3. הכנסת החליטה, כישיבתה מיום כ"ה בתמוז התשמ"ג — 6 ביולי 1983, להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הוועדה שתדון בהצעות לסדר-היום דלהלן: א. "הקמת יחידה ורועית משולבת לטיפול בקטנים נעדרים ומשפחותיהם", מאת חבר הכנסת רפאל אדרי; ב. "חילול מצבת קברו של אליעזר בן-יהודה", מאת חברת הכנסת עדנה סולודר. ועדת הכנסת החליטה, כישיבתה ביום ב' באב התשמ"ג — 12 ביולי 1983, להעביר את הדיון בהצעות הנ"ל לוועדת הפנים ואיכות הסביבה. תודה רבה.

היו"ר מ' סבידור:
תודה ליושב-ראש ועדת הכנסת.

היו"ר מ' סבידור:
הודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת.

איתן לבני (יו"ר ועדת הכנסת):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הריני מתכבד למסור לכנסת את ההודעה הבאה:

1. הכנסת החליטה, כישיבתה מיום כ"ה בסיוון התשמ"ג — 6 ביוני 1983, להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הוועדה שתדון בהצעת חוק העונשין (תיקון מס' 23), התשמ"ג — 1983, שנדונה בכנסת בקריאה ראשונה. ועדת הכנסת, כישיבתה ביום ג' בתמוז התשמ"ג — 14 ביוני 1983, החליטה להעביר את הדיון בהצעת החוק הנ"ל לוועדה משותפת של ועדת העבודה והרווחה ועדת החוקה, חוק ומשפט. הוועדה תהיה בת 10 חברים, 5 מכל ועדה. יושב-ראש הוועדה הנ"ל יהיה חבר ועדת החוקה, חוק ומשפט.

2. הכנסת החליטה, כישיבתה מיום י"ח בתמוז התשמ"ג — 29 ביוני 1983, להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הרכב הוועדה המשותפת, לוועדת החוץ והביטחון ולוועדת העלייה

יז. הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (תיקון מס' 12), התשמ"ג — 1983*

(קריאה ראשונה)

סוהרים הנמצאים בבתי-כלא בשטחים, ומן הראוי שלא למנוע מהם את האפשרות להשתתף בהצבעה. לכן מדובר שיוכלו לצאת ממקום העבודה שלהם להפסקה קצרה יחסית ולהצביע כמחנה הצבאי הסמוך למקום שירותם. אני חושב שזה דבר יכבד וכדאי לקבל אותו.

אני רוצה לומר: בפעם הקודמת קיצרנו את שעת ההצבעה. לפי סקרים, גם סקרים של הפרופסור גוטמן הידוע, הוכח שהיתה תועלת רבה בזה שקיצרו את שעות ההצבעה בשעה. כאן אנחנו מציעים עוד שעה. בסך הכול, ההצבעה תימשך 14 שעות. אחוז המצביעים לא ירד או, כשקיצרנו בשעה, ויש להניח שגם עכשיו הוא לא יקטן. ההצבעה תהיה כמעט כמו בכל המדינות בעולם, משעה שבע בבוקר עד שעה תשע בערב. די זמן כדי להכניס את הפתק הנכון או הלא-נכון לקלפי.

אנחנו גם מציעים להעלות את הסכום שיש להפקיד אותו, לפי האינדקס. כדי למנוע פיצול ראו צורך שיהיה סכום מסוים.

היו"ר מ' סבידור:
אתכבד להזמין את שר הפנים להביא לפנינו את הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (תיקון מס' 12), התשמ"ג — 1983.

שר הפנים י' בורג:
אדוני היושב-ראש, מליאת הכנסת הנכבדה, אני מתכבד להציע בקריאה ראשונה את חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (תיקון מס' 12), התשמ"ג — 1983.

ראשית כול, חידושים מרעישים אין בהצעה זו. בעיקר יש הבהרות לפי הניסיון והשלמות להוראות קיימות, ובחלק זה — הבהרה של הלימודים והלקחים שהיו בבחירות לכנסת גם לגבי הרשויות המקומיות.

בקיצור נמרץ אומר כמה מדובר. ראשית כול, אנחנו רוצים לתת לסוהרים אפשרות להצביע בקלפיות הצבאיות. יש כמה

היו"ר מ' סבידור:

תודה לשר הפנים. מי שנרשם לדיון — איננו.

אהרן נחמיאס (המערך):

למה לא לוועדת הפנים?

שר הפנים י' בורג:

המומחים שלי אומרים שעוסקת בעניין ועדת הפנים ואיכות הסביבה. אם כך, תועבר הצעת החוק לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת יעקב גיל — איננו באולם. חברים אחרים לא נרשמו.

אנו עוברים להצבעה. אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (תיקון מס' 12), התשמ"ג—1983, לוועדת הפנים, להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הצעת חוק הרשויות

המקומיות (בחירות) (תיקון מס' 12).

התשמ"ג—1982, לוועדת הפנים ואיכות

הסביבה נתקבלה.

היו"ר מ' סבידור:

הכנסת החליטה להעביר את הצעת החוק לוועדת הפנים ואיכות הסביבה, להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

אנו מזכירים לחברי הכנסת במליאה — מה שקריו מליאה, או כפי שאמר שר הפנים "מליאה נכבדה" — כי בשכוע הבא ישיבות הכנסת תהיינה ביום ד' וביום ה'.

ישיבה זו נעולה.

מינימקסימלי — מינימלי יותר ממקסימלי — ומדובר היום על 200 שקלים לרשות מקומית. אנחנו מציעים להעלות לפי האינדקס, כי סכומים שהיה להם ערך משלהם ב-1977 יש בהם. כדי לומר את המינימום, ערך שלהם ב-1983.

עכשיו אני רוצה לומר עוד דבר או חצי דבר.

אהרן נחמיאס (המערך):

לא אמרת את הסכום.

שר הפנים י' בורג:

בהצעת החוק מצוינים הסכומים — 10,000, 20,000, עד 60,000. הכול לפי העניין. מטורפולין כמו צפת, יש לה לפי הסטטיסטיקה.

אני רוצה לומר: לפעמים מוסרים רשימות של מועמדים אשר יש להם תחומות. היושב-ראש המורשה מגיש את הרשימה. ברשימה גופא יש דברים, תוספות, מחיקות — זה מה שקוראים בצרפתית "קיפצ'קע", ואז לא יודעים בדיוק מי עשה את הדבר הזה. אם כן, כאן מוצע שרק רשימה שהיא חמימה, ברה וזכה תתקבל.

הסעיף האחרון, נדמה לי שגם הוא אינו צריך לעורר חילוקי דעות כלשהם, מדבר על חיילים שנמצאים במקום מסוכן ביותר ומרוחק ביותר — אינני צריך לתת כאן הגדרות גיאוגרפיות או טופוגרפיות איפה הם. להם צריכה להיות רשות לקיים את ההצבעה בתוך 72 שעות, ובתוך יום הבחירות הכללי. הרשות חנתן לשר הפנים, יחד עם שר הביטחון, לקבוע את המקומות שעליהם יחול היוצא מן הכלל זה. בגלל הנסיבות שהן כפי שהן.

אדוני היושב-ראש, אינני יודע כרגע על-יפה האם הצעות כאלה שייכות לוועדת החוקה, חוק ומשפט. נדמה לי שכן. אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט, וכמו כן את הדינים וההיקפים של חוקי הבחירות.

הישיבה ננעלה בשעה 17:51.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות רכ"ד — רכ"ו

- א. שאלות ותשובות.
- ב. סקירת שר הבריאות על פעולות משרדו.
- ג. סקירת שר התקשורת על פעולות משרדו.
- ד. חוק בית-הדין לעבודה (תיקון מס' 10), התשמ"ג — 1983 (קריאה ראשונה).
- ה. החלטה בדבר אישור הוראות בצן הסדרת יבוא טובין (הפקדה), התשמ"ג — 1983.
- ו. חוק איסור עישון במקומות ציבוריים, התשמ"ג — 1983 (קריאה ראשונה) — מאת חברי הכנסת ע' נוף וא' סבג.
- ז. חוק המקרקעין (תיקון מס' 8), התשמ"ג 1983 (קריאה ראשונה) — מאת חברי כנסת אמנון רובינשטיין ומשה שחל.
- ח. הצעות לסדר-היום.
- ט. חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) (תיקון מס' 13), התשמ"ג — 1983 (קריאה ראשונה).
- י. חוק הגנת הפרטיות (תיקון), התשמ"ג — 1983 (קריאה ראשונה).
- יא. שרפת דגלי הלאום — הצעתה של חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו.
- יב. שנה למלחמת לבנון — הצעתו של חבר הכנסת מ' בר-זהר.
- יג. סקירת שר המשפטים על פעולות משרדו.
- יד. סקירת שר הכלכלה והתיאום הבין-משרדי על פעולות משרדו.
- טו. סקירת שר החינוך והתרבות על פעולות משרדו.
- טז. סקירת שר הבינוי והשיכון על פעולות משרדו.
- יז. סקירת שר החוץ על פעולות משרדו.
- יח. סקירת שר התעשייה והמסחר על פעולות משרדו.
- יט. סקירת שר לקליטת העלייה על פעולות משרדו.
- כ. סקירת שר העבודה והרווחה על פעולות משרדו.
- כא. סקירת השר לענייני דתות על פעולות משרדו.
- כב. תוכנית שיקום השכונות — הצעתם של חברי הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו, ג' כהן, מ' וילנר ומ' שטרית.
- כג. הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לפי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת, לבדיקת טיפול הממשלה בפניו סיני — הצעתו של חבר הכנסת מ' חריש.
- כד. מניעת כניסה של יהודים בעלי חזות דתית לאולם הנוסעים של נמל התעופה בן-גוריון — הצעתו של חבר הכנסת מ' הכהן.
- כה. פגיעה בערכי היסוד של היהדות, העם והמדינה בהצגות תיאטרון — הצעתו של חבר הכנסת ח' דרוקמן.
- כו. מחסור במיטות אשפוז לקשישים ולחולים כרוניים — הצעתו של חבר הכנסת ו' שם-טוב.
- כז. אנשי "שלום עכשיו" באפרת — הצעתם של חברי הכנסת א' אבטבי, י' כהן וח' פורת.
- כח. אזרח ברכה-עלית כיום העצמאות — הצעתו של חבר הכנסת י' צור.
- כט. סקירת שר החקלאות על פעולות משרדו.
- ל. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 16), התשמ"ג — 1983 (קריאה ראשונה) — הצעתו של חבר הכנסת י' פרח.
- לא. חוק מבקר המדינה (הוראת שעה מס' 2), התשמ"ג — 1983 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- לב. חוק חסינויות וזכויות (ארגונים בין-לאומיים ומשלחות מיוחדות), התשמ"ג — 1983 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- לג. הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (תיקון מס' 12), התשמ"ג — 1983 (קריאה ראשונה).
- לד. חוק העונשין (תיקון מס' 22), התשמ"ג — 1983 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- לה. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות רכ"ה — רכ"ו

445. תכנון וביצוע הרחבת מקורות המים בירמון — הצעתו של חבר הכנסת א' כ"ץ-עוז.
446. מאות ילדים מבתים הרוסים בסכנת הידרדרות — הצעתה של חברת הכנסת נ' ארד.
- 447-453. הרצת כחברון — הצעתם של חברי הכנסת א' אבטבי, א' רובינשטיין, י' צבן, ח' דרוקמן, פ' גולדשטיין, מ' וילנר, ג' כהן.
454. זריקת האבנים הבלתי-פוסקת בכבישי יהודה ושומרון — הצעתו של חבר הכנסת ח' פורת.
455. נסיגת צה"ל מלבנון — הצעתו של חבר הכנסת מ' בר-זהר.
456. שנתיים אחרי הרכבת הממשלה — קיפאון במהלך השלום — הצעתו של חבר הכנסת א' אבן.

459. התרמת עובדי "המשכיר המרכזי" למערכת הבחירות של המערך — הצעתם של חברי הכנסת מ' וירשובסקי ופ' גולדשטיין.

460. התגברות פעולות המיסיון בישראל. הגורמת לירידה מהארץ ולהעברה על הדת — הצעתו של חבר הכנסת ש' הלפרט.

457. הפסקת עבודתם של עולים חדשים ותושבים חוזרים בטלויזיה הלימודית — הצעתו של חבר הכנסת ד' בן מאיר.

458. הצורך לקיים דיון מדיני בכנסת לקראת נסיעתו של ראש הממשלה לוויינגטון — הצעתו של חבר הכנסת מ' וילנר.

ג. החלטת דבר אישור הוראות המחייבות או המגדילות הפקדת פיקדון

הסדרת יבוא טובין (הפקדה), התשמ"ג-1983, שכתוצאה מהן מוגדל פיקדון או מוטל פיקדון עבור יבוא טובין שהיו פטורים ממנו.

בהתאם לסעיף 3(ג) לפקודת היבוא והיצוא (נוסח חדש), התשל"ט-1979, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 32, עמ' 625.
² ק"ת שיעורי מק"ח 465, עמ' 613.

ד. הצעת חוק מבקר המדינה (הוראת שעה מס' 2), התשמ"ג-1983

1. הוראת שעה

(ב) לגבי החלק השני של הדין-יחשבון לשנת הכספים 1981, חיימה התקופה של שנים עשר שבועות, האמורה בסעיפים 16 ו-17 לחוק העיקרי, ממנו המצאתו של אותו חלק, והתקופות של שלושה חודשים וחצי וארבעה חודשים וחצי נוספים, האמורות בסעיף 18 לחוק העיקרי, יימנו ממנו הנחתו של אותו חלק על שולחן הכנסת.

(א) על אף האמור בסעיף 15 לחוק מבקר המדינה, התשמ"ח-1958 (נוסח משולב) (להלן — החוק העיקרי), ובחוק מבקר המדינה (הוראת שעה), התשמ"ג-1983, רשאי מבקר המדינה להמציא חלק שני לדין-יחשבון שלו לשנת הכספים 1981 עד יום כ"ט באב התשמ"ג (8 באוגוסט 1983).

¹ ס"ח התשי"ח, עמ' 92.
² ס"ח התשמ"ג, עמ' 46.

ה. הצעת חוק לשוויון כתשלומי קצבת ילדים מהביטוח הלאומי, התשמ"ג-1983

1. שוויון בפני החוק

שהמוסד לביטוח לאומי משלם ליוצאי צבא או כרי לבטל כל תוספת שהחוק מעניק ליוצאי צבא.

על אף האמור בכל דין תהיה קצבת הילדים וההענקת לילדים שהמוסד לביטוח לאומי משלם לפי כל דין, שווה לכול.

3. המענק כחלק מהקצבה

תוספת המענק לקצבת ילדים שיוצאי צבא מקבלים מהמוסד לביטוח לאומי לפי חיקוק תהיה עם קבלת חוק זה חלק בלתי נפרד מקצבת הילדים והיא תשולם לכל מי שזכאי לקצבת ילדים לפי חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשכ"ח-1968.¹

2. שמירת גובה הקצבה

אין בחוק זה כרי להקטין כל קצבה או הענקה לילדים

¹ ס"ח התשכ"א, עמ' 108.

דברי הסבר

מבוטח ערבי אב לארבעה ילדים מקבל 1.75 נקודה פחות. מבוטח ערבי אב לחמישה ילדים מקבל 2.75 נקודות פחות. מבוטח ערבי אב לשישה ילדים מקבל 4 נקודות פחות ועבור כל ילד נוסף מקבל המבוטח הערבי 1.25 נקודות קצבה פחות. שיעורי הפער לגבי משפחות מרובות ילדים הוא גדול ויש בו אפליה לאומית מכוננת. נתונים אלה אינם מביאים בחשבון את התקנות האחרונות שהתקין שר העבודה והרווחה ב"ו באפריל 1983, שעל-פיהן תקבל משפחה עם קצבת יוצא צבא — ק"י

לאחר קבלת החוק בדבר הענקת תוספת קצבה למשפחה ולילדים — תוספת מיוחדת לכל ילד מהילד השלישי ואילך — התהווה מצב חמור של אפליה בין המבוטחים הערבים, שאינם נקראים לצבא, לבין המבוטחים היהודים המחויבים בשירות צבאי.

לפי המצב הקיים כיום, מבוטח ערבי אב לשלושה ילדים מקבל 0.75 נקודת קצבה פחות ממבוטח יהודי יוצא צבא.

האזרחים שאינם נקראים לצבא היא אפליה לאומית שאינה מתיישבת עם העיקרון של שוויון הזכויות בין האזרחים. המצאת התוספת המיוחדת בחשלומו הביטוח הלאומי ליוצאי צבא היא אצטלה למדיניות אפליה לאומית כלפי האזרחים הערבים בישראל, שאין לקבלה. ושעל הכנסת לבטלה.

— נקודה אחת יותר עבור כל ילד החל מהילד הרביעי. הבדלים אלה מגיעים לרכבות שקלים במחירי היום, ולכן הדבר מחמיר עוד יותר את האפליה ונותן משנה תוקף ליחמת חקיקה זו.

האפליה הכוללת בנוגע לחשלומו ביטוח לאומי, כתנאי עבודה או כתנאי הקיום בין האזרחים הנקראים לצבא לבין

1. הצעת חוק חסינויות וזכויות (ארגונים בין-לאומיים ומשלחות מיוחדות), התשמ"ג — 1983

1. הגדרות

בחוק זה —

"ארגון בין-לאומי" — ארגון בין-ממשלתי שישראל חברה בו או שהוא צד לאמנה בין-לאומית עם ישראל;

"חסינויות וזכויות" — חסינויות וזכויות דיפלומטיות וכן חסינויות וזכויות המוענקות לנציגות של ארגונים בין-לאומיים, לעובדיהם לבני ביתם ולנכסיהם על-פי אמנות בין-לאומיות שישראל צד להן, לרבות המגבלות שבאותן אמנות.

2. ארגונים בין-לאומיים

שר החוץ רשאי לקבוע בצו אילו חסינויות וזכויות יוענקו בישראל לנציגות של ארגון בין-לאומי פלוני, לעובדיו, לבני ביתם ולנכסיהם בכלל או לסוגים מהם.

3. כנסים

(א) שר החוץ רשאי לקבוע בצו אילו חסינויות וזכויות יוענקו בישראל לארגון בין-לאומי בשל כנס המתקיים בישראל מטעם הארגון לעובדיו, לפקדיו, לנציגי מדינות, למומחים וליועצים, המשתתפים בכנס, הכול כפי שייקבע בצו: הצו יקבע, בין היתר, את התקופה שבה יחולו החסינויות והזכויות.

(ב) בסעיף זה, "כנס" — לרכות ועידה, עצרת וכל כינוס המתקיים בישראל מטעם ארגון בין-לאומי.

4. משלחות מיוחדות

שר החוץ רשאי לקבוע בצו אילו חסינויות וזכויות יוענקו

בישראל למשלחת מיוחדת של מדינה אחרת, הבאה לישראל למילוי תפקיד שנקבע כאמנה בין-לאומית שישראל צד לה, לחבריה ולעובדיה, הכול כפי שייקבע בצו: הצו יקבע, בין היתר, את התקופה שבה יחולו החסינויות והזכויות.

5. צווים

צו לפי סעיפים 2, 3 ו-4 יהיה באישור הממשלה, לאחר התייעצות עם היועץ המשפטי לממשלה.

6. סייג

לא יוענקו חסינויות וזכויות לפי חוק זה לאזרחי ישראל או לתושביה.

7. תאגיד

(א) ארגון בין-לאומי שניתן לגביו צו לפי סעיף 2 יהיה בישראל תאגיד.

(ב) ארגון בין-לאומי שניתן לגביו צו לפי סעיף 3 יהיה בישראל תאגיד לחקופה שבה הוחלו החסינויות והזכויות ולעניין פעולה הכרוכה בקיום הכנס.

8. ביצוע ותקנות

שר החוץ ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל עניין הנוגע לביצועו.

9. ביטול

חוק מעמד ארגונים בין-לאומיים, התש"ס — 1980 — בטל.

¹ ס"ח התש"ס, עמ' 163.

2. הצעת חוק לחיקון דיני הרכישה לצורכי ציבור (תיקון מס' 5), התשמ"ב — 1981

2. תחולה

1. תיקון סעיף 8

חוק זה יחול על עניינים התלויים ועומדים ביום חקיקתו לפני כל רשות שיפוטית.

סעיפים (ג) ו-(ד) לחוק לחיקון דיני הרכישה לצורכי ציבור, התשכ"ד — 1964¹, בטלים.

¹ ס"ח התשכ"ד, עמ' 122; התשכ"ט, עמ' 52; החש"ל, עמ' 148; התשל"ח עמ' 120; התשמ"א, עמ' 124.

דברי הסבר

הסעיפים שביטולם מוצע בזה קובעים:

(2) לעניין חישוב ההצמדה תובא בחשבון רק עלייה במד המחירים לצרכן שהיתה אחרי חודש אפריל 1974 ועד לחודש מרס 1974 תחול ריבית בשיעור של 6% לשנה.

סעיף (ד)8: "נרכשו זכויות במקרקעין מכוח הרשאה לפי סעיף 22(2) לפקודת הקרקעות (רכישה לצורכי ציבור), 1943, למעט הרשאה כאמור שניתנה לרשות הפיתוח, תובא בחשבון,

סעיף (ג)8: "נרכשו זכויות במקרקעין מכוח חוק התכנון והבנייה, התשכ"ה — 1965, לפני יום י"ג בניסן התשל"ו (1 באפריל 1977) יחולו הוראות סעיף קטן (א) בשינויים אלה:

(1) ההצמדה תהיה בשיעור 70%;

פוסק תשלום כספי, אך ידי בית-המשפט ככולות, כהגבלות על-פי הסעיפים הנ"ל, בכל הנוגע לפסיקת פיצויים בנין הפקעת מקרקעין. אין שוט הצדקה להפלות לרעה דווקא בעלים של מקרקעין שהופקעו, אף בית-המשפט העליון התריע ומתח ביקורת נוקבת בעניין העוול בתשלום פיצויי הפקעה — ע"א 695/76 רד"נ 1/79.

לעניין חישוב ההצמדה, רק עלייה במדד המחירים לצרכן שהיתה אחרי חודש אפריל 1977.

על-פי חוק פסיקת ריבית (תיקון מס' 3), התשל"ט — 1979, מוסמך בית-המשפט לפסוק תוספת הפרשי הצמדה וריבית החל מיום היווצר העילה, בכל מקרה שבו הוא